Dimitır Dimov

DİRENEN CANLAR

günce yayınları

DİRENEN CANLAR

Dimitır Dimov'un "Damned Souls" adlı eserinden dilimize Yunus PITIRLI tarafından çevrilmiştir.

Doğuş Matbaasında dizilmiş, Güryay Matbaasında basılmıştır./Kapak düzeni: Gülsün KARAMUSTAFA

Roman Dizisi : 4

1. Baskı Haziran 1975

günce yayınları

P. K. 1337 Sirkeci — İSTANBUL

Dimitır DİMOV

DİRENEN CANLAR

Çeviren

YUNUS PITIRLI

GÜNCE YAYINLARI

I. BÖLÜM

BİR SERÜVENİN SONU

I

Luis Romero, Bidassoa'dan geçip ülkesini yeniden gördüğü zaman onu bu kadar seyrek düşünmüş olmasından dolayı hiç pişmanlık duymadı, yalnız, umduğu gibi duygulanmaması karşısında acı bir alay duydu. İçini acı bir alay kaplamıştı; çünkü, birincisi, beklediği heyecanı duymamış, ikincisi de dünyayı dolaştığı sırada İspanya hiç değişmemişti.

Onbeş yıl önce bıraktığı aynı Espâna tradicional'i buldu. Gururlu, soylu ama ikiyüzlü demokratikliği, sürekli ön plana çıkardığı şanlı geçmişinin anıları içinde kibar ve gülünç derecede aptalca... Bu İspanya, şu anda, belirli bir sosyal yeri bulunmayan, ama davranışlarında geçmişteki tüm gururlarını koruyan yoksullaşmış İspanyol soylularını temsil ediyordu. En azından bundan dolayı, pasaportundaki tarihî aile ismini görünce iki gün önce bakanlıktan aldıkları telgrafı anımsayan gümrük memur ve polisleri hemen Luis'in yardımına koştular. Her yolcuya

gösterilen sıradan davranışlar, ayrıcalıklarının zevkini çıkaran seçkin kişilere verilen törensel selâmlar arasında ansızın kayboldu. Sanki şöyle deniyordu. «Soylu bir insan olduğunu görüyoruz, senyor!... Size saygılar sunarız ve size nasıl davranacağınızı biliriz, çünkü biz aristokrat bir devletin memurlarıyız ve bununla gurur duyarız.» Böylece, sıkıcı gümrük formaliteleriyle başını ağrıtmamak için acele ettiler ve Deauville ile Riviera'da daha demokratik bir isimle, Luis Romero diyebilinen don Luis Rodriguez de Heredia y Santa Cruz'un bavullarını aramadılar. Seçkin insan don Luis'in bu bavulları Madrid'den telgraf çeken adamın bile varlığından kolay kolay şüphelenemeyeceği alım-satımı şiddetle yasaklanmış bir miktar ticarî mal taşıyordu.

Ve bu şekilde, don Luis de Heredia y Santa Cruz sınırı sağ salim geçti. Yüksek makamlarda torpili olmasına karşın geçiş sırasında oldukça korktu. Derin bir «ohh!.» çekerek, Madrid'e hareket edecek akşam *treninin yataklı* vagonuna rahatça yerleşti ve bavullarını yanından ayırmak istemediğinden sabırla trenin kalkmasını beklemeye başladı. Çevresindekilere görünmeye çalıştığı gibi Luis Romero'nun bir politik göçmen hayatı sürdürdüğü doğru değildi. Bu yalana kızlarıyla tenis oynadığı Vichy veya Biarriz gazinolarındaki kokteyl partilerde karşılaştığı yaşlı kibar beylerden başka kimse inanmıyordu. Ona geleneksel yaz mesirelerinin gediklisi bir sahtekâr demek daha doğru olurdu. Luis Romero, hâlâ, İspanya'dan ayrılıp namuslu olmayan bir hayat sürdürmesinin nedenini sosyal düzene -ki bu ona, kendisini siyasî göçmen olarak çevresine tanıtma fikrini vermişti— bağlıyordu. Bu dürtüler, Luis'in cumhuriyetçi görüşleri ile kendisiyle kızlarının namuslarını koruyan bazı İspanyol soylularının feodal haşinliği idi. On beş yıl önce İspanya'nın ilerlemesine hepten zarar vermek amacıyla Luis bu haşinliği sür-

dürdü. Böyle yaptı, çünkü o ilerici düşünceleri olan bir insandı, dahası Granada'daki cumhuriyetçi bir çevrece bu şekilde bilinirdi. Gerçi hiç bir ileri düşünce sisteminde, toplumsal değişim, kadınlara davranış biçimlerinde yapılacak bir değişiklikle başlamalıdır denmiyorsa da, onun fikrince, haklı olarak, üçyüz yıl önceki sevdalıların yaptığı gibi, bir adamın yalnızca ardarda iki akşam bakışları karşılaştı ya da sokak kapısının parmaklıkları arasında elini tuttu diye bir Inez veya bir Carmen ile evlenmesi hepten saçma ve bayağıca bir şeydi. Buna karşın, kızgın Endülüs güneşi altında, öfkeli babalar bütün bu budalalıklara, krala şikayetle ve hattâ bazen de kurşunla tepki gösteriyordu. Bu gibi tadsız bazı olaylardan sonra, Luis İspanya'yı terketti.

Yaşamın çok tatlı gözüktüğü Paris'e yerleşti. Babasından— Rocanegra Markizi ailesinden, saygıdeğer ama fazla zengin olmayan soylu don Porfirio Rodriquez de Heredia'dan —kalan küçük mirası tüm İspanyol soylularında bulunan cömertlikle gece kulüplerinde yedi. Luis'e bu miras, Granada noteri don Pio Bermuda tarafından Cordoba'daki Heredia ailesinin tarihi evlerinin ve Sierra Nevada eteklerindeki birkaç ada zeytinliklerinin— Rocanegra Markizlerinin Cordoba'dan gelmesine karşın mülkleri Granada eyaletindeydi— satılıp onbeş hisseye, yani karısına, Pajd kontları ailesinden güzel don'a Carmen Rivera de Santa Cruz'a ve ailesine bağlılıkta örnek bir kimseden don Porfirio'nun kalabalık aile bireylerine bölüştürülmesinden sonra kaldı. Don Porfirio ve dona Carmen'in kızlarının hepsi yöresel soylularla mutlu birer evlilik yapmış, erkek çocuklarının tümü orduda sarayda ve kilisede yüksek mevki elde etmişti. Bunlar her soylunun herhangi bir avam işinde, ticarette veya endüstride çalışmak suretiyle şerefini yitirmeden yeteneklerini ortaya koyabilecekleri hayatın üç alanıydı. Tüm Heredia'lar çok de-

ğerli, Tanrıdan korkan, yüksek ahlaklı ve Bourbon Sülalesine sarsılmaz bir sedakatle bağlı kimselerdi. En azından şimdiye kadar böyle olmuştu. Her kuşakta mutlaka Herediaların birikisi papaz, bir-ikisi general veya amiral olmuş ve bir-ikisi sarayda Granada eyaleti toprak sahiplerini temsil etmişti. İki yüzyıldan beri ilk defa Luis, Cumhuriyetçi olmak ve bir kaç soylu kızı aleme rezil rüsva etmek suretiyle aile şerefine leke sürmüştü.

Baba mirasının son frankını da yedikten sonra, Luis hiçbir zaman geri ödemediği borçlarla geçinmeye başladı. Sonra da gizlice döviz kaçakçılığına başladı, ve en sonunda uyuşturucu madde ticaretinde karar kıldı. Nasıl olupta bu utanç verici ticarete başladığı o kadar önemli değil. Şu kadarını söylemek yeter ki, bunun nedeni yine bir kadındı. Luis, sonraları aptal ve basit bulduğu Georgette Quidi adında bir bar kızına aşık olmuştu. Bu kız, Akdeniz çevresindeki genelevleri dolaşan ve dolayısıyle bir çok ırkın kötülüklerini birlikte götüren melezlerden birisi, milliyeti belirsiz, bir Levantendi. Çehresi İspanyol kadınlarınınki gibi koyu, zeytin rengindeydi, ama üstünde tatlı ve cana yakın kadınların saflığından hiç bir iz yoktu. Soğuk, hain, siyah gözleri yılanınkiler gibi sabit bir noktaya bakar, vücudunda sevgisini iğrenç bir aşırılığa dönüştüren tipik bir şehvet fışkırırdı. Bu kadın —acı, tatlı bir muza benzerdi— bazı Amerika'lıları soymayı amaçlayan iyi düşülmemiş bir plan hazırlamıştı, ki bunun neticesinde Luis hapse düştü.

Cezaevinden çıktıktan sonra Luis İran'a gitti; Orada yine Georgette Quidi'nin aracılığıyla daha yetenekli haydutların ağına düştü. Bu şebeke İstanbul - Bombay arasındaki uzun yolda afyon taşıyordu. Girişim başarılıydı. Luis bir sürü para kazandı ve hatırı sayılır derecede deney edindi.

Bütün bunlar Luis'in cinayet masasından müfettişlere ifadesinde belirtildiği gibi basit ve kolay olmamıştı. Eskinin İspanyol soylusu ve şimdinin kaçakçısı bazı moral çöküntüleri geçirmiş acı deneylerden sonra tüm insanlıktan nefret eder hale gelmişti. Bununla birlikte Georgette Quidi'yi kaybedince tuhaf bir üzüntü duymuştu. Beyrut'ta sarhoş bir gemi kaptanı boğazını keserek kızcağızı öldürmüştü.

Ertesi gün öğleye doğru, Luis Romero Madrid'e vardı. Mavi gökyüzü, tanıdık caddeler ve ana dili onu bir dereceye kadar şenlendirdi. Anıları her taraftan saldırdı. İşte yalnız soyluların gezebileceği Retiro —şahane park ve kralların aşk yuvası,— şimdi, gösterişli giysileriyle daha çok eski Sierra Nevada haydutlarına benzeyen bekçiler tarafından bakılıp korunan genel bir park haline dönüştürülmüştü. Eşitsizliğin ve sınıf ayrıcalıklarının bir soyluyu bile rahatsız edecek derecede olduğu efsanevî yaz baloları burada yapılırdı. Böyle bir baloda, Luis Romero, barda içip kafayı bulunca, oradakilerin korku dolu bakışları arasında «Kahrolsun monarşi!» diye bağırmıştı. İşte üstünde Madrid'in yarısının Puerta del Sol'daki mitinglere sel gibi akmış olduğu Castellana ve Alcala. Bir taraftan peşindeki jandarmalardan kaçarken, bir taraftan da «Kahrolsun Kral! Yaşasın Cumhuriyet!» diye bağırmak suretiyle Luis Heredia ailesinin şerefini orada lekelemişti. İşte, kibarların gezinti saatlerinde dünyanın en güzel kadınlarının görülebileceği Paseo de Recoletos. İşte, Prado, San Jeronimo, Loyalty Meydanı, Ritz Oteli, Saray Oteli ... Bu caddelere, alanlara ve binalara ne kadar aşinaydı!... Granada'dan Madrid'e her gelişinde ne kadar heyecanlanırdı! O zamanlar, kadınlar, sokak gösterileri, at yarışları, boğa güreşleri onu ne kadar coştururdu! Aynı coşkunluğu şimdi neden duymuyordu?

Ansızın yaşlı, yorgun, hayal kırıklığına uğramış

ve hayattan bezmiş olduğunu hissetti. Eskiden yalnız monarşi onu tiksindirirdi, şimdiyse herşey. Ülkesini, hepsinin Gongoravarî hareket ve tumturaklı sözlerle konuşmaya özendiği kibarlık delisi soyluları, dantelli kadife cüppeleriyle papazları, matadorları, Sevilla'nın Çingene karıları ile, renkli ve gülünç bir panayıra, bir komedi sahnesine benzetti. Gazeteler kocaman puntalarla bir generalin söylevini ve bir azizin mezarına düzenlenen hac ziyaretinin programını yazıyordu. Boğa güreşlerinin yeni bir yıldızının reklâmını yapan posterler ve Conchita Piques'in Endülüs şarkılarıyla Lola Florez'in danslarını gösteren kocaman, renkli afişler işte oradaydı. Şimdiki İspanya onbeş yıl öncekinin aynısıydı ya da birisi Cumhuriyet döneminde ulaştığı yerden onu yeniden eski yerine götürmüştü. Bütün bunlar sanki çok umurundaydı; Çağdışı oligarşi'ye tahammül etmeye, gösterişli ama işe yaramaz gelenekleriyle gurur duymaya ve dünyaya yalnızca boğa güreşlerinin, dini törenlerin ve Endülüs danslarının sirk benzeri debdebelerini —papazlar ve soylularca halkı aldatmak, yoksulluklarının farkına varmalarını önlemek ve ayrıcalıklarını tehdit edecek protestolarını boğmak amacıyla kullanılan debdebelerini— göstermeye hâlâ devam eden insanlarının aptallıklarından dolayı Luis katiyyen ayıplanamazdı. Fakat bu şekilde muhakeme yürütürken. Luis Romero, yurtsuz bir insanın acı yalnızlığını, kader rüzgârının önünde sararmış bir güz yaprağı gibi sürüklenen yaşlanmaya yüz tutmuş bir serserinin üzüntüsünü duydu. Boşluk ve soğuk Luis Romero'nun kalbinde sanki taht kurmuştu. Bencillik ve insanlardan nefret duygusu kalbini soğutmuştu. Gerçekten, Luis'in ne yakın arkadaşları ne de bir yurdu vardı, hâlâ sürdürdüğü oradaki sayısız ilişkilerine ve yetkililerce eğilip bükülünerek karşılanmasına rağmen. Şimdiye dek hiç bu kadar açıkça ve soğuk bir melankoli titre-

mesiyle uluslararası bir dolandırıcı, yoz bir soylu; gençliğini kadın peşinde koşturarak, ilerici düşüncelerle oyalanarak, insanları aldatarak, politik göçmen maskesi altında yüz kızartıcı bir ticaretle uğraşarak geçirmiş olan bir hiç; o kadar büyük torpil yaptırabilmesine karşın yaptığı işi farkeder etmez İspanyol Polisinin bile kodese tıkacağı en aşağılık bir suçlu olduğunu hissetmemişti. Taksi Saray Oteli'nin önünde durdu. Birkaç sefil işsiz koşup kapıyı açtı. Sonra elleri açık bir şekilde, Napolyon istilasında yıkılan İspanyol soyluları gibi sessizce bahşiş beklediler. Belki de iç savaş barikatlarının emekli askerleriydiler. Ve ellerine bir miktar para tutuştururken, Luis'in göğüsünde utanmaya benzer bir duygu kımıldadı.

Yol yorgunluğunu çıkardıktan sonra, Luis Romero, banyo yaptı, giyinip aşağı lokantaya indi. Otelin memurları ismini özel bir hürmetle yazdı, asansörcüler önünde saygıyla eğildi, ulaklar acaba şerefli senyor kendilerine ufak bir emir vermez mi diye etrafında fırdöndü. Altın ve abonoz aynalarla ve pahalı halılarla pırıl pırıl parlayan görkemli holden geçerken kadınlar yakışıklı esmer yabancıyı arzuyla seyretti; tembel tembel purolarının dumanını üfleyen beyefendiler, aldırışsız gözükürken, mesleğini tahmin etmeye çalıştı. Yüksek seviyeli diplomatlar onun bir İspanyol soylusu (Samî özellikler, gururlu yürüyüş) olduğu kanısına vardı; birkaç İngiliz bir İtalyan (yanlarından mağrurca geçmişti) zannetti; ve Balkan ülkelerinden bir tüccar hayranlıkla onun bir fas racası olduğunu düşündü, her ne kadar Fasta yalnız sultan ve şeyhler var, ama racalar yoksada. Yabancıyı Perpignon'da, polis müfettişinin bekleme odasında gördüğünü hatırlayan bir yüksek sosyete orospusu neredeyse ona mihmandarlık yapacaktı; ve her ikiside aynı ustalıkta saygıdeğer insan rolü oynadıklarından dayanışma işa-

reti olarak şimdi de ona hafifçe gülümsedi. Öte yandan, diğer bütün kadınlar fena şekilde alındı. Şu züppe onlara bakmaya bile tenezzül etmemişti. Her zamanki gibi özel muamele görerek, ve etrafında fır dönen garsonlardan —birincisi otelden, ikincisi polisten olmak üzere çift ücret almış olan garsonlar misafirlerinden gözlerini bir an bile ayırmıyor, koştururken uniformalarının kuyrukları havada uçuyordu— gayri hiçbir şeyle ilgilenmeden Luis Romero sessizce yemeğini bitirdi, holde bir kahve içip odasına çekildi. Yatağına yatıp uykuya daldı.

Uyandığında, kendisini korkunç bir yalnızlık ve boşluk içinde hissetti. Yataktan kalktı, pencereyi açıp dışarıyı seyretmeye koyuldu. Güneş batıdan vurmaya başladığından günün kavurucu sıcaklığı azalmıştı. Politika, spor ve boğa güreşlerinin ana konularını «tertulia» larıyla kahvede tartıştıktan sonra işlerine dönen daire memurlarıyla dolu tramvaylar çın çın öterek ilerde geçiyordu. Çocuk ve dadıların oluşturduğu bir kalabalık Retiro'ya ve Loyalty Meydanındaki Daoiz ve Velarde anıtlarını çevreleyen çınar ağaçlarının gölgeliklerine doğru gidiyordu. Pahalı Amerikan otomobilleriyle hurda taksiler Ritz'den kalkıp Palace'ın önünde duruyor, San Jeronimo'ya çıkıyor veya Castellana yönüne dönüyordu. Gazete satıcıları akşam gazetelerinin isimlerini bağırıyordu. Madrid yavaş yavaş ikindi uykusundan uyanıyordu.

Luis Romero, traş olmaya başladı; ve bunu yaparken bir taraftan da yapması gereken işleri bir kez daha kafasından geçirdi. Bavullarında elli kilo civarında morfin vardı: Güney Amerika'da satılması halinde gerçek bir servete dönüşecekti. Bunu otelde bulundurmasının hiç bir tehlikesi yoktu; çünkü, birincisi bir Heredia'nın bavulunu polis aramaya cesaret edemezdi, ikincisi Luis'in Barcelona'da hayalî bir firmaya morfin ihraç ettiğini gösteren

Fransız hükümetinden resmî izin belgesi vardı. Şimdi bütün marifet bunu gümrük kontrolünden geçirmeden Arjantin'e ulaştırmaktı. Bu işi yapabilecek güvenilir ve usta kişiler hazırdı. Luis'e bunları örgütlemek kalıyordu.

Traş olmayı bitirdikten sonra, Luis otelden ayrılıp doğruca postaneye gitti; orada, birincisi Barcelona'da, ikincisi Cadiz'de üçüncüsü de Buenos Aires'te oturan üç saygı değer kişiye bazı telgraflar çekti. Luis, Barcelona ve Cadiz'deki bayların Madrid'e gelmelerini rica etti, ve Buenos Aires'teki senyora dondurulmuş et ihracatçısı iki firmayla temasa geçip, buzdolabına ihtiyaçlarının olup olmadığını kendisine bildirmekle görevlendirdi. Tabii ki bu iki firma Luis'in şebekesinden iki hayduttan başka bir şey değildi.

Telgrafları çektikten sonra, Luis, Molinero'da bir kahve içmek üzere Alcala'ya doğru yola koyuldu, Askerî gazinonun yanından geçti. Gazinonun önündeki masalarda, kolalı gömleklerinin üstüne franklarını geçirmiş, ayaklarında parlak süet ayakkabılarıyla cılız ihtiyarlar oturuyordu. Çoğunluğu küçük soylu olan bu beyler, monok'ları bastonları ve görkemli gençlik devirlerinin israflarından sonra kalan gelirlerinin ve emekli aylıklarının elverdiği ölçüde ısrarla sürdürdükleri Alfonso III devrinin tuhaf şıklığı ile bu saygıdeğer beyler, monarşi İspanya'sının malülleriydi. Filipin ve Küba cangıllarında Tanrı uğruna, kral uğruna, vatan uğruna bunlar çarpışmıştı. Geçmişin anılarıyla, Caudillo iktidarı onun gerçek sahibi don Juan'a henüz teslim etmediğinden zamanece biraz kederlendirilmiş olarak yaşıyorlardı. Ama en azından Cumhuriyeti ezmiş olmasından dolayı Caudillo'dan aynı zamanda memnundular. Şimdi havana purosu ve ağır içki içerek günlerini gün ediyorlar ve onları cennete götürecek yaşlılık gribinin gelmesini bekliyorlardı. İyi hristiyanlar

olduklarından ve hergün düzenli şekilde ayinlere katıldıklarından cehenneme değil de cennete gideceklerinden hiç şüpheleri yoktu. Bu yakışıklılar, içki içmeye ek olarak gençliklerinin başka bir alışkanlığını da sürdürüyordu —yoldan geçen güzel kadınlara laf atmak, bu nedenledir ki kadınlar bunlara, Tanrı bilir neden, Coruna'nın «alık balıkları» lakabını takmışlardı.

«Alık balıkları» görünce, Luis, Madrid'de oturan ve telefon etmesi gereken kardeşlerini hatırladı. Bunlar amiral don Indolecio de Heredia ile milletvekili don Francisco de Heredia idi. Tam o anda, birkaç adım ötedeki Deniz Bakanlığında görevli don Indalecio'ya telefon etmek çok uygun olurdu. Ve Luis tekrar Paseo del Prado'ya çıktı. Bakanlığın giriş kapısı önünde deniz üniformalı iki nöbetçi saat sarkacı gibi gidip geliyordu. Omuzlarında tüfekleri olduğu halde, girişin tam ortasında karşı karşıya gelince durup bir an birbirlerinin yüzüne baktıktan sonra geri dönerek bu şekildeki hareketlerini ağır adımlarla sürdürmeliydiler. Bu iki robotun ortasındaki kolonun yanında bir assubay dikiliyordu —o da görev başındaydı. Luis, ona yaklaşıp görüşmek istediği kimseyi sordu. Assubay durumu telefonla içeri bildirdi. Baştan aşağı bir mavi ceket içinde, nöbetçi protokol dairesinden bir deniz yar subayı koşarak geldi ve âmirinin kardeşine kibarca rehberlik etti. Ta Lepanto ve yenilmez Donanma günlerinden karanlık Küba ve Filistin günlerine kadar gelmiş pek çok ünlü amirallerin büstleriyle süslenmiş uzun koridorlardan ve loş hollerden geçtiler. Bakanlığa, bu gün sahip değilse bile İspanya'nın geçmiş deniz üstünlüğünün —akılsız basiretsiz Alfonso'larca yıkılmış üstünlüğünün— anıları sarmıştı.

Deniz yarsubayı, Luis'i don Indalecio'nun bürosuna götürdü.

İki kardeş —Amiral Heredia ile kaçakçı Herodia— heyecanla birbirinin kollarına atıldı.

— Luisito!... Luisito!... Sen ha?... Aman Allahım!... diye amiral gözyaşlarını tutamayarak söylendi.

— Sevgili kardeşim!... Sevgili kardeşim!... Luis tekrarlamaya devam ediyordu ve görünürde duygulanmıştı.

Ve sonra gerçekte sevinç, heyecan gibi hiçbir duygu duymadığından ve başka ne söyleyeceğini bilmediğinden sustu. Ama onların bu «dokunaklı» karşılaşmalarını seyreden deniz yarsubayı hayli heyecanla hemen dışarı koşturup arkadaşlarına amiralin nasıl ağladığını anlatmak için acele etti.

İspanya'da gelenek olduğu gibi birbirlerine sarılıp bir süre sırtlarını tıppışladıktan sonra, İspanyol Donanmasından bir amiralle âdi bir kaçakçı arasında geçen sahneyi kaşlarını çatarak izleyen Lepanto kahramanı don Juan'ın büstünün önündeki rahat deri koltuklara karşılıklı oturdular. Sonra, sakinleşerek kardeşleri hakkında konuşmaya başladılar. Aile küçük olmadığından ve böylece birisi atlanılabilineceğinden, don İndalecio en yaşlısından başlayıp sırasıyla öteki kardeşler hakkında konuşmanın uygun olacağını söyledi. Ve bu şekilde, Papaz Domingo, milletvekili Francisco, yüzbaşı Enrique ve toprakağası Quilermo'dan sözettiler. Tabii ki, don İndalecio, yaş sıralarına göre kız kardeşlerinden de sözetti —Maria-Cristina, Rosa-Amalia, Maria-Pilar, Emilia-Carmen ve daha birkaçı. Luis yokken evlenenlere gelince, don İndalecio evlendikleri adamlar hakkında ayrıntılı bilgi verdi— kocalarının servetleri, alışkanlıkları ve kaçar çocuğa sahip oldukları.. Teker teker anılan bütün bunlar çok şükür ki sağ salimdiler. Fakat, bu büyük ailenin en küçük üyesine, rahip Ricardo'ya sıra gelince don İndale-

cio'nun sesi durakladı. Amiral üzüntülü bir tonla sordu:

— Ricardo'nun öldüğünü duydun, değil mi?

— Evet, Domingo bana mektupla bildirdi.

— Mektupta sana ne yazmış?

— Tifüsten öldüğünü.

— Yoo, kesin birşey bilinmiyor. Ricardo'nun nasıl öldüğünü tam olarak kimse bilmiyor... Tüm hastane personelinden yalnız saçma sapan konuşan deli bir rahiple hasta bir hemşire hayatta kaldı...

Luis;

— Zavallı Ricardo, dedi.

Ve en küçük kardeşinin ölümüne bu kadar üzülmesinden dolayı vicdan azabı duydu. Onu, belli belirsiz hatırlıyordu —Aljeciros'taki Cizvit okulunun çocuk cüppesine bürünmüş, ayından ve her türlü eğlenceden kaçan, ufacık çökmüş yanakları ve ateşli gözleriyle kara, çelimsiz bir çocuk. Gözlerinden saçılan tuhaf bir ateşten dolayı bu çocuğu sever, elinden düşürmediği dua kitapları ve haçlardan dolayı da ondan nefret ederdi.

Amiral:

— Ricardo çok akıllıydı, diye konuşmasını üzüntüyle sürdürdü: Tıb, felsefe ve ilâhiyatı hatmettiğini belki de bilmiyorsundur... Çok genç olmasına karşın tarikat hiyerarşisinde yüksek bir yere ulaşmıştı. Sandoval kontu Peder Pedro onu kendine bakan olarak atamış, ve tarikat generalliğine aday göstermişti...

— Hangi tarikat?

— Cizvit.

Luis:

— Ha, evet... dedi.

Ve Cizvit rahibi Ricardo'nun ölümüne çok üzüldüklerini birbirlerine belli etmek için yarım dakikalık yaslı bir sessizliğe gömüldüler.

Amiral içini çekerek:

— Neyle uğraşıyorsun? diye sordu.

Luis:

— Seyahat edip duruyorum, diye yanıtladı.

— Mesleğin ne?

— Ticaret.

Don Indalecio'nun ağarmış çalı kaşları hafif hoşnutsuzlukla seğirdi. Ticaret bir İspanyol soylusunun yapacağı şey değildi. Hiç bir Heredia bununla uğraşmamalıydı:

— Ne alıp satıyorsun?

Luis:

— İlaç, diye masumca cevap verdi.

Doğruydu da. İlaç ticaretiyle uğraşabilecek kayıtlı bir firması da vardı.

— Burada ne kadar kalacaksın?

— Bir ay kadar.

«Hombre!.. Hombre!..*» diye İspanyol soylusu homurdandı.

Don Indalecio'ya göre İspanya üzerine çöken kara bulutların nedeni soyluların ülkelerini bırakarak Amerika'ya göçmeleriydi.

Sıra ona gelince Luis daha fazla sorguya çekilmesini önlemek amacıyla:

— Daha nasılsın? diye sordu. İçsavaşta ne yaptınız?

Don Indalecio dindarca şöyle cevap verdi:

— Tanrıya çok şükür!... Tanrı hepimizi korudu. Cordoba'da toplandık. Oradan imha olmadan çıkabildik, ama oluk gibi soylu kanı aktı. Kızıllar tüm aristokratları doğramak niyetindeydi!

Luis, hiç cevap vermedi. Kardeşinin softaca sesi onu sinirlendirmişti. Sempatisini belirteceği yer-

---

* **Hombre:** sitem ya da sevinç ifade eden İspanyolca bir ünlem.

de kayıtsızca içinden «Keşke doğrasalardı» diye geçirdi.

Bir süre er, az ötekileri kadar kalabalık olan amca, dayı, teyze ve halaları hakkında konuştular. Akrabalar arasında genellikle olduğu gibi, bir süre sonra birbirlerinden sıkılmaya başladılar. Yakın bir gelecekte ziyaretlerine gitmek amacıyla Luis rahip Domingo ile milletvekili Francisco'nun adreslerini not defterine kaydetti. Sonra kardeşini tekrar kucakladı ve bakanlıktan ayrıldı.

II

Madrid'in göz kamaştırıcı parlaklıktaki güneşli, sıcak yaz günleri işte gelmişti.

Luis Romero'ya uğrun uğrun kaş altından bakan Güney Amerika dilberleri birbiri ardında, San Sebastiyan'ı ya da öteki sayfiye yerlerini gezmek üzere babaları veya arkadaşlarıyla birlikte gözden kaybolmuştu. Kalanlar yalnızca yeni volfram ihracatıyla ilgili yoğun bir çalışma içindeki çoğu İspanyol işadamlarıyla savaş durumunda ülkelerin küçük seviyedeki diplomatlarıydı. Tümü bu tropik sıcaklıktan bol bol terliyor, serinlemek için bar köşeleri arıyorlardı.

Gündüz, gökyüzü titreşen, kurşun mavisi, yoğun bir pusla kaplanıyor, akşamleyin, Via Grande gökdeleni, Postane kulesi, Velarde ve Daoiz binalarıyla çevrilmiş portakal sarısı ve zümrüt yeşili renklere bürünüyordu. Poseo del Prado ve Canovas Meydanındaki gölgeliklerde oturan insan toplulukları sohbet ediyor, sigara içiyor, muz yiyor, Sierre Nevada eşkiyaları veya Sevilla'nın Çingene kadınları üstüne yazılmış acıklı öyküleri okuyorlardı. Kahvehaneler, o sıcakta çalışmanın olanaksızlığından dolayı ken-

diliğinden işe bir saat geç başlama ayrıcalığını elde eden daire memurlarıyla doluydu. Mavimtrak — siyah saçları, portakal renginde pudralanmış yanakları, sirkenin rengindeki dudaklarıyla kibar orospular içkileri pahalı ama serin olan barlarda, yüksek sandalyelerin üstünde pinekliyorlardı. Bayağı insanların pislik kadar ucuza satın alacakları akşam pazarına hazır, parlak ve tuhaf çiçeklere benziyorlardı. Bu barlarda kadın teri, alkol ve parfüm karışımı tahrik edici bir koku vardı.

Caddeleri, Montera ve Sevilla'nın kavurucu havası, alışveriş, egzos dumanı, otomobil lastiği ve kumaş kokusu kaplamıştı. Meydanın tüm sakinleri güneşin batmasını bekliyordu; O zaman, Sierra de Guadarrama'dan şehre doğru hayat verici hafif bir meltem usul usul esmeye başlayacak, açık hava çay bahçeleriyle tavernalardan gelen caz müziği, gitar sesleri ve Endülüs şarkıcılarının sesleri ortalığa yayılacaktı. Yine, Madrid'in ticaret ve iş dünyasının zengin erkekleriyle, orospuları Molinera, Aquarium ve Morfil önlerindeki masalara oturacak, karılarını yaz tatillerine göndermiş olan erkekler bekârlığın tadını çıkaracaktı. Coruna'nın «Alık balıkları» bunlara katılmazdı. Çünkü bu sonradan görmelerin lükslerine çok bozulurlar, yine onlar —küçük soylular, «alık balıklar»— tamamen farklı kişilerdi: Dedeleri Fracisco Pizarro ve Alba Dükü komutasında savaşmıştı. Bu nedenle avamdan uzak durmaları gerekirdi, gün yanığı, çirkin ama aristokrat gazinoları onların gidebileceği tek yer olmalıydı.

Gündüz ve akşamları, Gran Via, Alcala ve Poseo del Prada boyunca genel görünüş böyleydi. Ama, Ciudad Universitaria dolaylarıyla Bravo Murillo'nun arkasına düşen komünist bölgelerindeki Chamberi, Salamanco ve Chamartin gettolarına göz atılınce, İspanyolların en son Alfonso'yu kovmuş olmalarının, cumhuriyeti korumak için bir sakatın bile can-

lanmış olmasının nedenleri anlaşılıyordu. Orada, mavi gökyüzünün ve kızgın güneşin altında, İçsavaşın harabeleri yatıyordu. Orada, sefalet, yas ve döküntülerden başka birşey yoktu. Koltuk değneklerini sürükleyerek yıkık bir duvar gölgesi arayan barikat malülleri, kocaları işçi mangalarında şehit düşmüş olan dullar, oğulları İtalyan makinalılarınca biçilmiş olan anneler, ağızlarında Enternasyonal'le siperlere mermi taşımış, vücutlarının gururunu açlığa karşın hâlâ taşıyan siyah saçlı, kehribar yüzlü genç kızlar, hâlâ «volunturios»* oyunu oynayan çocuklar. Yaslı mahallelerin tüm bu sakinleri, en az diğerlerinin, kurnaz Madrid'in iki yüzlü dindarlığına, ortaçağ zihniyetine, zenginliğine ve bireyciliğine yağdırdıkları lânetler kadar kendi döküntülerine, koltuk değneklerine, sefaletlerine ve kederlerine de lânetler yağdırıyorlardı. Hiçbir dindar papaz, hiçbir şerefli senyor bu korkunç Madrid'i merak etmeye bile tenezzül etmemişti, çünkü buraların sakinlerinden korkuyorlardı. Yalnızca, akşama doğru gölgeler uzayıp sessiz kadınlar o günkü kazançlarıyla bir miktar küflü balık ve karışık zeytinyağı satın almak için ufak, kirli bakkallara doğru yola koyulunca, bu şüpheli mahallelerin sakinlerine hükümet saygısını aşılamak için caddelerde atlı sivil muhafız erleri omuzlarında karabinaları ve ellerinde kalın deri kamçılarıyla devriye gezmeye başlardı.

Onlarla ortak hiçbir yanının bulunmadığının, sadece âdi bir kaçakçı, bir hiç olduğunun farkında olmasına rağmen, Madrid çarpışmalarının geçtiği yerleri merakından dolayı Luis, bir gün öğleden sonra bu yaşlı sokakları gezdi. Yine de zalimlerin sınıfıyla tüm bağlarını ebediyen koparmış olmasına sevindi.

Barcelona ve Cadiz'li beyler-birincisi kimyasal

* Voluntarios: Gönüller

maddelerle uğraşan bir Alman firmasının temsilcisi ikincisi de gemi kaptanıydı —geldi, yapılacak işin kendilerini ilgilendiren kısımları hakkında Luis'le etraflıca konuşup bu konuda anlaştı. Sonra, cezai sorumluluğu Luis'le birlikte ortaklaşa paylaştıklarından ve bu işe sermaye yatırdıklarından «pun d'honour»* larına güvenilir, saygıdeğer tüccar onuruyla yasak malları alıp götürdüler. Mahallî bir satıcıyla ilişkilerini sürdürmek amacıyla onları Rio de Janeria'da bırakmayı düşünerek yalnız on kilogram kadarını yanında alıkoydu. Mal, küçük paketler halinde bavulların bölmelerine yerleştirildi. Senyor Dretrich, Alman firmasının Barcelona temsilcisi, daha büyük kargoların paketlenmesini üzerine aldı, çünkü uzun zamandır uyguladığı kurnaz bir aldatma metodu biliyordu: Morfini «zararsız» etiketi yaptırılmış küçük kimyasal madde şişelerine doldurup ağzını bu türlü şeyler imâl eden bir firmanın sahte mühürüyle mühürleyecekti.

Küçük şişeler, bu şekilde, Cadiz'li kaptanın çalıştığı yük gemisiyle sağ salim istenen yere ulaşacaktı. Kargo Buenos Aires'den beklenen bir telgrafın gelmesiyle yola çıkacaktı, ama bu telgraf henüz ellerine geçmemişti. Ve bu durum Luis'in canını sıkmaya başladı.

Vakit öldürmek için, sabahları Prado'ya, genellikle de yüreğine su serpen gerçeğe açılan bir pencereye benzettiği, ona bir çeşit saflık ve sükünet veren resimlerin bulunduğu Velasquez salonuna gitmeyi alışkanlık haline getirdi; ve böylece Ayyaşlar'ı (Drunkards), Kirmenciler'i (Spinners) ve Meninas'ı seyredip, Paseo de Recoletos boyunca etrafa bakarak yürürken Luis, artık sıkılmıyordu. Lazarillo de Tormez ile Don Kişot'u yeniden okuyunca da aynı duygulara kapıldı. Misitisizm delilerinden, iki yüzüler-

* Pun d'honour: şeref, ticarî itibar

den, palavracılardan oluşan bir kast tarafından insafsızca ezilen ve üstlerine yine onlarca tüm Avrupa'yı ağırlayıp eğlendirme geleneği denin bir paçavra giydirilmiş halkını, onun gerçek değerini buralarda, müzede, kitaplarda, Crudad Universitaria dolaylarındaki mahallelerde anlamıştı. Ama bu anlamanın halkına bu kadar yabancılaşmış, haksızlıklara kayıtsız kalmış, kirli ticaretinden başka birşeyle ilgilenmemiş birisine ne yararı olabilirdi ki? Ve en sonunda farketti ki, dejenere olmuş birisiydi, kendi kendinden artık kaçamazdı, duyduğu vicdan azabı haksızlığı protesto şeklinde zayıf, etkisiz bir çırpınış ve formel mantığının kalıntılarının acınacak maskaralıklarından başka birşey değildi. İrade gücünden yoksundu. Yapacağı hiçbir şey yoktu. Hayata anlamını veren içindeki manevî gücün kaynağı kurumuştu.

«Boş ver» diyerek içinden kendisiyle alay etmeye başladı. Bu duygusallık bataklığına kuşkusuz telgrafın gecikmesiyle hareketsiz kalması yüzünden saplanmıştı. Şu Allahın belası telgraf ah bir gelse! Değişik yolculuk şekilleri, tehlikeler, kendisi gibi haydutlarla karşılaştığında duyduğu heyecan, bütün bunlar onu bu durumdan çekip kurtarır ve tekrar yaşamla dolardı. Ama telgrafı bekledikçe sabırsızlığı artıyordu. Müzeye gitme alışkanlığını bıraktı. Bütün gün odasında yatağına uzanıp saçma polis romanları okuyarak, viski içerek, ve Arjantinlinin yavaşlığına küfrederek vakit geçirmeye başladı.

Bir gün öğleden sonra odasındaki telefonun çalması onu bu durumdan kurtardı.

Çekingen bir kadın sesi Luis'i soruyordu. Öfkeyle «halalarımdan biri» diye düşündü. Don Indalecio, muhakkak, onun geldiğini tüm akrabalara yaymıştı. Ama ses oldukça yabancı bir aksanla konuşuyor ve senyor Romero'yu arıyordu. Luis bu isimle yalnız İspanya dışında bilinirdi. Bu durumda, otel-

de, onu İspanya dışında tanıyan biri bulunuyordu! Karamba!...

Luis telaşa kapıldı:

— Kimsiniz?

— Bir tanıdık.

— İsminiz, lütfen?

— Önemli değil.

— Ne istiyorsunuz?

— Sizinle görüşmek...

Luis, kızgın bir şekilde telefonu kapattı. «Serseri aptal!...» diye içinden geçirdi. Kadınlar onu böyle aptalca yollarla sık sık rahatsız ederdi. Ama sonra, aklına telefon edenin San Sebastıan yarışmasını kazanmış bir aşk perisi olabileceği geldi. Luis bu tip kadınlardan katiyyen nefret etmezdi. Hepsi ona karşı aynı zaafı gösterirdi— ona aşık olurlar ve hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan ona kaçakçılıkta yardım ederlerdi. Kaprisli, alıngan kadınlardan biri olabileceği ihtimali aklına gelince belirli bir hayal kırıklığı duydu.

Telefon yeniden çaldı. Yabancı ümidini kesmemişti. Luis babacan bir sesle:

— Konuşun!..., dedi.

— Sizi görmek istiyorum!

— Nereden tanışıyoruz?

— Hiçbir yerden.

— Yalan söylüyorsunuz!... Kimsiniz?

Ses kızgınca:

— Bir İngiliz, diye cevap verdi.

— Edith olmayasın, numaracı?

Artan bir öfkeyle ses:

— Tabii ki hayır! diye cevapladı.

Luis, samimi bir şekilde:

— Şeyy, tanıyamıyorum, dedi. Haydi söyleyin, kimsiniz?

Yabancı inat ediyordu:

— Önemli değil.

— Öyleyse canın cehenneme, beni rahatsız etme!... Akşam yemeğinden sonra Negresco'da olacağım. Beni ara, bir miktar para veririm!

Hemen ardından Luis telefonu kapattı. Bu, kesinlikle Edith'ti, Güney Amerika'da sürten ve bu nedenle biraz İspanyolca bilen, yaşlı erkeklerin şantajcısı Edith. O da Luis'e aşık olmuş, hatta onu kıskanacak kadar bu hususta ileri gitmişti. Saygıdeğer bir hanımefendininkine benzeyen ne yaptığını bilmez hareketleri vardı. En büyük zevki Luis'in mendiline dantel işlemek ve sökülen düğmelerini tekrar yerine dikmekti. Sık sık yüzyüzce peşine düşer, buna benzer ilginç hareketleriyle onu şaşkına çevirirdi. Ama şu anda Luis ona kızmamıştı, çünkü aklına yanında onu da Rio de Jenario'ya götürerek bavulları taşıma riskini ona yükleme fikri gelmişti. Polisin eline düştüğü takdirde Edith dilinin parçalanmasına göz yumar ama yine de morfini aldığı adamı söylemezdi. Evet bu, kesinlikle Edith'ti. Ve telefon tekrar çalınca, Luis sevindi:

— Dinle alçak, ses en sonunda itiraf etti: «Ben Edith'im.»

— Beni kandıramazsın. Ne zaman geldni?

— Geçen gece.

— Nereden?

— San Sebastian'dan. Hemen odama gel!

— Traş olana kadar beklemen gerekecek. Kaç numaradasın?

— 102, Luis...

Edith'in sesi tereddüt içinde durakladı.

— Ne oldu?

— Ondan bana biraz getir.

— Kimin için?

— Benim için. 102 nolu oda, unutma emi?

Telefonu kapatma sırası Edith'teydi. Sevdikleri erkeklerin köleleri haline gelen diğer kadınlardan

onu ayıran hırçın bir İskoç karakterine sahipti ki bu özelliği ile erkeklere daha cazip gelirdi.

Luis banyo yaptı, traş oldu, giyindi ve kömür gibi parlak ve siyah saçlarını özenle taradı. Sonra, Gato Neğra* —zampara parfümü— süründü. Edith aşıklarını, hatta gerçekten sevdiği erkekleri dahi zor beğenen bir kadındı. Çok güzel olmamasına karşın iyi giyinmesini bilir, okuduğu oldukça fazla sayıdaki Victorian romanları aracılığıyla çevresindekilere soylu bir kadın izlenimini verirdi. Ne demeye morfin istemişti? Belki birine hediye edecekti. Yeraltı dünyasında kendisinin takdire değer bir şebekesi vardı. Bu şekilde düşünürken, 100 gramlık bir morfin paketini cebine koydu. Aynaya şöyle bir gülümsedikten sonra odadan çıktı. Biraz heyecanlıydı. Edith'in vücudu Beyrut'ta bir denizci tarafından boğazı kesilmiş olan Georgette Quidi'nin tatlı vücudunu hatırlatırdı. Birinci kata doğru sabırsız adımlarla acele acele yürüdü. Ayak sesleri kalın halılar arasında boğuluyordu. Öğle uykusunda olduklarından kapıların cilalı, koyu kırmızı tahtalarından yansıyan donuk lambalarla aydınlatılmış koridorlarda kimse yoktu. Asansörcüler bile taburelerinin üstünde uyukluyordu. Luis, 102 nolu odanın önüne gelince neşeli bir şekilde kapıyı çaldı. Kapı açıldı, arkasında donuk yeşil renkli elbise giymiş bir kadın belirdi. Ama kadın Edith değildi.

Önce, Luis oda numarasını karıştırdığını sandı ve «Özür dilerim, senyora» diyerek geri dönmeye yeltendi. Kadını daha önce hiç görmemişti. Girişin yarı aydınlığında parlayan yeşilimsi, soğuk gözleri onu âni bir şaşkınlığın içine düşürdü. Kulaklarının ardına doğru gerdirilmiş saçları külrenginde ve yüzü solgundu. Kadının irkilerek geri çekilmesi Luis'in şaşkınlığını daha da artırdı. Kadın hafif bir çığlık attı, vücudu titredi ve önünde şeytanın ta ken-

* Gato Negra: Karakedi.

disi duruyormuş gibi göz bebekleri korkudan yuvaları dışına fırladı. «Karamba!..» dedi, Luis kendi kendine: «Kadın delirmiş.» dedi. Ve Edith'i karşısında bulamaması sonucu büyük bir hayal kırıklığına uğradı.

Luis:

— Telefondaki siz miydiniz? diye sordu.

Kadın:

— Evet, diye yanıtladı.

Kadın, korkması kadar bir hızla kendini toparladı, ve Luis'i içeri buyur etti. Sonra, onu baştan aşağı şöyle bir süzüp küçümser bir anlamda gülümsedi.

Luis, «bir şantajcı» diye içinden geçirdi, tadsız bir sürpriz olmuştu. «Ya da görüşmeye gelmiş bir şebeke temsilcisi». Onun arkasında belki de uzun zamandır zengin Arjantin pazarına girmeye çalışan, Luis'ın rakibi; O'Grady'nin İrlanda şebekesi vardı.

Luis içeri girdi; eli gayri ihtiyari arka cebindeki küçük tabancasına gitti. Ama hemen sakinleşti. Girdiği yer oturma odasıydı, kapı aralığında bitişikte bir çalışma odası ve hemen ötesinde de yatak odası görünüyordu. Kadın tüm daireyi kapattığına göre buraya en azından günde 200 peseta ödemeliydi. Çok parası olduğu muhakkaktı. Bu durumda O'Grady çetesinden olamazdı. O'Grady her işte elini sıkı tutardı, bu kadar pahalı bir elemanının harcamalarını karşılamak için kesesinin ağzını pek zor açardı. Lokantalarda yalnız başlarına yemek yerken sessiz bakışlarıyla para karşılığı vücutlarını teklif eden kadınlardan biri olması daha da az bir olasılıktı. Öyleyse gerçekte kimdi? Kadının deli olabileceği kuşkusu yeniden kafasına takıldı. Odadaki sarımtrak yarı-ışık, onu iyice incelemesini engelliyordu. Yalnız yüz çizgilerinin, omuzlarının, tüm vücudunun güzel olduğunu veya daha çok periye benzediğini hissetti. Kadın, belki onu bir yerde görmüş, şu anda da sevgilisi olmasını istiyordu. Allah kahretsin hiç de çirkin değildi!... Kuzey ırkının zengin,

şımarık kadınları benzer önerilerle onu şaşırtırdı. Ama, Luis'in en fazla tiksindiği de tam bu tip kadınlardı.

Onu başlangıçta korkutan hayaletin o olmadığına emin olmak istiyormuş gibi, Luis'i önceki kadar dikkatle incelemeyi devam etti.

Luis sertçe:

— Beni nereden tanıyorsunuz? diye dordu.

— Monte Carlo'daa.

— Monte Carlo'da hiç bulunmadım.

Kadın aşağılayıcı bir tavırla:

— Yalan söylüyorsunuz, dedi. Ve sonra ekledi: «İspanyolsunuz, değil mi?»

— Evet, en kötülerinden.

— Hiç akrabanız var mı?

— Çok sayıda

— Ne iş yaparlar?

— Monarşiyi geri getirmesi için Allah'a dua etmekle meşguller.

Kadın yüzünü buruşturdu ve sonra bir kahkaha koyverdi:

— Bir Heredia olduğunuza beni inandırmaya çalışıyorsunuz, değil mi?

— Çok fazla konuşursanız, başınıza tadsız şeylerin geleceğini ihtar etmek isterim.

— Seni alçak, seni... Her an seni polise teslim edebilirim!

Ani bir hareketle Luis, kadının bileğini yakalayıp vahşice büktü. Kızgınca:

— Bana söylemek istediğin bu muydu? diye sordu.

— Hayır!... kadın acıyla inledi. Biraz morfin istiyorum!...

Ve sonra, boşta kalan eliyle Luis'i tırmalarken vahşi ve hırıltılı bir sesle:

— Bırak beni, haydut!... İmdat diye bağırırım yoksa!... dedi.

Luis elini nefretle koyverdi. Demek, bu basit bir morfin müptelasıydı!... Ama bu da aynı derecede telaşlandırıcıydı. Sağda solda gevezelik ederek onu burada, İspanya'da rezil edebilirdi. Ne biçim bir belâ!...

Luis sertçe:

— Benim morfin sattığıma dair seni kim kandırdı? diye sordu.

— Biarritz'de bir tanıdık.

— Yalan!... Ben morfin falan satmıyorum.

— Edith'e, bir miktar getireceğime söz verdin!

— Yanlış anladın, aptal!

Kadın öfkesini yatıştırarak:

— Otur, ve tekrar sakince konuşalım, diye önerdi.

Luis onun karşısına oturdu. Kadın onu tiksintiyle, sinsi sinsi yılışarak inceliyordu. Sanki şöyle demek istiyordu: «Sen alçağın birisin!... Sen gece kulüplerinin iğrenç bir gediklisisin!...» Yüzü o kadar bir nefret ifade ediyordu ki Luis aniden çileden çıktı. İçinden serinkanlılıkla «Sana gösteririm ben» diye geçirdi. Bir sigara yakarak sordu:

— Biarritz'li tanıdığının adı ne?

Sinirli bir gülümsemeyle kadın:

— Çekilmez oluyorsun! dedi.

Luis, sorusunda ısrar etmedi. Yüksek sınıf mensubu kadın, pleb düzeyine, âdî ve sefil bir kaçakçı düzeyine inmek istememişti. Belki de tanıdığı hakkında bilgi vermekten kaçınmıştı. Ama öte yandan, Luis'i kızdırmakta istemediğinden, gülümsedi. Luis, kadını konuşması için bıraktı. Morfin düşkünlüğünün, zararı olmayan, arasıra canı çekmesinden, saçma bir meraktan başka birşey olmadığına, doktorun yasağına karşın sigara kullanana tütün ne kadar zararlıysa bunun da ona o kadar zararlı olduğuna ilişkin Luis'i acemice kandırmaya çalışıyordu. Aynı zamanda, hiçbir şantaja boyun eğmeyeceğini de belirtti.

Başka satıcılar da tanıyordu ama pis barlarda —ki bazen buralarda kaliteli mal bulunurdu— gizli gizli dolaşmak istemiyordu. Luis'in satacağı mal karışık değildi her halde, öyle değil mi? Eh, göreceğiz. Morfini kafasına estikçe alırdı, ve istediği an da kullanmayı bırakabilirdi.

O bu şekilde kibirli bir tavırla söylenirken ve palavra atarken, Luis de onu daha yakından inceleyebildi. Kadının genel görünüşü Pravdo'daki koyu renkli İngiliz portrelerini andırıyordu. Pencereye arkası dönük oturduğundan yüzü gölgede kalıyordu. Külsarısı saçlarının daha da açık bir renk verdiği yeşilimsi Kuzeyli gözleri vardı. Bunlar, soğuk bir zekâyla bakıyordu. İnce, hemen hemen kansız dudakları onun gururluluğunu ve büyük kederini açığa vuruyordu. Irkının şahane bir türü denebilirdi. Bir dakika sonra Luis, gözlerinin altındaki koyu lekelerde, balmumu sarısı çökmüş yanaklarında, konuşmasında, hareketlerinde ve reflekslerinde zehirin kronik tahribatını ayırdetti. Çok uzun zamandan beri öldürücü dozda morfin kullanıyordu... Onu tam bir çöküntüden hergünkü düzgün diyetinin kurtardığına kuşku yoktu. Ve gururlu, taşkalpli, melankolik durumuyla inatçılığı, kötü alışkanlığın sefilliği ve çöküntüsü içinde bile süregelen tipik İngiliz soğukkanlılığıyla yine de güzellikte tek görünüyordu. İç dünyasının dramı ile umursamaz dış görünüşü arasındaki çelişkide acıklı ve sinirlendirici bir şey vardı. Luis hayatında böyle trajik bir insan görmemişti. Her hareketiyle, her sözüyle ona karşı duyduğu nefreti bilinçsizce, elinde olmadan ifade etmeseydi, Luis ona acıyabilirdi. Ona kızmak için hiç bir dayanağı yoktu —ondan saygı ummaya ne hakkı vardı— ama o kibirli yeşil gözlerde gururuna bıçak gibi saplanan, insanı aşağılayan tipik bir zekâ vardı. Ve Luis kesinlikle, acımasız davranmaya karar verdi. Kıyıdan köşeden konuşulduktan sonra söz

en sonunda asıl soruna gelip dayandı. Her saygıdeğer satıcı gibi Luis de malını özenle seçilmiş sözcüklerle övmeye başladı. Tozun, bütünüyle saf olduğuna dair güvence verdi. İçine, zararlı bir etki yapan (morfin sanki onu iyileştirirmiş gibi) eroin karıştırılmamıştı. Kadın Luis'e şu anda elinde ne kadar morfin bulunduğunu sordu, ve sonra, Luis küçük pakedi cebinden çıkararak 100 gram geldiğini söyledi. Kadın paketle ilgilenmiyormuş gibi gözükmeye çalışmasına karşın gözleri istekle parladı— Luis'in içinde korkunç ve ümitsiz zehir müptelâlığını okuduğu gözler.

— Aaa!... diye ağzından kaçırdı. Bana üç ay yeter.

— Aldığın doza bağlı.

— Evet, tabii... Aşçı gibi hesap yapıyorum. Tam bir yıl yeter! Bir yıldan da fazla... Çok küçük dozlar halinde alıyorum.

Yalan söylüyordu. İlk tepki —kontrol edemediği sevinç belirtisi— daha doğru gözüküyordu. Her halde, 70-80 ya da daha fazla santigrama —cinnet ve ölümle sonuçlanacak son dozlar— kadar çıkmıştı. Zayıf, solgun elleri pakedi sıkıca kavradı. Bu hareketi ve gözlerindeki parıltının zayıflığı şu anda hiç morfininin bulunmadığı izlenimini veriyordu. Son kalanları da bitirmiş ve sinirleri saatlerce aç bekliyor olmalıydı. Saklamak için gösterdiği gizli çabaya karşın çaresiz olduğu açıktı. Bütün bunlar parekendeci olsaymış iyi bir iş yapabileceğini gösteriyordu Luis'e. Bu durumda bile, Luis'in pazarlığına paraya düşkünlük değil, ancak nefret yön verebilirdi. Kadına karşı anlatılmaz, sınırsız, akıldışı bir nefret duymuştu. Kadın, pakedi vahşi bir zevkle, gizleyemediği hayvansal bir hızla seyrediyordu. Gözlerindeki tuhaf ifade, telâşla morfine dokunuş başka bir durumda Luis'in kalbinde acıma duygusunu uyandırırdı. Ama şimdi, onun gergin sinirli durumunu ha-

yın bir sevinçle izliyordu. Kurbanları, morfininin analiz ve denetiminin yapılmış olduğuna inandırmak için paketin her tarafı sahte etiket, damga ve imzalarla doldurulmuştu. Yine de sahte etiketlere karşın malın oldukça saf olduğu söylenebilirdi. Sonra, kendisine şantaj yapılmasını önlemek için olacak ki, kadın hiç bir tepki göstermedi. Hiçbir şeye aldırmıyormuş havalarına bürünerek tereddütsüz geri verebilecekmiş gibi pakedi kendisinden çok Luis'e yakın bir yere, küçük abanoz masanın üzerine bıraktı. İlk ticaret günlerinden henüz parekendeci iken, Luis kurbanlarının bu tür oyunlarını bilirdi; ama farketmemiş gibi yaptı. Fiyat üzerindeki mücadele başlıyordu.

Kayıtsız ama içinde yine de kuşku gizlenen bir sesle kadın:

— Buna ne kadar istiyorsun, diye sordu.

Luis sakince:

— 500 peseta, diye cevap verdi.

Sesi sertçe çınlamıştı. İstediği para gerçekten korkunç derecede büyüktü. Daha da fazlası, pazarlık etmeye hiç te rıiyeti yoktu. Çünkü öldürücü düşkünlük, bu hastalık, morfine istek onu kemirdiği için, kendisine karşı duyduğu sonsuz nefrete karşın, Luis, kadının bu parayı ödeyeceğini biliyordu. Yahutta, eğer ödeyemezse tüm onurunu ayaklar altına sererek yalvarmaya başlayacaktı, ve bu da tam Luis'in istediği şeydi. Büyük bir gerilim içinde, sessizce fiyatı öğrenmek için beklerken, üzgün, yeşil gözlerinde önce umutsuzluk, sonra keder, sonra çaresizlik belirdi; en sonunda da gözbebeklerinde gurur ve alay parıldadı. Kadında anlatılamaz bir özellik vardı ki bu Luis'in kalbini karşı konulamaz bir nefretle dolduruyordu; sert, gururlu, yenilmez ve kışkırtıcı bir şey...

Kahkahayla:

— Hijo*! diye bağırdı. Bu çok insafsızlık!...

Hijo!... Onu, hijo diye çağırmıştı. Bu söz, hakaret edici bir aşağılama ile doluydu. İspanyollar, oğullarını ve arkadaşlarını şefkatle hijo diye çağırırlardı ama bu söz aynı zamanda istasyonda bir hamalı çağırmak ya da dilencileri kovmak içinde kullanılırdı. Hijo sözcüğünü söylerken çıkardığı sesin ölü tonunda işte yine, karakteri gereği karşısındakini onursuz bir yaratık düzeyine indiren, onu ayaklar altına alan ve sanki suçunu bağışlamış gibi onu küçük düşüren tuhaf ve mistik bir şey belirmişti. Öncekilerden daha şiddetli bir nefret şimdi Luis'in göysünü sıkıştırıyordu.

İngilizce:

— Buraya bak, diye homurdandı. Morfin alman için seni kimse zorlamıyorki.

Kadın, şaşırır gibi oldu, sonra aşağılayıcı bir umursamazlık bunun yerini aldı. Luis'in İngilizce konuşması şaşılacak bir şey değildi. Onun gibi haydutlar beş dili bile akıcı bir şekilde konuşabilirdi.

Sanki ana dilini serserilerin ağzından duymak istemiyormuş gibi kadın yeniden İspanyolca:

— Delinin birisin, dedi. Bu işi uzun zamandır mı yapıyorsun?

— On yıldır.

— O *halde*, yeterince tecrübelisin. Bu parayı ödeyecek kadar aptal olduğuma gerçekten inanıyor musun?

— Eğer bu fiyatı istiyorsam, bunun tek nedeni yeterince tecrübeli oluşumdandır.

Kadının göz kapakları şişmiş ve morarmıştı. Kirpiklerini sinirli sinirli kırpıştırmaya başladı:

— Bu tam bir şantaj!... Sözcükler ağzından hıçkırıklarla çıkmıştı.

— Dürüstlüğü ile övünen var mı ki?

---

* Hijo: oğlum, evlât.

Umutsuz, solgun yanaklarına hafif bir parıltı geldi, hemen ardından bunun yerini eski ölü solgunluğu aldı.

— Öyle olsun bakalım! Böyle bir parayı ödemeye niyetim yok.

Luis sakince:

— Yooo, ödeyeceksin, dedi. Eğer morfin istiyorsan.

— Ama onsuz yapabilirim.

— Hayır, hayır, yapamazsın.

Luis, sadistçe yılıştı. Sonra elini uzatarak paketi alıp cebine koydu. İngiliz kadının yüzü umutsuzluk ve çaresizlik çizgileriyle doldu. Sıkıntı içinde:

— Bak!..., dedi. Makûl bir fiyat söyle!

— Söyledim! Bir santim bile aşağı olmaz!

— Allah kahretsin! Beni batakhanelerde süründüreceksin.

— Oralarda dolaşsan bile bulacağını sanmıyorum. Ispanyollar uyuşturucu madde kullanmaz, ameliyat olurken bile.

— Saçma!... Neden kullanmasınlar?

Luis gülerek:

— Çünkü acı çekmek istiyorlar, İsa gibi, dedi.

— Yalanlarınla bıktırdın beni, sabrımı taşırıyorsun artık.

Luis:

— Hemen gidebilirim, dedi.

— Baştan tekrar konuşalım! Morfinin yalnız bir kısmını satın almak istiyorum. On gramını diyelim, sözgelimi.

— Bölük pörçük satmıyorum.

Kadın umutsuzca koltuğunun arkasına yaslandı. Yarı kapalı gözleriyle yüzü tam bir çaresizliği anlatıyordu. Bu kadar güçlükle tutmaya çalıştığı yüzündeki maske birdenbire düşmüştü. Yabancı, onu tekrar yerine takmaya bile çalışmadı. Luis anlamıştı —kadının ya hiç parası yoktu, ya da şu anda ya-

nında bulunmuyordu— ve ona karşı duyduğu anlatılamaz nefretten dolayı Luis'in içini sinsi bir sevinç kapladı. Göründüğü kadarıyla, akrabaları kadını göz altında tutuyordu — her ihtiyacını karşılayacaklar ama zehir almaması için eline fazla nicelikte para vermeyeceklerdi. Luis'in bundan para koparması çok az bir olasılıktı ama bu hiç de önemli değildi. O sıra, ona para ve servet kavramları birşey anlatmıyordu. Aşağılayıcı, hakaret edici kıvrımlarıyla şu dudakları yüzünden o kadını tepelemek için çılgın, anlatılmaz bir istekten başka birşey duymuyordu.

Kadın korkunç bir çabayla kendini toparladı ve yenilmez zeka gözlerinde yine parladı.

— Başka bir yol öneriyorum. Parayı taksitle ödeyeyim.

— Kredili satış yapmıyorum.

— Belki de, Schylock ile Portia arasında geçen sahneyi oynamamızı istiyorsundur?

Luis:

— Schylock ile Antonia arasında, diye düzeltti.

— Edebî konularda oldukça iyi bilgi sahibisin.

— Böyle şeyler her yerde öğrenilebilir.

Tiksintiyle:

— Her neyse, polise ihbara layıksın, dedi.

— Yapma yahu!... Ama ihbar etsen bile korkulacak hiçbir şeyim yok.

Kadın, Luis'e soru dolu gözlerle baktı.

Luis:

— Uyuşturucu madde ticareti yapabilen, resmî kaydı olan bir firmaya sahibim, diye açıkladı.

Büyük bir karamsarlık içinde kadın yeniden koltuğuna gömüldü. Morfin açlığı onu tüketiyor, havasız bir oda gibi işkence eden, boğan uyuşuk bir acı veriyordu. Ama, bu durumda bile, kansız dudaklarındaki gurur kaybolmuyordu. Evet, çevresindekileri küçümser bir biçimde bükülmüş dudaklar!... Luis'i

kışkırtan, çileden çıkaran işte bunlardı. Birdenbire, hızla doğruldu, bir karar dürtüsü içinde, Luis'e beklemesini söyleyip yatak odasına gitti. Bir gardrobun açıldığı duyuldu ve bir dakika sonra kadın İspanyolca:

— Hijo!..., diye çağırdı.

Onu tekrar hijo diye çağırmıştı, öncekiler kadar aşağılayıcı bir biçimde. Gerçekten, kadında iğrenç bir şey, onsuz nefes alamayacağı ya da yaşayamayacağı birazcık morfin gereksinimi içinde kıvrandığı, kötü alışkanlığınca harap edildiği şu anda bile kendisini gösteren, çevresindekileri aşağılamaya yönelik sözle anlatılmaz, uğursuz bir çaba vardı. Luis, başka uyuşturucu madde alışkınları da görmüştü, ama bunlar kriz anlarında insanlıklarını korurlar, bunun gibi insanlara bağırıp, saldırmazlardı. Giriştikleri mücadele boyunca, kadın yalnızca morfinin yol açtığı sinir hastalığını açığa vurmamış, aynı zamanda insanlık dışı bir kibirlilik ve başkalarına karşı hayvansal bir saygısızlık biçimindeki, yönlerini de göstermişti. Evet, Luis'in ondan nefret etmesinin nedeni buydu!... Kadının sesini duyunca yerinden kımıldamamayı düşündü. Ama sonra, onu bütünüyle yere sereceği raundun, kavganın son raundunun başlamak üzere olduğunu sezinleyince yefinden kalktı. Çalışma odasından —kadın herhalde burayı hiç kullanmamıştı— geçerek yatak odasına girdi. Kadın, pahalı elbise ve kürklerle dolu bir gardrobun önünde dikiliyordu.

Hakaret edici bir tonda, kadın gardrobu göstererek:

— Hijo!... dedi. Şu anda yanımda hiç param olmadığını kabul etmek zorunda bırakıldım. Eğer olsaydı, senin gibi bir çakalı defetmek için suratının ortasına fırlatırdım!...

Parasının olmadığını kabul etmişti; ama kötü alışkanlık rezaleti ve zor koşulları içinde bile eğil-

mez, gururlu, yenilmez, kalmış— Luis'e karşı, kendi soylu ayrıcalıklı beninden başka herşeye karşı nefretini sürdürmüştü.

O kadını tepelemeyi, bir yılan gibi ezmeyi herkes arzulardı... Tam böyle, zevkine, çılgın bir nefretle. Luis, büyük bir çabayla sinirlerini tuttu. Sonra, sözleri onu hiç etkilememiş gibi sakince:

—Ne demek istiyorsun? dedi.

— Demek istiyorum ki para yerine bunlardan istediğini alabilirsin.

— Ben eskici değilim.

— Ulan serseri, bunlar eski değil.

— Belki de bunları dükkân dükkân dolaştıracağımı umuyorsundur.

— O zaman başka bir yol düşünelim! Pazarlık sürmeli. Geceye kadar morfin bulamazsam nallan dikerim. Başka satıcılar peşinde koşturacak gücüm yok... Bunun bütünüyle farkındasındır!

— Evet, farkındayım, diye Luis tiksintiyle onayladı.

— Alçak, dedi hızlıca. Peki buna ne diyorsun? Mücevher kutusundan çıkardığı elmasla süslenmiş som altın bir bileziği Luis'in eline tutuşturdu.

Luis:

— Fena değil, dedi.

— Paketi bana ver, onu da alıp defol!

Luis, bileziği masanın üstüne gelişigüzel attı.

Kadın kızgınca:

— Ne?... Yetmedi ha?, dedi. Bunu da al.

Önüne bir yüzük ve bir çift platin küpe attı. Tek bir sesle:

— Başka hiçbir şeyim yok, dedi. Hiçbir şeyim!.. Hiçbir şeyim!.. Hiçbir şeyim!.. İşte, bak! Kutuyu kaldırıp başaşağı çevirdi. Tüm gardrobu, tüm odaları arayabilirsin! Paketi ver artık!..

Gittikçe daha çok sinirli ve gittikçe daha fazla çılgınca bir durum alan kadının tavır ve sözle-

rine aldırmayan Luis mücevherleri yeniden toplayıp kutuya koydu:

— Olamaz, dedi. Bunları ne birşeyle değişebilirim, ne de satabilirim. Polisle başımın derde girmesini istemem. Sen göz altındasın.

— Daha sonra satarsın... Başka bir yerde. Elmaslar çok değerlidir.

— İstemem. Hemen para isterim.

— O zaman bana yalnızca bir gram kadar ver... Bu gecelik. Onsuz deliririm.

Yüzünü buruşturdu, umutsuzca yatağa oturdu ve çaresizlik içinde avuçlarını çenesine dayayıp öylece kaldı. Luis, yıpratıcı morfin isteğinin kadının beynini tırmaladığını, tüm sinir telleri boyunca sürüklendiğini anlıyordu. Onun geçireceği geceyi kafasında canlandırdı, kramp ve beyin zonklamalarıyla dolu karanlık, uykusuz, korkunç bir gece... Kadının içinde bulunduğu durum insanda pekâla acıma duygusu uyandırabilirdi, ama insanlara hakaret eden donuk, soğuk gurur, dudaklarının küçümseyici kıvrımlarının ardında hâlâ yanıp yanıp sönüyordu.

Luis:

— Veremem, dedi. Etiketleri yırtıp tüm paketi oraya vermem gerekir. Malın kalitesi düşer.

Kadın, başını kaldırıp nefretle, sessizce baktı. Sonra, yerinden kımıldayıp karyolanın başucundaki konsola yaslandı. Morfini almanın olanaksızlığı onu bütün bütün çökertiyordu. Cehennemi gün, morfinsiz geçireceği cehennemi gece aklına geldikçe çaresizlik içinde kıvranıyordu. Herşeyi bitmiş, önereceği hiçbirşeyi kalmamıştı... Ama, o umutsuzluğu içinde bile Luis'e olan aşırı tiksinti onu yılan gibi tıslattı:

— Pis köpek!... Paçavra! ...Senden nefret ediyorum!

Yumruğunu şiddetle sıktı. Yanakları titremeye başladı. Birşey ona, Luis'in sandığı gibi bir adam olmadığını, sözlerinin onu etkilemediği duygusunu

verdi. Onu aşağılamak istemiş, ama kendisi aşağılanmıştı. Sanki ikisi rollerini değiştirmişti. O, pleb, batakhanelerin serserisi sakinliğini koruyup sinirlerine egemen olmuş, o, soylu kadın, morfin gereksiniminin korkunç etkisi altında sokak orospusu gibi bağırıp çağırmıştı. Ne kadar alçalmıştı, batağına saplandığı morfin illetinden bile fazla... Ama, başını gururluca kaldırtan yine iradesinin yıkıntıları arasında yılan gibi kıvranan o kibir, o şeytanca kibirdi.

Soğuk bir yılışmayla Luis:

— Benden nefret ediyorsun!... dedi.

— Fakat neden bunu bana söyleme gereğini duydun?... Belki, senin gönlünü kazanmak, sana aşk ilân etmek için burada bulunduğumu düşünüyorsundur!...

Yüzü acıyla gerildi, ama Luis'in sözlerinde ona yeni bir fikir veren bir çeşit ima sezmişti. Önceki gibi kendini yitirerek bağırıp çağırmadı. Düşünceye daldı. Ve sonra sinsi bir biçimde Luis'e baktı. Yumuşak bir sesle:

— Neden olmasın?... dedi. Onu da yapmaz mısın?

Sesindeki birden yatışmış tondan çarpılmış bir durumda. Luis ona baktı. Acı acı gülüyordu ama yüzüne tuhaf bir canlılık gelmişti. Yine morfini mi düşünüyordu? Ha, verecek hâlâ bir şeyi vardı, ve bu da vücuduydu — Erkeklerin, eskiden hayran olduğuna kuşku olmayan ve şu anda bir serserinin de arzulayacağı biçimli, kıvrak bir vücuda sahipti.

Luis:

— Evet, neden olmasın?... diye onayladı.

Gözleri karşılaştı, karşılıklı fikir birliği yaptıkları bakışlar. Eğer ona son darbeyi indirmeye hazırlanırken Luis'in duyduğu sinsi zevke fikir birliği denirse.

— Daha sonra morfini bana verecek misin? diye sordu.

Yine yırtıcı karakterini gösteriyordu —sorun güvensizlik değildi— Luis'i yine de aşağıladığını, yenilmezliğini vurgulamak istiyordu, rezillik batağına saplanmış olsa bile. Ve olacaklar onu hiç ilgilendirmiyormuş gibi aşağılayıcı bir umursamazlıkla sürdürdü:

— Gerçek bir serserisin!... Böyle hayalî bir fiyat istemenin nedeni şimdi anlaşılıyor. Fırsatlardan yararlanmasını biliyorsun. Taktik yönünden eksikliğin yok, zalimlikte de! Herhalde metreslerinden bıktın. Solucanlarının dışındaki kadınlara karşı hevesin uzun zamandan beri mi var? Terliklerini çıkarmaya başladı ama Luis, bir el işaretiyle çıkarmamasını bildirdi. Kadın, morfin serabı gözlerinden kayboluyormuş gibi kuşkulu, yalvaran gözlerle baktı. Luis, sakince paketi cebinden çıkarıp kadının suratına fırlattı. Sonra aşağılayıcı bir biçimde yılışarak kayıtsızca:

— Bana göre değilsin, dedi.

Kapıya doğru yöneldi ama bir feryat, isterik bir çığlık onu geri döndürdü. Yüzü çarpılmış durumda, çılgın bir öfkeyle yerinden doğruldu, elinde morfin paketini tutuyordu. Sonra hiddetle bağırarak paketi Luis'in anlının tam ortasına yapıştırdı.

— Serseri!... Batakhanelerin köpeği! Canım neyle isterse, borcumu onunla öderim, ama hediye kabul etmiyorum!... Anlıyor musun? Zıkkımını al ve hemen buradan defolup çık!

Panter gibiydi. Ilk kez, Luis, daha güçlü bir etkenin —kadındaki yabanıl gururun— morfin alışkanlığına üstün geldiğini gördü. Luis, eğilip paketi aldı. Doğrulduğunda kadının yüzü haşin bir durgunluğun içine gömüldü. Hâlâ kanlı olan yeşil gözleri boşluğa doğru bakıyordu, ama az önceki vahşiliği kalmamıştı— üzgün ve soğuk. Luis, paketi cebine koyup odadan çıktı. Morfinsizliğin onu yirmi dört sa-

at içinde delirteceğini biliyordu. Buna karşın içinden bir ses ona «Bırak çıldırsın» diye fısıldadı.

Otelden çıktı. Molinero'da durmayı düşünerek Gran Via'ya doğru Marques de Cuba boyunca yola koyuldu. Zamanın erken ve havanın sıcak olmasına karşın kahve kalabalıktı. Bir konyak ısmarladı. Alkolün verdiği hafif sarhoşluk olaydan sonra onu dinlendirince dalgın dalgın kalabalığı izlemeye koyuldu. Şu dayanılmaz temmuz sıcağıyla birlikte erkekler, kolalı gömleklerini ve eldivenlerini giyip gezmeye çıkmayı gerekli bulmuşlar; egzotik, bronz yüzlü, siyah saçlı kadınlar parlakça boyanmış dudaklarıyla limonatalarını yudumlayıp yelpazeleniyorlardı. Luis, elinde olmaksızın, onların parlaklığını ve huzurunu oteldeki İngiliz kadınının solgun sarılığı ve isterikliği ile karşılaştırdı. O kadının, İspanyol kadınlarının arasında, renkli, zararsız bir yelpaze yığını arasında duracak çelikten bir kama gibi dikileceğini düşündü. Şu anda onun üstüne edindiği duygu merakın, nefretin ve pişmanlığın kaygılı bir karışımıydı. Onu bu illetin içine bu kadar umutsuzca neyin sürüklediğini tam olarak anlamaya çalıştı — kendini beğenmişlik mi, tembellik mi, yoksa o an çetin bir sır olan başka birşey mi? Morfinsiz ne yapacaktı? Ertesi gün bir delilik nöbetine, otelin sessiz sakinlerini korkutacak ve bir kliniğe kaldırılmasıyla sonuçlanacak korkunç bir delilik nöbetine tutulacağını tam bir kesinlikle şimdiden görüyordu. Morfin hastalığının bu evlerde tedavisinin olanaksızlığının ve yapılacak tek şeyin cinnetin ve yeni dozlarla intiharın geciktirilmesi olduğunun kesinlikle farkındaydı. Ona gidip yeniden paketi vermeliydi. Haşin karakterine karşın sonunda herhalde kabul ederdi.

Bu şekilde düşünüp dururken, Luis, kadının rezilliği ile birlikte kendi mesleğinin sefaletinin de bilincine vardı. Onun gibi talihsiz sefillere daha ne ka-

dar zehir satacaktı? Hatta, o da o kadın kadar alçalmamış mıydı? Birden aynı durumda olduklarını, aynı yazgıyı paylaştıklarını öteki insanların normal durumlarına kesinlikle dönemediklerini anladı. O, organizmasının tam bir yıkımına değin morfin kullanmayı sürdürecekti; tıpkı Luis'in morfini satmaya, karanlık işler çevirmeye ve kendisini ihtiyarlığın yaklaşan soğuk esintisinden, yalnızlık duygusundan kurtaracak kimsesi olmayan bir haydut, evsiz, yurtsuz bir insanın yaşamını sürdürmesi gibi. Herkes kendi alanı, kendi yaşam yolunda olmak üzere, her ikisi de yokluğa giden yolda aşağı doğru ilerliyorlardı. O, akıl hastahanesiyle yüz yüze, Luis ise —hapishaneyle; dünyada zevksiz, amaçsız dolaşmakla suçluluğun günlük sinir gerginliği ile; insanlardan nefretin acı, rahatsız edici kurnazlığıyla. Kadının kötü yazgısı Luis'le başlıyordu— aralarındaki tek fark buydu. Luis, yurtsuz bir insan melankolisine, yaşamında mantıktan hiçbir pay bulunmayan birinin bilinçsiz davranışlarına doğru usul usul ilerliyorsa, kadın da cinnete, intihara ya da bir akıl hastahanesinde ölüme doğru atbaşı koşturuyordu. Acı sonlarının bu amansız gidişi hiçbir şeyi geciktiremez ya da durduramazdı, hiçbir şey, ne Atlantik kıyısındaki plajların serinliği, ne katedraller, ne müzeler ve ne de İspanya'nın güneşi, mavi gökyüzü... Escorial ve Alhamra'nın Luis'de olduğu gibi kadında da aynı bıkkınlık irkilmelerine yol açtığına kuşku yoktu. Her ikisi de, geçmiş ve şimdiki yaşam biçimlerince aynı derecede bozulmuş, aynı derecede dejenere edilmiş, ne kendilerine ve ne de başkalarına yararı olmayan insanlar durumuna getirilmişlerdi. Yapacakları tek şey seçtikleri yol boyunca sonuna kadar gitmeyi sürdürmekti. Bu yolda dönüş yoktu. Neden yaşadıklarını bilmiyorlardı. Yaşamlarına destek olacak ya da anlam verecek bir inancın, bir ideolojinin izi bile yoktu. Varlıklarında bir şeyin, onun amacı, onun

gerekçesi olması gereken bir şeyin eksikliğini görüyorlardı, buysa onları yıkıyor, umutsuzluğa düşürüyor, acımasızlaştırıyordu. Gerçekten, aralarında kadının kendini yokoluşa bırakışının yanında, Luis'in teselliyi zehirde aramamış olması ve istemini denetlemek için hâlâ elden gelen dikkati göstermesi dışında hiçbir ayrım yoktu. Onun sonu İspanya'daki sürekli devrimler ya da tifüs hastalığının ateşi kadar doğal ve kaçınılmaz bir biçimde yaklaşıyordu, ölümü birkaç ay ya da birkaç hafta sorunuydu.

Ama bütün bunlardan ona neydi ki? Bazı anlarda, hayatın tüm duygusal yönlerini kalbinden söküp atmış olmaktan gurur duyardı. Bazen, en korkunç dramlar karşısında bile kayıtsız kalışına son derece sevinirdi. Bu biçimde düşünüp dururken, gerçeğe ters düşen, hayatı anlamayan ve feodal ataya benzemenin içine işlemiş yapmacık soylu tavrını benimsediğini göremiyordu, ya da daha da sonralara kadar göremedi. Bugünkü olay bunu bir kez daha kanıtlamıştı. Morfinin ussal ve bedensel dengesini kaybettirdiği şu talihsiz kadına neden bu kadar katı davranmıştı? Davranışlarına aldırmamalı, hasta, bilincini yitirmiş olduğunu görmeli ona o kadar hakaret etmemeli, anlayışlı bir fiyatla yatıştırıcı dozu ona satmalıydı. Ona karşı anlık nefreti nereden fışkırmıştı? Kadının onu hor görmesinden mi? Ama sakin ve hesaplıca zehirini satan satıcıyı hangi kurban adam yerine kordu? Ve herşeyden önce, kadın aşırı bir gerilim içindeydi, sinirleri önlenemez bir biçimde bozulmuştu. Sonunda, kanyağını yudumlarken bütün bunlar insanlardan nefretin acı kahkahaları arasında boğulup gitti. Morfine alışık dejenere insanların hastalığı, sapıklığı ve isterisi karşısında neden bir başkası değil de o, Luis, duygulanmalı, vicdanı sızlamalıydı? Kadınların canı cehenneme!

Garsonu çağırıp hesabı ödedi. Sonra, kahveden çıkıp Alcala boyunca Roseo de Recoletos'a doğ-

ru yürümeye başladı. Olanlara ne kadar aldırmadığını kendisine kanıtlamak için geleneksel bir Portekiz türküsü mırıldanarak güzel kadınlara çapkınca bakmaya başladı. Çoğunun elbisesi siyahtı. Genç kadınların saçları, dudakları ve siyah gözleri fildişinden heykellere benzeyen mermer çehreleriyle görkemli bir tablo oluşturuyordu. Elbiselerinin siyah renginde, yürüyüşlerinde, gözlerinin durgunluğunda bir saflık, bir güzellik vardı. Luis, bu orta sınıf kadınlarının, sosyete kızlarının olduğu kadar, önceleri onu sıktığını, kalbini nefretle doldurduğunu biliyordu. Gelenekleri yüzünden aileleri bunlara yeterli eğitim gördürmezler, buysa gerçekte olmamakla birlikte onların aptal görünmelerine neden olurdu. Ama şu anda Luis'in gözüne zarif ve çekici görünüyorlardı. Gerçekten, İspanyol kadınlarından başka, saygıdeğer kadın yoktu hiç bir yerde. O anda aklına, gizlemiş olduğu sınıfının karmaşık hastalıklarını evlendikten hemen sonra açığa vuracak soylu birisi olmayan, halktan bir kız bulup, onunla evlenerek Grana da'da sakin bir yaşam sürdürmek için hâlâ geç kalmadığı geldi.

Birden, Granada gözlerinin önüne geldi, çocukluğunun Granada'sı iç avluyu beyaz binaları, Alhamra'nın kırmızı kuleleri ve dantele benzeyen duvarları, Endülüs göklerinin alevli maviliğine doğru göz kamaştırıcı bir parlaklıkla yükselen Sierra Nevada zirvelerindeki yaz kış kalkmayan karları, paskalya haftasının dinsel işlemlerini ve Paskalya bayramı günlerini yeniden yaşar gibi oldu, o günlerde babası ailenin tümünü boğa güreşlerine götürürdü. Bütün bunlar ona, aydınlık, renkli ve güzel gelirdi. Kum serpilmiş arenada delice koşturan kocaman azgın boğalar ve onları aklın alamayacağı bir ustalıkla öldüren Bambita ve matadorlar. Böyle günlerde Granada ne kadar güneşlik, aydınlık ve görkemli olurdu!.. Ve Bambita'nın kılıcını kocaman, korkunç bo-

ğanın kalbine ustaca batırması ve yaratığın titreyerek yere serilmesiyle matadorların zafer yürüyüşü ne kadar eğlenceli, heyecandan yüzlerine kan saldırmış kadınların yelpazelerini incelikle sallarken, geniş kenarlı Cordoba şapkalarını sallayan ya da havaya fırlatan erkeklerin coşkunlukları ne kadar erişilmez olurdu...

Granada'yı düşünerek bulvar boyunca yürürken çocukluk anıları birbiri ardınca beynine saldırdı. O günlerde, Mercedes adında bir kuzeni vardı. Mercedes çocukken ip gibi ince, uzun ve hemen hemen çirkindi ama büyüdükçe bir portakal çiçeği gibi açıldı ve Endülüs gökleri altındaki kadınların özlü, güneyli güzelliğine büründü. Onu bir keresinde öptüğünü ve kızın bakir yanaklarında bu günahı, gittikleri her kilisede, yanındaki teyzesinin duaya dalmasından yararlanarak işlediğini hatırladı. Seneler sonra Mercedes'in bir Carmelite manastırına girdiğini ve bu olayın onun Fransa'ya hareket etmesiyle aynı zamana rastladığını öğrendi. Fransa!... Vay be, Georgette Quidi'nin onun hayatına girmesi o zamandı, onu Yakın Doğu ve Kuzey Afrika batakhanelerinin içine sürükleyen Georgette'nin. Hâlâ ateş gibi yanan kaldırımlarda yürürken, Georgette Quidi'yi ve Beyrut'ta onun boğazını kesmiş olan Fransız denizcisini düşünmeye başladı. Metresini sarhoş hayvanın kollarından kurtarmaya gittiğinde darbe sırasında Luis'in boynunu hedef almıştı. Gerçekten, Georgette Quidi ne kadar iğrenç ve ne kadar tatlı bir kadın olmuştu. Luis'e sadık kalmamasına karşın yine de kendisini her adımda ona feda etmişti. Şu anda karşısına çıkacak her kadını insafsızca reddetmeye ne kadar hazırsa, o zaman da Georgette'nin şehveti onu o kadar insafsızca buyruğuna almıştı. Sinirlenerek Georgette Quidi'yi hayalinden sildi ve Kolomb'un heykelinin bulunduğu yere gelince geri dönerek tekrer Mercedes'i düzünmeye başladı. Şim-

di güzel bir görüntüsü canlandı: Biberiyle fundalıkları, mizoma ve selvi ağaçları arasında bir Endülüs manastırının mermerden galerisinde siyah rahibe cübbesi içinde şimdiki olgun güzelliği gözlerinin önüne geldi.

Ama sonra umursamazlıkla, yaklaşan âdet kesilmesinin onu uyuşuk, bitkisel bir sessizliğin içine gömeceğini, küflü bir bakirenin isterik görünüşüne büründüreceğini düşündü. Mercedes!... Acaba Mercedes onu değiştirebilir miydi? Ne saçmalık! Otele yaklaştıkça, onun hayalinin yavaş yavaş kaybolup gülünç bir görünüş aldığını, gençlik anılarının görüş açısından bile bakılınca aynı gülünçlükte göründüğünü sezinlendi. Ve otele girdiğinde zihnini başka bir hayal kapladı. Cehennemi morfin gereksiniminin tükettiği yeşilimsi, acımasız yorgun gözlü, kül benizli kadının görüntüsü. Doğruca bara gidip kadehler dolusu alkolle (bu) görüntüyü zihninden attı.

Fanny Horn, 1912 Salt Meadow doğumlu. Ertesi gün Luis'in öğrendiği, pasaporttan otel memurunun saygıyla gösterdiği kayıt defterine aktarılmış bilgi buydu. Sonra, onunla daha fazla ilgilenmemeye karar verdi. Polise ihbar etmesi durumunda güvenliği açısından yalnızca adını öğrenmek istemişti. Aynı sabah, her ihtimale karşı bölmeli bavullarını Indalecio'nun evine taşıdı, ve orada öyle yemeğine alıkondu. Kardeşinin monarşisinin geri getirilmesi gereği üzerine aptalca boş sözlerinden ve usandırıcı aile konuşmalarından yorulmuş olduğundan havanın hâlâ sıcak olduğu bir zamanda otele dönüp uyudu.

Beş sıralarında uyandı, kahve içmeye bara indi. Boğa güreşlerine bir bileti vardı ama gösteriye gitmekten caydı, çünkü Fanny Horn bara girmişti.

Masalarda henüz kimse yoktu. Otelin müşterileri ya hâlâ yataklarındaydılar ya da kahvelerini sa-

londa içmeyi yeğlemişlerdi. Akşamleyin kalabalık olması umuduyla garsonlar tembel tembel aralarında fısıldaşıyordu. Yemekten sonra içilen sigaraların dumanları temizlenmiş olduğundan barın havası serin ve hoştu, ama biraz sonra insanların buraya dolacağı izlenimini vermiş olabileceğinden Fanny, e pek hoş gelmemişe benziyordu. İçeri girince tedirgin, saatine bir göz attı, ve sıkıştırılmış bir av hayvanı gibi yorgun ve umutsuzca çevresinde şöyle bir göz gezdirdi. Ustaca dikilmiş gri bir takım giyiyordu.

Ve bu gerçekte dağınık olan genel görüşünü aşağı yukarı giziliyordu. Saçları solgun yüzüne dağılmış, çevresinde gezinen üzgün bakışları yüzüne daha da solgun ve gerçek olmayan bir görüntü veriyordu. Sanki tozun, nemin, yüzyılların soldurduğu antika bir portrenin; hiçbir tekniğin korunmasına çözüm bulamadığı freskler gibi kumaşının yıpranışı yoluyla kendi kendisini parçalayacak bir portrenin yüzüydü.

Elinden geldiğince başkalarına görünmemek istiyormuşçasına köşedeki bir masaya doğru yöneldi. Masasına doğru ilerlerken, Luis, çok açık bir biçimde gördü ki, bu düşük yaratık nakavttan sonra ayağa kalkan bir boksör ya da yere yığılması an sorunu olan bir sarhoş gibi sandalyelerde tutunarak, sendeleyerek yürürken korkunç bir çaba harcıyordu. Köşedeki masaya ulaşınca, bir sandalyeye çöküp boğuk bir sesle kahve söyledi. Ve aynı boğuk sesle, kahvenin büyük fincanla olmasını rica etti, garson, canlılığı, onun morfin çöküntüsü organizmasından çıkan sesle çarpıcı bir çelişki meydana getiren zil gibi sesiyle İspanyolca «Si, Senora*» diye cevap verdi.

Luis, kemirici morfin isteğini bastırmak için alkol aldığını, hem de korkunç derecede, ancak o zaman, yürüyüşünü ve görünüşünü önceki gün öğ-

* Si, Senora: Başüstüne, madam.

rendikleriyle karşılaştırdıktan sonra, anladı. Belki, Madrid'deki tanıdığı bar ve kahvelerin hepsini yatıştırıcı tozdan en azından yüz gram bulmak umuduyla dolaşmaya çıkmıştı. Öğleden beri, sinirlerini yatıştıracak toz için garsonlara, orospulara ve pezevenklere sorarak belki de kendisini küçük düşürmüştü. Bu batakhanelerde dolaşırken belki görgüsüzün biri ona bir sigara ve bir bardak şarap sunmuş ve o da onun bu ilgisine karşılık vererek yalnızca morfin, morfin, morfin... aradığını ve bulursa bedelini parayla, mücevherle ve vücuduyla ödemeye hazır olduğunu açıklamak zorunluluğunda kalmıştı. Ama bütün çabaları boşa çıkmıştı. Çürümüş, neşeli Madrid uyuşturucu maddenin ne olduğunu bilmezdi, çünkü o aşkı, şarabı ve boğa göreşlerini seçerdi, çünkü bilinç kıpırdamalarını günah çıkararak ya da ayinlere katılarak dağıtırdı. İskoçya'da muz yetiştirmek onun için deli olduğu morfinin bir gramını bile bulmaktan daha kolaydı. Ve bütün bunlardan sonra yorgun, bitkin olarak çaresiz düşmüş, sinirlerini kemiren daha korkunç bir susuzluğu azaltmak için alkol almış, kör kütük sarhoş olmuştu. Sonra taksiyle otele gelmiş, indikten sonra kapıda alkolün uyuşturucu etkisini hissedince, dairesinin anahtarını isteyemeyeceğini meraklı aylaklarıyla salondaki kalabalığın içinden geçip odasına ulaşmayacağını anlamıştı. Ve böylece, kuvvetli bir kahvenin kendisini ayıltacağını, toparlanmasına yardım edeceğini umarak girişin hemen sağındaki bara girmişti. Ama alkolün etkisi kendini henüz yeni göstermeye başladığından bütün bunların hiçbir yararı olmamıştı. Tam sandalyesine oturacağı sırada sendelemişti. Garsonlar onun sarhoş olduğunu ve alaylı alaylı gülümsediğini görünce fısıldaşmaya başlamışlardı.

Luis'i görünce yüzündeki anlam daha da trajik ve çaresiz bir biçim aldı. İçten olmayan saygılarının farkında olduğu garsonların önünde aşağılık bir du-

ruma düşmesi yetmiyormuş gibi bir de önceki gün yüce gönüllülüğüyle bu kadar onu incitmiş olan adamın önünde de küçülmüştü. Ve Luis yeniden, onu bu kadar kışkırtıcı yapan yüzündeki şeytanca gururu, yenilmez kibiri gördü. Kahvesini bitirince garsona kağıt bir para uzattı ve bozukluklarla kendisini rahatsız etmesini istemediği bir köpekmiş gibi horlayıcı bir işaretle başından savdı. Sonra, inanılmaz bir çabayla yerinden kalktı; Luis'e bakarken sanki önceki gün olanların hiçbiri onu ilgilendirmiyormuş, sanki şu anda hiçbir derdi yokmuş gibi ansızın yüzü soğuk, kayıtsız, alaycı biçimini aldı. Ona bir saniye bile bakmadı ve onun selâm anlamında eğilmesine karşılık vermeyi gerekli görmedi. Bunun yerine, kokteyl hazırlayan barmene lütfünu belirtircesine gülümsedi. Ona sanki, şöyle demek istemişti: «İlgilendiğim insan sensin çünkü güzel kokteyller hazırlıyorsun!..»

«Seni yeterince ezmedim» diye düşündü Luis, ve ona karşı önceki nefreti yeniden kımıldadı. Birkaç adım attıktan sonra sendelediğini ve ellerinin masanın kenarında çaresizce destek aradığını görünce kurnaz ve sinsi bir zevk duydu. Sarhoştu, korkunç derecede sarhoş. Öğle sonrasında pis barlarda dolaşırken içtiği kanyak, şarap ve likörleri ayağa kalkarken çalkaladı. Kendisini hasta hissettiğine şüphe yoktu, çünkü boğazını ve dudaklarını kapalı tutmak için harcadığı korkunç çaba yüzünde okunuyordu. Ayakta zor duruyordu, ellerini masaya dayayıp eğilmiş durumda kaldı. Garson, koşturup kalkmasına yardım etti. Biraz bu şekilde, kollarının üstünde dinlenir durumda kaldı. Salondaki kalabalığın ve şu anda bara gelmiş bulunan birkaç kişinin gözleri önünde yardımcısıyla birlikte yürüyüp gitme ya da yere yığılıp kalma rezillikleriyle karşı karşıyaydı. Kendini toparlamak için çok çaba harcadı ama başaramadı. Ve sonra, Luis gözlerinde çaresizlikten dolayı teslimiyeti, kesin yenilgiyi okudu. Çevresine leş gibi alkol

kokusu yayılıyordu; şu anda herkes herhalde onun sarhoş olduğunu görmüştü. O anda, odasına kadar olan uzaklığı çevresindekilerin şaşkın, alaycı ya da şoke olmuş bakışları altında, yalnızca basit bir garsonun, onun da görevi olduğu için, yardımıyla yürümek zorundaydı, çünkü hiçbir yakın arkadaşı yoktu, çünkü tüm dünya ile kavgalıydı. Şimdi savunmasız, zayıf bir kadındı. Yeşil gözleri, dünyanın boşadığı bir yaratığın ızdırab ve solgunluğu ile Luis'in üstüne dikilmişti.

Hemen sonra, Luis mekanik bir hareketle yerinden kalktı, yanına gitti ve garsona herkesin duyabileceği bir sesle:

— Bayan kendini iyi hissetmiyor!.. dedi. Hemen, yüz iki nolu odanın hizmetçisini çağır!

Sonra, Fanny'nin koluna girip onu masaların arasında o kadar becerikli ve doğal bir biçimde götürdü ki, çevredeki hiç kimse anormal bir şeyin varlığını sezemezdi; tıpkı bardan çıkan sıradan bir çiftmişler gibi. Fanny'nin ağzından boğuk, mekanik bir «Teşekkürler» sözcüğü çıktı. Ve Luis ona:

— Odanda kendini daha iyi hissedeceğini zannediyorum. Şimdi kusmamaya çalış!

— Kusmam, diye cevap verdi. Ama paspal bir barda berbat bir viski içmiştim.

Fanny, Luis'in koluna girerek zarif ve sakince yürüdü. Tüm olanlar onu ilgilendirmiyormuş gibi görünmede şaşılacak bir irade gösteriyordu. Sanki şöyle demek istiyordu: «Rastlantıyla sarhoş oldum, işte böyle... Çünkü havasındaydım.» Sanki bunun ardında başka bir neden, daha derin bir neden yatmıyormuş gibi. Odasına girdiklerinde Luis, onu yatağına yatırıp üstünü battaniye ile örttü. Fanny, onun hareketlerini yorgun, dolaşan ama yine de o anda birazcık şaşkın gözlerle izliyordu.

Luis:

— Senin için en iyi şey biraz uyumaktır, dedi.

Ve o:

— Olur, çalışacağım, diye cevap verdi.

Ve gözlerini kapadı- göz kapakları şişmiş ve morarmış, yüzüne tam bir hayalet görüntüsü veriyordu.

Yorgunluğun ve alkolün onu uyutup morfin isteğinin derin bir uykunun içinde dağılmasına kadar, Luis yatağının yanında bir süre bekledi. Sonra kapının yanında dikilen hizmetçiye:

— Senyora hasta. Eğer uyanıp zile basarak seni çağırırsa hemen bana telefon et! dedi.

Fanny Horn birkaç saat içinde uyanınca, morfinin korkunç susuzluğunun yeni ve daha koyu bir yoğunlukla vücudunu saracağını biliyordu. Birkaç iğneyle onu morfin nöbetinden kurtarmak için yanında olmak istedi. Fanny'nin odasından çıkınca bir eczaneye uğrayıp bir şırınga, bir tane ispirto lâmbası, sterilize morfin eriyiği (solution) hazırlamak ve onu ekfeksiyon sakıncası olmadan yapmak için gerekli öteki belirli şeyleri aldı. Bavulunda bir çift dereceli cam tübü vardı. Herşeyi dikkatlice hazırladıktan sonra restoranda akşam yemeğini yedi, bir süre salonda telli çalgılar orkestrasını dinledi, ve sonra odasına çıktı. Fanny Horn'a olan tüm merakında, şu ana kadar sürdüregeldiği yaşamının soğuk iç sıkıntısından onu kurtarmış görünen tuhaf ve dokunaklı bir şeyin olduğunu düşündü. Her yanını, tutulacağı ızdırap ve çılgınlık nöbetinde onu bir an yalnız bırakma isteği sardı. Odasına gidip uyanmasını beklemeliydi. Bir kez morfin sinirlerini yatıştırsaydı oturup adam gibi konuşabilirlerdi. Ona, yavaş yavaş, morfinin dozunu azaltma biçiminde bir tedaviyi denemesini, spor yapmasını ve iradesini zorlamasını öğütleyebilirdi. Ama zihnindeki bütün bu yansımalar ona, alaycı bir kendine acıma duygusuyla sonuçlandı. İşte o, bir uyuşturucu madde kaçakçısı, kurbanını nasıl tedavi edeceğini düşünü-

yordu! Kendini, hertürlü cinayeti işledikten sonra bir mağarada adalet dağıtan ve ganimetlerinin bir bölümünü yoksullara pay eden Sierra Nevada haydutlarına benzetti. İspanya'ya döneli beri gün be gün aptallaşmaktaydı, yakında ayinlere katılmaya başlarsa pek şaşmamak gerekirdi! «Buenos Aires'e ne kadar yakında hareket edersem o kadar iyi olur» diye düşündü, sanki batakhaneleri ve gece kulüpleriyle Arjantin'in başkenti onu arındıracak bir çeşit moral sanatoryumuymuş gibi.

Kendine karşı aynı alaycı tutumla, bir sigara içti, sonra pijamalarını giyip yattı ama uyuyamadı. Fanny Horn'un yüzü yeniden gözünün önüne geldi ve krizin başlayıp durumunun daha da kötüleşeceği, bir kliniğe kaldırılmadan önce ona yardım etme isteği her yanını sardı. «Georgetté Quidi'de de aynen böyle olmuştu.» Onu da hastalıklarından, rezilliklerinden kurtarmak, batakhanelerde sağlığının bozulmasını önlemek istemiş ama başaramamıştı. Neden böyle, feleğin sillesini yemiş bu tür kadınlar onu cezbederdi? Ve yine kendi durumuna gülmeye başladı. Biri yavaşça kapıyı çaldı. Gelen birinci katın hizmetçisiydi:

— Senyora uyandı, herhalde çok hasta, dedi.

Luis:

— Geliyorum, dedi.

Göreceği şeyi biliyordu ama buna karşın, karşısına çıkan görüntünün dehşetinde âdeta titredi. Hızla, oda da geçen az önceki trajik sahneyi kafasında yeniden canlandırdı. Fanny Horn uyanmış, ve gecenin geri kalan bölümünde dayanmaya kahramanca karar vermişti; sigara izmaritleri ve boş vermut şişeleri sonuna kadar mücadele için harcadığı çabayı sergiliyordu, ama sinirlerinin morfine susuzluğunun neden olduğu işkenceye dayanamamış, krizin

gürültüsü hizmetçiyi koşarak getirtmişti. Şimdi tümden bitkin, hemen hemen baygın durumda kırmızı halının üstünde yatıyordu. Elbiseleri odanın her yanına saçılmıştı. Saçları karmakarışık, eteği buruşmuş ve bluzü lime lime parçalanmıştı. Odaya saçılmış şeylerde, tepetaklak dönmüş sandalyelerde, gardrobun parçalanmış aynasında, yırtılmış perdelerde, yüzündeki kanlı tırnak izlerinde ve zaman zaman titreyen çıplak omuzlarıyla kollarında görünmeyen, dokunaklı bir şey vardı. Ama krizin çılgınlığıyla hâlâ tavanda dolaşan büyümüş gözleri hepsinden acıklıydı.

Hizmetçi ağlamaklı bir sesle:

— Bütün bunlar St. Vitüs dansına benziyor, dedi.

Luis:

— Yardım ette onu yatağına yatıralım, diye emretti.

Birlikte onu geniş karyolaya yatırdılar. Karyolanın bitişiğindeki masa lâmbasının parlak ışığında talihsiz kadının yüzündeki tırnak izleri daha da açık seçik görülüyordu.

Hizmetçi:

— Pobrecita!..* diye ağlamaklı oldu. Bu hastalığın çaresi var mı?

Luis:

— Elbette! diye yanıtladı. Yarın bir doktor çağırırız.

— St. Vitüs dansı ise, bir papaz çağırsak daha iyi olur.

Luis soğukça:

— Hayır, St. Vitüs dansı değil, dedi. Senyorayı uzun zamandır tanıyor musun?

— Üç aydır. Ondan önce Ritz'de kaldı. Senyora yabancı, anladığım kadarıyla pek mutlu değil.

Luis:

---

* *Pobrecita — Zavallı küçük hanım.*

— Evet, öyle görünüyor, diye onayladı. Hiç arkadaşı var mı?

— Hayır, hiç yok.

—Sana nasıl davranıyor?

— Çok kötü senyor; çok iyi bahşiş vermesine karşın. Doğruyu söylemek gerekirse insan yoksul olunca ikincisini yeğliyor.

— Öyle, ha!.. Luis, dalgınlık içinde gülümsedi. Sonra kağıt bir para çıkartıp kadına verdi. «Senyoranın bir nöbete tutulduğunu kimse duymazsa senin iyiliğine olur. Sabahleyin erkenden odayı düzelt ve perdeleri de çek. Aynaya gelince kazaen kırıldı diyebilirsin.»

— Başüstüne senyor!

— Şimdi gidebilirsin!

Hizmetçi çıkınca Luis, elinde şırınga ve sterilize edilmiş eriyikle Fanny'nin yanına gitti. Şırıngayı görünce Fanny'nin gözleri çılgın bir sevinçle parladı:

Luis:

— iğneyi kendin vurabilir misin?, diye sordu.

İğneyi kadının vücuduna batırma fikri ona pek hoş gelmemişti.

— Evet, elbette, diye fısıldadı.

— Kaç santigram olsun?

— Otuz.

Luis, omuz silkti. Bu doz, normal bir insanı kesinlikle öldürürdü, ama ona oldukça doğal geliyordu. istenen nicelikte ölçtü, ve ona şırıngayla tendürdiyotlu pamuğu verince başını öte yana çevirdi. Kalçasına ya da koluna iğneyi batırırken ona bakmak istememişti. Yönünü yine ona çevirdiğinde, kadın boş şırıngayı karyolanın bitişiğindeki masanın üstüne koymuş ve hareketsiz olarak yatıyordu. Bu iş onu bitkin düşürmüştü, ama hâlâ Luis'e teşekkür edercesine bakmak ve ona İspanyolca, belli belirsiz bir sesle «gracias»* deme gücünü kendinde bulmuştu.

Birkaç dakika içinde, morfinin etkisini gösterme-

ye başlamasıyle kendinden geçip tatlı düşlere daldı. Luis, bunun, onun normal durumuna dönüş olacağını biliyordu. Mum sarısı yanaklarında iki pembe benek belirdi ve sonra tüm yüzüne yayıldı; çehresindeki korkunç gerilim kayboldu ve yerini yumuşak, süzgün ve mutlu bir anlatım aldı. Yarım saat kadar bu durumda hareketsiz kaldı, sonra doğrulup dirseğini yastığına dayadı, ve gözlerini Luis'e dikti, gözleri hâlâ buz gibi ve üzgün ama birazcık sakinceydi; içlerinde eski çılgın isteriden ya da kan kızıllığındaki alevlerden hiç bir iz yoktu. Ve sonra bir kez daha, belirsizce «gracias»* (diye) mırıldandı, ve Luis'e senelerce önce genç bir kızken de gözlerinde ve sesinde o kuzeylilere özgü ölçülü bir soğuklukla konuşup bakarmış gibi geldi! Bütün söylediği bu oldu; sonra başını yastığa koyup uykuya daldı; Luis, morfinle şırıngayı karyolanın bitişiğindeki masanın çekmecesine koyup odadan çıktı.

III

Ertesi gün Luis, Fanny Horn'u olabildiğince kısa zamanda görmeyi şiddetle istedi. Ama yine de ona hemen telefon etmedi, çünkü faydalı, güçlendirici uykusundan kaldıracağından korktu. Uyanacağını sandığı saate kadar zaman geçirmek için Retiro'ya gidip Florida barında bir kahve içti. Sonra çember ve toplarıyla oynayan sayısız çocuk kümelerini, devrim kurbanlarının yerlerini alacak İspanyol çocuklarını seyrederek parkta dolaştı. Otele dönünce, İngiliz kadınının onu aradıktan sonra az önce dışarı çıktığı söylendi. Fanny Horn'un ahbaplık belirtileri göstermesi onu şaşırttı. Ama birkaç kuru teşekkür

* Gracias: teşekkürler.

sözüyle de pekâlâ nezaketini belirtebilirdi. «Restoranda öğle yemeğinde onu görürüm» diye düşündü. Ve daha saat onbir olduğundan Prado'ya gitmeye karar verdi.

Müzeye gitti, ve salonlarda, hemen hepsi de tanrı ve öbür dünya hakkındaki düşüncelerinden dolayı acı çeken günahkarların aynı yüz anlatımlarını taşıdıkları için belli bir korku duyulmadan bakılamayan kral ve aziz portreleri arasında dolaşmaya başladı.

Bazı akademi öğrencileri anlamsızca büyük ustaların yapıtlarını kopya ediyor, ve genellikle resimle ilgisi olmayan birkaç taşralı ya da yabancı, eğilmiş, tabloların altındaki yazıları okuyordu.

Velasquez'e geldiğinde Fanny Horn'u salonun orta yerindeki divanda oturur bulunca şaşırdı. Arkası Luis'e dönük biçimde büyük ustanın tablolarını seyre dalmıştı.

Luis, yanına gidip hafifçe omuzuna dokunarak:

— Sen de mi buradaydın? diye sordu.

Geri dönüp mermer gibi solgun ellerini iki yana açarak:

— Hombre!.. diye bağırdı.

Sesi lütufkârlık, doğallık ve hatta biraz da sevinç anlatıyordu. Görünüşü zeki ve zarifti yalnız yüzündeki tırnak izleri hâlâ geceki krizi hatırlatıyordu. Canlı, yeşilimsi gözleri yumuşak, zümrüt rengi bir ışık ile parlıyordu. Derin uyku, banyo, kuaför ve sabahki morfin enjeksiyonu (yüzü hafif bir **hyperaemia** gösteriyordu) güzelliğine güzellik katmıştı. Şimdi giydiği açık renkli elbise, çehresinin açık sarı rengini daha da açık gösteriyordu.

Kadın:

— Doğrusu, seni bekliyordum, dedi.

Luis, şaşırarak:

— Öyle mi?, dedi.

Ve oval yüzünü, alnının, boynunun ve burun ka-

natlarının güzel, hırçın çizgilerini incelerken ansızın onun son derece güzel olduğunu ayırdetti.

— Sık sık buraya geliyorsun, dedi. Birçok fırsatlarla seni gördüm. Hatırlaması kolay tiplerdensin.

— Ne büyük talihsizlik!

— Neden?

— Çünkü beni polis de kolayca hatırlayacak demektir.

Alaycı bir tavırla:

— Şu anda korkacak bir şeyin var mı?, diye sordu.

— Hayır yok.

— Eğer şimdi seni yakalasalar gerçekten çok üzülürdüm.

— Ben de, hattâ daha da fazla. Ama burada beni kolay kolay yakalayamazlar.

Luis, kendinden güvenli biçimde gülümserken kadın ona haşin, sinirli bir ciddiyetle baktı.

Yanına otururken Luis:

— Bir şeyin yok inşallah, dedi.

Sertçe:

— Bütünüyle kendime gelmiş durumdayım, diye yanıtladı. Paket için teşekkür ederim. Bir centilmensin, ve şimdi eğer parasını istememekte ısrar ediyorsan onu armağan olarak benimseyebilirim.

— Israr ediyorum, ödememelisin.

— Paramın olmamasından dolayı mı?

— Senin bu kibirinden bıktım usandım artık.

— Bu, bende kalan tek iyi şey.

— Bunu başkalarına sakla.

— Neden sana da değil?

— Çünkü her ikimizin ahlâkı da eşit olarak çökmüş.

Dalgın bir biçimde:

— Sen ahlâkî çöküntü içinde değilsin, dedi. Sonra:

— Gerçekten, sen nesin?

— Neye benziyorum. Bir sabıkalıyım.

— Duruma bağlı.

— Haklısın. Beni neden bütünüyle ezmedin?

— Çünkü çelik gibi iraden hoşuma gitti.

— Davranışların güçlülüğü gösteriyor. Eskiden insanların bu değerlerine hiç saygı beslemezdim, ve bundan dolayı da şu anda bir harabeyim.

— Ne demek?

Dalgınca tabloları seyrederek:

— Hiç bir şey..., dedi.

Sonra ona bakıp canlıca:

— Bu sabah otelde seni sordum. Kendini soyluymuşsun gibi yutturmayı başarmışsın gibime geldi. Bu biraz utanmazlık değil mi?

— Öyle, ama bu aynı zamanda eğlenceli bir şey de.

— Seni nasıl çağırayım?

— Herkes gibi - don Luis Rodriguez de Heredia y Santa Cruz diye.

— İçinde ne kadar da çok 'r' harfleri var!

— Suç dedelerimde.

— Aaa... Aynı zamanda dedelerden de söz ediyoruz değil mi?!..

Yüzündeki anlamsız gülümsemenin ardında yatan şeyi anlamak için:

— Neden olmasın, dedi. Bir İspanyol, bir katolik ve bir soyluyum.

— Kılıçsız ve pelerinsiz bir İspanyol soylusu.

— Onları tabanca ve trençkotla değiştirdim. Peki sen necisin?

Keyifli keyifli dudağını bükerek:

— Piccadilly'denim, diye cevap verdi.

Luis aynı tonla:

— Belki de gece kulüplerindensin diye düşünmüştüm, dedi.

— Evet, hayal kırıklığına mı uğradın yoksa?

— Hiç de uğramadım. Ön yargıyla karar vermem. Sana kim yardım ediyor?

— Zengin dostlar.

— İşte insanda saygı uyandıran gerçek dostluk.

— Ve sende olmayan, Tarragona soylusu...

Luis ciddiyetle:

— Granada soylusu, diye düzeltti.

— Ya da Cordoba soylusu, değişmez.

— Değişir ama. Sen erkekler arasında ayrım gözetmiyor musun?

— Evet, şimdi gözetiyorum. Ama biliyor musun, aramızda hoşça zaman geçirmemizin garip biçimini beğenmiyorum doğrusu!

— O zaman birlikte Palace'da yemek yiyelim.

— Bir şartla: eğer beni aldatmaya son verirsen.

— Hangi konuda?

— Bir Heredia olmadığın hususunda.

Luis tam başlıyordu ki kendini toparladı:

— Peki. Ben bir Heredia'yım.

Kaşlarını acı acı çatarak sinirlice:

— Gerçeği bilmem gerek. Bu çok önemli, dedi.

Luis'in şaşkınlığı hafif bir korkuya dönüştü.

Boğuk bir sesle, öksürüp gırtlağını temizleyerek:

— Sahte bir Heredia'yım, dedi.

— Yalan söylüyorsun. Gerçek Heredia'lara pek çok benziyorsun.

— Onları tanır mısın?

— Evet, tanırım.

— Bu benzeyişi kullanıyorum.

— Bunu Madrid'de yapmanın tehlikesini göze alamazsın.

— Tehlike insanı başarıya götürür.

— Hangi başarıya?

— Işimdeki başarıya.

— Ahlâken çökmüşsün, ama bu senin bir Heredia olmanı engellemez.

Aşağılayıcı bir şekilde:

— Neye mâl olursa olsun beni bir soylu yapacaksın, dedi. Kendini beğenmişliğin bu kadarına pes doğrusu!...

— Kendini beğenmişlikle ilgisi yok. Seni nasıl karşıladığımı anımsamıyor musun?

— Aaa!.. Hayatım boyu zor unuturum.

— Öyle davrandım, çünkü hayal bile edemezdim, bir Heredia olmanı istememiştim.

Kızgınca:

— Öyle görünüyor ki bu aile ile galiba kanlı bıçaklısın, dedi. Son olarak söylüyorum, ben bir Heredia değilim.

Yumuşakça yalvardı:

— Aaa, kızma canım! Sonra çabuk çabuk konuşarak şöyle dedi: Hadi Velasquez'ı seyredelim!.. Ne biçim bir aptallar dizisi oluşturduklarına bak... Bu aptallık beni Murillo'nun duygusal soylularından daha çok rahatlatıyor.

Divandan kalkıp salonun çevresinde dolaşmaya başladılar. Luis, saatine bir göz attı. Müzenin kapanışına yirmi dakika falan vardı.

— El Greco'yu görmemizi istiyor musun, diye önerdi.

Aptalca:

— El Greco kimdi, diye sordu, ve sonra kurnazca gözlerini kırpıştırmaya başladı.

— Kafası Ispanyollarca yöneltilmiş bir Rum.

— Haa... Evet, hatırlıyorum. Şu ölü ruhlarının tablosunu yapan gözleri astığmatlı ressam mıydı? Toplu iğne - benzeri başlarıyla uzun, ince aziz resimleri yapan ressam?

— El Greco'yu tanımlayacak sözleri bulmakta güçlük çekmiyorsun. Ama neden kendini Amerikalıymış gibi gösteriyorsun?

Yeniden gözlerini kırpıştırarak:

— Göstermiyorum, dedi. Amerikalı bir kadın-

dan bile daha ahmak olabilirim.

— İnanayım mı?

— *Acemiliğime kızman senin saçmalığın.*

— Tersine, kısa konuşmamızı sonuçlandırıyoruz.

— O zaman maskeni çıkar.

— Çıkardım, dedi. O zaman olacakları sezersin...

Palace'nin barında, o anda kurumu doldurmuş bulunan kalabalığın bütün dikkatlerini üzerlerine toplayıp ikisi de bütün dedikoduların konusu oldu. Kalabalıktakilerin çoğunluğu ikisini bir arada görmeye alışkın değildi ve tanışıklıkları şimdi onları şaşırtmıştı. Ötekilere katılmamakla Fanny'le Luis onların belirli bir düşmanlığını kazandı. Luis'in ilgisizliğine bozulan kadınlar Fanny'nin onu parasıyla cezbettiğini ileri sürdü. Öte yandan, zengin volfram spekülatörleri ise Luis'in küflü soylu ayrıcalığı ile İngiliz kadınını ayartmış olduğunu düşündüler. Kalabalığın içinde ilerlerken, Luis dalgın bir biçimde bazı tanıdıklarını ve annesinin yeğenlerinden birini selamladı. Bu yeğen, Endülüs mülkünün çoktan altından girip üstünden çıkmıştı. Şimdi akrabalarının yardımıyla geçiniyordu, ve işsizdi; hatta bazen yiyecek ekmek bile bulamıyordu, ama yine de aperatifini Ritz ya da Palace'dan başka bir yerde almayı gururuna yediremiyordu.

Fanny:

— Şu soyluyu nereden tanıyorsun, diye sordu.

Luis:

— Anımsamıyorum, diye yalan söyledi. İsmini bile unuttum.

—Torre Bermaja Markizi, dedi. Palma del Rio'nun.

— Aristokratları anımsamak bana zor geliyor. Onu sen nereden tanıyorsun?

— İç savaşta.

— İç savaş sırasında neredeydin?

— Burada, Madrid'de.

— Ooo, saygımı kazanmaya başlıyorsun. Nerede kalıyordun?

— Elçilikte çalışıyordum.

— Bu alçak, hünerlerini nerede gösteriyordu?

— Alçak denecek kadar kötü değil. Eskiden şehirde saklanan soylulara yiyecek ve para götürürdü. Oldukça tehlikeli bir iş. Cumhuriyetçiler her an onu yakalayıp kurşuna dizebilirlerdi.

— Dizmediklerine çok yazık olmuş.

— Aşırı bir Cumhuriyetçisin, yeter, diye bağırdı. Ne demek istiyorsun? Çoğu insanı açlıktan ölmekten kurtardı. Ona bir şey sunmaya ne dersin? Oldukça yoksul, bir bardak konyaktan fazla ısmarlıyamıyor.

Luis tiksintiyle:

— O zaman buraya neden geliyor, diye sordu.

— Tanıdıklarını görmeye. Onu masamıza çağıralım.

Luis şiddetle reddetti.

Ama ne yazık ki, Torre Bermeja markizi İç Savaş tanışı, ve bir şeyler koparabileceği yeğenini görünce alelacele masalarına yöneldi. Sincap gibi, ince uzun neşeli bir ihtiyardı. Elbisesi eski ama iyi ütülenmişti. Paltosunun ceplerinden özenle büzülmüş bir çift eldiven görünüyordu. Gözüne monokl takmış, sapı fildişi, gümüş bir baston taşıyordu. Yakasına bir kordela ve kralcıların rozetini iliştirmişti. İlk önce Fanny'nin elini öpüp «dünyanın en güzel senyorası» üstüne bir sürü kompliman yağdırdı. Sonra yeğenini kucaklayıp sevinçli bir biçimde yüksek sesle «Mi sobrinito»* diyerek sırtını tıppışlamaya başladı, ve

* Mi sobrinito: benim genç yeğenim.

böylece, Fanny ve çevredeki herkes onların yakın akraba olduklarını öğrendi.

Luis, tam bir çıkmaza girdiğini sezinledi. «İşimiz iş» diye düşündü. Fanny, onun daha önceki sözlerinden hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu anlamıştı. Kafası aydınlanmıştı. Bu andan sonra onu, dejenere bir soylu, Torre Mermeja markizi —ki bu en azından yaşamın kirli çamurunda bulaşmama erdemini göstermişti— gibi bir kukla olarak bilecekti. Uyuşturucu madde satıcılığı yaptığının, polis tarafından arandığının başkalarınca bilinmesi yeterince utanç vericiydi; ama aristokrat bir ailenin yüksek katından bu bataklığa saplandığının anlaşılması dayanılmaz bir şeydi. Ve Luis yaşamında ilk kez utandı; bu durum onu tedirgin etti ve alnında ter damlacıkları birikmeye başladı - hem bir Heredia ve hem de bir morfin kaçakçısı olmanın, hem bir soylu ve hem de insan zaafının bulunduğu alanlarda kirli bir satıcı olmanın utancı. Önceki gün barda masasında sarhoş otururken Fanny'nin kendisine baktığı aynı çaresizlikle, aynı utanmayla bu sefer o da Fanny'e bakıyordu. O, onunkini daha önce ne kadar açıkca gördüyse aynı biçimde şimdi de Fanny, onun alçalmasını izlemişti. Daha önce aralarında bazı şeylerin geçmiş olmasından, keskin zekası ve korkunç sezgisiyle yaşamının dramını örten perdeyi yırttığından, şu anda Fanny onu çok iyi anlıyordu. Ama şimdi, Fanny'de ona, onun kadar yüce gönüllülükle davrandı... Yüzünde parlayan bir anlık alay yerini utangaç bir insanla duygudaşlığa, hoş bir yakınlaşmayla dolu dudaklarında beliren candan gülümsemede anlamını bulan sempatiye bıraktı; sanki şöyle demek istiyordu: «Bana şimdiye değin yalan söyledin ama şimdi teşhir edildin!.. Eh. Bütün bunlar çok eğlendirici.» Ve bunu daha iyi tanıtlamak için elini masanın altından uzatıp Luis'in bileğini dostça sıktı; sanki «Sen sevimli, cana yakın bir yalancısın!.. Merak et-

me!.. Bu hoş adamı masamıza davet et», diyordu.

Ve Luis öyle yaptı.

Fanny, ona şimdi eskisinden daha güzel ve daha heyecanlandırıcı görünüyordu. Tam bir gönül rahatlığıyla ona baktı. Şimdi Fanny ondan tiksinmiyordu, onu hemen anlayan zeki ve çekici bir yaratıktı. Buna karşın gözlerinin derinliklerinde ve yüzünü ansızın kaplayan solgunlukta, keşfettiği şeyden ötürü duyduğu utancı ve uğradığı şaşkınlığı seziyordu. Bu şaşkınlık, bu bir anlık hayret, çarpıcı biçimde, ilk karşılaşmalarında Fanny'nin duyduğu korkuya benziyordu.

Ama Luis'in bunu düşünecek zamanı yoktu, çünkü markizin sözleri bir sel gibi masayı kaplamıştı. Fanny'e yağdırdığı komplimanlar Luis'in gelişiyle ilgili hoş ünlemleriyle sanki yarışıyordu. Onun gelişi üstüne akrabalarının yorumu ve markizin kişisel görüşleri birbirine karışıyordu. Luis'e şu ya da bu aristokrat aileyi telefonla aramasını öğütledi; ve bu öğüt, henüz böyle bir şey yapmamış olmasından ötürü işittiği azar içinde boğulup gidiyordu. Ve böylece, masanın tahtası bile anlamıştı ki dışardaki uzun gezilerinden sonra yeniden İspanya'ya dönmüş bulunan Luis, onurlu Heredia ailesinin yedi oğlundan biriydi. Fanny, bütün bunları, bu gibi şeyleri hiç te önemsemeyen biriymiş gibi karşıladı.

İki büyük istakozu yutup on kadeh de sert konyak yuvarlayınca Endülüs soylusu daha cesur ve daha da boşboğaz oldu.

Fanny'le Luis'in aralarında senli benli konuştuğunu görünce kafasında olumlu bir fikir şimşek gibi çaktı ve:

— Lusito, bu senyorayı ne kadar zamandır tanıyorsun? diye sordu.

Luis:

— Aaa, uzun zamandanberi, diye yalan söyledi.

— Ama o zaman, dedi. Ve, onbirinci kadehi boğazından aşağı yuvarlarken fazla ileri gittiğini anladı. «O zaman...» sesi konyağın sihirli cevheriyle kesildi, ve bu onu tehlikeli kutlama sözcükleri söylemekten alıkoydu, ama gülümseyen gözleri düşüncelerini ele veriyordu.

Soylu, «O zaman neden evlenmiyorsunuz?» demek istemişti. «Birbirinize çok yakışıyorsunuz.»

Fanny tatlı dille:

— Oldukça uzun zamandır tanışıyoruz, diye onayladı. Ama birbirimizin hakkında çok az şey biliyoruz.

Öyle mi?.. Torre Bermeja markizi yüzyıllık konyaktan biraz sarhoş olduğunun bilincindeydi; bununla birlikte kafasındaki fikir hoşuna gittiğinden istediği şeyi söylemeyi sürdürmeye karar verdi. Hâlâ konyaktan yudumlayarak ve kıtlıktan çıkmış gibi istakozlara saldırarak her ikisi üstüne bildiklerinin hepsini ortaya döktü. Önce Madrid'in kuşatılması sırasındaki Senyora Horn'un hizmetlerini anlattı. Tüm senyoraların «en soylu»su İngiliz elçiliğinden aldığı tereyağı, çikolata ve vitaminleri, cumhuriyetçilerin eline düşmemek için bodrumlarda ve tavan aralarında saklanan aristokratlara kendiliğinden dağıtmıştı. O günlerde, açlık Madrid'de kol geziyordu. Ve kuşatma altındakilerin diş etleri skorbüt hastalığından çürüyordu... Şehirdeki tek yiyecek mercimekti! Mercimekten başka hiç bir şey yoktu, ve kızıllar bile ona «Negrin'in hapları» diyordu. Diğer kahramanca işlerini bir yana bıraksak bile yalnızca bu bile onun İspanya'nın tüm soylu ailelerinin gözünde bir azize gibi görünmesine yetiyordu.

Luis şaşkınlıkla:

— Kahramanca işler!... dedi.

Doğal ki kahramanca işler!.. Luis'in işareti Torre Bermeja marksizinin heyecandan monokl'ünü dü-

şürmesine neden oldu. Tanrım!.. Soylu en önemli konuya neredeyse değinmeyecekti. Ama Luis, senyora Horn'un rahip Ricardo'nun tifüs hastaları kampında çalışmış olduğunu bilmiyor muydu ki? Hayır mı?.. Karamba!.. Markizin şaşkınlığı o kadar fazlaydı ki nereden başlayacağını bilemiyordu. Biraz toparlanınca her şeyi ayrıntılarıyla anlattı. Ve böylece, rakip Ricardo (Allah rahmet eylesin) tarikatının yönergesi üzerine Pena Ronda'da tifüs hastaları için bir kamp organize etmişti. Senyora Horn da bu kampta çalışmaya gönüllü olarak gitmişti. Devrim patlak verince, kampı salgının doruğunda buldu. Korkunç bir şey!.. Ricardo'nun tifüsten mi öldüğü yoksa kızıllarca kurşuna mı dizildiği belli değil. Her durumda, bütün bu felâketlere karşın senyora Madrid'e gelip öteki talihsiz insanlara yardım etme gücünü kendinde bulmuştu. Evet, kahramanca bir işti!.. Ve Markiz kahramanca işin onuruna bir kadeh konyak daha yuvarladı. Onun belâgatli söz dalgaları masada çınlarken Luis, sinirli sinirli sigara üstüne sigara yakıyor, Fanny ise, ölü gibi solgun ve sessiz, önündeki sabit bir noktaya bakıyordu. Luis şimdi dikkatlice Fanny'nin «Gerçeği bilmeliyim, çok önemli» şeklindeki sözlerini, ilk karşılaşmalarında korkmasıyla ve Ricardo'yla ve Ricardo'yla ilgili anılarıyla karşılaştırıyordu. Ama Ricardo'yu hemen hemen hiç anımsamıyordu. Büyümüş durumuyla bile gözünün önüne getiremiyordu, çünkü onu bu durumuyla hiç görmemişti. En küçük kardeşinin anılarını o kadar çok yıllar engelliyordu ki! Ama Ricardo'yla Fanny'nin ilgisi neydi? Pena Ronda kampına neden gitmişti? Sorular kafasında birbirlerine karışarak birbirleriyle çarpışarak birbiri ardınca dolaşmaya başladı...

Ama Torre Bermeja markizi, aristokrat kulüplerinde, monarşist toplantılarında ve av yerlerinde usanmadan kırk yıldır yaptığı gibi tumturaklı soylu sözleriyle konuşmasını ve içmesini sürdürdü. Fanny'e

şükranlarını bildirmeyi bitirince, sevgili Lusito'suna dönüp belirsizce onun gençliğinde yaptığı çılgınlıklara değindi ve bugünkü olgun ve tam bir İspanyol soylusu olma erdemliğini sabırsızlıkla vurguladı. Ciddî bir biçimde:

— Yüksek sosyete seni bekliyor, dedi. Yüksek sosyete seni görmek için sabırsızlanıyor! Yeniden doğan İspanya'nın göklerinde parlayan yeni bir Heredia olmalı!..

Ve varılan sonuç şuydu ki eğer Luis ona katılmaya razı olmazsa sosyete yıkılıp gidecekti.

Bir istakoz daha yutup hemen hemen bir şişe konyağı bitirince Torre Bermeja markizi sonunda ayağa kalktı, izin isteyip sevgili Lusito'suyla dünyanın en güzel senyorası arasındaki ahbaplığı herkese yaymak üzere yanlarından ayrıldı.

Restoranda yerlerine otururken Luis, Fanny'e:

— Yüzümüzde artık maske yok, dedi.

Dalgınca:

— Hiç yok, diye onayladı.

— Birisi bizim böyle doğmuş olmamızdan ötürü utandığımızı söyleyebilir, ama bu doğru değil. Biz kendimizden utanıyoruz.

— Ben utanmıyorum, kendimden bile, dedi.

— Öyle konuşmamalısın! Pekâlâ, yaşama açılan kapıyı kapayabilirdin.

— Kapadım bile.

— Bunu söylemeden önce üstünde bir kez daha düşünmeni beklerdim. Seni sevdiğimin bilincinde değil misin?

— Beni sevmemen gerekir.

Çatalını havada tutup sanki onu sevmekle kendine haksızlık etmiş gibi, sitemle Luis'e baktı. Gözlerinde ölgün bir soğukluk ve ıssızlık vardı. Prado'daki canlılıkları kaybolmuştu.

— Ayrılmalı mıyız o zaman? Herbirimiz kendi yoluna? Demek istediğin bu mu?

— En iyisi böyle.

Acı bir şekilde Luis:

— Senden ne zaman ayrılacağım?, diye sordu.

— Aaaa... Çocuk gibisin!, diye yanıtladı, ve gözlerinde yumuşak, zümrüt rengi parlaklık, cilve, ve kur yapılan kadının sevinci yeniden belirdi.

— Beni bırakmanı hiç istemiyorum.

— O zaman neden ayrılmamız gerekiyor?

— Çünkü sana verecek bir şeyim yok. Ben ölmüşüm. Vücutsuz bir kadınım. Vücudu olmayan bir kadını sevemezsin, değil mi?

— Ama beni seviyorsun... Hayata yeniden döneceksin.

— Hayır seni sevmiyorum... en azından umacağın kadar sevmiyorum. Ve hayata yeniden dönmenin mümkün olup olmadığını bilmiyorum... enjeksiyonları bırakıp bırakamamayı. O gece olanı gördün. Sanırsam çok geç artık.

Yüzü her zamanki solgunluğunu sürdürüyordu; konuşmasındaki teslimiyetçilikte bir ölü durgunluğu vardı.

— Beni izleyip izlemeyeceğini bilmiyorum.

Luis:

— Tedaviye yarın başlıyoruz, dedi.

— Faydasız. O kadar çok denedim ki.

Garson yemeklerini getirdi, ve sonra hemen hemen hiç dokunulmamış tabakları alınganca alıp götürdü. İspanyolla İngiliz kadını, tüm otelde en seçkin çift, menüyü acaba neden beğenmemişti? Ve garson şefi azarlamaya gitti. Ama Luis'le Fanny uzun süre kavuşamayan insanların korkunç özlemiyle birbirlerine bakıyorlardı.

— Yani, Ricardo'yla karşılaştın, değil mi?, diye sordu Luis, uzun bir sessizlikten sonra.

— Evet, karşılaştım, diye yanıtladı.

Ve Fanny'nin yanakları seğirdi.

— Onu çok zor anımsıyorum. Ayrıldığım zaman

bir çocuktu. Oldukça tuhaf ve dindar bir çocuktu. Büyümüş durumunu hiç bilmiyorum.

Boğuk bir sesle:

— Görünüşü sana benziyordu, dedi.

— Nasıldı?

— Eğilmez ve zalimdi.

— Kendine düşkün biri, belki?

— Hayır, kendine karşı da aynı derecede amansızdı.

Fanny yumruklarını şiddetle sıktı ve birisi boğazını sıkıyormuş gibi hızlı hızlı solumaya başladı.

— Ve Pena Ronda'daki tifüs hastalarının arasında çalışmaya gitti, ha!... Bunu neden yaptın?

— Onunla olmak için.

Gülümseyerek:

— Seni romantik kız seni!.. Aşk mıydı?

— Bilmiyorum.

— Sonra ne oldu?

Fanny'nin yüzü mavimtrak mermer rengini aldı. Yüzündeki son kan damlası da çekildi. Korkunç bir acının soğukluğundanmış gibi çenesi titredi. Ama hemen kendini toparladı.

Luis:

— Ricardo hakkında artık konuşmasan iyi olur, dedi.

— Tam tersine!.. Sana her şeyi anlatmalıyım!.. Henüz değil!

Bir tane portakal soyup Fanny'e sunarken Luis saygısızca:

— Ölüler hiç te ilgilenilecek şeyler değil, dedi.

— Ruhun ölümsüzlüğüne inanıyor musun? diye sordu.

— Hayır, inanmıyorum. Otei şefinin Alfonso XIII'ün veya Torre Bermeja markizinin ölümsüz olacaklarına hemen hemen hiç inanmam.

Sinirli sinirli gülerek, Fanny:

— Ben de inanmam, dedi. Ama. Torre Berme-

ja markizi ölümsüzlüğe layık birisi... Aynı kanıda değil misin?

— Niçin?

— Maskelerimizi düşürdüğü için.

Luis:

— Evet, öyle yaptı, dedi.

Ve bir kez daha gözlerini birbirlerinin üzerine diktiler. Luis'in gözlerinde ümit parıltıları vardı, ama Fanny yine çaresizliğin paralayıcı acısıyla kıvranıyordu. Daha önceleri hiç ama hiç bu kadar çok fizik yıkılışının bilincinde olmamıştı.

Yemeklerini bitirip restorandan çıkarken Fanny hafif yorgunluktan dert yandı. Luis hemen, bunun her zamanki derece derece yaklaşan sinir depresyonundan ileri geldiğini anladı. Sabahki enjeksiyonun etkisi usul usul kayboluyordu ve şu anda yeni bir morfin dozuna gereksinimi vardı.

Fanny:

— Salonda kahve içmek çok saçma birşey, dedi. Odama çıkıp sigara içelim. Bir şişe gerçek konyağım da var.

Luis neşeli neşeli:

— Evet ama bayların, bayanların odasına girmelerine izin verilmiyor, ve aynı şekilde bayanların da bayların, biçiminde belirtti.

— *Kurallara uyacak kadar saf* değilsindir herhalde, değil mi?

— Tamam o zaman. Konyak içelim.

Odası sıcak ve havasızdı. İçeri girer girmez Fanny vantilatörü çalıştırdı, tembel hizmetçilerin yukarı çekilmiş durumda bıraktığı Venedik pancurlarını indirdi. Oda yarı aydınlık bir duruma geldi. Odanın ağır sessizliği, yalnızca kavurucu San Jeronimo yolunda giden arabaların korna sesleriyle ya da arasıra geçen tramvayların çın çınlarınca bozuluyordu.

Şu anda günün en sıcak saatiydi.

Luis:

— Neden San Sebestian'a gitmiyorsun?, diye sordu.

Sıkıntılı bir şekilde:

— Çünkü orası şimdi İngilizlerle dolup taşıyor, dedi. Bundan başka yeterince param da yok.

— Daha ne kadar idare edebilirsin?

— Birkaç ay... Aaa, yeterince fazla.

Ve şu «yeterince fazla»nın uğursuz sessizliği Luis'in yüreğini parçaladı.

Fanny:

— Un momentilo*, dedi (Aralarında İspanyolca konuşmaya alışmışlardı), ve karyolanın bitişiğindeki masaya giderek enjeksiyon takımının bulunduğu kutuyu çekmeceden aldı.

Sonra banyo odasına gitti.

Luis, sertçe, emredercesine:

— On santigram daha az koy, dedi.

Ve Fanny:

— Hayır, hiç fayda etmez, diye yanıtladı.

Luis, çabucak yanına gidip omuzlarından tutarak:

— Deneyeceksin!, dedi. Eğer beni gerçekten seviyorsan daha az enjekte et.

— Seni seviyorum, ama bunu yapamam... Bugün iyi olmam gerek. Sana anlatacak çok şeyim var.

— Bana bir şey anlatmanı istemiyorum.

— Her şeyi öğrenmelisin... Ricardo'nun nasıl öldüğünü bilmelisin. Onu bilmen şart. Eğer kardeşi olmasaydın bundan sana hiç te sözetmezdim.

— O zaman yarından sonra azaltmaya başlayacağına söz ver.

Anlamsızca gülümseyerek:

— Tamam, söz veriyorum, dedi.

Ve sesi bunun ne kadar boş bir çaba olacağını anlatıyordu.

---

* Un momentito: bir dakika, bir saniye.

— Şırıngayla eriyiği sterilize ediyor musun?

— Hiç yapmam.

— Kızgınca:

— Niçin?, diye sordu.

— Çünkü İspanya'da hiç mikrop yok. Vitamin ile güneş hepsini öldürüyor.

— Bunu sana kim söyledi?

— Bir İspanyol doktor.

— Büyük bir belirtiyle Royal Akademi'dendir. Yoksulluk mikrobunun kafalarını uğraştırmaması için alçaklar bilinçlerini köreltiyorlar.

Gülümseyerek:

— Aaa, kızıllardan birisin, dedi.

Luis, şırınga kutusunu elinden çekip aldı ve sterilize etmek için elektrik ocağının üstüne koydu. Fanny banyo odasına girip üstünde ilk olarak gördüğü donuk yeşil ipek bir gecelikle çıktı. Kolunun biri kıvrılmıştı.

Her şey hazır olunca Fanny, enjeksiyonu kendisi yaptı, ve Luis, kolunun solgun etine iğnenin batışını görmemek için yine başını öte yana çevirdi.

Fanny:

— Paltonu çıkar, burası çok sıcak, dedi.

Ve sonra, enjeksiyondan şişen yeri diğer elinin parmaklarıyla yavaş yavaş oğuşturarak yatağa gidip üstüne uzandı.

Luis, umutsuzca onu süzüyordu.

Yalvararak, Fanny:

— Bana öyle bakma, dedi. Konyak dolapta. Onunla idare et, başka konyağım yok.

Luis paltosunu çıkardı, konyağı bulup onun yarım kadeh kadarını içti. Sonra, kafası hafif dumanlı biçimde yatak odasındaki masanın üzerindeki düzensizliği incelemeye başladı. Kolonya şişeleri, pudra kutuları ve uyku hapları arasında gözüne iki kitap çarptı, Kendi Kendine Sinir Krizlerinin Tedavisi; ve şerefli Torre Bermeja markizi tarafından yazıl-

mış «Makinayla Havaya Fırlatılan Hedefe Atış Üstüne Elkitabı». Sonuncu yakın bir tarihte basılmış ve uyuşturucu madde alışkınının düzensizliğe karşı tuhaf kayıtsızlığıyla buraya yanlışlıkla konmuştu. İsminin altında markizin ünvanı birbiri ardınca sıralanmıştı— eski millî şampiyon, Santander Kulübü eski başkanı, Uluslararası Atıcılık Federasyonu eski başkanı. Kitap soylunun büyük büyük elyazılarıyla dünyanın en güzel senyorasına, bir kez daha ithaf edilmişti. Bu el yazısı Luis'e, Fanny'nin Pena Ronda'da ve kuşatma altındaki Madrid'de kalmasını anımsattı. O zamandanberi İspanya'da yaşadığından Fanny'nin illetinin nedeninin burada başından geçen bir olay olabileceği aklına geldi. Pena Randa'da onunla Ricardo arasında neyin olmuş olabileceğini çıkarmak için bütün hayal gücünü kullandı ama ciddî bir kanıya varmayı başaramadı. Kafasında yalnızca, İspanya'ya vardıklarında kendilerine dramatik, tuhaf bir şeyin olacağını düşünen, sevda düşkünü İngiliz kadınlarından biri, aylak ve duygusal bir kadın olabileceği konusunda kuşku ürpertisi kaldı. Ricardo'yla hikâyesi ve kuşatılmış durumdaki Madrid'de uzunca bir süre kalması belki de bu aptalca duygusallık yüzündendi. Ama ansızın sezdi ki düşündükleri ölmüş Ricardo'dan Fanny'i gülünçce kıskanmasından ileri gelen kızgınca bir sanıdan başka bir şey değildi. Biraz önce «Beni buraya neden çağırdı acaba?» diye düşünmüştü. «Bir rahiple olan aptalca mecaralarını anlatmak için mi?». Ama bu onu hiç ilgilendirmiyordu, Ricardo, rahip, öz kardeşi olmasına karşın!

Yarım kadeh konyak daha içti, ve gözleri Fanny'nin morfinden uyuşmuş uykulu yüzüne takıldı. Hayır, bu yüzde, yakıştırdığı aptallıktan hiç bir iz yoktu, ve en azı olsa bile bu kadarı her yüzde görülürdü. Yüzüne kan saldırmış ve gözleri yarı kapanmıştı. Mor damarlarıyla geniş alnı, düzgün burnu, dudaklarının kıvrımları, çenesinin ovallığı, kül sarısı saçı-

nın halesince çevrilen bütün bunlar zeki bir insanoğlunun saflığını, aydın birinin yaradılışını anlatıyordu. Yüzünün tüm anlatımında eskiden pozitif bir kafaca yönetilmiş güçlü, keskin ve çelikten bir istem olduğundan kuşkulanılmayacak bir karekterin izleri vardı... Bu yüzde, aynı zamanda korkunç, ama şu anda sönmüş bir şevkin, hiç bir zaman ona yetişememeksizin bir şey arkasında koşturan —iyi ya da kötü— birinin trajik çabalarının izleri de vardı. Hayır, böyle bir kadın basit maceralara atılmaz, aptalca duygusallıklarca yönlendirilemezdi. Onda sosyete kadınlarının artist tipi boş güzelliğinden hiç bir iz yoktu. Güzellikte hemen hemen bir taneydi. Ve Luis dayanılmaz biçimde çekiciliğine kapıldı.

Kaynaktan bir yudum daha içti. Sonra koltuğundan kalkıp onu daha yakından görerek dayanılmazlığını daha yoğun algılamak için yanına gitti. Şu uyur durumuyla, göz kapakları yarı kapalı, kirpiklerinin arasında mistik yeşilimsi bir parlaklığıyla, zehirden kendinden geçmişti, belki de uyku ile uyanıklık arasındaki sınırdaydı, sanki vücudundan ve dünyasal tüm bağlarından bütünüyle kopmuştu. Belki de canlı bir rüya görüyor, ve özlediği ama hiç bir zaman elde edemediği hülyalarının aydınlık, ihtirasla arzulanan görüntülerini seyrediyor, ya da belki de semaî bir ruh gibi gökte uçmanın tatlı, yüksek duygusunu tadıyordu. Yine de morfinin etkisi aynı zamanda yakın sonunun belli kaçınılmazlığını da açığa vuruyordu. Bu kendinden geçmeyi, bu sakinliği, günde seksen santigram morfin alarak kazanmıştı. İçinde bir ses ona «Kurtar onu» diye fısıldadı, «her enjeksiyondan sonra daha da derinine battığı hayata boşvermişlikten, umutsuzluktan, yıkılıştan onu kurtar.» Ama bu yalnızca aşkının gülünç, çaresiz fiziksel sesiydi. Birden anladı ki artık çok geçti, yıkıntı onarılacak gibi değildi. Azrailin korkunç pençesi Fanny'i yakalamıştı bile: yavaş yavaş bir kaç ay

içinde onu mezarına doğru sürükleyecekti. Artık ona ne azaltılmış doz, ne bir klinik, ne de bir sanatoryum kâr ederdi. Ve sonra Luis, tekrar döneceği yalnızlığın soğuk titremelerini, boşluğunu sezinledi.

Böylece başucunda dikilirken Luis gözlerinin açıldığını, onu farkedip sanki yanından çekilmesini istiyormuş gibi bir el işareti yaptığını gördü.

Çok alçak bir sesle Fanny:

— Biraz daha beni yalnız bırak dedi. Masanın çekmecesinde biraz sigara var... Onları iç, fena değiller!...

Luis uzaklaştı, gördüğü şey onu kalbinden vurmuştu, ve sigaralara bakmadan yeniden koltuğa çöktü. Onu düşündüğünden, ve alkolden biraz uyuşmuş olduğundan bu durumda ne kadar kaldığını bilmiyordu. Hafif bir gürültüyle kendine geldi. Başını kaldırınca elinde sigara kutusuyla onun geldiğini gördü. Şimdi uğursuz cennetinin yüksekliklerinden yeniden dünyaya inmiş ve sabah müzedeki durumuna dönmüştü— zehir tarafından sakince, tatlıca canlandırılmış, konuşup şakalaşmaya hazırdı. Zayıf elleri ona sigara sundu ve Luis anladı ki elleri, korkunç solgunluğuyla bile, kaşları, burun kanatları, dudaklarının tatlı kıvrımları kadar, onunla ilgili her şey kadar zarif ve güzeldi. Hemen yanında geceliği içinde bu kadar zarif bir vücudun, sevdiği kadının mermer benzeri düzgün vücudunun varlığının bilincine varır varmaz aklı başından gitti.

Hemen sonra, Fanny'nin korkunç çekiciliğine dayanamayarak kalkıp ona sarıldı. Fanny karşı koymadı, ama kendi kollarını ona dolamadı da, Luis'in kollarında, bu şekilde, son derece hareketsiz ve gevşemiş bir durumda kalakaldı, sanki bu sarılma onu hiç te ilgilendirmiyordu, sanki bu sağa sola sallanmasına sebep olan kazaen bir çarpışmaydı. Onlardaki derin isteğin, restorandayken bakışlarında beliren yumuşak, tatlı zümrüt yeşili parlaklığı bul-

ma umuduyla Luis gözlerinin içlerine baktı. Ama şu anda bu gözlerde cam gibi, sabit bir görüntü vardı. Onlarda biraz önce sigara sunarken beliren dostluk ve şakacılıktan eser yoktu. Şimdi onların içinde yalnızca boş ve ölü soğukluğu, sonsuz üzüntüyü, sessiz ve sakin umutsuzluğu görebiliyordu... Ve sonra Luis anladı ki Fanny haklıydı, kollarında vücutsuz bir kadını tutuyordu.

Onu hemen bıraktı, keşfettiği şeyden ötürü uğradığı hayal kırıklığıyla yeniden koltuğuna çöktü; Fanny yanmamış sigarasını fırlatıp yavaş yavaş yatağına doğru ilerledi. Bir dakika sonra Luis onun sesini işitti:

— Luis!... dedi belirsiz bir sesle. «Luis!...» ve karyolanın kenarına hafif hafif vurmaya başladı, onu çağırıyordu, morfin yıkıntısına uğramış vücudunun varolmayan aşkını sunuyordu.

Ama Luis yerinden kımıldamadı.

Ve sonra Fanny konuşmaya başladı. Önce, sanki ona her şeyi anlatmaktan utanıyormuş, ya da duraksıyormuş gibi, uzun aralıklarla, kararsızca, yavaş yavaş konuştu, ama sonra sözleri çaresizliğinin verdiği içtenlikle sel gibi akmaya başladı — yaklaşan sonunun bilincindeki birinin candan ele verişi, Acheron'un karanlık sularıyla yüz yüze gelmenin anlayışı...

FANNY VE LOYOLA

I

1936'nın yağmurlu bir nisan sabahı Fanny her zamankinden erken uyandı; gözlerini oğuştururken İspanya'da bir aydır kalmaktan birazcık sıkıldığını hissetti. Ülkenin kendisi Gautier ve Dumas'ın geçen yüzyıl kitaplarında tanımladıkları kadar, ya da bir sürü sıradan yazarın duygusal Cante Flamenco'nun* ilginç içeriğini ve boğa güreşlerini överken gösterdikleri çabadan az olmayan bir uğraşla dindarlığını ve doğulu oluşunu övdükleri kertede barbar, romantik ve eğlenceli değildi. Tam tersine her şey Fanny'de hayatın parlaklığıyla ölümün gölgesinin bu kadar keskin olduğu ülkedeki şeylere, insanlara ve olaylara karşı belki, tuhaf ve trajik bir merak uyandırdı. Sıkıntısının nedeni birkaç dostunu davet etmiş olmasından ve şimdi de onları nasıl ağırlayacağını bilememesindendi.

---

* *Cante flamenco:* Endülüs şarkıları

Bunlardan ikisi —Jack Winkey'le Clara Southdown— Amerika'lıydı ve aptallıkları Fanny'nın canını sıkardı; üçüncüsü —Jacques Murier— Fanny'e aşıktı ve sessizce acı çekerdi ki bu da o kadar can sıkıcıydı. Amerika'lılara minnet borcu olduğundan davet etmişti, çünkü Mr. Lloyd'un inatçılığı yüzünden üç yıldır sürüncemede kalan boşanma davasında yalancı tanıklık yaparak onun Mr. Morris Lloyd'dan, Yorkshire'li (stock-breeder), boşanmasını kolaylaştırmışlardı. Fransıza gelince, aralarındaki bağ kış günü Bavyera Alplerinde geçici bir maceradan ibaretti. Fanny, onun çok beyinsel —bu terimi kitaplardan öğrenmişti— olduğunu düşünürdü. Bu sıfatı onun zevkli şeyler düşünememekte gösterdiği çekilmez huyunu, —onu sürekli basit mantık çemberinde tutan ve canlılığını, şevkini öldüren bir huy— anlatmak için kullanırdı. Bu maceradan sonra onun bir arkadaş olarak eşsiz olduğu kanısına varmıştı; ama, Allahım ne daima yanında olmasını isteme biçimindeki isteğini anlamış, ne de sonuna dek metresi olamayacağı gerçeğini anlamıştı.

Boşanmadan sonra Mr. Lloyd'un akrabaları Fanny hakkında binbir türlü dedikodu çıkardı; ne yazık ki bunlardan bazılarının aslı da vardı; ve belirli bir süre Ingiltere'den ayrılarak bunların önüne geçmeyi düşündü. Bugün Paris'te, yarın Güney Fransa'da altı ay dolaylarında bir zaman harcadı, ve ertesi yılın baharında San Sebastian'a gitti. Baharın başlangıcında orada doğa Biarritz çevresindeki sahillerin, yumuşak deniz rengini alıyordu ama halk daha da canlı ve yaşam doluydu. Otomobiliyle güneyde hızlı bir gezinti yaptı ve gördükleri onu çok şaşırttı — burası kendine özgü özellikleri olan bir ülkeydi, gözlerinin önünde renkli bir film şeridi gibi ardarda geçen şekil ve renk cümbüşü içinde bir ülke; bununla birlikte parlak ve yapmacık rüya âleminin yanıbaşında ülkelerinin gelişmesinde yeni yol-

lara girmek için insanların kendi kendileriyle mücadelelerinin trajedisi sezilebiliniyordu. Fanny doğal olarak bütün bunları derinlemesine anlıyamıyordu, bunlar onu nasıl eğlendiriyorsa aynı şekilde duygulandırıyordu da; duyduğu şey bir yabancının, boğanın boynuzlarının altın ve ipekler içindeki talihsiz bir matadorun karnını deştiği anda duyduğu acı, yakıcı bir heyecana benziyordu. Orada öteki ülkelerin şairane olmayan özelliklerinden hiç bir eser yoktu. Her şey bir uçla karşıtı olan öteki uç arasında gidip geliyordu, uyuşmanın yarı aydınlığı olmadan. Bu karşıt uçların çarpışmalarından yeni istekler fışkırıyordu. Eski katedrallerin ardında anarşist dernekleri, işçi mitinglerinin ardında aziz türbelerine giden hacılar geliyordu. Fabrika dumanlarından kirlenmiş Bilbao'dan sonra uykulu bir romantizme gömülmüş Toledo'yu gördü. Madrid'de otelindeki hizmetçiler Engels ve Darwin okurken hâlâ büyük meleklere ve keramet sahibi bakirelerin heykellerine tapan aristokratlarla karşılaştı. Barceiona'da iş hayatı tam bir Amerikan temposuyla yürüyordu; Sevilla'da insanlar gitarlarını çalıyor ve hayat Guadalguiver'in ağır ağır akan suları gibi bir mutluluk içinde sürüklenip gidiyordu. Radyoda La Passionario'nun isterik belâgatlı nutku yayınlanıyor; ve Avila'lı kadınlar günde iki kez ayine gidiyordu. Aristokratlar cumhuriyetçiler aleyhine gizli dolaplar çeviriyordu; proleterler onların tümünü kesmekle tehdit ediyor ama bu kararlarını sürekli erteliyorlardı. Fanny romantizme karşı bağışıklık kazanmıştı (en azından öyle olduğuna ilişkin övünmeyi severdi), ve çağdaş İspanya'nın karşıtlıklarının Toledo'yla Escorial'in küflü güzelliğinden daha ilgi çekici olduğunu düşünürdü. Gördüğü şeyin gerçek nedenini birden anlamıştı — İngiltere'de olduğu gibi burada da bazıları her şeye sahipken ötekilerinin hiç bir şeyleri yoktu; yalnız burada, İngiltere'den ayrı olarak hiç bir

şeyi olmayanlar ayaklanıp protesto ediyorlardı. Burada bir hizmetçi sonsuza dek hizmetçi kalmayı ve çocuklarının da hizmetçi olmasını istemiyordu. Çünkü bu insan onurunu zedeliyordu. Doğrusu, Fanny'e çocukluğunda öğretildiği gibi, bu uygarlığın gerçek varlığına yöneltilmiş bir tehditti. Ama artık uygarlık için hiç te tasalanmıyordu. Yalnızca insanların patlama noktasına geldiği ve zamanın hızlı geçtiği bu ülkede Lloyd ailesinin öfkesi yatışana kadar bir süre kalmanın eğlenceli olacağını düşündü.

Madrid'de Fanny bir çocukluk arkadaşıyla, Mr. Blamer'le —ki Fanny onu kısaca Leslie diye çağırırdı— karşılaştı. Fanny ona bir süre İspanya'da günlerini geçireceğini söyledi.

Leslie:

— Burada ne yapacaksın?, diye sordu.

Sorunun gerektirdiği ölçüde bir ciddiyetle Fanny:

— Yani biraz eğleneceğim, diye yanıtladı. Bundan başka ülkeyi gezip öğreneceğim, katedralleri ziyaret edeceğim ve boğa güreşlerini seyredeceğim...

Leslie onu:

— Tamam ama aşırı gitme!, diye uyardı.

Fanny, San Sebastian'a dönüp inzivaya çekilmiş bir ressamın, Maestro Figueroa'nın villasını üç aylığına kiraladı. Maestro Figueroa, ününün Picasso veya Suloaga gibi İspanya sınırları dışına kadar yayılmamasına karşın, gençliğinde oldukça tanınmış bir ressamdı. Renklerinin tatlılığını yanında kompozisyonunun görkemli oluşu tablolarını bozuyor, eleştirmenlerin dudak bükmelerine neden oluyordu. Villa oldukça tenha idi ve tam okyanus kıyısından bir yamaca güzelce oturtulmuştu. Fanny şoförü ve doğrudan Maestro Figueroa'ca salık verilmiş hizmetçisiyle birlikte buraya yerleşti. Sonra, hergün İspanyolca ders almaya ve Paris'ten yanında getir-

diği kitapları okumaya başladı. Ama kısa bir süre sonra sıkıldı. Sonra arkadaşlarını çağırdı. Ve onlar gelince, yine sıkılmaya başladı.

Eskiden ressamın atölyesi olan, geniş ve havadan salonun bitişiğinde bulunan, odadaki antika karyolada uzandı. Yatakta gerindi —ressamın gençlik çağında aşk dolu gecelerini hayalinde canlandırmıştı— ve tembel tembel bir sigara yaktı. Sigarasını içerken bir yandan da «tener» fiilinin çekimini çalıştı(İspanyolca öğrenme işine sıkıca sarılmıştı). Sonra yatağından kalktı. Tüm vücudunu kaplayan tatlı bir gıdıklanma başını döndürüyordu. Çünkü sigaranın içinde esrar vardı. Böyle sigaraları içmeye artık son vermeliydi!... Bunlardan hoşlanması artık tehlikeli olmaya başlamıştı. Bunları ilk olarak kendi okuluna «özcülük» diyen manyak bir Montmarte şairinin evinin tavanarasında denemişti. Onun, bu deliliğine neden bu ismi verdiğini Fanny hiç bir zaman anlayamamıştı.

Yola çıkacağından, sabah banyosunu yapmaktan cayıp aceleyle giyindi; bundan başka üstadın garip isteğine uyularak Moorish stilinde yapılmış banyo, tabanındaki kirli çatlaklarıyla hiç te çekici değildi. Şöminesi yanan salonun kapısı açık olmasına karşın odanın soğuğundan titredi. İspanya gibi sıcak bir ülkede kışın ve baharda her zaman insan soğuktan titrerdi. Kahvaltı zamanı yaklaşıyordu ve villa az sonra Jack'ın gürültülü şakaları ve Clara'nın dayanılmaz kahkahalarıyla çınlayacaktı. Avila'ya yapacakları gezintiyi —Amerika'lıların ısrarına dayanamamasının aptalca bir sonucuydu— gözönünde bulundurup kahkahalar aklına geldikçe canı daha da sıkılıyordu.

Atölyeye girdiğinde, satın alma isteğini bildirince üstadın, İspanyol cömertliğiyle, ona armağan ettiği Maestro Figueroa'nın tablolarından biri gözüne ilişti. Oldukça dehşetengiz bir resimdi, ve Ame-

rika'lıları bile etkilemişti. Çay zamanı, bu tabloyu görmemek için hep ona arkasını dönüp otururdu. Konu oldukça saf bir iberya konusuydu. Bir imparator, bir papaz, bir şövalye ve bir orospunun katıldığı Cehenneme Ölüm Dansı'nın başını çeken yarı iskelet-yarı mumya şeklindeki korkunç Ölüm. Gençlik döneminin resimlerinden biriydi ve klasik ressamlarından birinin taklidi olduğu açıktı.

Fanny, bu sırada resme bakarak, şöminenin karşısında ısınmaya başladı. Konu yeterince yaygın bir konuydu, ve, teknik açıdan resim eleştiri düzeyinde değildi. Şekiller tahta bebeklere benziyordu ve hareketler göz yumulamaz yanlışlıklarıyla gözü tırmalıyordu. Renk etkisi —üstadın özgünlüğü ve şöhreti— bile bunda El Greco'nun —soğuk, grimavi tonlar ve görünmeyen bir kaynaktan gelen fosfor ışıkları— aşırı taklit edilmesi sonucunda bozulmuştu. Yine de Fanny, kural tanımazlığı ile —bir dâhinin olmasa bile zeki birinin kural tanımazlığı ile— üstadın felsefi kavramını açıklamak için göstermiş olduğu açıklı çabayı sezdi. Ve bunu hayran olunacak derecede açıklamayı başarmıştı. Ölümün uğursuz gıdıklamaları ve aptal, ve kötü sırıtmalarıyla, cadı yüzlerinin alt yanlarının bu zorunlu dansa katılmasıyla, onların gözleri buz kesilmişti. Bunlar Ölümü bile aldatmaya niyetli görünen bilinçli, aşırı günahkârlardı. Ve dudaklarında dalkavukça yılışmalarıyla öte yandan gözlerinde yine de gizli bir korkuyla onu izliyorlardı. Bunda, gözleri dinlendirecek dindar klasik ressamların tipik melekleri, metafizik aşkı yoktu. Ölümün onları sürüklediği ufuk karanlık ve umutsuzluğa gömülmüştü. Vay be, şu resimde işlenen fikir ne kadar çağdaştı!... Ve Fanny, tüm vücudunda buz gibi bir titreme duydu, çünkü kendi hayatından bir sayfa bu resimde yansıtıldığını görmüştü. Birden bu korkunç resmin etkisinden kurtulmak için canlı bir insan görme gereğini duydu.

Hiddetle, «Pilar!...» diye bağırdı. «Pilar!...»

Maestro Figueroa'nın yaşlı hizmetçisi atelyeye girdi.

— Don Santiago[1] uyandı mı?

İspanyol kadın:

— quien[2]?, diye sordu. El francés ó el americano?[3]

Fanny:

— El francés, dedi.

— Hayır, henüz uyanmadı, senyora!...

— Git o zaman! Uyandırmasan da olur!

Ve biraz sinirleri bozulmuş durumda, Fanny arkası resme dönük olarak bir koltuğa oturdu. Pilar, senyoraya dostça gülümseyip dışarı çıktı. Tabloyu görmemek için villanın tüm kiracılarının genellikle bu biçimde oturduklarını anlayalı beri oldukça zaman geçmişti.

Jacques Murier uyanalı epey olmuştu; can sıkıntısı içinde pencerenin önünde oturuyor ve siyah kayalarla perçinlenmiş geniş okyanus plajına köpürmüş dil gibi yayılan demir grisi, zeytin yeşili okyanus dalgalarına bakıyordu. Meslekten doktordu; bu yağmurlu nisan sabahında, kendi hayatını eskiden Paris'teki St. Lazare Hastanesinde yaptığı muayeneler kadar acımazsa çözümlüyordu. İki yıl önce işini bırakmıştı ve şu anda tam bir çöküntü içindeydi. Malî durumu çok bozuktu. Biriktirmiş olduğu sekiz bin frankla annesinin Provans'taki mirasından elde ettiği bin frankı düşüncesizce Riviera'nın otelleri, kumarhaneleri ve dans pistlerinde eritmişti. Murier açık bir yanıt bulamıyordu.

— Bütün bunlar neden ve nasıl olmuştu. Bütün bunların Fanny'le birlikte başladığı söylenebilir-

(1) Don Santiago: Bay Jacques'in İspanyolcası.

(2) Quien: Kim?

(3) El francés ó el americano: Fransız mı, yoksa Amerikalı mı

di. Ona ıztıraplı, çift yönlü ve tuhaf bir sevgiyle tutulmuştu. Çünkü çok güzel bir vücuda, arınmış ve çarpık bir ruha sahipti. Tam iki yıldır yalnızca onunla birlikte sürükleniyordu, çünkü serseri günlerinde Fanny'nin bir arkadaşa, karanlık günlerinde üstüne çullanan tersliklere çare olarak birine, ve istekli anlarında vücudunun varlığına gereksinimi vardı... Bütün bunlar ne kadar boş, aptalca ve sefil bir hikâye olmuştu! Şimdi, cebinde kalan birkaç bin frankla çekip gitmeyi, gözden kaybolmayı, biryerlere gitmeyi istiyordu. Okyanus dalgalarına bakınca birden sömürgelerin korkunç görüntüsü gözünün önüne geldi. Başını alıp sömürgelere gitme düşüncesi, bugünkü şu durumundan kurtulmanın en son ve tek yolu, uzun zamandır kafasını kurcalayıp duruyordu. Koloniler Fransa'nın başarısız ve yeteneksiz doktorlarını benimseyen depolardı. Ona layık olan Saygon'da ya da Afrika'da bir yerde gününü gün etmek, ormanların birinde acılarını gömmek, viski içip sömürge memurlarıyla poker oynayarak uykusuz tropik geceler geçirmek ve bunların sinir hastası karılarını tedavi etmekti!... Ama bütün bunlar, onu yakında zavallı bir jigolo durumuna getirecek olan Fanny'e, onur kırıcı refakatten daha iyiydi.

Engeç Clara'yla Jack uyandı. Bunlar resmen evli değillerdi. Mektupla sürekli tinsel öğütler veren ve onları evlendirmekten henüz umudunu kesmemiş olan bir protestan papazının dualarıyla karı koca yaşamı sürdürüyorlardı. Fanny'nin çağrısını aldıklarında Paris'teydiler. Şu anda neden Paris ya da San Fransisco'da değil de San Sebastian'da oldukları konusu, açıklayabilmelerinin ötesinde bir şeydi. Çalışmak zorunluluğunda olan Amerikalılarda maddî şeyler elde etme biçiminde anlamını bulan, ama bunlarda —çalışmak zorunluğunda olmadıklarından— haylazlık, maceracılık biçiminde anlatılan ruhlarının taze ve korkunç enerjisinin basıncıyla canları

nereyi istemişse oraya gitmişlerdi. Sanki yaşam aptal ve duygusuz eylemden başka bir şey değilmiş gibi durmak bilmez eylem isteklerine boyun eğerek dolaşıp duruyorlardı. Spor ve gezinti alanlarındaki girişimleri, babalarının, uçak motoru fabrikalarının sahipleri ve ortakları, insanlığın ekmek vericileri (!), servetlerini yüz kat ya da elde olursa bin kat artırmak için sabırsızlıkla ikinci dünya savaşının çıkmasını bekleyen Mr. Winkey'le Mr. Southdown'ın endüstri alanındaki girişimlerine benziyordu.

Kalkar kalkmaz Clara süslenmeyle uğraştı. Her gün, San Sebastian kuaförü buklelerini düzeltmek için taksiyle özel olarak geliyordu. Jack bitişikteki odaya geçip boks eldivenlerini giydi ve tavanla yer arasında gerilmiş yaylarla sıkıca tutulan deri topa şiddetli yumruklar savurmaya ve bu vuruşlarını düzgün solumayla aynı ana dek getirmeye başladı. Onlar bu işlerle uğraşırken —Clara güzelliğiyle, Jack da güçlülüğüyle— Murier koridoru geçip Clara'nın süslendiği odanın yarı açık kapısını çarptı. Böyle yapması için ortada hiç bir neden yoktu, Amerika'lıların özelliklerine ani bir nefreti, onların şıklığına duyduğu tiksintiyle böyle, hiç bir neden olmadan kapıyı çarpmıştı. Antrenmana kendini verdiğinden, Jack çıkan gürültüyü işitmedi ama Clara huysuz ve tuhaf Murier'den başkasının olamayacağını hemen anladı.

Clara zil gibi çınlayan bir sesle:

— Monsieur Jacques!... diye bağırdı. Neden içeri gelmiyorsunuz?

Ama Monsieur Jacques cevap vermedi, merdivenlerden inmeyi sürdürdü. Clara'yla ilgili, gururunu inciten ve önemli, bu kadar bir öfkeyle kapıyı çarpmasına neden olan bayağı, tiksindirici bir düşünceden canı sıkılmıştı.

Yanıt alamayınca Clara biraz üzüntülü bir biçimde içini çekti. Ona karşı saygı ve korku karışı-

mi bir duygu besliyordu. Geniş bilgisi için saygı —vitaminler, deri hastalıkları, gebeliği ve şişmanlığı önleme konularında binlerce yararlı şeyler biliyordu, ve gözlerinden korku— onu birden sinirlendiren gözlerinde buz gibi, Fransız onun düşüncelerini ve yapacağı şeyleri sanki önceden görebiliyordu. Bu korkuyu üstünden atmak için onunla flört etmeye çalışmıştı ama Murier yaklaşımlarını tiksintiyle reddetmişti. Bundan sonra, tam nedenini bilmeksizin Murier konusunda daha da heyecan duymaya başladı. Genel olarak, şeyler üstüne hiç bir zaman duru fikirlere sahip olmadığından tüm briç partilerinin dışında bırakılıyordu. Edindiği izlenimler kafasında tırnak cilası gibi kaybolur gider, yalnızca aptallık tortusu kalırdı.

Yarım saat sonra Jack'la Clara aşağı, atelye odasına geldi. Eşofmanları içinde Jack profesyonel bir boksöre benziyordu ve kusursuz yapılmış saçlarıyla Clara pürüzsüz bir taşbebeğe dönmüştü.

Tavuk ve tavada yumurtayla kahvaltılarını yaptıktan sonra dördü birden yağmurluklarına sarınıp onları bekleyen Jack'ın arabasına, villanın önündeki kumlu terasa gittiler. Araba özel olarak yapılmıştı. Motörü, sıradan bir araba motörüyle savaş uçağı motörü arasındaydı. Asfalt yolda saatte yüzkırk kilometre yapabiliyordu, ve korkunç motör sesi San Sebastian dolaylarındaki tüm şoförleri korkudan titretirdi, özellikle Jack onlarla biraz eğlenmek için kaplumbağa hızındaki zavallıların çamurluklarının birkaç santimetre yanından gürleyerek geçtiği zaman.

Şoförlerin cakalarına aldırmadığından —Jack, ona hızla giderken frene basarak nasıl viraj alındığını göstermeyi önermişti— Murier arka koltuklardan birine oturdu. Bu gidişte üç yüz pesetadan fazla harcamama konusundaki düşünce kafasını sürekli uğraştırıyordu. Hoş olmayan can sıkıcı bir dü-

şünceydi, çünkü mektupla bir miktar borç rica ettiği amcası henüz yanıt vermemişti. Bir çeşit kavgadan sonra Fanny'le Clara arabaya bindi. Spor arabanın yalnız dört koltuğu vardı ve hiçbiri de öne oturmak istemiyordu. Murier yerini verip Jack'ın yanına oturmayı önerdiyse de her ikisi birden buna karşı çıktı. Clara karışıklıktan yararlanıp Murier'nin yanına yerleşirken, son derece öfkelenmiş durumda, Fanny ön koltuğa oturdu. Clara'nın Jacques'e bilinen yaklaşma çabaları onu çileden çıkarmıştı; hatta Clara onunla senli benli konuşmayı bile denemişti. Ne aptallık!... Acaba o varken şu aptal kaz Murier'i elinden kapacağını mı düşünüyordu? Hatta, Murier'nin bu çabalara kahvaltıda ilgi duymaya ve biraz düşüncesizce, ama ısrarla onunla konuşmayı sürdürmesi gerçeği Fanny'i daha da fazla çileden çıkarmıştı. Sonra, Fanny, Murier'nin yakışıklılığını, onun Provensal silahşörlerinin aristokrat başını ve güzel dudaklarını, Jack Winkey'in bir hamalınki gibi geniş ve adaleli omuzları, ay gibi, yuvarlak yüzü ve kalın dudaklarıyla karşılaştırdı. Clara'nın aynı karşılaştırmayı uzun zaman önce yaptığına şüphe yoktu. Şu salak kız hiç te göründüğü gibi zararsız bir aptal değildi.

Jack son kez motörün sesini şöyle bir dinledi; ustalaşmış kulakları motörün kusursuz çalıştığına onu inandırınca debriyaja bastı. Maestro Figueroa'nın villasına giden berbat yolun çukurluklarında yaylardan birini koparmamak için arabayı Vittoria şoşesine çıkarana değin dikkatlice sürdü ve sonra her zamanki stiliyle arabayı kullanmaya başladı. San Sebastian dolaylarındaki yeşil tepeler okyanus şeridini gizliyor ve karşılığında da bulutlu havanın sisleri arasında kayboluyordu. Jack, saatte yüz kilometre gitmeye başlamıştı bile. Pancorbo'dan geçerken hava birden açtı ve Old Castile'nin vezinli, monoton ve kızılımsı arazisine geldiler. Step, birkaç sa-

at onları hüzüne bürüdü ama Burgos'da içlerini aydınlık ve geniş bir ruh kapladı. Öğle yemeğinde Valenciana pirinciyle zeytinyağında kızartılmış piliç yerken keşişlerin yaşamları boyu saf kalıp kalmadıklarını tartıştılar. Clara, Alba Dükü'nün York Dükü'yle düello edip edemeyeceğini öğrenmek istiyordu. Fanny, ona düşmanca bakıp edemeyeceğini söyledi. Murier'e pis pis bakmayı sürdürdü. Murier Amerikan kızıyla artık alay etmiyordu. Ona, onsekizinci yüzyılda yaşamış, ve eğlenceye düşkünlüğü Kraliçe İsabel'in nedimelerine yaşamı zehir etmiş olan Villanueva Kontu'nun öyküsünü anlatıyordu. Öğle yemeğine ve buna benzer konuşmalara daldıklarından kasabayı incelemeyi unuttular, hatta buranın tanınmış bir katedralinin olduğu akıllarına bile gelmedi.

Sonra şövalyeler, azizler, aç köylüler ve çelimsiz katırlar ülkesinde Palencia'ya doğru şose boyunca ilerlemeye koyuldular. Doğa monoton ve hüzün vericiydi. Asfaltın her iki yanında göz alabildiğince uzanan derin vadiler, siyah kayalar ve sarımtırak ve portakal rengi kumluklarla bölünmüş boş, çıplak bir ova uzanıyordu. Şurda burda şato kalıntıları göze çarpıyor; yahutta sakinlerinin nehir boylarındaki dar arazi şeritlerini ekip biçtikleri küçük, yoksul köylü kulübe kümeleri görünüyordu.

Akşama doğru hava birden bozup yağmaya başladı. Nehir yatakları sel sularına döndü ve yolculuk tatsız olmaya başladı. Avila'ya çabuk varabilmek için Jack daha da hızlı sürmeye başladı. Bir katıra binmiş siyah bir silüet görür görmez, Jack asfaltın dönemecinde bir sivil muhafız polisinin kendilerine umutsuzca el salladığını gördü. Adam aşırı hızdan dolayı belki ceza yazmak istiyordu. Bu durumlarda Jack genellikle hızı artırırdı, ama şu anda iyi tarafı tutup zamanında frenlere bastı. Durduklarında, arabanın önünde köprünün çökmesi sonucu oluşan

geniş uçurumla yüz yüze geldiler. Selin bulanık dalgaları derin bir uğultuyla kayaları ve ağaçları sürüklüyor, köprünün aşınmış desteklerini dövüyordu. Jack İspanyol mühendislerine sövüp savmaya başladı.

Clara:

— Aman Allahım!... Şimdi ne yapacağız?, diye bağırdı.

Avila'da yağmurun bozduğu saçlarını yapacak bir kuaförün bulunmadığı aklına gelince kaygılanmıştı. Tam şimdi, Murier'le birlikteyken kusursuzca güzel olmanın her zamankinden önemli olduğu inancındaydı.

Yağmur dindi ve hepsi arabadan çıktı. Fanny, hayatlarını kurtaran adama yüz peseta verip başka bir karayolunun olup olmadığını sorarak İspanyol casının bir işe yaratmasını denedi. Ama polis hiç anlaşılmayan, berbat bir çeşit şiveyle konuşuyordu. En yakın kasaba ya da köye dönecekleri açıktı ki, bu duruma çok kızdılar. Hepsi yolculuktan yorgun düşmüşlerdi, ve stepte uğuldayan buz gibi rüzgâr da cabasıydı. Jack, sürücülerin en iyisinin dayanıklılık süresini aşarak o gün dörtyüz kilometreden fazla yol almıştı. Sürücülük konusunda Murier'nin yalnızca yüzeysel bir bilgisi vardı, ve güçlü motörün ani kalkışından ve arabanın özel yapısından korkan Fanny'le Clara'dan hiç biri direksiyona geçmeye cesaret edemedi. Jack'ın bitkin durumda daha fazla araba kullanması sakıncalıydı. Bununla birlikte, başka çıkar yol da olmadığından Fanny geri dönmeyi önerdi.

Clara:

— Kafamı kırmaya niyetim yok, dedi.

Jack:

— O zaman yağmur altında uyu!, diyerek küfretti.

— Aptal!...

— Bütün sabah sana katlandığım için mi?

Jack, Clara'yla Murier arasındaki oynaşmayı ayırdetmişti bile. Onu kıskanmıyordu —uzun zamandır onu başından atmaya niyetliydi— ama aptallığı sinirlerine dokunuyordu. Murier'nin Fanny'i yaralamak istediğini anlamayacak kertede aptaldı. Gerçekte, ne olup bittiğinden tam olarak emin olamıyordu da.

Fanny, Jack'in tepkisinin verdiği sevinç içinde:

— Kavga etmeyin!. dedi. Yolumuzu şu ufak tefek papaza sorsak daha iyi olur!

Arkada bıraktıkları ve şu anda onlara yetişen katır sırtındaki yolcunun bir papaz olduğunu şimdi görüyorlardı. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında filozofça bir sabırla saatlerdir rahvan yürüyen katırının sırtında, yabancı sallana sallana yol boyu ilerliyordu. O anda da, katır hâlâ aynı şekilde rahvan gidiyordu. Fanny yağmurdan sırılsıklam olmuş şu adamdan daha korkunç bir şey düşünememişti. Elbiseleri suya batırılmış bir süngere benziyordu. Şapkasının dalgalı, geniş kısmı aşağı doğru sarkmıştı. Cübbesinden ve yüzünün alt kısmına doladığı atkıdan aşağı doğru su akıyordu. Fırtına şemsiyesini tersyüz etmişti. Ve belki de düzeltmek için başarısız girişimlerden sonra, İspanya'da çok seyrek kullanılan bu eşyayı, diğer elinde katırın gemi olduğu halde, kolunun altına sıkıştırmıştı. Atkısıyla geniş kenarlı şapkasının ardına gizlenmiş olan yüzünün hiç bir yeri görünmüyordu. Bu şekilde sarınmış durumuyla gülünç ve aynı zamanda biraz da korku veren bir görünüşü vardı. Selâm vermesiyle birlikte bu korkunçluğu kayboldu. Yeterince yaklaşıp ta yolun kesilmiş olduğunu görünce katırını durdurdu, başını eğerek nazikçe:

— Buenos tardes, senores*!... dedi.

---

* Buenas tardes, senores: İyi akşamlar, baylar.

Clara ve ötekileri İspanyol'un selâmını alırken Jack:

— Papaz, İngilizce biliyor musun?, diye sordu.

Jack sorusunu, ana dilinde bir yanıt alacağını hemen hemen hiç ummadan, daha çok, sıkıntı ve öfkeden sordu.

Papaz:

— Evet efendim, bilirim, diye beklenmedik bir yanıt verdi.

Jack:

— Aaa, çok güzel! diye sevinçle bağırdı. Öyleyse, efendim, diye daha yumuşak bir sesle sürdürdü. Avila'ya nasıl gidebileceğimizi söyler misiniz?

— Yapabileceğiniz tek şey Astigua'ya geri dönüp Despenatoros üstünden gitmek.

Fanny:

— Bu Allahın belası isimleri kim aklında tutabilir, diye patladı.

Papaz:

— Yol boyunca her kasaba ve köyü gösteren işaret levhaları var bayan..., diye tatlılıkla açıkladı.

Yabancı hâlâ katırın sırtında, yüzü hemen hemen bütünüyle gizli olarak on adım ötelerinde duruyordu. Kusursuz bir İngilizceyle konuşmuştu ve sesi enerjik ve utanıp sıkılmayı üstünden atmış birininki gibi zil zil çınlıyordu.

— Peki, siz nereye gidiyorsunuz?

— Ben de Avila'ya gidiyorum.

— Yolunuzu sürdürecek misiniz?

— Geceyi, buraya iki kilometre çeken handa geçireceğim galiba.

Fanny:

— Biz de orada geçirebiliriz, biçiminde önerdi.

Clara:

— Han temiz mi?, diye sordu.

İspanyol yanıtlamadı. Jack, kızgınca Clara'ya baktı, sonra papaza dönüp tatlılıkla:

— Size teşekkür borçluyuz, Bay Papaz!, dedi. İzninizle katırınızın ardından yola koyulup geceyi biz de handa geçireceğiz.

Hepsi Jack'ın önerdiği biçimde yaptı. Papaz önlerine düştü, onlar da otomobile binip yavaş yavaş onu izlediler. Papazın elini öpüp duasını aldıktan sonra sivil muhafız polisi kırmızı feneriyle şoförlere işaret vermek üzere köprünün yanında kaldı. Jack, farları yaktı, katırın arka kısmı aydınlandı ve zavallı hayvancağız motör gürültüsünü işitir işitmez ürküp birden sıçradı. Yavaş yavaş adımlarını hızlandırdı, bir süre sonra dörtnala kalktı; ve bu biçimde katır sürmeye alışkın olmadığına kuşku olmayan papazın vücudu eğerin üstünde beceriksizlikle sallanmaya başladı. Bu olanlar arabadakilere çok eğlenceli geldi. Moralleri bir kez daha yükseldi.

— Ona Bay Papaz şeklinde değil de peder şeklinde seslenmeliydin!...

— O ne demek?

— Baba demek.

Murier kolunu Clara'nın boynuna dolayarak:

— Elini öpmemiz gerekirdi belki de, dedi. Amerikalı kız ona sokulup sarıldı ve öpüştüler.

Fanny, onların kesinlikle ihanet ettikleri kanısına vararak:

— Her şeyden önce elbisesinin suyunu sıkmamız gerek, diye sürdürdü.

Jack:

— Bu işi yapmak Clara'ya düşüyor, dedi.

Amerika'lı kız:

— Peki öyleyse çayınızı sıktığım suyla yaparım, diye yanıtladı.

Katırı kovalaya kovalaya talihsiz adama işkence ederek sonunda stepin ortasında yapayalnız duran hana vardılar.

Gautier'in yatak odalarına ahırdan geçilerek girilir diye sözettiği ve Cervantes'le Lope de Vega'

nın, kendi dönemlerinde zaman zaman geceliğine misafir edildikleri İspanyol hanlarından biri, eski stilde bir **posada** idi. Üstü başı perişan birkaç kişinin şarap içtiği birinci kattan geçip zenginlere ayrılan ikinci kata çıktılar. Bu katın salonunda gürül gürül yanan bir şömine vardı; çatal-bıçak takımı ve masa örtüleri hayran olunacak kertede temizdi. Bir lüks lâmbası beyaz ışığıyl odanın her yanını pırıl pırıl aydınlatıyordu. Mutfaktan kızarmış et kokusu geliyordu. Esmer, şişman bir adam olan kadife yelekli hancı boynunda kırmızı bir fular ve kıvrılmış gömlek kollarıyla tezgâhın arkasında dikiliyordu. Kulaklarının birinde altın bir küpe sarkıyordu. Görünüşü, insana hemen turistlere gösteriş olsun diye bu şekilde giydiği izlenimini veriyordu. Hancı, yağmurlu hava ve çöken köprü nedeniyle müşteriler bekliyordu. Yabancılarda hayranlık uyandırmak için, sırf onlar için kulağına küpe takmıştı. Gerçekten **posada**'nın döşenişinin tümü eski stile oldukça uyuyordu, yalnızca radyoyla Alcala Samorro'nun portresi «España tradicional»ın ticari amaçla bozulmasına fırsat veriyordu.

Rahatça yerleştiler ve açlıktan öldüklerinden özel bir akşam yemeği söylediler. **Mansanilla**'larını içerken ve aç gözlülükle körpe pilici yutarken kendilerini oraya getiren insanı çoktan unutmuşlardı. **Posada**'ya girerken ona teşekkür etmeyi ihmal ettiler, yemekleri geldiğinde de onun varlığı akıllarına bile gelmedi. **Xeres**'i* içmeye başladıklarında papazın beklenmedik görünüşünü hiç te dert edinmeyeceklerdi, eğer o tümüyle değişik özellikleriyle onları çarpılmışa çevirmeseydi. İlk önce camdan bir fanus içine kapatılmış duygusuna kapıldılar. Gülüşme ve şakaları birden durdu ve bir suçluluk duygusuna kapıldılar. Şimdi, lüks lambasının parlak ışı-

* Bir İspanyol şarabı.

ğında, Fanny onun atkısız ve şapkasız yüzünü açıklıkla görüyordu. Bu yüzden edindikleri şaşkınlık verici ilk izlenim onun güzelliği idi.

Bir yönden bir rahip ya da bir keşiş yüzü olabilmesinden çok çok fazla şaşırtıcı, günahkâr hemen hemen korkunç bir güzelliğe sahipti. Kaşlarının, burun ve dudaklarının tatlı çizgileri çevreye düş dünyasının durgunluğunu ve put gibi sessizliğini yayıyordu; yine de esmer çehresinde, kömür karası gözlerinde Endülüs'ün kızgın iklimi ve ateşli mizacı, hattâ içinde uğursuz ve acımasız bir parçayla birlikte somut olarak görülemeyip bununda ötesinde bir duygu olan, insanları her şeyden daha fazla etkileyen ateşli, aşırı tutkulu bir şey vardı. Bu, belki dininin İspanya'ya özgü tutuculuğuydu. Belki de, cübbesi, genç, hemen hemen çocuk gibi yüzüyle çelişkili olan papazın gözlerinde parlayan zekâ, dingin ve çelik gibi bir istem bu izlenimi veriyordu.

Başını eğerek selâm verdi, hiç çekingenlik duymuyordu ve gülmesiyle esmer çehresine gömülmüş iki sıra diş göz kamaştırıcı bir beyazlıkla parladı. Birden Fanny, bu adamın kendinden bütünüyle emin olduğunu ayırdetti. Bunda, kadınların yanında, öteki katolik papazların gururlu bir sertlik maskesinin ardına gizledikleri el ayak dolaşması ve utangaçlıktan olağanüstü şeylere en az duyarlıklı olduğundan kendine en önce gelen Clara oldu.

Papazın yakışıklılığını donuk gözleriyle içine sindirircesine izleyerek:

— Nasılsınız?, diye cıvıldayan bir sesle sordu.

Murier, grubun tümünün bencilliğinden ötürü az da olsa vicdan sızısı duyarak:

— Biz de şu anda sizi merak ediyorduk!..., biçiminde yalan söyledi.

Papaz, kuru sapla katırını kaşağılamak için ahırda bulunduğunu söyledi. Hayvancağız üşütebilirdi. Sonra, elbiselerini yanan ateşte kurulamak için mut-

fağa gitmişti. Bütün bunları hiç bir kızgınlık belirtisi göstermeden açıkladı, sanki yağmur ve yolculuk hiç te kötü olmamış gibi.

Clara, şaşkınlığını:

— Neden katır sırtında dolanıp duruyorsunuz?, diyerek dile getirdi.

— Dağlarda geziyorum.

Jack:

— Yemek yediniz mi?, diye sordu.

Papaz neşeyle:

— Yoo, hayır... Şimdi yiyeceğim, dedi.

Fanny hemen:

— Masamıza çağır, diye fısıldadı.

Jack, olabilecek en arı, ama içinde yine de, hakaret niteliğine bile alınabilinecek belli belirsiz bir ilgi taşıyan bir sesle papazı masalarına çağırdı. Papaz çok istemesine karşın ince çağrılarına evet diyemeyeceğini bildirdi. Bağlı olduğu tarikatın kuralları, yolculuk arkadaşlarının zevklerini paylaşmaktan onu yasaklıyor ve akşam yemeğini gösterişsizce yemesini gerekli kılıyordu. Red cevabı dördünde de büyük bir şaşkınlık yarattı ve hoş olmayan bir izlenime yol açtı. Papaz bunu anlayıp dostça ekledi:

— Sevinerek masanıza gelip oturabilirdim, ama tarikatımın kuralıarına uymam zorunlu..., dedi.

Sözlerindeki doğruluk ve kesin inandırıcılık insanı hayran bırakıyordu. Murier'le Fanny onu bütünüyle anlamıştı ama Amerika'lılar için de aynı şey söylenemezdi. Jack suratını astı ve Clara sırıtarak:

— Biz yoldan o kadar çıkmışız ki size yemek arkadaşı olamayız!..., dedi.

Fanny:

— Adamı rahat bırak!, diye birden parladı.

Clara, çınlayan sesiyle:

— Üzülme canım!, dedi. Onu çağırmamızı öneren sendin.

Neyse ki papaz bunların kavgasını işitmedi. Bir dakika önce akşam yemeğini getirmişlerdi ve tam bunlar birbirleriyle kavga ederken masasının yanında ayağa kalkıp sofra duası etmeye başlamıştı.

Alçak bir sesle Jack:

— Cennete gitmeye hazır!, dedi. Fanny, neden şarabını içmiyorsun?.. Öyle görünüyor ki saygıdeğer efendimizin bakışları seni etkisi altına almaya başladı.

Fanny, kadehini sonuna dek içerek:

— Neden başlamasın?, dedi. Ve sonra birden yüzü hüzünlendi, çünkü yarım saat içinde papazın yüzü kaybolacak ve onu yeniden hiç bir zaman göremeyecekti.

Clara bilmiş bilmiş:

— Franchot Tone'a benziyor, şeklinde bir sonuca vardı. Yalnız ondan biraz kısa.

Fanny:

— Şimdi zevkle sıkıp suyunu çıkarırdın, herhalde! dedi.

Amerika'lı kız horgörürcesine gülümsedi ve yanıtlamayı gereksiz gördü. Murler'i Fanny'nin kollarından çekip almıştı bile, ve bu içini gururla dolduruyordu. Ama ona yine de belli bir acıma duygusu da veriyordu. Zavallı Fanny! Bir insan eğer çekici olarak doğmamışsa bu konuda bir şey yapılamazdı.

O ana kadar, papaz duasını bitirip sessizce yemeğinin başına yerleşmişti. Yemeği en basitlerindendi —belki hanın alt kısmında yoksullar ve derbederlerce ismarlanan çeşitten. Kaynatılmış bezelye, lahana ve domuz etinden oluşuyordu, hepi bir tabağa konulmuştu. O yemeğini yerken ve Fanny, Avila'da bir süre daha kalmaları konusunda ısrar ederek arkadaşlarıyla tartışırken bir gürültü ve ardından da hanın yanından geçen karayolunda bir

kamyon sesi işittiler. Hancı telaşla dışarıya çıktı ama ondan başka bir kimse buna aldırmadı.

Papaza karşı ne tiksinti ne de kıskançlık duyan, yalnızca ters ve şımarık olan Jack bir itlik daha düşündü. Ve karşılıklı birkaç sözden sonra ona Fanny'nin karşı komalarıyla birlikte bir şişe şarap gönderdi. Papaz bunu teşekkür ederek kabul etti, onlardan ertesi gün içmesine izin verilmesini rica etti. Papazın masasına çok uzak olduklarından onun duyamadığı, alçak sesli, alaylı bir söyleşiye yeniden başladılar. Onların tam karşı yönündeki köşede oturuyordu.

Jack kızgınca:

— Ondan hiç içmeyeceğine bahse girerim, dedi.

— Öyleyse onu ne yapacak?

— Başka birine sunabilir.

Clara:

— Yahutta yatağa uzanınca şişeyi tepesine diker, biçiminde sanısını açıkladı.

Fanny:

— Dikse ne olacak?, diye sordu.

— Avukatlığını mı üstüne alıyorsun, canım?...

— Bizi incitecek hiç bir şey yaptı mı?

O ana kadar **mansanilla**'dan hafif çakırkeyf olan Jack:

— Biraz önce yapmadı mı sanki?, diye sordu. Ondan daha yüzsüz ve daha kibirli birini düşünebiliyor musun?

— Saçma!... Adam oldukça normal davranıyordu.

Papaz yemeğini bitirip dirseğini masaya dayadığında tam kavga etmek üzereydiler. Ayrılmak istediği açıktı ama onlara ayıp olmasın diye birkaç dakika konuşmaya karar verdi, yahutta insanların karakterlerini incelemeye alışık olduğu için böyle

bir şeye karar vermişti. Çekici gözleri onları sıradan teker teker, dik dik süzdü.

İncelikle:

— Siz..., galiba siz turistsiniz?, diye sordu.

Jack:

— Bir çeşit!..., diye kabaca bir yanıt verdi. İspanya'da birazcık eğlence arıyoruz.

Papaz tatlılıkla:

— Bu, ülkemizi yakından tanımayan yabancıların çoğunun yaptığı şey, dedi.

— Biz öylelerindeniz.

İspanyol birden:

— Bununla övünüyor musunuz?, diye sordu.

Fanny, Jack'ın yerine:

— Elbette, diye yanıtladı. Çünkü **mansanilla** içmeye alışkın değiliz.

İspanyolca konuşması papazı şaşırtmıştı; gülümseyip anlayışla:

— Va lo veo*!.. [Dedi.]

Keskin, kara bir elmas kadar parlak gözleriyle Fanny'e baktı, sanki şöyle demek istiyordu: «Teşekkür ederim, ama o senyorun sözlerinden alınmadım.» Aralarındaki geçici birlik Fanny'i duygulandırdı. Keşişin varlığı, Clara'yla Murie'nin oynaşmalarından dolayı duyduğu kızgınlığı bastırdı.

Keşiş ona **mansanilla**'yla aynı etkiyi yapmıştı ya da daha çok ve **mansanilla** havayı bir parça çekici, heyecanlandırıcı ve tatlı duruma getirmişti... Bu kadar tuhaf bir biçimde hristiyan alçak gönüllülüğü ile birleşen, şu esmer İspanyol çehresi, dişlerinin parıltısı, kızgın, güneyli yakışıklılığı, kıvrımlı, sofu dudakları ve gözlerindeki sert parlaklık gerçekten çok çekiciydi; bütün bunlar Fanny'nın içine işleyip her yanını sardı. Jack'ın aptalca laf dokundurmasından sonra çöken sessizlik papazı oradan uzaklaştıra-

* Va lo veo: Anlıyorum:

caktı, eğer Fanny onu azıcık daha alıkoymaya çabalamasaydı.

Saygılı bir biçimde Fanny:

— Hangi tarikata bağlısınız, sayın peder?, diye sordu.

Clara dayanamayıp patladı:

— Ah, canım!... Ona «peder» diyor!...

Ve kahkahayla gülmeye başladı, çünkü sarhoştu.

Onun kahkahasına aldırmayarak, papaz

— Cizvit Derneğindenim, diye yanıtladı.

Jack:

— O, ne biçim bir dernek, diye sordu.

— Bu bir dernek değildir efendim, bu, ruhani babamız Loyala tarafından kurulmuş dinî bir tarikattır.

— Öyle mi!... Yani bir Cızvit'siniz, değil mi?, biçiminde Clara ciddî bir sonuca vardı, sonra tüm arkadaşlarına «En sonunda onu yakaladık!» dercesine şöyle bir baktı.

Jack:

— Bizim ülkemizde bu tarikatın borusu ötmez dedi.

Papaz:

— Bunun nedeni düşmanlarımızdır, diye yanıtladı.

— Ama neden düşman sahibisiniz?

— Çünkü Isa'nın bile birkaç arkadaşı vardı.

— Tarikatınızın amacı ne?

— Amaçları çok basit, ama genel bir yerde bunları açıklamama izin verilmiyor.

Clara:

— Likör imâl ediyor musunuz?, diye sordu.

— Hayır, soylu bayan, etmiyoruz.

Fanny cesurca:

— Aptalca soruları yanıtlamak zorunluğunda değilsiniz, dedi.

Papaz tatlılıkla:

— Biliyorum, diye karşılık verdi. Fakat bayları aptal saymıyorum.

Jack:

— Biz yalnızca, dindar değiliz o kadar, dedi.

Fanny:

— Ve şımarıksınız, diye ekledi.

Clara'yla Jack ona alaylı, iğneleyici sözler dokunduruyordu, ama Fanny, bunlara aldırmadı. Belli bir şaşkınlıkla ona bakmış olan papazı incelemeye yeniden başladı; tepki gösteriş biçimi papazı şaşırtmıştı, yol arkadaşlarının karşısında gönüllüce dimdik durup onu savunuyordu. Gözleri, Jack'la Clara'nın küstahlıklarına aldırılmaması gereken şımarık çocuklar oldukları noktasında sessizce anlaştı. Ama onların terbiyesizlikleri sınır mınır tanımıyordu! Bununla birlikte papazın sabrında bir kayıtsızlık vardı, onlardan sonsuz şekilde üstün olan birinin gururu. Bu şekilde davranmasının nedeni belki de tarikatının kuralları gereğiydi. Eğer bu adam — dirayetli, bir tür zalimlikle kıvrılmış dudaklar, içlerinde yanan uzlaşmaz, fanatik küçük alevleriyle keskin gözler, cübbeyi por conviccion*'la giymiş bir soylunun şöhretini bir yana koyan genel arılığı ve seçkinliği— bir kulüpte ya da bir oyun alanında bulunsaydı, Jack'a yanıtını belki de bir duello ya da çenesinin üstüne bir yumrukla verecekti. Ama şimdi, tarikatının gerektirdiği gücüyle bunu ustalıkla, pürüzsüzce geçiştirmiş; daha sert sözler harcamaktan bile kaçınmıştı.

Aşağıdan gelen gürültünün birden artması dikkatlerini papazdan öteye çevirdi.

İspanyolca yüksek sesli, tehditkar bağrışmalar işitiliyordu, ve bir saniye sonra sokak kapısı çalındı.

Fanny, İspanyol Garsona:

---

* Por Conviccion: (out of Conviction): Gönülsüz.

— Ne var?, diye sordu.

— Tatsız bir şey, senyora!... Segovia'da bir mitinge giden işçiler.

— Ama bunun burayla ilgisi ne?

— İçeri girmek istiyorlar.

— Hımm, bırak gelsinler.

Şaşkınlıktan donakalan garson:

— Ne?.. Buraya mı?, şeklinde kekeledi.

Avamla beyefendilerin birbirlerine karışması fikri ona rezilce bir şey olarak gelmişti.

Jack:

— Bir miting, ha?... Neyi protesto için? diye sordu.

Murier:

— Segovia'daki eski bir kilisenin onarımına karşı, diye açıkladı.

Burgos'ta kahve içerlerken gazete başlıklarına göz atma fırsatı bulmuştu.

— Ama İspanya ilerici bir cumhuriyet değil mi ki?

— Sorunun püf noktasına değindiniz! İlerici ama çok fazla dindar, ve işçiler de protesto ediyorlar.

Fanny:

— Sus da dinleyelim bakalım, ne diyorlar!, dedi.

Gürültü ve bağırıp çağrışmalar sürüyordu.

Korkudan sıkıca birbirlerine yapışmış iki hizmetçi kadın koşturarak içeri girdi.

— Modrecita!..* Genç olanı ellerini oğuşturarak hıçkırmaya başladı.

Diğeri onu:

— Bir şey yok, Ramoncita!, diyerek yatıştırdı. Bizim patron Joselito'yu sivil muhafız çağırmaya gönderdi.

---

* Modrecita: Kutsal Ana (Meryem, çev.)

Ramoncita:

— Sivil Muhafız ne yapabilir ki, yarısı hristiyanlık düşmanı!... diyerek, sürdürdü.

Kralı tanımayanların dinsiz olduğuna ilişkin köy papazı onu inandıralı oldukça geçmişti.

Merdivenlerden yukarı, yemek odasına doğru saldıran kalabalığın ağır adım sesleri meraklarını korkuya çevirdi. Han sahibinin yalvaran sesi duyuldu:

— Muchachos*!... Muchachos!... Bu odalar bey efendiler için. Orada bazı yabancılar var... İngilizler...

Başka bir tok erkek sesi müthiş bir öfkeyle gürledi:

— Peki biz köpek miyiz, iblis?... Bugün eşitlik olacak.

Eşitlik üstüne bu kerte şiddetle ısrar eden adam kapıda belirdi. Görünüşü, **posada**'yı sarsan kızgın haykırışlarına hiçte uymayan yumuşak bakışlı kahverengi gözleriyle, dev yapılı, siyah saçlı genç bir adamdı. Üstünde temiz bir tulum vardı ve haykırışlarına bakılırsa birazcık çakırkeyfti. Hemen arkasında, arkadaşları içeriye doluştu. On kadarı eski püskü elbiseler içindeydi ve başlarına birer «bask» kepi geçirmişti. Hepsi ortak ülkülerince canlandırılmış işçiler ve yoksul entellektüellere benziyorlardı — Segovia'daki Ortaçağ İspanya'sına karşı duydukları nefreti göstermeye gidiyorlardı. İçeriye girdikleri anda, iri yarı adam gözlerini odanın dört bir yanında şöyle bir dolaştırdı, ve gözleri papaza gelince, içlerinde aşırı nefretin kıvılcımları parladı.

— Yoldaşlar!..., diye yabanıl bir biçimde gürledi. Bakın, bir papaz!

Ve tehdit edici bir tavırla karşı-devrim temsilcisine doğru yöneldi. Ama ötekileri, yoldaşlarından

---

* Muchachos: Çocuklar.

daha temkinliydi. Bunlardan biri papazı bekleyen tehlikeyi anladı; geniş omuzlu adamı bileğinden yakalayıp ileri görüşlülükle:

— Carlito!.. Saçmalığa gerek yok, dedi.

Carlito gözünü birkaç kez kırptı. Sonra güçlükle kafasını toparlayıp şu papazı **posada**'dan dışarı atmanın gerçekten oldukça akılsızca bir davranış olacağına karar verdi. Bu kara cüppeli kan emicilerden binlerce vardı!... Önce iktidarı alıp sonra bunları gemiyle İspanya cumhuriyeti'nden Vatikan'a armağan olarak postalamaları daha iyi olurdu. Ve Carlito öfkesini yatıştırdı. Yalnızca, tüm gücüyle masaya vurup avazının çıktığınca:

— Viva el anarquismo!..,* diye bağırarak ideolojik coşkusunu boşalttı.

Papaza ve kızarmış piliç yiyen şu kapitalistler avanesine etkili açıklamalarını yaptıktan sonra Carlito'yla arkadaşları hancıya iki masayı birleştirip hepsi birden masanın çevresine kümelendiler. Karşılığını ödemeden bir şey yemek ya da içmek İspanyol onurlarına dokunduğu için hepsi cüzdanlarını çıkartıp paralarını saydı. Cumartesi günü aldıkları ücretlerinin yarısını sendikaya bağışlamışlar, kalan yarısını da evlerinin geçimi için karılarına vermişlerdi. Akşam yemeği söz konusu değildi, ama ücretlerinin kalanıyla bir şişe **mansanella** alıp paylaşabilirlerdi. Yalnızca paraları elli santim eksikti. İnce, uzun boylu, geniş alınlı ve mahmur gözlü birisi onların bu gereksinimini karşıladı ... bu grubun en zenginiydi, Carlito'yu aptalca davranmaması için uyaran adam. Aranda'da ilkokul öğretmeniydi, ve tüm entellektüeller gibi eylem zamanı gelip çatınca korkuya kapılmıştı, öğrencilerine pratik bir el bombasının nasıl yapılacağını gösteren bir plan çizmiş olmasına karşın.

---

* Viva el anarquismo: Yaşasın anarşizm.

Carlito'nun anarşizme uzun ömürler dilediği gürültülü haykırış ve masada patlayan yumruğu tüm posada'yı sarsmıştı. Fanny, bunların; yine tulum giymiş başka bir proleterin gelişine neden olduğunu gördü. Görünüşte anarşist gruptan olmayıp otorite yanlısı birine benziyordu, büyük bir belirtiyle ertesi günkü mitingde düzeni sağlamakla görevlendirilmişti. Bask şapkasında kızıl bir yıldız parlıyordu. Gözleri odanın dört bir yanında şöyle bir dolaştı ve sonunda kuşkuyla, düşmanca, çirkin yüzlü, kızıl saçlı ufak tefek bir işçinin üstüne dikildi.

Carlito, onun gelmesiyle çöken sessizliği dağıtarak soğukça:

— Ne var yoldaş Llorente?, diye sordu.

Llorente kaşlarını çatarak:

— Bir şey yok, diye yanıtladı. Çok fazla gürültü yapıyorsunuz.

Kızıl saçlı adam:

— Kiliseye ayine gitmiyoruz sanırım, öyle değil mi?, dedi. Şivesinden yabancı olduğu hemen anlaşılıyordu. Genel yerlerde, plütokratlar daha fazla şamata yapıyorlar.

Llorente birden onun üstüne yürüyerek:

— Sen necisin?, diye sordu.

Kızıl saçlı adam gururla.

— Ben bir anarşistim, diye yanıtladı.

— Üyelik kartını göster bakayım!

— Polise kart göstermekten bıktım artık.

Llorente:

— Gösterecek misin? diye yineledi, sesinde hafif tehditkâr bir anlam vardı.

Aranda Öğretmeni:

— Göster, Guilermo!, dedi. Yoldaş Konfederasyon Komitesinden.

Kızıl saçlı adam yüzünü asarak cebinden şöyle böyle bir kart çıkarıp masanın üstüne fırlattı. Sessizlik içinde, yoldaş Llorente kartı dikkatlice incele-

di ve aynı, ince olmayan bir biçimde sahibine geri verdi.

Yumruğunu selâm anlamına havaya kaldırıp kapıya yönelerek:

— İyi geceler, yoldaşlar!, dedi.

Hemen hemen hiç biri karşılık vermedi.

Llorente çıkınca kızıl saçlı adam:

— Bu komünistlerin inatçılığına daha ne kadar dayanacağız?, diye sordu. Anarşist yoldaşlar, bizim eylem özgürlüğümüz nerede kaldı?...

Soru aşırı bir duygusallıkla yöneltilmişti, onları tam kalplerinin en duygulu noktasından vurmuştu, ama ***mansanilla***'nın gelişi onları Llorente'yi suçlamaktan alıkoydu. Aranda öğrenmeni —dünya teröristlerinin en ateşlisi— şarabı, kendine en azını bırakarak ötekilere eşitçe dağıttı. Yalnızca bir şişe sarapla, on kadeh yarıya kadar bile dolmamış, plütokrat * ların yemek sofrasındaki bol ve türlü türlü şaraplarla ve zengin sofranın artıklarıyla çelişen bu bir şişe şarapla... İşçiler bu gerçeği birbirlerine acı acı bakarak işaret ettiler.

Jack:

— Bir kavganın eşiğindeyiz gibime geliyor, dedi.

Fanny biraz kızgınca:

— Hiçbir şey olmayacak, dedi.

Tatsız bir suçluluk duygusuyla hafifçe huzuru bozulmuştu. dünyada bir şişe mansanilla şarabı ısmarlamak için santim santim para toparlayan insanlar varken kendisinin önceki akşam San Sebastian gazinosunda tam bir sorumsuzlukla üç bin pesatadan olmuş olmasının suçluluğu... Bu insanlar pis havalı Bilbao dökümhanelerinde tam bir hafta çalışmışken o hiç bir şey yapmamıştı. Bütün bunun

* Plütokrat: Zengin Aristokrat.

çok alçaklık, bağışlanmayacak kadar bir alçaklık olduğunu düşündü.

Jack:

— Murier, bokstan hiç anlar mısın?, diye sordu.

Fransız nefretle:

— Hayır hiç anlamam, diye yanıtladı.

— O zaman, eğer bir şey olursa sen kadınları dışarı çıkarırsın, ben de kavgayı yaparım.

Murier öfkeyle:

— Ne yapmayı düşünüyorsun? diye sordu.

— Onları buradan sürüp çıkaracağım.

Fanny kızgınca:

— Saçma bir şey!..., dedi. Bunları zenci olarak görmüyorsundur sanırım, öyle değil mi?

— Bir zenci daha terbiyelidir. Yerini bilir.

Bu İspanyolların kendi ülkelerinde olmalarına karşın bağlı oldukları yeri bilmediklerine Jack oldukça emindi. Sözleri ve gülüşleri onu iğrendirmiş ve içinde onlara ve genel olarak emekçi sınıfa karşı hemen hemen bedensel bir tiksinti uyandırmıştı — istekleri bitip tükenmek bilmeyen bu insanlara, tek sözcükle varlıklarına bile dayanamıordu. Kızgınlığına ve işçilere karşı duyduğu sınıfsal nefretine o sabahki huysuzluğu da eklenmişti. Claray'la Murier oynaşmaya ve onu hiç bir şeyin bilincinden olmayan bir aptal yerine koymayı sürdürüyorlardı. Fanny, papazın hayaliyle kendinden geçiyor ve Jack kendini masada işe yaramaz bir kişi olarak sezinliyordu. Ne saçmalıktı!...

Bir kadeh şarap doldurup bir dikişte içti, ama bu hareketi proleterleri kışkırttı.

Kızıl saçlı adam öfkeyle:

— Görüyor musun, Carlito!.., dedi. Ağzına layık gerçek içki orada!

Sözleri yeteri kadar doğruydu ve metalurji işçilerini küçük düşürme duygusundan çok, üzüntü

içinde boş kadehlere baktırdı. Gözlerini düşmanca plütokratların masasına çevirdiler.

Sözünün etkisinden cesaretlenen kızıl saçlı adam:

— Biz çalışıp ter dökerken parababaları bolluk içinde yüzüyorlar... diye sürdürdü.

Bu da işçilerin uzun zamandır anladıkları trajik bir gerçekti, ama kızıl saçlı adamın beklediği etkiyi yapmadı. Yoldaşlarının çoğu onun bu sözüne aldırmadı ve geri kalanlar da yalnızca öfkelendiler. Zaman zaman Guilermo böyle basma kalıp şeyler söylerdi. Neden, kavgasını verdikleri şey bu değil miydi ki?... Mücadelenin taktikleri üstüne bir şey söyleyebilmesi daha da büyük bir önem taşıyordu, yahutta belirleyici eyleme keşke kendisi de katılsaydı. Aranda'lı yoldaşın zeki gözleri Guilermo'ya hoşnutsuzlukla baktı. Guilermo Alman asıllıydı ve her zaman problem çıkarır ve bunu kızıştırırdı. Komünistler onun bir ajan olmasından kuşkulanıyorlardı. Konfederasyonun genel direktifleri herhangi bir kişiye kaba kuvvet kullanmak yoluyla işçi sınıfının kavgasına leke sürülmemesi gerektiğini belirtiyordu. Guilermo'nun sözleri şu anda yoldaşlarını doldurup yabancılara karşı tatsız şiddet eylemlerine girmeleri yönünde pekâlâ kışkırtabilirdi.

Plütokratların üstünde işçilerin dikkatleri o kadar yoğunlaşmıştı ki masasında sessizce hâlâ oturan papazı bütünüyle unuttular. Sanki bir gece kulübünde şarkı söylemeye çıkmaya hazırlanan bir şarkıcı topluluğuymuşlar gibi hepsi birden yabancılara bakıyordu. Beyefendilerle hanımefendileri aşağılık plep merakından korumak için hancı radyonun ibresini çevirmeye başladı ve halk türküleri yayını yapan bir istasyonu buldu. Dans müziğinin işçilerin dikkatini üstüne çekeceğini düşündü. Ama bu müzik onları oldukça değişik bir biçimde etkiledi.

Kızıl saçlı adam aristokratlara gururlu bir bakış fırlatarak yüksek sesle:

— Benden beş şişe **Xeres!**, dedi.

Aranda öğrenmeni korkuyla:

— Guilermo!..., diye sordu. Bunları ödemek için paran var mı?

Önemli bir adam havalarında kızıl saçlı adam gocuğunun cebine eliyle hafif hafif vurdu.

Bu hareketi o kadar beklenilmeyen ve yoldaşça bir davranıştı ki herkeste hayranlık uyandırdı. Gerçekten Guilermo bir taneydi, çelik üretiminde bir uzman ücreti alırdı, ve pekâlâ har vurup harman savurmaya para bulabilirdi. Yoldaşları onun sırtını sıvazlayarak sevinçlerini belirttiler. Onlar güneylilere özgü sıcakkanlı, yaşamı, kavgaları ve şarabı seven vahşi ateşli insanlar, onlar İspanyollardı. Dökümhanelerdeki ağır işlerinden sonra, **xeres** içmekten başka akıllarına bir şey gelmiyordu. Bundan dolayı, Guilermo'nun kısıntısız harcanacak kadar fazla parayı nereden almış olabileceğini kendi kendilerine sormayı unuttular. Ücretlerinin haftalık toplamı çevresindeki insanlarla ahbaplık kurarken harcadığı paradan daha azdı. Yalnızca Aranda öğrenmeninin kafasında yanıp sönen belli belirsiz bir kuşku vardı.

Bu arada garson şişeleri getirmişti, ve şarap etkisini göstermeye başladı. Yine cömertliği tutan Guilermo beş şişe kuvvetli şarap daha —yalnızca plütokratların içmeye güçlerinin yettiği keskin **xeres** şarabı— ısmarladı. Guilermo'nun davranışı Aranda öğretmenini ilk önce kızdırmıştı ama o bile bu kız gınlığını unutup yoldaşlarından ikisine geçici olarak belirli ideolojik ödünler vererek komünistlerle birliği korumanın önemini anlatmaya başlamıştı. İşçilerin kavgaları birlik içinde olmalıydı!... Anarşist yoldaşlar bunu anlamalıydı.

Ve böylece, **caballeros**'a* ayrılan yemek odası temiz ve rahattı —şömine alev alev yanıyor, radyo çalıyor ve **Xeres** şarabı su gibi akıyordu! Dökümhanelerde bütün bir hafta çalıştıktan sonra, bir kadeh **Xeres**'in üstüne temiz bir **posada**'da bu şekilde oturmak ve yoldaşlarıyla söyleşmek o kadar hoş, yaşam o kadar güzeldi ki!... Bu basit ve temiz İspanyol kapleri, ünleri papazları, aristokratları, bankerleri ve sanayicileri dehşete düşüren bu korkunç Bilbao anarşistleri, tümü nasıl da mutlulukla dolup taşıyordu!... Yan masada istakoz ve kızarmış piliç yiyen plütokratlardan artık nefret etmiyorlardı. İnsanlar arasındaki ilişkilerde eşitlik, uyum ve anarşi sonunda başlamış görünüyordu!...

Aranda'lı yoldaşın komünistlerle birleşik cephe kurulması üstüne ateşli tartışmasına gitgide daha fazla daldığına kanaat getirince (öteki işçiler de tartışmaya katılmıştı), kızıl saçlı adam sandalyesinden kalkıp Carlito'nun yanına oturdu.

Carlito'nun şu anda gerçekten sarhoş olduğu rahatlıkla söylenebilirdi ki, bu onun için çok ender olan bir şeydi, çünkü bekâr olmasına karşın kesesinin ağzını pek açmazdı. Primo de Rivera rejiminde bir mitingde öldürülen kardeşinin ailesine baktığı gibi üstelik bir de annesiyle iki kız kardeşini geçindirmek zorunluğundaydı. Şu anda Carlito'nun kafası çok iyiydi ki, bunu yoldaşlarının omuzuna güm güm vurarak ve «Viva el anarquismo!» sloganını kendinden geçip yineleyerek belli ediyordu.

— Guilermo!... Viva el anarquismo!...

Kızıl saçlı adam, omuzuna çöken kocaman pençenin ağırlığı altında ezilerek:

— Viva!..., diye yanıt verecekti.

— Buradan hoşlandın mı?

— Aaa, evet, tabii!

---

* Caballeors: Beyefendiler.

— Şarap fena değil, ha?

— Seninki de laf mı, şahane!

— Peki şu ilerdeki kadınlar hakkında ne düşünüyorsun?

İçkili olmasına karşın Carlito kendisine yöneltilen soru karşısında utandı. Kadınlar üstüne pek birşey bilmezdi Mitinglerde bağırıp çağırabilir, falanjistlerle döğüşebilir, barikatlardan ateş edebilir, hatta bir söylev bile verebilirdi, ama kadın konusunda her zaman utangaçtı. Bundan başka, kadın para demekti, aldığı ücretleyse kardeşinin çocuklarına zor bakabiliyordu. Yalnızca komünist kulüplerindeki partilerde birkaç kez bazı işçi kadınlarla dans etmişti, hepsi bu!

Kızıl saçlı adam dudaklarını yalayarak:

— Güzel kadınlar, değil mi?, dedi.

Carlito hanımlara kararsızca bir göz attı ama bocalama içinde hemen gözlerini yere eğdi. Guilermo, gerçekten doğru söylüyordu. Bu türden kadınlar çok ender görülebilinirdi. Yumuşak tenleriyle, tatlı, sarışın, göz kamaştırıcı güzellikle kadınlardı. Ama bu kadınlar işçilere göremiydi ki! Onlar zenginler içindi. İşin doğrusu Carlito İspanyol kadınlarından daha fazla hoşlanıyordu. Madrid'de Puerta del Sol'daki mitinglerde ne güzel kadın yoldaşlar görmüştü! Özellikle Badajos'dan olan ikisi! Parasının yetersiz olması ve utangaçlığı onlarla arkadaşlık kurmasını yine engellemişti. Kadınlar üstüne birşey bilmezdi, bu böyleydi! Eğer şu anda polisin karşısına vücudunu siper etmek, hayatını tehlikeye atmak zorunluğunda kalsa Carlito bir an bile duraksamazdı, bunu herkes biliyordu.

Guilermo:

— Vay, vay!..., dedi. Tombul olanı sana gülümsüyor!...

Carlito, utancından yine kıpkırmızı oldu. Saçmalık gülümsemesi, üstelikte ona!... Ama emin ol-

mak için yine de yabancı kadına kaçamakça bir göz attı. Evet, gerçekten de gülümsüyordu. Ah keşke değerli Carlito soylu senyoraların gülümsemelerinin ne kadar sahte olabileceğini bir bilebilseydi, kuşkusuz o zaman bu kadar kışkırtılamayacaktı. Tam bu sıra, Clara Murier'le işçilerin eğlendirici, içten davranışları üstüne yorumlar yapıyordu. Bir de Clara ne zaman erkeklerin kendisine baktığını sezse o an hemen gülümserdi.

Kızıl saçlı adam birden:

— Soylu senyoralarla hiç dans ettin mi? diye sordu.

Carlito kızgınca:

— Seninki de laf mı!, diye yanıtladı.

Guilermo'nun sorusu ona aptalca ve hakaret edici gelmişti. Sanki ona şöyle bir soru sorulmuştu: «plutokratlarla bir ilgin var mı?»

Guilermo, söyleyeceği sanki, anormal birşey değilmiş gibi kayıtsızca:

— Onu neden dansa kaldır mıyorsun?, diye sordu.

Carlito içtenlikle:

— Hombre!..., dedi. Dans etmek için mi yola düştük?

— Ne olmuş yani? Sırf balyoz mu sallayacağız?

— Bırak bunu!.. Benim o tarakta bezim yok.

— Aptallık etme!... Baksana sana gülümseyip duruyor! Sadece kendisini dansa çağırmanı bekliyor!

Carlito senyoraya bir göz daha attı, ve bir kez daha kendisine bakıp gülümsediğini gördü, bu kez alaylı bir biçimde... Hep böyle olurdu! Kadınlar ona o kadar çekingen olmasından ötürü her zaman gülecekti. Ve Carlito bir eziklik duydu. Ne olacaktı yani, Carlito bir miço değildi ya!

Guilermo:

— Hadi, kalk! diyerek ona cesaret vermeye çalıştı.

Carlito duraksadı. Yani, ona sırf gülecekler miydi? Kadınlardan korkmadığını, hattâ soylu bir senyorayı bile dansa kaldırdığını bırak da yoldaşları bir görsündü. Ama Carlito hâlâ bir karar veremiyordu. İçinde belli belirsiz bir ses ona cesaret göstermenin ne uygun zamanı, ne de yeri olduğunu fısıldıyordu.

Kızıl saçlı adam nefretle:

— Plutokratlardan korktun galiba!, dedi.

Plutokratlardan korkmuşmuydu, hem de o?.. Yoldaşına alay edici bir biçimde bakma sırası Carlito'daydı. Görsündü bakalım o! Gururlu bir sevinçle, danstan sonra yoldaşlarının ona şöyle söyleyeceklerini aklından geçirdi: «Bravo Carlito!.. Soylu bir senyorayı dansa kaldıracak kadar kendine güveniyormuşsun.» Doğal ki, senyora hakkında, örneğin onu çok yakınına çekmek, ya da tadsız komplimanlarla onu kızdırmak gibi kötü şeyler düşünmüyordu. Yalnızca kanıtlamak istiyordu ki —ona ve yoldaşlarına— bir miço ya da bir köy papazı gibi utangaç değildi ve plutokratlar onurunu kırıp onu bozamazdı.

Ve kendine son derece güvenerek, Carlito ayağa kalktı. Güvenli adımlarla yabancıların masasına doğru ilerledi, senyoranın önüne gelince durdu. Dans etmeyi kabul edeceğine kesinlikle emindi. Ama senyora kılını bile kıpırdatmadı. Mavi bebeğinki gibi gözleri buz kesmiş ona bakıyordu. Yüzündeki az önceki gülümseme kaybolmuştu. Acaba geri çevirebilir miydi ki? Carlito utancından kıpkırmızı kesildi. Bir kaç saniye bu biçimde tam bir şaşkınlık içinde kalakaldıktan sonra çaresizlikle dönüp öteki senyoraya, yeşil gözlüye baktı. Karamba!... Bir hata yapmıştı. Soracağı senyora buydu, mavi gözlü olan değildi. Ona bu kadar yakından bakınca, bunun Carlito'nun gösterdiği senyoradan çok daha güzel olduğunu anladı, hiç te burnu havada birine benzemiyordu, o anda ona tatlı tatlı gülümsüyordu. Ama önce ötekini davet etmiş olduğundan artık ona dönemezdi. Ve,

her zamanki kadar şaşkın bir durumda, Carlito yabancıların masasının önünde dikilmişti.

Yeşil gözlü senyora ona:

— Beyefendilerden izin iste!.., dedi.

Elbette, dediği doğruydu!.. Carlito, beyefendilerden izin almayı unutmuştu. Ne kadar da kalın kafalılıktı!.. Tabii bu, böyle bir durumda yapılacak ilk şeydi. İşçilerin akşam partilerinde, tanımadıkları kızları dansa kaldırırken yoldaşlarının bile ilk yaptıkları şey buydu. Bu şekilde, sırf kıza sormakla bu iş bitermiydi ki!.. Ve Carlito, sendeleyerek, nazik sosyete arasında kurulmuş görgü kuralları salonundan geçti.

Jack:

— Bu aptal ne istiyor? diye sordu.

Fanny neşeyle:

— Clara'yla dans etmek için izin istiyor, diye tercüme etti.

Amerikalı:

— Bu izni elbette ki alacak, dedi.

Çabucak yerinden kalktı, bir elini ceketine koyup ötekiyle işçiye sert bir yumruk attı.

Fanny;

— Jack! diye bağırdı.

Ama çok geçti.

Carlito geriye doğru sendeledi ve yere yuvarlandı. Ayağa kalkmak için harcadığı çaba onu uyandırıp içinde bulunduğu acıklı durumu gösterdi. Vay, vay!.. Şu plutokrat ona vuracak kadar cesurdu ha! Nasıl cesaret edebilirdi! Carlito hiç bir terbiyesizlikte bulunmamıştı. Yalnızca ona hanımefendiyle dans edip edemeyeceğini sormuştu. Bu bir gelenekti, tüm İspanya'da. Eğer bu şanlı beyefendi izin vermiyor idiyse ona vuracağına, terbiyelice ricasını geri çevirebilirdi. Ve kalbinde birikmiş olan plutokratlara karşı duyduğu tüm öfke birden göğsünde patladı. Şeytan diyordu ki şu aristokratı kolundan yaka-

la, duvara çarpıp pestilini çıkar ve suratına şöyle haykır; «Bak!.. Ulan, sen alçak ve âdi bir adamsın, çünkü işçileri insan yerine koymuyorsun!» Evet, Carlito böyle yapacaktı ama plutokrat başedemeyeceği kadar çevikti.

Jack, aniden burnunun üstüne yıldırım hızıyla bir yumruk savurdu. İçgüdüsel olarak kollarını iki yan açarak, arkası üstü ikinci kez yere oturdu. Bir kaplan hızıyla, Jack üstüne saldırıp gözüne daha şiddetli bir yumruk daha attı, işçiyi boylu boyunca yere uzattı.

Carlito'nun yüzünden kan akmaya başladı. Fanny, hemen Jack'ın her zaman cebinde taşıdığı kurşun muştayı kullandığını anladı. Eğer Fanny'le Murier kollarına sarılmasaydı öfkeden kendinden geçmiş olan Jack hasmını parça parça edebilirdi.

Carlito:

— Kasap!.., diye inledi.

Doğrulmaya çalıştı ama yine, yerde yığılıp kaldı. Gözünde, burnunda ve beyninde dayanılmaz bir acı duydu. Hiçbir şey göremiyordu. Korkunç derecede parçalanmış burnundan su gibi kan akıyor, bu yerde bir kan gölü meydana getiriyordu. İğrenç ve gaddarca bir görünümdü bu. Hepsi birkaç saniye içinde olmuştu. Olanı görürü görmez Carlito'nun yoldaşlarının hepsi birden hızla ayağa fırladı. Jack, yine kavgaya hazırlandı.

Aranda öğretmeni yüksek sesle:

— Kimse yerinden kımıldamasın!, diye bağırdı. Sonra kendine en yakın odama dönerek: «Juanito, hemen yoldaş Llorente'yi çağır!,» dedi.

Juanito yoldaş Llorente'yi çağırmaya gitti. İşçiler öğretmeni dinleyip yerlerinde kaldı. Ötekileri gözlerinde nefret alevleriyle, Jack'a bakarken papazla başka iki adam yaralı adamın üstüne eğildi.

Biri öfkeyle:

— Muştayla vurmuş!..., dedi.

— Orospu çocuğu!.. Ateş bile edebilirdi.

Jack biraz şarap doldurup içti. Clara aptalca bir hayranlıkla onu seyrediyordu. Fanny'le Murier biraz sakinleşmişlerdi, ama olayın doğuracağı sonuçlar problemi karşılarında dikilip duruyordu. İşçi, eğer ciddi biçimde yaralanmışsa olay mahkemelik olmadan kolay kolay geçiştirilemeyecekti. Alçak sesle, ne yapacakları konusunda birbirlerine fikir danıştılar.

Clara:

— En iyisi otomobile atlayıp kaçmak, diye önerdi.

Bayağı bir davranış olmasına karşın öneri aşağı yukarı akla yatkın görünüyordu. Jack, aceleyle hancının eline birkaç kağıt para tutuşturdu. Parkalı; vernikli, siyah şapkalı üç sivil muhafız askeriyle bir çavuş yemek odasına girdiklerinde, gitmeye hazırlanıyorlardı. Bunların ardından, Yoldaş Llorente hemen içeriye girdi.

Llorente sertçe:

— Ne oldu?, diye sordu.

Anarşistlerden biri:

— Aaa, hiç bir şey, yoldaş..., diye şaşkınlık içinde anlatmaya başladı. Buraya geldik, orada oturuyorduk... ve... Carlito hanımefendilerden birini dansa davet etti...

Llorente:

— Sizi aptallar!.. Sizi alçaklar!.., diye parladı. dansa mı yoksa mitinge mi gidiyordunuz? Şarabı kim ısmarladı?

— Guilermo!

— Guilermo nerede?

— İşte orada!

Llorente kızıl saçlı adamı jandarmalara göstererek:

— Onu tutuklayın!, dedi. O muhbirin biridir!.. Yoldaşlarımız uzun zamandır onun peşindeydi.

Sonra yabancılara dönüp:

— Pasaportlarınız, senyorlar!..

Jack:

— Ne?.. Hangi hakla?, diye karşı çıktı.

Llorente, ağırbaşlılıkla:

— Öyleyse sizi tutuklayacağım!, şeklinde uyarıda bulundu.

Kısa bir tartışmadan sonra onda kalmak üzere hepsi pasaportlarını vermeyi kabul etti.

Komünist:

— Şimdi gidebilirsiniz, dedi.

Jack'la Clara odalarına yöneldi. Fanny de aynı şeyi yaptı ama Murier ona yemek odasında kalması için işaret etti.

— Kötü mü yaralanmış bir bakalım, dedi. Öyle görünüyor ki Jack ona gerçekten çok hızlı vurmuş.

Yalnızca o an yeniden papaz akıllarına düştü. Yaralının üstüne eğilmiş pamuk ve gazlı bezle yüzündeki kanı siler gördüler. Görüntü Fanny'ye veba kurbanlarını tedavi eden keşişleri tasvir eden tarihî bir tabloyu anımsattı. Adamın yanında bir sandalyenin üstüne konmuş deriden küçük bir sıhhiye çantası vardı. Bir çorba kasesi kaynar su getirdiler; papaz bunun içine sıvı bir şey koyup âletlerini içine daldırdı. İşine koyulduğunda odaya tam bir sessizlik çökmüştü.

Fanny şaşkınlık içinde:

— Onda bir doktor eli var! dedi.

Murier onun hızlı ve becerikiice ameliyat yaptığını görünce:

— Bir doktor, diye onayladı. Buna hiç kuşku yok.

Murier biraz vicdan sızısı duydu. Papazın yaptığı gibi, yere yığılan adamın hemen yardımına koşmamıştı. Kızgın işçilerin üzerlerine yürümeleri durumunda onu korumak için Fanny'nin yanında kalmıştı. Evet, yine Fanny! Onu sömürgelerde sürünmekten, yoksunluktan ve aşağılanmaktan kurtaracak

olan dolarlı kadını, Clara'yı düşünmesi gerektiği halde.

Yaralı adam boğuk bir sesle inliyordu. Bir gözünün üstündeki kemik bütünüyle parçalanmıştı ve ezilmiş kanlı kas yığını arasından kemik parçalarını bir bir temizlemek için papaz cımbız kullanmak zorunda kalmıştı. Zaman zaman şırıngasını ustalıkla kullanarak lokal anestezi yaptı. Sonra sıra ezik burun kıkırdağına geldi. Tümünü temizleyip sardıktan sonra talihsiz adamın yalnızca gözünün biriyle ağzı sargısız kalmıştı. Papaz elini bu gözün önüne getirip Fanny'i ürperten tatlı bir sesle:

— Elimi görebiliyor musun, kardeşim?, diye sordu:

Yaralı adam:

— Hayır, hayır, göremiyorum!.., diye inledi.

Llorente, onun üstüne eğilip:

— Karamba!.. Öyle mi?, diye sordu.

Papaz:

— Öyle, senyor!.., diye onayladı. İki gözü de kör oldu... Yara ve şokun etkisiyle!

Fanny'le Murier yemek odasından kimseye görünmeden çıkıp gittiler, ama İspanyol işçileri umutsuzca yaralı yoldaşlarının üstüne eğildi. Bir gammaz tutuklanmış, Amerikalı berduşun pasaportu alınmıştı ama Carlito, coşkun ve neşeli Carlito, hayatının geri kalan bölümünü karanlık içinde geçirecekti...

Yarım saat sonra **Posada**'ya sessizlik çöktü. Çavuşla sivil muhafız askerleri, muhbir Guilermo'yu yanlarına alarak motosikletlerine atlayıp gittiler. Llorente tarafından azarlanmış olan anarşistler yaralı yoldaşlarını kamyonlarına bindirip en yakın hastaneye götürdüler. Papaz birkaç üstü başı perişanın kuşkulu bakışları altında hanın alt kısmındaki genel sedir yataklarından birinin üzerine uzandı. Clara'yla Jack uzun süren bir kavgadan sonra odalarına çekilip yattılar. Murier kendi vicdansızlığı üstüne can sıkıcı

bir düşünceye daldıysa da, o da uyuyakaldı. Yalnız Fanny uyanıktı.

Fanny, önce Jack'in kaba ve zalim hareketini düşündü; sonra Fanny'ye öyle geldi ki geceyi geçirdikleri şu İspanyol hanında, yağmurda, sağanak altında yaptıkları yolculukta sıcak ve sarhoş edici bir şey, ateşli ve heyecanlı bir şey vardı; belleğine silinmez biçimde yerleşmiş gençlik günlerinin şu unutulmaz duygularını bir insan nasıl anımsarsa onun da bunları, yaşamı boyunca anımsayacağına kuşku yoktu. Fanny, papaz yemek odasına girdiğinde ılık ılık her yanını saran tatlı duyguyu, büyüyü anımsayıp hazla gülümsedi. Bunun anlamını biliyordu. Onu hemen kabul etmemeye çalıştı, öteki tüm yüksek duygularını bastıran bu ani karışık duyguyu üstünden atmaya çalıştı, ama başaramadı.

Papazı özlüyordu.

Arzusu beklenilmedik ve kabaydı, ama kesinlikle gerçekleştirilebilinir miydi? Tuhaf dürtüler, yabanıl saçma istekler, ani kaprisler— bunlar onun iradesini her zaman için yönlendiren güçlerdi. Amerikalıların alayına dayanışındaki ağırbaşlılığın, anarşistlerle dinginliğinin, yaralı adamın yanına diz çöküp otururken ki özgün tavrının onda en saf hayranlığı uyandıracağı beklenir miydi? Evet, evet!.. Bütün bunlara hayran olmuştu! Ama öteki duygularından ötürü ayıplanılabilinir miydi? Papazın erkek güzelliği— o kadar nefis, o kadar sinirli, o kadar güneyli ve ateşli, gözlerindeki fanatik ateş, gençliğinin şahane çiçeğinde kendini gösteren bedensel ve ruhsal zahitlik şu anda Fanny'i heyecanlandırıp coşturmuştu. Onun kişiliğinde Fanny'yi çeken İspanya'nın yakalandığı anî heverana, nöbete benzer bir şey vardı, tuhaf ve gizli, güzel, kara mıknatısa benzer bir şey, mavi Endülüs göklerinin altındaki yaldızlı, sıkıntılı katedraller gibi. Duyduğu şeyler, dünyasal kibirliliğince, ve ona sahip olma kaprisince kaçınılmaz olarak çeşnilendirilmiş

yabancı, şimdiye kadar bilmediği şehvet, romantizm ve soyluluk dürtüsü karışımı bir şeydi. O adamla bir gece geçirmek için neyi var nesi yoksa verebileceğini düşündü! Şu anda acı verici klasik Don Juan, İspanyol Don Juan, Sevilla hovardası, bakire rahibeye tutulan, aşkını tadıyordu. Fanny de onun gibi değil miydi? Mecera, romantik, heyecanlandırıcı ve hoş olurdu!.. Düşlediği şeyler gerçeğin engellerini aşarak çalkantılı bir sel gibi akmaya başladı. Dünyasal bir şeytan gibi papaza yaklaşıp onu baştan çıkarma, aşk oyunu, papazın içinde başlayacak ruhla bedenin çatışması, şehvetli düşlerinin dürtüleri— Fanny, mimoza, palmiye ve portakal ağaçları arasına gömülmüş bir manastır hücresinde, karanlık, sıcak bir Endülüs gecesinin büyüsü içinde ölümlülere özgü günahını safça gözünün önüne getiriyordu — ve sonunda kibarların gittiği lüks bir otelde ya da kimsenin bilmediği özel bir yerde yeni ve ilginç bir eşle geçirdiği az bulunur türdeki serüvenini daha sonra anlatacak dünyasal bir kadının gururu aklına geldi... Bütün bunlar Fanny'yi tatmin ediyor, heyecanlandırıyor ve sarhoş ediyordu.

Düşlerin ayaklanmasından yorgun düşmüş durumda uykuya daldığında neredeyse şafak sökü-yordu. Uyandığında odanın içini güneş kaplamıştı. Yataktan kalkıp pencereden dışarı baktı— şahane bir ilkbahar günüydü, buna karşın burada da Castile stepi, mavi gökyüzünün parlak güneşin altında herhangi başka bir yer kadar fakir, çıplak, kızılımsı ve kumsaldı. Dışarda posadanın önündeki şosede Jack arabasının motorunun bir şeyini onarıyordu. Hırpalanmış bir İspanyol serserisi elinde bir sopa ve omuzunda çıkını ile bilinmeyen bir yere doğru yavaş yavaş yol alıyordu.

Fanny çabucak giyinip yemek odasına gitti. Clara'yla Muire henüz odalarından çıkmamıştı Romancita yerlerini yıkıyor ve hemen kulaklarındaki küpe-

lerle başındaki allı pullu başörtüsünü çıkarmış kurşun kalemle tezgahın arkasında bir şeyler hesap ediyordu. Fanny ona yaklaşıp papazın uyanıp uyanmadığını sordu.

Hancı:

— Aaa, Gideli çok oluyor, senyora!.., diye yanıtladı.

— O nereli, biliyor musun?

— Hayır, senyora, bilmiyorum!

Fanny son derece kızgınca:

— Ama müşterilerinin isimlerini deftere geçirmiyor musun?, diye sordu.

Hancı:

— Bu çeşit formalitlerle kutsal bir adamın kimse başını ağırtmaz!.., diye karşılık verdi.

— Peki Llorente'yle polis onun ismini almadı mı?

— Bilmiyorum, senyora!.. Sanırsam olayla ilgili hazırladıkları raporlarını imzalamasını rica ettiler, ama sonra imzalamamasının daha iyi olacağı yargısına vardılar.

Fanny buna hiç aldırış etmedi. Yeniden odasına girip bir sandalyeye çöktü. Papazdan geriye hiç bir iz kalmamıştı.

II

Fanny, morali bozuk, yorgun ve kayıtsız bir durumda Palace Hotel'in girişinde bekleyen, kendisini mahkemeye götürecek taksiye bindi.

İşçi Konfederasyonu tarafından Jack aleyhine açılan davanın görüleceği, sabırsızlıkla beklenen gün sonunda gelmişti. Şu son ay boyunca Despen'a toros'la Avila arasındaki ücra pasadadaki olay üstüne ayrıntısız her solcu ve sağcı gazete ateşli bir

polemikler sürdürmüştü. Mahkemece temsil edilen Cumhuriyet, yurttaşını, metalurji işçisi Carlos Rosario'yu onurla savunacak mıydı yoksa yabani güçlere boyun eğip Jack Winkey'i serbest mi bırakacaktı? İspanyollar en sonunda bunu görecekti bakalım. Sağcı gazeteler ülkedeki kızıl diktatörlüğe karşı gürültü koparırken komünist ve sosyalist gazetelerle anarşistlerin yayın organı sanığa örnek bir ceza verilmesini istiyorlardı. Gerçekteyse diktatörlük onların ellerinden geldiğince gürültülü bir biçimde ortalığı patırtıya vermelerini hiç te engellemiyordu. Bunlar, Amerikalının tam bir yasal savunma içinde nişanlısının namusunu korumada gösterdiği kutlanmağa değer kahramanlığını övgüler bile yağdırıyorlardı. O anda, Clara Southdown Jack'ın olmaktan çok Murier'in nişanlısıydı ya— onların göremedikleri bir gerçekti.

Güzel bir mayıs sabahıydı ve Madrid bahar yeşilliğine bezenmişti. Tramvaylar neşeli çın çın sesleri çıkarıyor, kuşlar ötüyor, gelip geçenler güzel kızlara neşeli espirilerle laf dokunduruyorlar ve kızlar da, bu şakalara, yoldan geçen bir kadına yöneltildiğinde ne art düşünceli ne de kırıcı olmayıp yalnızca neşeli ve güzel olan bu şen İspanyol piropos*larına olgun bir ağırbaşlılık içinde gülüşüyorlardı— görgü ve ahlâkın gerektirdiği gibi. Ama Fanny'nin hâlâ morali bozuktu. Şu anda ona herşey sıkıcı ve ilgisiz geliyordu. Hatta Jackin yargılanmasıyla bile hemen hiç ilgilenmiyordu. Haftalar ve haftalar boyunca papazı boşuna arayıp durmuştu.

Leon, Castile ve Navarra dağlarında otomobille tam bir aydır başına dolaşıp durmuştu. Önüne gelen hancıya, sivil muhafız askerine, papaza, dilenciye onu sormuştu ama papaz sanki yer yarılmışta altına girmişti. İsmini ya da memleketini bilmeden Fanny'nın onu bulabilmesine olasılık vermek tümüy-

* Piropos— şaka

le, saçma bir şeydi ya. Yalnız bir kez onun belli belirsiz bir izine rastladı. Gredos yakınlarındaki Virgene de Covadonga posada hancısı bir Cizvit keşişinin posada'sında gerçekten bir gece geçirdiğini hatırladı ama bunun katırı falan yoktu. Görünüşü sanyoranın tanımına çok uyuyordu— hancı, «muy jovencito, muy guapo y muy sanfa*» demişti. Ama, yasalar açıkça buyurmakla birlikte, ismini kaydetmemişti. Keşişin bizzat kendisi isminin olmaması yönünde ısrar etmişti. Tanrı'nın bir hizmetçisinin ricasını geri çevirebilir miydi? Papaz, bunun karşılığında, pasadanın üstüne kutsal su serpmiş ve hancının hasta olan oğlunun üstüne okumuştu.

Fanny, daha sonra San Sebastian'a döndü. Bir çok mektubu kendisini bekler buldu— Jack'dan, Clara.dan, Murier'den ve bir de Leslie Blamer'den Paris arkadaşlarının mektubu çok uzun ve dava hakkında gereksiz bir sürü ayrıntıyla dolu olduğundan onları okumadı bile Leslie'nin mektubu daha ilginçti— Fanny ondan papaz hakkında araştırma yapmasını rica etmişti.

Leslie İspanya'da ne zaman bir şey yapacak olsa, bunu «güvenilir bir yöntemle yapardı— soylular kanalıyla bunu çözümlemek.

Kralcı çevreler yoluyla Toledo başpiskoposuyla bağlantıdaki dindar bir Madrid soylusuyla, don Alexandro Vinaron de la Plaza'yla, bir kralcıyla ilişki kurmuştu. Don Alexandro ekslanslarına Des penatoros'la dvila arasındaki dağlarda dolaşan bir papazın isminin nasıl öğrenilebileceğini sormuştu. Başpiskopos tüm köy papazlarıyla tüm keşişlerin dağlardaki yolculuklarını bu hayvanla yaptıklarından bunun kolay olmayacağını bildirmişti. Bütün bunlara karşın don Alexandro'nun aklına birden bu papazın bir cizvit ve her konuda bilgisi olan bir doktor olduğunu ekle-

* Çok genç, yakışıklı ve azız benzeri.

mek gelince sorun büyük ölçüde kolaylaşmıştı. Bunun üzerine başpiskopos don Alexandro'ya Toledo'daki Cizvit âmiri olan Peder Rodriguez y Sandoval'la bağlantı kurmasını öğütlemişti. Leslie, büyük bir olasılıkla Fanny'nın istediği bilgiyi yakında sağlayacaktı. Mektup bu papazın kral taraftarı kampanyalara katılan biri olabileceğine ilişkin Leslie'nin sanısıyla sonuçlanıyordu.

Sabırsızlıktan duramadığından Fanny, bir yolculuk daha yaptı, bu kez Aragon dağlarında arabasının gidebileceği bütün yollarda Huesca yakınlarında şans eseri gerçekten bir papaz tarafından organize edilmiş kralcı bir mitinge rastladı ama buradaki miting yöneticisi cumhuriyeti devirmede yardımcı olmaları için tüm dünyasal ve öteki dünyasal güçlere son derecede arsızca yalvaran kırmızı yanaklı beyaz sakallı bir Son Augistin yanlısıydı. Mitingi Fanny'nin kalmış olduğu Apostle Santiago posadasında yapıyordu. Öğle yemeğinde biftek, helyum, piliç kızartması yiyip iki şişe de şarap içtikten sonra papaz Fanny'le sohbete koyuldu ama sonuçta senyoranın bahsettiği keşişin hiç gözüne çarpmadığı anlaşıldı Qué lástima*!.. İspanya'da o kadar çok tanrı hizmetçisi şardı ki ve eğer görev alanları değilse bunlar birbirlerini hemen hemen hiç tanımazdı da. Ama eğer senyora Madrid'deki Alberto Augilera caddesindeki Cizvit polteknik okuluna sorarsa belki ovada ismini öğrenebilirdi. Böyle dedikten hemen sonra, papaz, Aragon şarabı hoş bir uyuşukluk vermeye başladığından öğle uykusuna yattı.

Tudel'de fena şekilde gribe yakalandı ve sonra yine San Sebastian'a döndü. Maestro Figueroa'nın hizmetçisi Jack ve Murier'den gelen bir yığın mektup daha verdi; bu sefer hiç birini açmadı bile. Mektupların yerine Katolik Kilisesinin bir tarihini oku-

* Ne yazık.

du, havariler, azizler, papazlar hakkında olduğu kadar papazların örgütlendiği her tür ve çeşitten hiyerarşi üstüne bir sürü yararlı bilgi edindi. Cizvit keşişlerinin kendilerini manastırlara kapamayıp halk içinde çalıştıklarını burada öğrenmişti. Loyola ve Kutsal Engizisyon mahkemeleriyle ilgili broşürün sekizinci bölümüne geldiğinde Madrid'de yapılacak olan Jack'ın mahkemesinde onu tanıklık etmeye çağıran bir celp aldı. Hemen bunun arkasından Murier'den telefon geldi. Madrid'e gidip Jack'ın avukatıyla görüşmesi için ısrar ediyordu. Ama Fanny ne kımıldadı ne de hemen yola çıktı. Ancak üçüncü günün akşamı Madrid'e hareket etti ve yataklı vagonda olayın hemen ardından kararlaştırdıkları şeyi aşağı yukarı kafasında canlandırdı.

Bu dava Jack'ı korkutmuştu, hem de ciddi biçimde. Muşta kullanıp fena şekilde maddî yara aldırması onu en azından yarım yıl hapislikle tehdit ediyordu. Kurdukları plana göre Jack'la Clara hemen elçiliğe şikayette bulunacaklar, elçilikte kendine düşeni yaparak «suçluların cezalandırılması» için İspanyol hükümetine başvuracaktı. Öteki görgü tanıklarının tersini söylemesine karşın ilk yumruğu Jack'ın attığını kesinlikle yadsımaya karar vermişlerdi. Plan çok güzel yapılmıştı, ama uyanık sorgu yargıcının önünde yürümedi. Clara, kendi hikâyesinde aptalca çeşitli yeni ayrıntıları uydurmuştu ki, bunlar Fanny'le Murier'in ifadeleriyle çalışıyordu. Uyanık sorgu yargıcı Jack'ın tutulanmasını istedi. Elçilik müdahale etmekte ağırdan alıyordu, çünkü Amerikan yurtdaşlarının karıştığı bu tür olaylar sık sık oluyordu ve elçilikte Jack'ın kişisel bir dostu yoktu. Mahkemeden sonra Clara'yla Murier Paskalya Haftasını geçirmek üzere Sevilla'ya gittiler ve Fanny'de dağlarda papazı arama işine koyuldu. Jack, hasiphanede hayırsız arkadaşlarına sövüp saydı ve Jacka New York'tan sağa gazetelerde bir kampanya açmak ve

İspanyol meslekdaşlarıyla bağlantı kurmak üzere denenmiş bir avukat geldi.

Sorunun uygun biçimde çözümleneceğine kuşku yoktu, ama Fanny yine de mahkemeye geç kaldım diye belli bir kaygı duyuyordu. Gerçekten, savcılık ifadesini yenilemekten başka bir şey yapamazdı.

Adliye binasına girdiğinde Fanny, dehşetle, mahkemenin başlamış olduğunu anladı. Ama tanıkları odasında kimsecikler yoktu. Bir adliye görevlisi ona çabuk çabuk, Jack'ın mahkemenin ertelenmemesi için onun tanıklığından caydığını söyledi. Kısa bir duraksamadan sonra salona girdi.

Tanıklara özgü kapıdan girmişti ve birden kendini yargıçların hemen dilinde buldu. Cübbelerine bürünmüş savcılar onu sert ve dostça olmayan bir gözle incelediler. Herkesin bu kapıda girmesine izin verilmiyordu. Juri üyeleri daha az resmî idi. Bunlardan biri, beyaz saçlı, tombul yanaklı bir adam gülümseyerek ön sıradaki birkaç boş sandalyeyi gösterip oraya oturması gerektiğini hatırlattı. Birden o, aynı sırada Clara'yla Murier'i gördü. Her ikisi de kızgınca ona bakıp duruyordu.

Fanny onlara doğru yürüdü, ama tam o anda birden başı dönüp gözleri karardı. Nefesi tıkandı ve kalbi çarpmaya başladı. Papaz, işte orada, masasının önündeki platformda dikilip duruyordu. Karşısında onu bulabilmek için dağlarda dolaşıp dururken tutkuyla— hayal ettiği aynı gözleri, aynı yüzü, aynı bedeni, aynı ateşli güzelliği, uzun zamandır özlemini çektiği kıvrım kıvrım aynı zahit dudaklarını, yüzüne erişilmez ve gerçek dışı bir anlam veren aynı zeytin rengi teni gördü. Onu ilk gördüğü yağmurlu akşam da elbiseleri ona alçak gönüllü, kibirsiz bir görünüm vermişse de şu anda görünüşü çarpıcı ve heybetliydi. Kolalı gömleğinin sert manşetleriyle yakası, yeni cübbesi, omuzuna attığı kaliteli siyah bir kumaştan şalı, boynunda asılı duran görkemli haç işareti— bü-

tün bunlar ona yüksek bir kilise papazının ulu görünüşünü veriyor ve katı, heybetli ve sarsılmaz bir ruhsal güçle çevresini büyülüyordu— yüzyıllar boyu İspanya tarihinin tekerleklerini döndürmüş olan Kilise gücü, belki de mahkemenin politik nüansı nedeniyle, tarikatinin hâlâ süren yönlendirici otoritesini vurgulamak için, cumhuriyet adaletini onaylamak ya da paylamak için tören cübbesi (en su ro la dominquera)' nin korkunç ağırbaşlılığı içinde bu kadar sakin ve görkemli gelmişti. Amaçladığı etki buysa bu etkiyi çoktan yapmıştı bile.

Mahkeme salonunda korkunç bir sessizlik hüküm sürüyordu. Tüm gözler papaza çevrildi. İşçiler —komünist ve anarsitler— bile bu papazda fanatik ve karşı-devrimci bir şey olduğuna, kendilerini istemeye istemeye inandırıyorlardı —doğal olarak bunu onaylıyamazlardı— ama yine de bu papazda çoğu keşiş ve piskoposların —şu katolik kilisesi için vergi toplayan aç gözlü sürünün— tilki kurnazlığı ve bayağılığından hiç bir ipucu yoktu.

Fanny'yi görünce, papaz ona başıyla selâm verdi. Bunu sakin ve nazik bir biçimde yaptı ve sonra kollarını parmaklıklara dayayıp mahkemenin sorgusunu beklemeye koyuldu. Tanık olarak oraya çağrıldığı açıktı— hangi tarafındı, Fanny hiç bir şekilde bilmiyordu. Okuma çabasına katlanmadığı Clara'yla Murier'in mektuplarında belki bu konudan söz açılmıştı. Yani, Fonny onu dağlarda arayıp dururken onlar papazı bulmuştu bile— Carlos Rosario'nun arkadaşları yahutta Jack Winkey'inkiler, önemli değildi! Bunu bilseydi koca bir ayını bu kadar boşu boşuna harcamazdı. Ve bu zaman içinde ne kadar da çok kazanırdı!

Fanny'nin gelişi yalnızca soruşturması bitmiş olan savunma tanıklarıyla, İngiliz koloni'sinin bir kesimi arasında kaynaşmaya neden oldu Clara, Fanny'nin pek bir anlam veremediği saçına baş işa-

retleri yapmaya başladı. Jack hiç bir harekette bulunmadan kızgınca ona baktı. Murier yerinden kalkıp avukatına, büyük bir olasılıkla onun gelişiyle ilgili birşeyler söylemeye gitti. Avukat, don Julian Martniez y Carvajal kuşku ile kafasını salladı. Hayır, senyora Horn'un tanıklık etmemesinde yarar vardı, şundan ki davanın ayrıntıları üstüne bir şey bilmediğinden pot kırabilirdi. Don Julian, böyle söyleyip sertçe togasını düzeltti.

Papazın mahkemeye çıkışı don Julian'ı şaşırttı. Mahkemeye Carlos Rosario'nun tanığı olarak çıkıyordu. Ne yazık ki, ne davalı, ne onun arkadaşları ne de don Julian'ın kendisi bu papazı zamanında bulmayı başarmıştı. Ruhanî rütbesi tanrının hizmetçilerinin yalan söyleyemeyeceğine ilişkin aptalca inanç yüzünden, onun tanıkları mahkemeyi ve özellikle jurileri son derece etkileyecekti. Bu papazın gerçeği söyleyeceği konusunda don Julian'ın en küçük bir kuşkusu yoktu; ama bunun yanında dava kaybedilecek ve Cizvit tarikatı saygıdeğerlilik tacıyla süslenecekti ki buysa Julian'ın dayanabileceğinden fazlaydı. Hatta, bu İspanya'da aldığı son dava olacaktı. Son Julien Arjantine göç etmeye hazırlanıyordu Liberal olması nedeniyle Cizvit'lerden nefret ederdi; parlamentarist olduğundan monarşistle hep kavgalıydı; soylu bir aileden geldiğinden pleb (avam) yönetimine öfke duyardı; son olarak Ispanya'nın gerçek bir çocuğu olarak kendine özgü inançlarını aşırı biçimde korurdu, ama ne yazık ki bu düşünceleri kendi partisinin programıyla bile tam bir uygunluk içinde değildi. Bu uyuşmazlığı yüzünden don Julian'ın İspanya'daki her türlü rejim, hükümet ve adliyede içinde her türlü otoriteyle arası açıktı. Parlak söylev yeteneğine karşın ya da belki de tümüyle bundan ötürü şöhreti gittikçe sönüyordu —ki New York avukatının bundan bilgisi yoktu. Ve böylece, dava başarısızlıkla sonuçlanmak üzereydi. Ama bunu anla-

dığında ve sanki bunun tam bir yıkımını sağlamak amacındaymış gibi don Julian kendisini en azından, hayatını zehirlemiş olan iki tiksindirici gücü, Katolik le solculuğu kitle önünde suçlamak için hazırladı.

Yeldeğirmeninin gıcırtısına benzer bir sesle başkan alışılmış sorularını sordu. Papaz ismini söyledi: Ricardo-Leon Rodriguez ole Heredia y Santa Cruz.

— Yaşınız?

— Otuz iki.

— Mesleğiniz?

— İsa Bölüğü'nün bir papazıyım.

— İkâmetgahınız?

— Toledo, Cizvit Pederler Yurdu, kırksekiz, Trinidad caddesi.

Onun bu yanıtları Fanny'nin belleğinde derin izler bıraktı.

Birden do Julian'ın sesi gürledi:

— Yüce mahkeme kurulundan tanığı benimsemelerini istiyorum!..—

Yargıçlar ona sabırları başka alaylarda pek çok kez denenmiş insanların soğukkanlı öfkesiyle bıraktılar. Savcı sertçe gırtlağını temizleyip dişlerini sıktı. Amerikan kolonisi merakla kulaklarını o tarafa dikti. Mahkeme bir boks maçı kadar ilginç olacağa benziyordu. İspanyolca bilmemesine karşın Jack, yine de avukatının başarılı bir girişimde bulunduğunu hemen anlayıp hoşnutca gülümsedi. İnsanın iyi bir avukatının olmasının anlamı işte buydu!..

Don Julian Martinez y Carvajal heybetli bir biçimde sırtına cübbesini geçirdi. Ve konuşmaya başladı, yavaş, sakin, ölçülü sözlerle. Ama bunlar, zarara uğratma isteğinin yanan kömürünü örten küllerdi. İspanya'da genel yaşantıyı zehirleyen ülseri gittikçe daha derininden deşerek, ustaca güzel söz söylemenin güçlü etkisini denemeye geçti. Demek metalurjicilerin sendikası papaz Ricardo Heredia'yı

kendi tanıkları olarak göstermişti! Tıka basa karnını doyurmuş bir aslan tilkiye bir suç işleyip işlemediğini soruyordu! İhtiyar tilki kurnazlığının boğazında yapışmış olan zulüm, doğruyu söylemesi için onu zorluyordu! **Excelencias!** İspanya yurttaşları! Bunda, şimdiki koşullar altında Cizvit Ricardo Heredia'nın doğruyu söyleyeceğine inanacak kadar bir mantık, bir adalet var mı? Herşeyden önce kendi postunu, tarikatı ve kendi boğazında asılı duran çirkin sorumluluğu, Katolikliğin geçmişte işlediği tarihsel cinayetlerin sorumluluğunu düşünmez miydi? Adalet isteriz. Excelencias!.. Cizvit Ricardo Heredia'nın tanıklığı reddolunmalıydı!

Salona boğuk bir öfke dalgası yayıldı. Komünistler, anarşistler, değişik başka partili dindar yurtdaşların hepsi birden aynı biçimde homurdanmaya başladı. İşler bu kadar da uzağa gitmemişti! Şu avukat gereğinden fazla şeylere dokunuyordu. Hatta, Carvajal parlamentodaki çok kötü konuşmalarıyla ün salmamışmıydı! Söylemiş olduğu şeyler genellikle kırıcı hareketler patlaması gibi birşeydi. O anda, yargıçlara kendi aralarında kısa, çetin bir görüşme yaptı. Hayır, mahkeme davalı tarafın tanık Ricardo Heredia'nın tanıklığının reddi konusundaki isteğini kabul etmemişti. Başkan aynı zamanda, Martinez y Carvaj'ı Cumhuriyet hükümetiyle ilgili çirkin sözlerinden ötürü sertçe azarladı. Cumhuriyet, inançları ne olursa olsun yurttaşlarının tam bir vicdan özgürlüğünü garanti ediyordu. Tersini öne süren herhangi bir iddia bir provakasyondu Carvajal'ın karşı çıkışları dinleyicilerin alkışları arasında boğulup gitti.

Olay salonda daha da büyük bir ilgiye yolaçtı. Mahkemenin en can alıcı bölümü yaklaşıyordu. Davadaki en önemli soru henüz kimsenin kafasında billurlaşmamıştı, başka bir deyişle— kavgayı ilk Jack mı yoksa işçi mi başlatmıştı? Görgü tanıklarının anlatımları birbirleriyle çelişiyordu. Her iki tarafın avu-

katı da karşı tarafın tanığını yalan söylemekle suçluyordu. Posadanın hancısı, garson ve iki temizlikçi kızdan hiçbir kavga sırasında yemek odasında değildi. Geride leh ya da aleyhteki tanıklığı tarafsız ve yönlendirici olabilecek yalnızca bir kişi kalmıştı. Bu kişi papazdı.

O anda tüm dinleyicilerin dikkati onun üzerinde toplandı. Dinsel büyüklüğünden ötürü yemin etmekten bağışlandıktan sonra, görünmez bir kötülüğü suçluyormuşçasına kuru bir dikkatle dengeli, madenî bir sesle olayı anlattı. Salonun ölü sessizliğinde sözleri amansız bir sertlikle, uğursuz bir vurdumduymazlıkla çınladı. Fanny'ye öyle geldi ki Torquemada'nın kendisi de aynı stilde konuşurdu herhalde. Ve, bu arada, sesini alçaltıp ya da yükseltmeden kısa ve özlü biçimde, açık olarak ilk yumruğu atanın Jack Winkey olduğunu söyledi.

Salona birkaç saniyelik bir sessizlik çöktü. Fanny, yalnızca cumhuriyet savaşının herzamanki kuru öksürüğü ile kendi halkının çarpıntısını duydu. Salonun Amerikalıların oturduğu bölümünde boğuk fısıltılar işitildi ve sonra İspanyol işçilerinden oluşan kalabalıktan birden bir alkış koptu. Jack mum gibi sarardı; ne anlam vereceğini bilemeden, Clara korkuyla çevresine bakınıyor ve Murier başını bir bu eline bir öteki eline yaslıyordu. Martines y Carvajal'ın kırışmış alnının altındaki kara gözleri acımasızca parladı. Boynu heyecandan kıpkırmızı olmuştu. Korkunç bir öfkeyle Cizcit'lerle cumhuriyetçilere diş bileyip duruyordu. Dava aleyhte sonuçlanmıştı, ama yine de bu son mahkemesinde, son bir kez ispanya'daki genel yaşantının yozlaşmışlığını açıklayacaktı. Kilise ve monarşistlerden aşırı sola kadar Cortés'teki tüm rakiplerini dehşete düşüren güzel konuşma yeteneğini kullanarak yapacağı savunma konuşmasında göstermek için öfkesini şimdilik egemen tuttu En azından bir dereceye

kadar kendi öfkesini yatıştırmak için çarpıcı biçimde şöyle bağırdı:

— Tanığa yemin verilmesini talep ediyorum.

Papaz İspanyol dinleyicilerin haksızlığa karşı duyduğu genel öfke karşısında yemin etmek zorunluğunda kaldı. Bunu sakince, kusursuz bir gururla, geleneklerin çiğnenmesinden ötürü duyduğu üzüntüyü belirten bir tonda yaptı. Salonu papaz için bir sevgi atmosferi kapladı.

Martinez y Carvajal birden:

— İspanya yurttaşları!..., diye bağırdı. Sesinde vahşi ve ölümcül bir alay vardı. Duyun! Doğruyu söylemek üzere yemin eden bir Cizvit! Yüzünü dinleyicilerden yana döndürmüştü, ve cübbesini savurarak bir Jacobin* hareketiyle parmağıyla papazı gösterdi. Bu Martinez y Carvajal'in en korkutucu özelliğiydi, her yerde kargaşalığa yol açan şeyin ta kendisi. Diliyle adam bile öldürebilirdi. Doğruyu söylemek üzere yemin eden bir Cizvit! Bu şeytana incil okutmak kadar güzel bir şeydi. İşçiler gayri ihtiyari gülmeye başladı. Gerçekten, şu Martiner y Carnajal'ın ne biçim bir dili vardı! Ve dinleyicileri incitmeyen bir biçimde tatlı tatlı, İspanyol usulü ile gülmelerini sürdürdüler, ta ki başkanın zil düzeni yeniden sağlayana dek. Fanny, bu gülüşmeler karşısında papazın yüzünün acıyla kasıldığını gördü.

Beklenmedik şekilde, düzgün, madeni sesiyle:

— Doğruyu söyledim!..., dedi. Ve benim sözlerimi doğrulayacak birisini biliyorum da!

Carlos Rosario'nun avukatı birden.

— Kim o?, diye sordu.

Papaz:

— Senyora Horn, dedi. Kendisi şu anda salonda bulunuyor.

---

* **Jacobin** — Fransız ihtilalinde şiddet dönemini başlatan politikacı - c.v.

Fanny'ye sanki rüyasında ismini duymuş ya da bir tiyatrodaymış da, tam oyunu seyre daldığı anda dışardan biri onu çağırıyormuş gibi geldi.

Şimdi de İngiliz kolonisinde heyecanlı bir fısıltı işitiliyordu.

Yargıç:

— Senyora Harn! diye heyecan duymaksızın bir kaç kez seslendi.

Fanny, elinde olmadan ayağa fırladı. Yargıçları, aralarında kısa bir konuşmadan sonra onu dinlemeyi kararlaştırdılar, Martinez y Carvajal karşı çıkacak oldu ama etkili olamadı. Ve sonra gergin bir sessizlik çöktü; Puerla del Sol'dan gelen klakson sesleriyle tramvay çınçınlarından başka bir şey duyulmuyordu. Carlos Rosario'nun avukatı İşçi Konfederasyonunca desteklenen sarışın, mavi gözlü, ufak tefek bir İspanyol. oturduğu sıradan öne bir kaç adım atıp Fanny'nin önünde durdu. Yumuşakça:

— İspanyolca biliyor musunuz?, diye sordu.

Fanny cesurca:

— Evet, biliyorum, diye cevapladı.

İspanyol cübbesini savurup papazı göstererek, yüksek sesle, ciddiyet ve ağırbaşlılıkla:

— Senyora Horn!..., dedi. Peder Richardo'nun sözlerine katılıyor musunuz, katılmıyor musunuz?

O anda Fanny'ye, ona soru soran sanki avukat değil de papazın kendisiymiş gibi geldi ve bakışlarını ister istemez papazdan yana çeviripte gözleri karşılaşınca öyle gelme tam bir güven duymaya dönüştü. Başı dönmeye, başladı. Kalbi korkunç bir hızla çarpmaya başladı. çinde bulunduğu durum belirli bir suçu işlemeye önceden karar vermiş de uygun zamanı seçmede duraksayan bir suçlunun durumuna benziyordu. Düşünecek zamanının olmadığının kesinlikle bilincindeydi, ama yine de bunun üzerinde düşünüyor, şu anda konuşmaya başlayıp başlamamaya karar vermek için bütün gücünü harcıyor-

du. Jack'a olan bağlılığı onu frenliyor, aşkı (tutkusu) ise onu harekete zorluyordu. Terazinin bir gözünde Jack, Clara, Murier, eğlentilerde yoldaşlarıyla olan birliği ve çılgınca eğlenceleri vardı. Şu anda alçaklıkla yalan da o gözdeydi. Papaz Heredia ve namuslu gerçek ise terazinin öbür gözündeydi. Ama o anda ona ne oluyordu ki? Bu, iyi ile kötü arasında dramatik bir mücadele miydi? yoksa Fanny, birden bunun iki tip alçaklık arasında bir mücadele olduğunu seçti. Bir an duraksadı. Doğruyu söylemek için duyduğu istek alçaklıktan, kendisini papaza sevdirmek için düzenlenmiş hırslı bir dolaptan başka bir şey değildi. Ve biraz vicdan rahatsızlığıyla Fanny anladı ki dolap çevirmesi ve alçaklığı öteki şeyleri bastırıyordu. Ve bunlar Peder Heredia da içinde tüm dinleyicilere bir çeşit doğruluk, kişiliğinin ilginç bir dürüstlüğü olarak görünecekti. Hayır, Fanny, nasıl ki yapmacık mücevherler ona uymuyorsa onun gibi başka insanların önünde yapmacık erdemliklerle parlamayı da sevmiyordu. Ama birden, papazın onun bu var olmayan erdemine kesinlikle inandığını anladı. Jack, Clara ve Murier'in yalanlarını onaylamasından başka hiçbir şey, onu papazdan daha fazla uzaklaştırıp gelecekteki planlarını engellemeyecekti.

İşçi Konfederasyonu'nun avukatı, Fanny'nin kulağına yükseklikte dramatikliği gittikçe artan bir sesle seslendi:

— Konuşun, senyora!... Papaz Heredia yalan mı söylüyor. Yoksul mahallelere her gün uğrayıp hastaları iyileştiren adam yalan mı söylüyor?

Tecrübeli Martinez y Carvajal:

— Tanığın böyle ön yargıyla sorguya çekilmesine karşı çıkıyorum!, diye bağırdı.

Fanny'de korkutucu kararsızlık belirtilerini görmüştü bile.

Yargıcı tekdüze bir biçimde:

— Soruda davalı tarafa zarar verecek bir şey yok, diye karşılık verdi.

Fanny, başını kaldırdı. Gördüğü en son şey Papazın güzel Endülüs gözleriydi. Ve sertçe:

— Peder Heredia, doğruyu söyledi!..., dedi. Jack Winkay, Clara Southdown, Jacques Murier ve ben sorgu yargıcına yanlış ifade verdik.

Cumhuriyet Savcısı:

— Davalı tarafın tanıkların yalancı tanıklık yapmakla suçluyorum, dedi. Ve mahkemenizin bunların tutuklanması için karar almasını diliyorum.

Salona bir ölüm sessizliği çöktü. Dinleyiciler, yargıçlar ve avukatlar taş kesilmişti. Fanny bir an hayatının en aptalca şeyini yaptığını düşündü, ama daha sonra hiçbir tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıya olmadığını anladı; tam tersine, bu davranışı tüm İspanyolları inanılmaz derecede canlandırmıştı. Hattâ yargıçların donuk yüzlerinde bile bir ölçüde heyecan belirmişti. Kendi kendini suçlamıştı, ama Lope de Vega'nın oyunlarında olduğu gibi ahlak yüceliği göstermişti. İspanyollar bunu değerlendiremiyecek en son insanlardı. Çılgınca bağırıp çağırmalar ve şiddetli alkış sanki salonu sağır ediyordu, tıpkı boğa güreşlerinde olduğu gibi. İşte bu İngiltere'ydi. İşte, İngilizler böyleydi, dünyanın en doğru insanları! Viva Inglaterra!...

Bağırıp çağırmaların verdiği moralle Fanny ilk olarak, Jack'a bakacak kadar bir cesareti kendinde buldu. Amerika'lı ona bakıp duruyordu ve sonra dudaklarında nefret dolu bir gülümseme belirdi, sanki şöyle demek istiyordu: «Seni orospu seni!... Bana böyle bir oyunu yapabileceğini biliyordum. Ve bütün bunları şu ufak papazın gözüne girmek için yaptın, değil mi?...» Talihsiz Martinez y Carvajal'ın yüzüne bakma cesaretini de kendinde buldu: Sersemlemiş, yıkılmış ve insanların davranışlarından umudunu kesmiş dikilip duruyordu. Ciara'ya da bir göz

attı, son derece aptallaşmış, dona kalmıştı ve Murier'e de bir göz attı, olanlardan ötürü tam bir şaşkınlık içine düşmüştü. Sonunda Peder Heredia'ya doğru baktı, donuk yüzü bir an parlayıp sonra yeniden eski aristokratik rengine büründü. Salondaki genel çalkantıda, yalnızca gözlerindeki altın parıltılar daha canlanmışta ve Fanny posadadan bildiği sessiz dayanışmanın aralarında yine kurulduğunu sezdi. Ve bu dayanışmanın anlam kazanması onun açısından oldukça yeterliydi, o anda umduğu ya da özlediği herşey buydu.

Dava aynı gün karara bağlandı. Jack Winkey altı ay hapis ve bir ölçüde para cezasına; Clara'yla Murier —Yalancı tanıklık yapmaktan birer ay hapis cezasına çarptırıldılar. Mahkeme hafifletici nedenleri gözönüne alarak Fanny'i serbest bıraktı. Herkes dışarı çıkarken Fanny sandalyesinde oturup kaldı. Birisi yanına gelip hafifçe omuzuna dokundu. Bu Leslie Blamer'di. Sitemli olarak:

— Fanny!..., dedi. Aklın başında mıydı?

— Bütünüyle, Leslie.

— Bunu niçin yaptın?

— Daha çok papazın çekiciliğine kapıldım.

— Ve arkadaşlarını kurban ettin!...

— Ne olmuş yani!

Leslie hayranlığını zorlukla bastırdı. Onda her zaman şahane ve töredışı birşey, saf İngiliz olan birşey olagelmişti ki bunu Britanya'lı olmayan biri değerlendiremezdi. Arkadaşlıklarının başlangıcı çocukluk günlerine kadar giderdi— Britanya'lıların yaşamları boyu genellikle sürdürdükleri duygusallığın bulunmadığı arkadaşlıklardan biri.

Leslie, gerçekten onu hayranlıkla süzerken, kızmış gibi görünerek:

— Çekilmez birisin!..., dedi. Haydi, akşam yemeğini benimle birlikte yer misin?

Dışarı çıktıklarında yanık yüzlü büyük bir işçi kalabalığıyla karşılaştılar. Puerta del sol meydanını hemen hemen tümüyle doldurmuşlardı. İşçiler Fanny'yi yumruklarını havaya kaldırarak selamladılar.

Fanny, ciddiyet ve ağırbaşlılıkla:

— Görüyor musun?, dedi.

Ama yine de, tam olan, bu coşkunca alkışları ne kadar az hakkettiğinin bilincine vardı. Zavallı, yoksul İspanya!... Adaleti alkışlamak için bu yoksul insanlar evlerinden kilometrelerce uzağa yürümüştü.

Leslie:

— Tamam tamam!, dedi. Onlara gülümse bari!

Ve araba hareket edince işçilere şapkasını sallamaya başladı. Ama Fanny bir türlü gülümseyememişti.

III

Mahkemeden sonra, Fanny'nin yaşamında belirli değişiklikler oldu. Madrid'e taşınıp Paseo de Recoletos'da soylu sahibinin yahutta daha doğrusu sahibinin atalarının cafcaflı ismini taşıyan oldukça çirkin gri bir ev kiraladı. Amerikan kolonisinin mensuplarının hepsi ona hemen sırtlarını çevirmişti. Kendi yurttaşları da onlardan daha dostça değildi. Doğal ki Fanny bütün bunlara hiç te aldırmadı. Leslie'nin soğukkanlı arkadaşlığı, Murier'in keskin zekâsıyla Provans eyaletine özgü sıcaklığının yerini dolduramadığından üzüldüğü tek şey Murier'in onun yokluğuydu.

Toledo eyaleti Cizvit âmiri olan Peder Sandoval'den özel bir cübbe giymiş bir bağlantı görevlisi aracılığıyla mektup gelmesi Fanny için bir sürpriz oldu. Mektup selâm sözleriyle başlıyor, «Çok asil ve muhterem Madam», Fanny'nin mahkemedeki değer

verilecek davranışına duyulan hayranlığı belirtiyor, âmirinin hürmetlerini iletiyor ve sonunda bol bol dualarla sonuçlanıyordu. Kişiliği, tarikatın köhne tozları arasında kaybolan papaz Heredia'dan hiç söz edilmiyordu.

Birkaç gün sonra, Fanny hapisteki Murier'i ziyaret etmeye gitti. Onu hücresinin parmaklıkları ardında gördü, çevresinde tüm kitaplarıyla tahta karyolasının üstünde oturuyordu. Bir an kitap okumaya dalmış ta Fanny'i görmüyormuş gibi yaptı. Sonra, rastlantıymış gibi başını kaldırıp bir ölü kayıtsızlığıyla başını salladı.

Fanny cesurca, sanki hiç birşey olmamış gibi:

— Jacques!..., dedi.

Murier, yeniden kitap okumaya daldı. Fanny, aralarında bir konuşma başlatabilmek için bir kaç sabırlı girişimde daha bulundu. Ve Fanny, bu abartılmış kayıtsızlığını onun alınganlığı olarak yorumlayabileceğinden sonunda kitap okumayı bıraktı. Fanny, onun özenti içinde, yapmacık tavrını zevkle seçti. Onun varlığından sıkılmış bir adam havasında, Fransızca:

— Ne var?, diye sordu.

— Sana bazı ufak armağanlar getirdim.

— Onları kendine saklayabilirsin.

— Lütfen bana kızma!

— Gülünç ama, sana hiç te kızmıyorum.

— O zaman, lütfen beni bağışla!

— Senin tüm günahlarını Peder Heredia bağışlatacak.

Murier bir kez böylece konuşmaya başlayınca Fanny onun öfkesinin geçeceğini biliyordu. Onu yeniden kazanmak için birkaç kez daha gelmek zorunluğunda kalacaktı. Başka bir sözcük daha söylemeden morali düzgün olarak dışarıya yöneldi ama Murier birden yerinden fırlayıp ellerini parmaklıkların arasından dışarıya uzattı.

— Peki ya şekerlemeler?, diye kızgınca sordu. Onları neden bırakmıyorsun?

Güzel bir Castile sabahı Fanny, İspanya'nın eski başkenti Toledo'ya doğru arabasıyla yola çıktı. Mavi gökyüzünde uçuşup öten tarla kuşlarıyla mis kokulu bir bahar sabahıydı, güneş daha sonra çökecek olan yaz aylarının yakıcı sıcaklığından hiç bir eser olmadan parlıyordu; Hâlâ yeşil olan otlakta otlayan merinos koyun sürüleri vardı. Neşeli doğa, hava ve yeşillik onun Toledo'ya gitmesinin gerçek nedeni olan keskin dürtüyü biraz yumuşatmıştı. Şu anda Peder Heredia'yı özlüyordu, ama şehvetin çirkin ateşiyle değil belli bir saflık içeren hemen hemen bir genç kız sevdasıyla özlüyordu onu.

Toledo'ya niçin gittiğini tam olarak bilmiyordu. Dikkatli ve kendine egemen olmaya çalışmıştı ama sabırsızlığı onu tüketmişti. Papazı küçük düşürecek aptalca, düşüncesizce birşey yapmamak için durumla ilgili bir ön araştırma yapması gerekliydi. Ama bu araştırma son derece güçtü, çünkü İspanyolcayı yeterince iyi bilmiyordu ve İspanyol yaşantısı İngilizlerinkinden çok çok fazla umutsuz bir hiyerarşi ve gelenek kargaşalığı içindeydi. Sırf bunun için Fanny don Alexandro'yla arkadaşlık kurmuştu ve Murier'in tahliyesini bekliyordu. Başka birini de hesaba katabilirdi —şoförü Robinson. Bu, çok eskilerden beri arabacılıkla geçinen Borough Dale'li bir aileden gelmeydi; Fonny de orada doğmuştu. Bu süreklilik— Robinson'lar kuşakları boyu Horn'ların arabacılığını yapagelmiştiler — bu gün de vardı, ama biraz sona erme tehlikesiyle karşı karşıyaydı, çünkü Robinson gün geçtikçe İşçi Partisine daha fazla açık biçimde sempati duyarken Fanny geçmişe karşı anlaşılabilir bir nefret duygusu gösteriyordu. Daha da fazlası, son seçimlerde Robinson ızdıraplı bir iç mücadeleden sonra, kendi seçim bölgesindeki tutucu adaya oy vermemişti.

Don Alexandro'yla Robinson tarafından onun için toplanmış çeşitli bilgilerden Fanny, eğer Toledo'daki Cizvitler yurdunu ziyaret ederse Peder Heredia'nın hayatıyla ilgili bazı önemli ayrıntılara rastlayabileceği sonucunu çıkardı. Ama papazla ilgili henüz belli bir hareket planı yoktu. Bazen utangaç bir yatılı kız öğrenci gibiydi; başka zamanlar ama, mutlak bir kararlılıkla avının üstüne şeytanca bir zevkle çullanan yırtıcı bir hayvan gibiydi. Bununla birlikte, sorunun objektif bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, bu avın hiç te düşlediği gibi kolay elde edilir birşey olmadığını anlatabilirdi. Don Alexandro'ya bakılırsa, herhangi bir Cizvit yurdunda basit bir söyleşi bir sürü formaliteler gerektiriyordu. Tüm Hıristiyan tahrikatlarına demir olan bir disiplin egemendi ve bu fanatik İspanya'da özellikle böyleydi. Tabii ki, Fanny dindar don Alexandro'nun sözlerine içtenlikle inanacak kadar saf değildi. Çok önceden beri biliyordu ki dünyanın her yerinde şehvet düşkünü piskoposlar, metresi olan papazlar, içinde âlemler düzenlenen manastırlar vardı, papazların yaşantılarındaki bu erişilmezlik, disiplin ve sertlik pekâlâ sırf bir ikiyüzlülük, sırf bir göz boyama olabilirdi. Ama genel olarak bu tümüyle kişinin kendine bağlı olan birşeydi. Fanny'de Peder Heredia'nın kişisel ahlâkının herhalde kusursuz olduğuna ilişkin belli belirsiz bir duygu vardı. Bu gözlerinde, yüzünde, tüm dünya işlerini din uğruna feda eden kişiliğinin haşinliğinde beliriyordu. Bunun için Fanny, ona yaklaşmanın çok zor olacağını sezinliyebiliyordu. En azından kendi açısından tahrikatın kurallarını hoşgörüsüz uygulayacaktı. Ona hükmetmeye başlamadan önce onun vücuduna şehvet zehirini akıtmadan önce düşüncesizce bir davranışı, papazın onun namus derecesi konusunda duyacağı en küçük bir kuşku —başarısından ne kadar emindi— herşeyi altüst edebilirdi.

Fanny, Taledo'nun mazgallı çift surlarını gördü-

günde ve otomobil Tajo üzerindeki köprüyü geçtiğinde papazla karşılaşma isteğiyle yanıp tutuştu... Peder Heredia Toledo'da olabilirdi! Belki Fanny, onu Cizvit yurdunda görecek, onunla konuşacak ve bir çeşit entellektüel arkadaşlığı başlatacaktı! Bu tarikat kurallarına uygundu, buna izin veriliyordu Fanny, yüksek sosyete hanımlarıyla tanışmış Cizvitler arasında —gizli aşklar ve bunların kaçınılmaz sonuçları dahil— bu tip arkadaşlıkları İspanya tarihinde okumuştu. İçtenliğini —aa, lüks içinde şımartılmış bir kadın ne kadar da bön oluyordu— hiçbir kimseye göstermeyeceği buna benzer bir arkadaşlığı neden o da kurmasındı. Fanny Castile Oteli'ne yerleşti ve Robinson Cizvit yurdunun yerini öğrenmeye çıktı. Bir kahve içtikten sonra kente şöyle bir göz atmak için dışarı çıktı. Toledo ona tarihî bir şiir gibi geldi. Ve bu şiir, şu daracık, küçük sokaklar, kaldırım taşı döşeli ve ot bürümüş meydanlar, şurada ya da burada bir soyiunun meç düellosunda yok olduğunu belirten duvarlarındaki haçlarla şu taştan kardinal, kont ve marki sarayları, hançer ve bilezik satan eski küçük dükkânlar, caddede dua kitabı okuyarak yürüyen papazlar, yoldan geçen yahutta ayinden dönen kara peçeli kadınlar, heybetli, sıkıntılı kocaman katedral, Alcazar'ın granit sessizliği, El Greco'nun evi, surlar, tüm kentin antika görünümü —bütün bunlar, evet bütün bunlar ona Heredia'yı, yalnızca Heredia'yı anımsatıyordu!

Otele döndü. Bir kahve ve birkaç sigara içti. Baş rahibi tatlı uykusunda yahutta sabah ibadetinden rahatsız etmekten korktuğundan Cizvit yurduna ziyaret için sabırsızlıkla en uygun zamanı bekledi. Elbisesinin gerektiği kadar ağırbaşlı olması için kılı kırk yazan bir titizlik göstermişti. Dik yakalı siyah bir takım ve gözlerinin üstüne de onların keskin yeşil parlaklığını yumuşatan bir peçe takmıştı. Görünüşünün yeterince alçakgönüllü ve ciddi olduğu ka-

nısına vardı, ama Tanrım, ziyareti için inandırıcı bir neden bulamamıştı. Şehrin büyüsüne kapılması, Heredia'yla karşılaşmayla ilgili safça hayallere dalması bir neden bulmaktan, daha keşişe yaklaşmadan kuşkuları üstüne çekeceğini anlamaktan onu alıkoymuştu. O anki kafa durumuyla, yurda «tesadüfi» ziyareti için bir sürü safça nedenler düşündü. Ve yapacağı resmî olmayan sohbetlerde Peder Heredia üsüne bir ölçüde bilgi toplayacağını umuyordu.

Büyük bir iyimserlikle Cizvit yurduna doğru yola koyuldu. Caddede, kendi kendine Fransızca olarak cıvıldayacağı İspanyolca stili zarif deyimleri tekrarladı. Kalın meşe kapıya geldi ona lehimlenerek kapatılmış gibi gelen ve Robinson'un göstermiş olduğu yeşil paslı kaplı tunçlarla karşılaştı. Bu kadar büyük bir yurda uygun düşenden çok küçük olan çan ipinin altına çivilenmiş bakır plakadan Fanny şunları okudu: Residencia de los Pudres Jesuitas. Çan ipini sertçe çekti; yurdun ta öbür ucunda uyumlu bir çan sesi onun çağırtısına karşılık verdi. Bir dakika sonra, kapıdaki küçük pencere açıldı ve yüzünde çok sert ama pek zekice olmayan bir ifadeyle saçları çok kısa kırpılmış bir kafa belirdi. Belki kapıcı - kardeşti.

Fanny, daha sonra Cizvitlerin, Papanın —gücünü bazı görünmez güçlerden alan İsa'nın yeryüzündeki elçisinin— bağlı hizmetçileri olmak için tarikatlarında, genellikle aleyhinde Propaganda yaptıkları bir sosyal düzen uyguluyorlardı: herbirine yeteneklerine ve becerilerine göre yurtta bir görev verilmişti. Kardeş —terzi, kardeş-ayakkabıcı ve kardeşmuhasebeci vardı. Kardeş-muhasebeci çift hesap tutardı— yurdun ne kadar yoksulluk ve borç içinde olduğunu gösteren genel kamu oyu için bir hesap ve tahrikatin Generali için tutulan, ona inanç sahiplerinin katkılarından oluşan topların net geliri bildiren, Vatican'ın kasalarına boşaltılacak olan hesap. Sonra

yüksek rütbeli papazlar geliyordu: dişçi-peder, kimyager-peder, daha kolay doğum yapmalarında hristiyanlara yardım eden jinekolog-peder. Aliminyum bir balon yapıp onunla stratosfere kadar çıkmak için Agrentina'da serbestçe büyük ölçüde para toplayan —yine inanç sahiplerinden— bir astronomi-peder bile vardı. Ama Fanny, Cizvit kuruluşunun bütün bu başarılarını hâlâ bilmiyordu.

Kibar bir selâmdan sonra, ama Fanny'e kimi aradığını sormadan, kardeş-kapıcı ona yabancıların ziyaret saatinin onikiyle bir arası olduğunu sertçe belirtti. Hemen ardından küçük pencereyi kuşattı. Fanny, şaşkına dönmüş durumda, yeniden caddenin köşesine gitti ve başka yapacak birşeyi olmadığından 1498'de don Ricardo Balbuena'yla yaptığı bir duelloda öldürüldü bir don Romiro Alvarez hakkındaki taş plakaya kazınmış yazıyı okudu, ve sonra şair Becquer'in melankolik meydanında volta atmaya başladı.

Tam yarımda yeniden yurda döndü. Kapıcı-kardeş bu kez ters ters ismini, nereden geldiğini, kimi aradığını sordu —ve son olarak polisvari soru geldi— Peder Sandoval'ı hangi ilgiyle görmek istiyordu? Fanny, önemli biri havalarında Peder Sandoval'ı aradığını, çünkü onu görüp konuşmak istediğini ve isminin kendisi tarafından iyi bilindiğini söyledi. Kapıcı-kardeş onu tepeden tırnağa süzdü, belli ki işittiği her şeyden kuşkulanmıştı. Fanny, gözlerindeki kuşku ve düşmanlığı sezdi ve onu bir çeşit Charlotte Corday olarak düşündüğü izlenimine kapıldı. Sonra küçük pencereyi yine yüzüne kapattı ve onu birkaç dakika bekletti, tıpkı Papa tarafından cezalandırılmış olan Henri IV'ün Canossa'daki papalık kulesinin önünde beklemesi gibi kapıyı daha dostça bir tavırla açıp çok yalın biçimde döşenmiş dış bir bekleme odasına götürdü ve biraz sonra pörsük, cüp-

peli bir adam odaya girdi. Orta yaşlı yabancı Peder Olivarez olduğunu söyleyerek kendini tanıttı.

Aralıksız ayinler, geniş skolastik eğitim, yüzündeki tüm canlılığı tüketmişti. Bunun küçük bir kalıntısı nasılsa gözlerinin sıkıntılı gülümsemesinde canlılığını sürdürmeyi başarmıştı. Fanny, bu adamın tehlikeli olmadığını hemen anladı. Gözlerinde Peder Heredia'nın çekici gücünden bir iz yoktu. Platin üstüne sürekli düşünceye dalarak kendisini uzay ve zamandan tümüyle koparmışa benziyordu. Ruhu, Thomist metafiziğinin zirvelerinde, bulut gibi sessizce kayıp giden bir varlığın görünüşüne sahipti; dünyaya her inişinde içtiği şarapla yediği bol yemeği simgeliyen yalnızca şişman göbeği idi.

Şaşkınlık içinde, Peder Olivarez Fanny'e ziyaretinin amacını sordu, ve Fanny Peder Sunoloval'la tanışmayı istediğini söyleyince sanki bu isteği kanunun uzun uzun düşünüldükten sonra karar verilecekmiş gibi papazın yüzünde biraz kaygı belirdi. Sonra, Fanny, Peder Sandoval'ın Peder Herdia'nın Jack Winkey'ın mahkemesindeki tanıklığı ile bağıntılı olarak ismini hatırlayabileceğini söyledi.

Cizvit şaşkınlıkla:

— Aaa, yani siz senyora Horn'sunuz ha!, dedi. Ama şaşkınlığın yerini çabucak önceki dalgınlığı ve durgunluğu aldı. Fanny'yi biraz daha içerdeki daha geniş bir bekleme odasına buyur etti. Burası kalın halılarla ve şahane antika koltuklarla döşeliydi. Fanny, yaşamında ilk olarak, dört yüzyıl önceki, Loyala'nın görüşünün nasıl olduğunu burada gördü. Odada azizin ağaçtan, hemen hemen gerçek boyutlarda bir çeşit kaide üstüne oturtulmuş bir anıtı vardı. İspanyol çok renkli sanatının insanın tüylerini ürperten şaheserlerinden biriydi, çünkü insana tam bir canlı varlık görüntüsü veriyordu. Fanny, elinde olmadan, gözleri onu kavuran, ve kanlanıp ona doğru hareket ederek buraya niçin geldiğini soracak

bir görüntüyle karşı karşıya olduğu duygusuna kapıldı.

Peder Olivarez:

— Bu Aziz Ignacio de Loyala, diye açıkladı, bizim ruhsal pederimiz. Ayrı çokrenkli sanatın en iyi örneklerinden biri olarak benimseniyor.

Fanny şaşkınlık içinde:

— Şahane!..., dedi.

Ve, korkuyla azizin anıtını seyretmeye başladığında birden bir şokla, Heredia'nın genç güzelliğinde, gözlerinde ve dudaklarında bu anıtın delice (ünlü) ifadesinden birşeyin olduğunu anladı. Bu yeni karışık duygusuyla sarılmış durumda Fanny bir koltuğa gömüldü. Olivarez âmire bildirmeye gitti. Çabucak geri dönüp az sonra onun geleceğini söyledi. Sonra kimse konuşmadı. İçeriyi bir sessizlik anı kapladı.

Fanny, Olivarez'i incelemeye başladı. On saniye ve o dolaylarda bir zamandır, Olivarez yurdun ciddiyetine uyacak ama aynı zamanda modern hanımefendiyi de çıkmayacak kadar eğlenceli olacak seviyeli bir sohbet konusu bulmaya çalışıyordu. Ve bu dünyasal iş onun metafizik kafasına zor geldiğinden dalgın gözlerinde belirli bir çaresizlik ifadesi belirdi. Fanny'nin birden kafasında bir şimşek çaktı, bu anlık fırsattan yararlanabilirdi. Dikkatli bir biçimde:

— Peder Heredia'yı şahsen tanıyorsunuzdur sanırım, değil mi?, dedi.

Olivarez biraz gururlanarak:

— Granada'da benim felsefe öğrencilerimden biriydi, dedi.

— Ama... o, bir doktor olsa gerek

— Uzmanlık eğitimine ek olarak hepimiz ilahiyatı da bitiriyoruz.

— Ne kadar da şahane!... Ne güzel bir eğitim!

— Biz Tanrının alçakgönüllü hizmetçileriyiz.

Fanny:

— Halkın da, diye ekledi. Gittiğim her yerde sizin tarikatın sosyal çalışmalarını işitiyorum.

— Tanrıya, insanlara sevgi duymak ve onlar için çalışmakla hizmet edilir.

— Bunu Peder Heredia'nın yüzünde de görebilmiştim. O, burada mı kalıyor?

— Hayır, kalmıyor senyora!... Şu anda Madrid'de.

— Belki..., belki yoksul mahallelerdeki hastaları iyileştiriyordur.

— Onu da yapıyor!... Ama şu anda çoğunlukla yeni bir tifüs aşısı üzerine çalışıyor. Bu hastalık, bu ülkede toplumsal bir afet durumunda. Buna ek olarak Colegio de Arenales'de beden eğitimi ve sağlık bilgisi dersleri veriyor.

— Colegio de Arenales mi?

— Tarikatımızca sürdürülen orta dereceli teknik bir okuldur.

— Sanırsam bu koleji ben gördüm.

— Muhakkak görmüşsünüzdür!... San Bernardo'yla Argules Caddesi arasında, Alberto Aguilera Caddesinde.

— Aaa!... Hatırladım!

Fanny'ye gereken tüm şey işte buydu!... Çılgın bir sevinç duydu ama aynı anda korkudan dona kaldı. Sanki odanın duvarından geçip gelmişçesine tüm konuşmalarını işitmişçesine hiç ses çıkarmadan, ağaç olandan —ki hiç olmazsa hareketsizdi, daha korkunç bir görüntü halının üzerinde sessizce kayarak geliyordu; mezarından hortlamışa benzeyen bir yaratık— parşömen kağıdı kadar sarı bir yüzüyle, fosfor gibi parlayan gözleriyle ince, uzun. Kemikli elleri çok güzel bir şekilde ciltlenmiş bir dua kitabı tutuyordu. Hayalet hafifçe eğilip ölününkine benzeyen elini öne doğru uzattı. Ona dokunduğunda, Fanny elinde olmadan ürperdi. Sonra onun sesini işitti:

— Peder Sandoval benim!...

Fanny:

— Sizi işinizden alıkoydum sanırım, peder!, diyerek saygıyla özür diledi.

— Duamızı bitirmiştik. Ve dışardan gelen ziyaretçileri ağırlamakta bizim halka hizmetimizin bir parçasıdır. Senyora Horn, sizi gördüğüme çok sevindim!..., diye ekledi, Fosforlu gözleri soğuk, delici araştırmayla Fanny'nin üstüne dikilmişti. «Dualarımızda, sizin mahkemede doğruluğun yanım tutmanızı asla gözden kaçırmayacağız.»

Aynı alçakgönüllü ve ciddi sesle, Fanny:

Her şart altında doğruluğun yanımını tutmak zorunluğundayız, dedi. Küçük bir geziye çıkmıştım, peder, ve Toledo'dan geçerken mektubunuzu anımsadım... Sizi ziyaret edecek kadar cesareti kendimde buldum.

— Bize layık gördüğünüz yüksek ilgileriniz bizleri sevindirdi, senyora!

Denetleyemeyeceği kadar duygulanmış gözükerek, Fanny:

— Beni utandırıyorsunuz, peder!..., dedi. Ve sonra bizden İspanyol iltifatlarının çok ciddiye alınmaması gerektiğini anımsadı ve karşılıklı iltifatlara öncelikle kendisinin son vermesine karar verdi: «Bu sabah katedrali inceliyordum, ve Katolikliği... Beni anlayıp anlayamayacağınızı bilemiyorum... Katolikliği daha yakından tanımak için belli bir gereksinim duydum. Emin olun, bu gereksinimi başka nedenlerle de duydum!...

Bu sıcak sözler karşısında, Peder Sandoval'ın sarı - yeşil gözleri eskisi kadar soğuk kaldı, ama kirpikleri hızlı hızlı açılıp kapanmaya başladı ki, bir Fanny'ye onun belli bir çalkantı içinde olduğu izlenimini verdi. «Zayıf yerini yakaladım» diye düşündü hoşnutlukla.

Peder Sandoval:

— Kutsal Katolik Kilisemiz ancak cemaate girmekle öğrenilebilinir, dedi.

— Tümüyle haklısınız, peder!... Bu düşünce bana pek yabancı değil!, dedi Fanny neşeyle.

— Oldukça karışık bir sorun, senyora. Bir insan inancını ya gerektiği için değiştirir ya da gerçekten inanarak.

Fanny:

— Beni zorlayan yalnızca inancımdır dedi, ve elinde olmadan Kutsal Engizisyonu düşündü.

— Tanrı, yardımcınız olsun, senyora! Eğer Tanrı'yı arıyorsanız O'nu yalnızca bizim, kutsal Katolik Kilisenizde bulacaksınız... Ama önce kilise üstüne bazı bilgiler edinmelisiniz.

— Size gelişimin gerçek nedeni işte bu, peder!

Peder Sandoval düşünceli bir durum aldı. Bir an Fanny, Cizvitlerin insanları vaftiz edip dinlerine yeni insanlar kazanma tutkusundan yararlanarak onu kesinlikle yendiğini düşündü. Bir an herşey çok güzel gidiyormuş gibi geldi. Madrid'de, ya da Sevilla'da vaftiz edilme sahnesini, gazetecileri, resimleri. İspanyol gazetelerinin bu tip olayları genellikle bildirdiği kamu oyunu gözlerinin önüne getirdi.

Sandoval beklenmeyen bir şekilde:

— Peder Heredia'yı düşünüyorum, dedi. Bana öyle geliyor ki Peder Heredia —onu tanıyorsunuz— size kutsal Kilisemizin kurallarını öğretebilir.

Fanny'nin kışkırtması tanımlanamaz gibiydi. Aldatmadaki başarısından coştu, kendi kendini kutladı. Oyunu kazanmıştı. Ve tam o an, Peder Sandoval'ın fosforik gözleri korkunç ve buz gibi bir donuklukla ona çevrildi. Fanny'ye onun verdiği önceki korkuyla boğulduğunu sezinledi. Onun ruhuna işleyip düşüncelerini okuyan bir adamın korkusu. Fanny'ye öyle geliyordu ki Heredia'nın adı geçtiği an onu kaplayan çılgınca heyecan en küçük bir be-

lirtisi bile onun gözlerinden kaçmamıştı. Ona salladığı oltaya tam ağzından yakalanmıştı.

Sandoval:

— Ama Peder Heredia bu günlerde çok uğraşıyor, diye sürdürdü, ve onun bu günahkâr gevezelikleri karşısında donakalmış olan talihsiz Olivarez'e sıkıntıyla baktı. «Tifüs aşısı üstüne çalışıyor, ve size yardımı olamayacak.»

Fanny, düzenli biçimde geri çekilmede İngiliz yöntemini uygulayarak, kahramanca:

— Öyleyse, dedi, beni doğrudan siz eğitemez miydiniz?... Beni bağışlayın, peder! Bunu söylemekle belki aşırı küstahlık mı ettim?

Sandoval:

— Sözlerinizde hiç te küstahlık görmüyorum, yalnızca Tanrıyı öğrenmeye gelmek için alçakgönüllü bir istek görüyorsunuz senyora, diyerek onu yeniden inandırdı. «Ama ne yazık ki, ben de çok uğraşıyorum. Toledo eyalet sınırları içindeki tarikatın tümünün yönetimiyle sorumluyum. Her hangi bir kilisede verilen vaizleri dinlemenizi, iyi seçilmiş kitaplardan okumanızı, tüm düşüncelerinizi kendi üzerinde toplamanızı öğütlerim. Ve kalbinizde İsa doğruluğunu duyduğunuz an yeniden bize gelebilirsiniz.

— Bunu yapacağım, güven duyun.

Katolik dini, dinsel ruh ve katedraller üstüne bir dakika daha konuştular. Peder Sandoval, Fanny' nin okuması gerekli kitapların isimlerini bir parça kâğıdın üstüne not etti. En önemlileri Kempis'in İsa' nın Tasviri ile Peder Rivadeneira'nın Loyola'nın hayatı adlı kitaplarıydı. Sonra Sandoval onu dış kapıya kadar uğurladı. Birbirlerine veda ederken, Fanny yine onun gözlerine baktı ve soğuk, fosfor ışınları, içlerinde parlayan korkunç ortaçağ fanatizmini görünce korkuyla titredi.

Sandoval onu:

— Tanrıdan ruhunuzu esirgemesini dilerim, senyora! sözleriyle uğurladı.

Robinson otomobille onu yeniden Madrid'e getirdiğinde Fonny yeni bir hareketin planlanmasına koyuldu. Hiçbir şey düşünemiyordu. Ve sonra yine Heredia'yı düşlemeye başladı, kendini çılgın ve hoş hayal dünyalarına bırakıyor, onun düşünceleriyle tahrik oluyordu. Vücudunun her lifiyle, sevgilisini başka hiçbir kimse tarafından dokunulmamış şahane bir olgun meyve gibi sahip olabileceğini bildiği zaman insanı saran heyecan saldırısıyla onu istiyordu. Ona öyle geliyordu ki sanki yeryüzünde Heredia'dan başka hiçbir varlık yoktu, hareketlerinin eğer onunla bağlantılıysa bir anlamı vardı, onunla bir gece, bir saat, bir dakika için herşeyini verirdi... Ve bu arada vücudunun eski şehvet dolu, ahlâksızca dürtüleri belli etmeden en saf sevgiye, en arı olgunluğa dönüşüyordu. Onu Heredia'nın peşinde koşturmuş olan şehvetli istekten, yavaş yavaş daha fazla aşk nöbetleriyle dolu daha karmaşık ve tehlikeli bir süreç doğuyordu. Onu sevmeye başlıyordu! Ona aşık olmuştu bile! Bu, platonik olmayan, kendini feda edecek kadar ileri gitmeyen —onun yaşamının saflığını bozmamak için ondan birden cayarak— gerçek bir aşktı ama tam zevkleri, duyguları köreltilmeden önce, tazeliği yavan dünyasal zevkler arasında yitip gitmeden önce genç bir kadının duyduğu bir aşk. Ne kadar tuhaftı duyguları çoktan unutulmuş gençlik günlerine dönüyordu! Fanny, onda onun vücudunu ve kalbini aynı derecede istediğini, onun için mücadeleye ve acı çekmeye hazırlandığını başka herhangi bir kadın gibi onu sevebileceğini anladı. Ama şu aşk duygusu neden bu kadar heyecanlandırıcı, bu kadar keskin, taze neşeyle bu kadar dolu, ama içinde yine de aynı zamanda insanın içine işleyen bir sıkıntı ürpertisine sahipti, tıpkı bir boğa güreşçisinin ölümünden sonra Sevilla'da çalan yas

çanı gibi? Otomobil Madrid'e girip. Colombus meydanını geçipte bahçelerinde palmiye ve Zakkum ağaçlarıyla çift sıra olarak küçük saraylarıyla şahane Castellana'ya doğru yöneldiğinde Fanny, bir kadının sabırsız içgüdüsüyle kendi kendine Heredia'nın bir metresinin olup olmadığını sordu. Escorial ve Sierra de Guadarrama'ya doğru asfalta uçarcasına giden otomobillerin içinde egzotik çiçekler kadar güzel esmer kadınlar oturuyordu. Belki bu kadınlardan biri, bu İspanyol kadınlarından biri onun metresiydi, ve Fanny geç kalmıştı, çok geç! Bu düşünce birden ona huzursuzluk verdi. Kendi kendine, bunun olanaksızlığının, otomobilleriyle her sabah ayine giden bu dindar güzellerden hiç birinin Peder Heredia'yı sevme, onun arkasından koşturma, yahutta onun uğruna Sandoval'la karşılaşma cesaretini gösteremiyeceğinin tartışmasını yaptı.

Eve dönünce Fanny birazcık sakinleşti. Banyo, kahve ve birkaç sigara onun duygusallıktan uzak bir şekilde düşünüp Sandoval'dan edindiği deneyden sonra neyi yapıp neyi yapmayacağı, yargısına varmasını sağladı. Akşama doğru biri onu telefonla aradı. Kızgınca telefonu kaldırdı

Leslie ona:

— Bütün gün nerelerdeydin? Ne yapıyorsun?, diye soruyordu.

— Toledo'daydım.

— Orada ne yaptın?

— Eski binalara bir göz attım.

— Onların arasında birkaç tane papaz var mıydı bari?

— Oldukça yeterli sayıda, yalnız bir tanesi dışında.

— Ümidini yitirme! Sonunda onu bulacaksın. Sana herhangi bir yardımım olur mu?

— Henüz olmaz.

Fanny, telefonu kapattı.

Uykusuz bir gece, ülkenin, sonsuz şiddet ve devrim konularını fısıldar gibi gelen pırıltılı yıldızları ve mor-kara gökyüzüyle bir İspanyol gecesi aşk ve ölüm, Tanrı, ruh ve ölüm ötesi yaşam gecesi geçirmişti. Peder Heredia'yı düşünüyordu, sanki o yanındaymış gibi, onun gözleri ve dudakları sanki bedenini kavuruyordu.

Fanny, ertesi gün Colegio de Arenoles'e gitmedi. Yurda yaptığı ziyaret ona dikkatli olmayı öğretmişti. Şaşırtıcı bir sabırla Leslie'yle Robinson aracılığıyla birazcık az, ama çok önemli bilgi topladı. Örneğin, Peder Heredia'nın haftada üç gün —Pazartesi, perşembe ve cumaları sabahları 10-12 arası beden eğitimi ve sağlık bilgisi dersi olduğunu, geri kalan zamanını Alfonso XII Caddesindeki Deneysel Tıp Enstitüsünde çalışarak geçirdiğini öğrendi. Bundan başka, kolej müdürünün Yahudice ve Japonca yirmi dil bildiği söylenen yüksek kültürlü Peder Miranda olduğunu öğrendi. Aynı derecede faydalı başka bir bilgi de Peder Heredia'nın uzak dağ köylerine katır sırtında yaptığı sık yalculukları sürdürüp tifüs virisünün özelliği öldürücü cinslerinden toplamasıydı. Ama onu en fazla heyecanlandıran Deneysel Tıp Enstitüsü ile İsa Bölüğü'nün yaz aylarında Pena Ronda yakınlarında salgının şiddetli olduğu yerlerde ortaklaşa, bir grup papazı görevlendirecek bir hastahane açıp Peder Heredia'nın yeni aşısını denemeyi planladıkları haberiydi.

Fanny, bütün bunları öğrenip üzerinde iyice düşündükten sonra Arenales Collepe'i ziyaret etmeye gitti. Ziyaret hemen hemen hiç kuşku uyandırmayacak —hatta Toledo âmirinde bile— biçimde akıllıca düzenlenmişti. İngiliz Kültür Ateşeliği'nin kolej kütüphanesine çok sayıda kitap bağışladığı törenle çalıştırılmıştı. Fanny, Leslie'nin grubunda törene katılma hakkına sahip olabilmek için bu bağışa oldukça çok sayıda çeşitli klasik İngiliz yazar-

larının kitaplarından ekledi Peder Miranda, kolej eğitiminin yapılış biçimi ve Cizvit pedagojisinin başarıları konusunda İngilizlerin gösterdiği ilgiden çok hoşnut kaldı ve Leslie'nin aklına parlak bir fikir geldi: öğretmenleri evinde öğle yemeğine çağırmak. Fanny nin de bu yemekte bulunacağını ve Peder Heredia' nın sağ yanına oturacağını söylemek gereksiz.

Bütün hazırlıklar bütünlenipte koleje gitmek üzerelerken Leslie:

— Sana verecek küçük bir öğüdüm bu, dedi.

— Evet?

— Şu serüvenine kötü bir duruma düşmeden bir son ver artık.

— Tam da herşeyin yolunda olduğu şu anda mı?, diye Fanny sordu.

— Bundan hemen sonra.

— Niçin?

— Çünkü İspanya'da bedelini ödemeden kimse eğlenemez.

— Bunu kişisel deneylerine dayanarak mı söylüyorsun?

— Kısmen, evet. Çünkü İspanya'da insanın sağlam sinirlere ihtiyacı var, tıpkı Meimee'nin arkeologlarının ki gibi.

Kolejin salonuna girdiklerinde, uzun, zayıf ve dazlak kafalı bir papaz yönetiminde kötü bir şiveyle İngiliz ulusal marşını söyleyen bir öğrenci korosunca karşılandılar.

Müdür Peder Miranda o anda serbest olan bir kaç öğretmenle —ötekileri İngilizlerin alçakgönüllü ricaları üzerine derslerine *ara* vermemişlerdi— birlikte merdivenlerin yanında ayakta dikiliyordu. Sandoval'la Colegio de Arenales müdürü arasındaki büyük ayırım Fanny'i son derece şaşırttı. Peder Miranda tombul, kırmızı bir yanağa ve gülümseyen mavi gözlere sahipti. Genel olarak, İngilizcesi, çoğu İspanyollardan daha kötü ve on dokuz dil daha bilen

bir insandan beklenilenden daha iyi değildi. Taş merdiven basamaklarını bile acındıran ve bundan ötürü de hiç kimseyi etkilememiş olan bir hoşgeldin konuşması yaptı. Leslie, birkaç kuru İngiliz tatlılığı ile onu yanıtladı müdür ve öğretmenlerle yeniden tokalaştı. Fanny'de aynı şeyi yaptı. Sonra ev sahipleriyle konuklar topluca oldukça karanlık ve havasız olan yemekhaneleri, yatakhaneleri ve sınıfları gezdiler. Her dışarı çıkışlarında, Leolie'yle Fanny nin her ikisi de «Şahane!» diyor ve Peder Miranda da tekrar tekrar:

— Hepsi çok mütevazi!... Çok mütevazi ama sıhhî! Sınırlı olanaklarımızla elimizden geleni yapıyoruz., diyordu.

Kolej kilisesinin içinden geçerlerken, Peder Miranda'yla öğretmenler çok renkli bir Bakire Meryem heykeli önünde birden diz çöküp tam bir sessizlik içinde yarım dakika öyle kaldılar. Sonra sıra sınıflara geldi. Biz kifmyager-peder öğrencilerin büyük sevinçleri hidrojenle oksijenin patlayıcı bir karışımını konukların önünde ateşledi. İçlerinde Rumkorff helezonları, Geissle tüpleri, anatomi mankenleri ve cinsiyeti belirsiz varlıkların —öğrencilerin ahlâkları bozulmasın diye— resimleri olan daha başka odalar da vardı. Öğretimde görme yoluyla bilgi verme yöntemlerini göstermek için labaratuvardan sınıftaki masanın üstüne konabilecek hemen hemen herşeyi getirdiler. İçinde uzman —pederlerin öğrencilerine türev, teorik fizik ve demir— beton dersleri verdikleri politeknik okulunun konferans salonlarından geçtiler. Bütün bunlar korkunç derecede sıkıcıydı. Fanny hemencecik Leslie'nin son derece sabırlı bir insan olduğu ve kendisinden de çok hoşlandığı kanısına vardı.

Fanny, gizlice saatına bir göz atıp masumca:

— Peki spor girişimleri nasıl oluyor, peder? diye sordu. Okulunuzda beden eğitiminin nasıl yapıldığını görebilir miyiz?

Heredia'nın jimnastik dersi yarısına gelmiş olmalıydı.

Papaz biraz şaşırmış durumda:

— Okullarımızda spor girişimleri de vardır, diye açıkladı, ama başka okullardakine göre daha az derecede. Parkın içinde ufak bir stadyomumuz var.

— Bay Blamer, onu görme zevkini bize bağışlar mısınız?

Leslie:

— Ben de onu bizlere göstermesini seçkin Peder'den rica etmek istemiştim, dedi.

Papaz:

— Bu bizim için büyük bir şereftir!... dedi; ama Fanny bu arada onun mavi gözlerindeki gittikçe artan şaşkınlığı seçti.

Fanny rahatsızmış gibi:

— Belki şu anda beden eğitimi dersi yoktur?, dedi.

— Hayır, hayır, var! Şu anda çocuklar Salomanca koleji ile yapacakları maç için antrenman yapıyorlar.

— Güzel!... Haydi onlara bir bakalım, olmaz mı?

Grup, uzun koridorlardan geriye döndü, kiliseden geçip Bakire Meryem heykelinin önünde papazların tümü bir daha diz çöktü —kolejin arka bahçesine çıktı. Peder Miranda'nın şaşkınlığı gittikçe artıyordu. Meslekdaşlarından birine Fanny'nın anlamadığı bir dilde birşeyler söyledi. Daha sonra bu dilin büyük bir olasılıkla Lâtince olması gerektiğini anlamıştı. Çünkü don Alexandro'dan Cizvitlerin oralarında Lâtince konuştuğunu öğrenmişti. Peder Miranda'nın konuştuğu papaz, herhangi bir nahoş duruma yol açılmaması söylenmiş olacak ki grubun önünden fırlayıp gitti. Peder Miranda'dan daha fazla alt-üst olmuş olan Fanny, onun şaşkınlığının nedenini birden farkedene kadar —Heredia aradaydı,

şort ve beyaz deniz ayakkabısı giymiş bileye kadar yarı çıplak durumda sahada dikilip duran yirmi kadar çocukla birlikte— hepsi de stadyomu parkın geriye kalan bölümlerinden ayıran selvi sırasının bulunduğu yere değin gelmişlerdi. Alanda, üstlerine çeşitli engeller yerleştirilmiş beyaz çizgilerle çizilmiş birbirlerine paralel parkurlar vardı. Bir sıra olarak dizilmiş altı çocuk, dizlerinden biri bükülmüş ve ellerini yere dayar durumda koşuya başlamak için öğretmenlerinin işaretlerini bekliyordu. Fanny, bundan daha fazla etkili ve şahane beklenmeyen bir manzara —spor alanı değil, Heredia'nın çıplak vücuduydu bu— görebileceği olasılığını hemen hemen hiç düşünemezdi. Grubun yaklaşısını atletlerden hiç biri görmedi. Hemen hemen on saniye kadar sessizce ilerlediler: Papazlar şaşkınlık içinde, Fanny nefesi kesilmiş durumda ve Leslie alaylı alaylı gülümseyerek. Tam o an, Heredia'nın düdüğü çalmasıyla çocuklar ileri fırladı. Fanny, birkaç dakika onun vücudunu inceleme fırsatını buldu. Yüzü gibi aynı yumuşak, siyah zeytin rengi bir kuyuluktaydı. Geniş omuzları, dar bir bileği ve yuvarlak düzgün kalçaları vardı. Tüm görünüşünde bir atlet, antika bir heykel inceliği ve zerafeti vardı.

Leslie:

— Hiç te fena bir zevke sahip değilmişsin!, diye mırıldandı.

Fanny:

— Sus be!..., diye mırıldandı ve bu şahane vücudu biraz daha fazla seyredebilmek için bilincinde olmadan adımlarını yavaşlattı. Koşu yapan çocuklar alanın sonuna ulaşıp gerisin geriye dönerek beyaz paralel parkurlarında hızla koşmaya başladılar. Heredia, eleştirici gözlerle onları izliyor ve elinde kronometreyle en iyi koşanın zamanını kaydetmek üzere bekliyordu. Fanny, gelişlerinin keşif için hoş bir sürpriz olmayacağını önseziyle anlıyordu.

Tam bu sıra, Mizanda'nın Latince birşeyler söylemiş olduğu papaz elinde bir cüppe ile koşturarak geldi.

Miranda utanarak:

— Peder Ricardo!..., dedi. Sabahlığınızı üstünüze giyin!

Heredia yönünü çevirdi. Yüzündeki ilk anlam şaşkınlık oldu, ardından zorla tutulmuş bir öfke belirdi. Sitemle Peder Mirando'ya baktı, sanki şunları demek istiyordu: «Bütün bunlar ne böyle? Beni uyarmadan bu insanları niçin buraya getirdin?» Meslektaşını utanılacak bir duruma getirdiğinin tümüyle bilincinde olan Peder Miranda suçlu ve çaresiz bir şekilde kirpiklerini kırpmaya başladı. Heredia aceleyle sabahlığını giyip te boynuna kadar düğmeledi.

Fanny, kayıtsızca:

— Günaydın, peder!... dedi, sanki çıplaklığı onu hiç te etkilememiş gibi. Ki daha az güzel olsaydı bu doğru olurdu.

Heredia, hiç bir şaşkınlık belirtisi göstermeden:

— Günaydın, Bayan Horn!, diye yanıtladı.

Fanny, neşeli bir biçimde:

— Devam edin, Peder!..., diye onu özendirdi. ikiyüz metre yarışını çok severim. İyi sonuçlar aldınız mı bari?

— Çocuklardan biri neredeyse Çatalan rekoruna ulaşıyordu.

— Haüret!... Hangi spor dallarıyla uğraşıyorsunuz?

— Tenis, yüzme ve atletizm.

— Okulunuz üstüne oldukça başka türlü bir düşüncemiz vardı.

— Modern eğitim kurallarını uygulamaya çalışıyoruz.

— Öğrencileriniz skolastik okuyorlar mı?

— Öğreniyorlar, Bayan Horn!

— Sanırsam onu da yanlış tanıyoruz.

— Oldukça yanlış! Skolastik felsefe Hristiyanlığın felsefesi ve bizim ideolojimizin temelidir.

Ona ince bir biçimde gülümseyerek, hiç bir düşmanlık belirtisi göstermeden karşılık vermişti ama Fanny onun sözlerinde hoşgörülü bir alayın olduğunu düşündü, sanki şöyle demek istercesine: «Buraya neden geldin? Arkadaşlarımla birlikte San Sabastian'a gidip neden güneş banyosu yapmıyorsun? Skolastiğimizden sana ne?» Böylece konuşurlarken, Fanny, yarı dalgın durumda, yüzünün gençlik ve sağlık fışkıran erkek güzelliğini, dostça bakan gözlerini sabahlığa sığmayan güçlü göğüsünü seyrediyordu. Bu vücudun, bu güçlü, tatlı esmer kolların sarımı içine gömülmenin vereceği hazdan daha güzel bir mutluluğun olamayacağını düşündü. Ama aynı zamanda, dudak uçlarındaki zahitçe kıvrımlar ona hiçbir şeyin bu vücut, bu adamın kişiliği kadar uzak ve ulaşılmaz olamayacağını anlamasını sağladı. İnce ve hafif alaylı gülümseme yüzünde titreşmesini sürdürdü ve bu Fanny'i umutsuzluğa boğdu.

Bu biçimde birbirleriyle konuşurken, Peder Miranla Leslie ile eğitim üzerine ciddi bir tartışmaya girmişti ve öteki papazlar da saygılı bir dikkatle onları dinliyordu. Birkaç dakika —Sırf bu dakikalar için gelmemiş miydi?— Fanny'le Heredia daha çok başbaşa kaldı.

Fanny acı acı:

— Sanırım sizi sıkıyorum, dedi. Korkarım ki arkadaşlarımın o akşam Poada'da yaptıkları gibi benim sizi sorguya çektiğimi düşünüyorsunuzdur.

Heredia:

— Bu tür bir şeyi düşünmekten çok uzaktayım, dedi.

Fanny, yalvarırcasına:

— Bir şey daha var, peder!..., dedi, ve sesindeki heyecan keşişin yüzündeki alaylı gülümseme-

nin kaybolmasına yolaçtı. «Mahkemede, doğru söyleyeceğime inanıyor muydunuz?

— Kesinlikle, Madam!...

— Öyle yapmayabilirdim.

— Biliyorum. Ama doğruyu söyleyeceğinizden güvenliydim.

— Niçin?

— Çünkü arkadaşlarınıza benzemiyordunuz.

— Şu anda da öyle olduğuma inanıyor musunuz?

— Elbette, dedi.

Ve o aynı anda, ona giden tek yolun doğruluk, kurnazlığı bırakma olduğunu anladı.

Fanny çabuk çabuk:

— Bugün, Bay Blamer'in vereceği öyle yemeğine geliyorsunuz değil mi?, dedi.

Heredia:

— Gelemeyeceğim, diye yanıtladı. Bu akşam bir iş için Penâ Ronda'ya hareket edeceğim. Ben de şimdi tam Bay Blamer'den özür dileyecektim.

Fanny boğuk bir sesle:

— Buna o kadar çok üzüldüm ki!..., dedi.

Sesindeki umutsuzluk keşişin dikkatinden kaçmamış gibisine geldi.

— Ben de!, dedi keşiş. Skolastik felsefe üstüne kısa bir söyleşi yapabilirdik. Peder Sandoval, bana Katolik Kilisesi cemaatine girme fikrine karşı olmadığınızı söyledi.

— Göz, göze geldiler; Fanny yine, o eski iyi huylu, hoşgörülü alayın bilincindeydi.

Fanny dirençle:

— Peder Sandoval'ın bundan pek hoşlandığını sanmıyorum, dedi.

Keşişin gözlerindeki alaylı gülümseme yine kalktı. Fanny'ye öyle geldi ki konuşmasında hiç bir kurnazlığa başvurmayacak kadar yeterince namuslu olmasından dolayı keşiş ona saygı duymuştu.

— Belki de sizin bu isteğinizin inançtan çok saçma bir istekten kaynaklandığını düşünmüştür.

— Bu isteğim kaldığınız yurda gelebilmek için bir nedendi.

Keşiş, bir sessizliğin içine gömüldü ve bakışları sertleşti.

Bir an sonra:

— Açık sözlü olduğunuz kesin, Bayan Harn!, dedi.

— Herkesle değilim.

— En azından olmak zorunluğunda olduklarınızla.

Soluğunu tutarak, ona herşeyi anlatacak kadar çok heyecanlı ve umutlu bir durumda:

— Öyleyse, dedi. Yazın, Penâ Ronda'da hemşire olarak size yardım etmeme izin verir misiniz?

Peder Heredia kaşlarını çattı. Yüzüne kan saldırdı. Ama bu çelikten iradesi, dudaklarının acımasız, zahit kıvrımlarınca hemen boğulan geçici bir heyecan, bir dalgalanıştı.

Direnerek:

— Hayır, Bayan Horn!, dedi.

— Niçin?

— Çünkü siz dünyaya aitsiniz, bense tarikatıma.

Leslie, yemek boyunca iyi bir yüz ifadesi takındı. Heredia'nın olmaması Fanny için bir işkence oldu. Akşam, Fanny arkadaşına kendisini dışarıya, Florida barına götürmesini rica etti. Açık hava dans pistinin üstünde değişmez mor-siyah Madrid gökyüzü sarkıyordu. Yıldızlar gizemli bir biçimde kalkıyordu. Palmiye yapraklarını sallayan Sierre de Guadarrama'dan gelen hafif bir rüzgar esiyordu. Caz orkestrası melankolik bir Arjantin tangosu çalıyordu. İnatçı sıkıntılı bir kafayla Fanny viski dolu kadehleri ardarda boşaltıyordu. Leslie sessizce onu seyrediyordu. Onu böyle bir durumda hiç görmemişti.

— Hemen İspanya'dan ayrılmanı öğütlerim dedi. Biarritz'e gitsene?

Ama Fanny Pena Ronda'yı düşünüyordu.

IV

Sonraki birkaç gün içinde, Fanny, umutsuz karşılık görmeyen bir aşkın şiddetli sonucuna tutuldu. Tam bir haftayı aralıksız sert içkiler içerek geçirdi, oldukça çok sayıda esrarlı sigara içki yersiz biçimde iki kez Robinson'u azarladı. Leslie ile küsüştü ve en sonunda gezintiye çıktı. Sözde Heredia'yı unutmak için çıktığı İspanya çevresindeki bu amaçsız yolculuk yalnızca onun aşkını daha da alevlendirmekten başka bir işe yaramadı. Onu yeniden düşünmesine neden olan o kadar çok şey vardı ki! Cordoba'yla Granada'nın kavurucu caddelerinde onu anımsatan Endülüs çehreli keşişlerle karşılaştı. Pontevedra'dan Valencia'ya San Sebastian'dan Cadiz'e kadar manastırlardan katedrallerden çok renkli İsa, Bakire Meryem ve sayısız aziz anıtlarından bedenlerinde kanlı yaralar, gözlerinde belesan yaşları ve giysilerinde altın, elmas veya kutlarla trajik putlar— başka birşey görmedi. Yüzyıllar boyu kuşaklardan kuşağa sanatçılar mimaride, resimde ve heykelde Katolik Mezhebince saptırılmış olan Hıristiyanlık dininin sembollerini istemişti, o Hıristiyanlık ki insanların gözlerini şu dünyanın kötülüklerinden, yanlışlıklarından ve zulümlerinden öteye çevirmeyi amaçlamıştı. Buna karışın, dürtü, eskiden adaleti Tanrı'yla ruhun ölümsüzlüğünde aranmış olan ve şimdi de bunu devrimlerin kanlı mantığında arayan bir ulusun öncesiz ve sonrasız dinç gücü kendilerini bu sembollerde bilinmeyenin duygu ötesi hayalin fanatikçe özleminde kendini göstermiyor mu? Bu sembollere hâ-

lâ içten saygı duyan ikiyüzlülerin birkaç aldatılmışı ve bunları yoketmek isteyen yıkıcılar, bunlar gerçekten birbirlerine çok benzemiyor mu? Her iki taraf da yabancıların sırf anlayamadıkları için aptallık olarak gördükleri yahutta yavan bir romantizme dönüştürdükleri aynı adalet özlenince aynı derecede zorlanmıyor muydu? Ama şu anda Fanny, bunun hakkında belli belirsiz bir fikir edinmeye başlamıştı. İspanya'da kilise, insanları ölümden sonra Tanrı'nın kalacağı düşüncesiyle korkutmayı, günahlarının affı için O'nunla insan arasında aracı olmayı, bedava değil elbette, sürdürüyordu. Burada İsa'ya çoktan ihanet etmiş olan hâlâ binlerce cüppeli iki yüzlüler vardı.

Ama acaba Peder Heredia'da onlardan biri olabilir miydi? Gerçekten Fanny onun Hristiyanlığın saf, ahlâksal yönüne olan özlemini anlamayı başaramamış, onun İspanyol yüreğinin öz ve, neşeli güzelliğini ayırdetmeyi başaramamış mıydı yoksa? Tüm olasılıklarla Heredia'nın dininin doğmalarına ve ruhun ölümsüzlüğüne körükörüne inandığı açıktı, belki tıpkı Arenoles Koleji'nde Cizvitlerin yaptığı gibi. Bakire Meryem'in her ağaçtan anıtı önünde diz çöküşü gibi çöküyorsa ne olmuş yani?

Fanny Tanrı'nın varlığına, doğasal güçlerin ötesinde, hayatın zevkleri ve rahatlığı ardında duran şu ya da bu doğaüstü varlığa asla inanamazdı. Hiçbir zaman böyle bir inanca gerek duymamıştı. İçgüdü, eğitim ve yaşam deneyleri yoluyla dünyayı ele geçirirken Tanrı düşüncesine kafalarını hiç yarmamış olan ataları kadar tanrı tanımaz olmuştu.

Heredia'nın inancı, onun keşişliği Fanny'ye çok saçma geliyordu! Bunlar katıksız delilikti! Ama çevresindeki insanlardan onu üstün kılan —bu deliliğin arkasında görülebilen— Fanny yalnızca kendi karanlık dünyasını tanıyordu —manevî kişiliğinin kusursuz olması değil miydi, tıpkı don Qixote'un kli-

nikte ilişkide bulunduğu insanları geçmesi gibi. Onu Pena Ronda'ya kabul etmeyi reddettiği anda gözlerinde beliren vahşi, fanatik alev, o kusursuzluğun bir anlam değil miydi? Ah, kaba içtenliği, arsız kur yapmalarıyla ona çekilmez biri olarak gelmişti bir gerçek. Fanny'yi bir daha görmek istemediği gerçekti, yaşam boyu. Ona yaptığı itiraf, eldiven değiştirir gibi sevgili değiştiren çökmüş bir dünya kadınının itirafı— sırf bunun düşüncesi bile belki onun birden yüzünü çevirmesine neden olmuştu. Ama yine de, böyle düşünceleri olabileceğine ısrarla belirti verdikçe, onu daha fazla sevmeye başladı, onu elde etme isteği daha inatçı ve daha acı verir oldu, onu kör eden, çıplak bir isteri durumuna dönüşmeyle korkutan bir istek.

Bu durumda şehirden şehire dolanıp durdu. Endülüs'ün zeytin ve portakal bahçeleri arasından geçip katedrallerini müzelerini ve saraylarını gezdi. Güneşin tropikal kavuruculuğunda insanlar arasındaki çelişkiler daha uzlaşmaz bir duruma geldiler. Zenginlik daha çok bir ahlâksızlık, yoksulluk daha acı verici bir duruma gelmeye başladı. Malaga'da birkaç kralcı gencin zarif bir otomobilden ateş ederek Komünist Partisinin yerel önderini öldürdüklerini gördü. Yetkililer bunları tutukladı, ama kalabalık bir halk topluluğu ertesi gün cezaevine saldırıp gençleri öldüresiye, sopaladı. Cadir de seyirciler genç, acemi bir matadorun ihtiyarlığını yuhaladılar. Kızgın kalabalık, «Alçak!... Hayvan! Korkak!... Paramızı dolandırdın!» diye bağırdı. Gururu incinmiş olan matador ileriye saldırdı ve boğanın boynuzları karnını deşti. Bunu impresariosunun ona söz verdiği iki yüz pesata için yapmıştı. Ne, bir insanın böyle yaşamını ortaya koyması, ikiyüz pesata için olabilir miydi!... Fanny, şoke olmuş durumda gözlerini kumdaki kan izlerine dikip kaldı. Ama gösteri sürdü. Altın ve ipekle donanmış başka bir matador arenaya

çıktı, tek bir hamlede boğayı öldürmesiyle seyirciler çılgınca bağırmaya başladı: «Bravo! İşte cesur bir adam! Aferin, ulan! Bravo, Sevilla çocuğu!» çünkü bu talihli adam Sevillaydı ve Sevilla matadorlar yatağıydı. Böylece, Fanny eleminin acı ve tatlı nöbetlerini daha derinden duyabilmek ve hâlâ yabancısı olduğu sert bir yaşam anlayışını daha tam olarak tatmak için aşırı duyarlılık, kızgınlık, ateşlilik, parlak güneş ve masmavi gökyüzü ülkesinde dolaşıp durmayı sürdürdü.

Algeciras'da bir akşam, ateşi birden kırk dereceye yükseldi. Bir doktor geldi, eldivenli, gözüne monokl takmış zayıf bir adam. Fransızca konuşmak için, kendine güvenli girişimleri Fanny'nin çekebileceğinden fazlaydı. Öteki belirtilere hiç aldırmadan dikkatlice gözlerini inceledikten sonra;

— Sinek humması!..., dedi.

— Tehlikeli mi?

— Üç gün içinde geçer.

Gerçekten dördüncü günü ateşi düştü ve Fanny iyileşti. Ona normal muayene ücretini verdi ama doktor bunu almak istemedi. Basitçe:

— Bir yıl ücretsiz tedavi etmek için Bakire Meryem'e adak adadım, dedi.

Aynı gün Fanny, Sierra Nevada'da bir dağ gezisine çıktı.

Buraya Maitena deniyordu ve Granada'daya yirmi kilometre kadar bir uzaklıktaydı, ama Fanny burada hiçbir ilginç şey bulamadı. Dağın daha yukarılarına kurulmuş bir otele gitmeye karar verdi, Turist bürosundan edindiği bilgiye göre bu otelin hepsi konforlu yüz odası vardı. Eğer senyora Iberya Yarımada sıradağlarının en yüksek noktaları olan Mulasen ya da Picacho de Veleta zirvelerine tırmanmak istiyorsa otelde kılavuz ve katır da edinebilirdi. Araba asfalt yolda otele doğru tırmanmaya başladı. Görünümden büyülenen Fanny Robinson'a da-

ha yavaş sürmesini söyledi. Görürsün gittikçe daha çıplak, daha vahşi ve daha şahane bir durumu aldı. Ölümsüz mavi göğün altında güneşin göz kamaştırıcı parlaklığında gözlerinin önünde belki dünyanın ilk demlerinden beri değişmemiş görünen bir panorama açılıyordu. Sanki dev bir el, şiddetli bir darbeyle üzerlerinde seyrek, gri-yeşil renkte, tuhaf bir şekli olan koktüsden ve şimdiden güneşin kuruttuğu kısa boylu çalılı ve otların seyrek kalıntılarından başka birşey olmayan çıplak sırtların arasına nehirleri kurumuş camsız vadileri yırtarak açmıştı. Öteki yeşilimsi ya da zincifre sanki kayaların üstüne saçılmış olmaların parlaklığını andırır biçimde mika taşlarında durmadan değişen yansımalar oynaşıyordu. Bu geniş, çöl benzeri dağı canlandıracak, bu sonsuz sessizliği bozacak hiçbir kuş sesi hiçbir taze yeşillik, hiç bir su çağıltısı yoktu.

Otelden Maintena'yla Granada'ya doğru inen motorlu taşıtların boğuk gürültülerinden başka bu ölü sessizliği bozan hiçbir şey yoktu. Kuru, kavurucu hava tropik bir sıcaklıkla, Fanny'nin bir kez daha Heredia'yı düşünmesine neden olan ateşti insanın içine işleyen bir acıyla titreşiyordu.

Keşiş onun Pena Ronda'da yardımını neden geri çevirmişti? Gerçekten o kadar bozulmuş, o kadar çekilmez biri miydi? Uygun biçimde davranıp onun keşişliği ile alay eden herhangi bir davranışta, duyguları üstüne herhangi bir imada bulunmaması yeterince sağlam bir kişiliğe sahip olduğunu göstermez miydi? Ailesi Granada'da oturduğundan bu yerleri görmüş olmalıydı. Bu doğa örtüsü ne kadar onun gibiydi, bu kadar haşin, bu kadar göz kamaştırıcı güzellikte, bu kadar çıplak! İspanyada doğa görünümleriyle insan kişiliği arasında ne kadar ilginç bir benzerlik vardı! Ah, çevresindeki herşey, gündüz ve gece gözlerinin önünde silinmeyen ve onu zalim

ve tatlı bir mıknatıs gibi çeken onur hayaliyle ne kadar bağıntılıydı.

Ani bir görüntü onu düşüncelerinden kopardı. Otomobil, küçük bir arabaya, koşulmuş ufak bir eşeğin yularından tutmuş ayağını sürüyerek yürüyen bir kadına denk gelmişti. Hayvancağız yavaş yavaş, sallana sallana gidiyor, dik yolda yükünü çekmeye hemen hemen zor başarıyordu. Cehennemî sıcaktan daha az bitkin düşmemiş olan kadın eşeğin yanında zorla ağır ağır yürüyor ve onu daha canlı adımlarla yürümeye zorlamak için zaman zaman yularını silkiyordu. Eğer yürü ve giyisi bu bölge insanlarınkinden değişik olmasaydı Fanny onu bir İspanyol köylü kadını sanacaktı. Yabancı şaşılacak derecede çok zayıf, bir deri bir kemikti, saçları aklanmaya başlamıştı. Açık mavi bir blüz ve dikiş yerlerinde gülünç süslerle dar, uzun eski moda bir etek giyiyordu. Çıplak ayaklarında kayışla ayağına ve ayak bileğine bağlanmış takunyalar vardı. Başında, eğer yapma çiçeklerle süslü, modası geçmiş şapkaların bir kalıntısı olmasaydı böyle bir iklime son derece uygun gelecek geniş kenarlı hasır bir şapka vardı. Fanny bunun altındaki yüzünü gördü, kırışmış güneşten hemen hemen çikolata renginde bir tende. Ama iki duru mavi göz bu tuhaf yüze canlılık veriyordu. Robinson yüzünü Fanny'den yana döndürüp sorulu gözlerle ona baktı, şöyle, demek istiyordu sanki: «Onu gördünüz mü?... Bahse girerim ki İngiliz! «Fanny arabayı durdurması için onu dürttü. Kadının başını çektiği küçük arabayla, eşek otomobile yetişti.

Fanny:

— İngiliz misiniz?, diye sordu.

— Evet!... Evet!..., yabancı arabanın tekerleklerinin arkasına iki taş koyup sevinç içinde Fanny'nin yanına geldi. «Ben Miss Smithers'im!...»

— Sizinle tanıştığıma sevindim!..., dedi. Fanny Otelde mi kalıyorsunuz?

Kışı Maitena'da geçiriyorum ve yaz boyuncada bir mağarada yaşıyorum.

Eliyle karayolunun dolaşıp gittiği dağyamacındaki yakın kayaları gösterdi.

Fanny, donluğu hafif bir delilik ve yumuşak kalplilik karışımını yansıtan Miss Smiters'in mavi gözlerine sevgiyle bakarak:

— Çok sağlıklı olmalı, dedi.

— Çok şahane, güven duyun!

— Burada uzun zamandır mı oturuyorsunuz?

— Çok uzun zamandır. Yazları Maitena'ya yalnızca yiyecek için giderim.

Ve küçük eşeğinin böğrüne hafifçe eliyle vurdu.

Fanny:

— Şahane, dedi.

Miss Smithers.

— Size biraz süt sunmamı ister miydiniz? diye candan sordu. Mağarada bir keçim var.

— Hayır, teşekkür ederim!... Maitena'da portakalsuyu içtim. Lütfen zahmet etmeyin!

Ama Miss Smithers arabada taşıdığı bakır bir kaptan bir toprak çanağa biraz süt koyup önce Fanny'ye sonra da Robinson'a sundu. Süt soğuk ve tazeydi, çünkü bakır bir temasta saklanmıştı. Fanny bunu zevkle içti. Deli kadının gözleri onun yüzüne sevgiyle baktı.

Miss Smithers birden:

— Benim mağarayı görmemizde bir sakınca var mı?, diye sordu.

— Özür dilerim!.. Zamanım yok.

— O zaman, size bir İncil hediye etmeme izin verin!.. Aaa gülmeyin!

— Hayır, gülmüyorum.

— Beni gördükleri zaman herhangi bir memleketlim bana hemen gülecekmiş gibi geliyor. Ama bence İncil en güzel kitap. Sonra Unamuno'nunkiler gelir. Unamuno'dan bir şey okudunuz mu?

Fanny:

— Hayır okumadım, dedi.

— Hımm, o zaman Signenza manastırı üzerine yazdığı yazıyı okuyun.

Fanny:

— Okuyacağım, diye söz verdi.

Miss Smithers arabasından bir kitap alıp Fanny'ye verdi.

— Akşamları herşey bir sessizliğin içine gömüldüğünde ilahiler söylerim... aynen öyle... anlıyorsunuz, Tanrı'yı akıl yoluyla değil de kalbinde duyan Siquenza'nın yaşlı, okuma yazması olmayan papazı gibi.

— Size imreniyorum!.. Kitap için teşekkür ederim!

— Ne zaman birine bir İncil versem büyük bir mutluluk duyarım. Elbette ki her önüme gelene aynı şeyi yapmıyorum.

— Çok naziksiniz!

Fanny, alnına biriken teri elinin tersiyle sildi. Hareketli havanın sağladığı serinlik otomobili durunca kaybolmuştu. Miss Smitheris bunu anladı.

Ve elini uzattı.

İki kadın birbirlerinden ayrıldı. Birinci kadın, genç ve taze, otomobiline kurulmuş lüks bir otele doğru giderken; ikinci kadın, yaşlı bir maymun gibi eli yüzü kırışmış eşeğiyle birlikte ilkel mağarasına dönüyordu. Birincisi yerine getirilememiş isteklerinin şiddetli nöbetlerince kemirilmişti, öteki içinde hemen hemen hiç bir hayat olmadan ilahiler söylemeye gidiyordu. Bunlardan hangisi daha mantıklıydı? Yoksa her ikiside aynı derecede aptal, içinde bulundukları dünyaca aynı derecede akıllarını mı kaçırmıştı? Ama Fanny, bunu düşünmüyordu. Yine vahşi göz kamaştırıcı parlaklıktaki manzarayı seyrediyordu. Bütünüyle ona dalmıştı.

Otele varınca bir duş yapıp hemen uyudu. Uyanınca bir şeyler atıştırmak üzere terasa gitti. Güneş batıya doğru alçalmış ve dağdan canlandırıcı hafif bir rüzgar üflemeye başlamıştı. Gözün görebildiği kadar Endülüsün doğurgan ovası güneye doğru uzanıyordu, portakal ve zeytin bahçelerinin koyu yeşil benekleriyle parsellenmiş sararan mısır tarlalarının oluşturduğu engin bir halı. Çetin ve mavi Sierro Morena'yla Estramadura dağları kuzeyde, Castille yönünde yükseliyordu.

Picacho de Veleta ya da Almusen'den dönen turist otomobiliyle katırları otelin önüne, terasın alt tarafına gelmeye devam ediyordu. Bunların çoğunluğu İngilizlerle Almanlardı. Dağcılık amacıyla ucu çengelli uzun sopalar ve halatlar taşıyorlardı. Bazıları Maitena'ya doğru yollarını sürdürüyor, ötekiler otele girip ayaklarını ağır dağcılık botlarından kurtarmak için acele ediyorlardı. Fanny, onların dağın sessizliğini bozacak bazen aptalca ve mantıksız bir gürültü yaptıklarını düşündü. Giderlerini amatörce gösteriler sunarak karşılamakla dünya turu yapan bir Alman grubu alt terasda akordiyon eşliğinde Tyrolese vals şarkısı söylemeye başladı. Sonunda grup repertuarındaki şarkıları bitiripte çevreyi şapkalarıyla selamladıktan sonra hemen Sevillè'nin cante flamenco'su bunların yerini aldı. Bütün bunlar Fanny'de Miss Smithers'in göründüğü kadar deli olmadığı kanısını uyandırdı.

Güneş, Portekiz yönündeki koyu ufuğu dolduran kırmızımsı dumanların üzerine yavaşça alçaldı. Sierra Nevada'nın bitmez tükenmez karları hafif kırmızı bir renk aldılar, ve menekşe renkli gölgeler, ovadan yukarıya doğru tırmanmaya başladılar. Soğuk arttı. Fanny, sırtına yünlü bir kazak geçirmek için odasına gitti. Döndüğünde kalabalık bir kozmopolit topluluk terasa doluşmaktaydı, dünyanın sorunlarına karşı kayıtsız, savaşın kimlere ne gibi sorumluluklar

yüklediği İspanya bir cumhuriyet, bir monarşi, ya da birleşik bir devlet mi olacağı güncel sorunlarınla ilgilenmiyen bir topluluk. Alev kırmızısı ceketini giymiş olan garson, birkaç küçük sandviçle birlikte süt ve kahveyi Fanny'nin önüne koydu. Bir iki lokmalık yemeği kalmıştı önünde, bir sigara yaktı ve yeniden dalgın tavrını takındı. Kırmızı dumanlarla sarılmış güneş, ufka dokundu. Sierra Morena daha da fazla kararadı. Endülüs ovası, yavaşça akşam gölgelerinin tülünü giyiverdi ve dibi hâlâ görülebilen portakal ağaçlarının koyu yeşil noktalarıyla bezenmiş, açık mor bir buhar denizine benzedi. Biraz daha sonra, güneş ufukta gitti. Yalnız Sierra Nevada'nın bitmez tükenmez karlarla kaplı zirveleri, alacakaranlıktaki fenerler gibi parlamaya devam etti.

Fanny, elinde olmadan o anda Miss Smithers'in mağarasının çevresine çöken sonsuz sessizliği tasarladı. Miss Smith'i keçisiyle, toprak süt çanağı ve yanındaki inciliyle birlikte gözünün önüne getirdi; ruh sukünetini, tüm dünya nimetlerini bırakışını ve belki de şu anda söylemekte olduğu ilâhileri düşündü. Evet, bu bir yaşam biçimiydi, delilikti kuşkusuz, ama aşırı servetten budalalaşan dedikodu yapmak için beş çaylarında toplanan rulet masalarında kumar oynayan ve genç jigololarıyla dans pistlerinde çılgınca danseden binlerce orta yaşlı kadınların yaşamından daha mantıklıydı. Evet, bu delilikte yakıştırıcı bir güç, tuhaf bir mutluluk vardı! Yaşlılığında, Fanny, doğayla birleşip onun bir parçası olmak, Miss Smithers'in bu pırıl pırıl, delice bakan mavi gözlerindeki dinlendirici mutluluğu tatmak için Siera Nevada'ya buraya, bu bölgelere aynı mağaraya gelecekti.

Birden Fanny titredi. Aman Tanrım, Miss Smithers'e de mi imrenecekti!.. Belki, tıpkı Fanny gibi eskiden bu kadın da sayfiye yerlerinde flörtle duygularını çarçur ederek, saçma ve boş zevklerle ahlaksal değerlerini yitirererek dünyanın şurasında burasında

dolaşıp durmuştu. Ve bütün bunlar herşeyden bıkmış durumda, mağarada keçi sütünün toprak çanağı ve ilahi söylemeyle sonuçlanmıştı. Fanny'de tıpkı onun gibi, aynı yorgunluğu duyar durumda değilmiydi? Şu anda onun deliliğinin sessizliğini paylaşmayı, mağarasında yaşamayı, ve ilahiler söylemeyi istemez miydi?

Aaa, yorgun muydu? Ama neden? Belki hiç bir şey yapmıyor olmasından, belki hiçbir kimseye hiç bir şey vermemiş olmasındandı. Hayatında hiç bir yüce amacı olmamış, onların yoluyla bu amaçlara ulaşılan ne acıyı ne de yiğitçe işleri bilirdi. Eğer vücudunun her lifi, düşüncenin her hareketi Heredia'yı arzuluyorsa, eğer ona beslediği duyguya yüce bir duygu deniyorsa, onun kalbini kazanmak için şimdiye değin ne yapmıştı? Hiç bir şey, kesinlikle hiç bir şey!.. Bu kalbi sessizce hemen yakalayıp koparmak istemişti, tıpkı açgözlü bir insanın sert elinin olgun bir meyveyi ağaçtan koparması gibi. Duyacağı zevkden başka hiç bir düşünce olmadan kendini onunla doldurmak, onu anaforuna almak istemişti. Heredia'nın arkasında koştururken kendi aşkının Heredia'nın kalbinde ne gibi kıpırtılara yolaçacağını bir kez bile kendi kendine sormamıştı, çünkü yalnız kendini düşünmeye alışmıştı. Sırf Pena Rondiya gidip gereksiz bir yolculuktan kurtulmak istiyormuşcasına, iki yüzlü bir içtenlikle aşkını ona itiraf ettikten sonra onu yakalamak için elini uzatmasının yeteceğini düşünmüştü. Keşişin düşünceleri muhakkak bu yönde olmuştu ve gerçekten de her şey bu şekilde teryüz edilmişti, o zaman Fanny'nin bunun bilincine varıp değiştirememesine karşın. Aaa, onu bu kadar iğrenç bulması, keşişin onu Pena Ronda'ya kabul etmeyi reddetmesinin nedeni buydu! Ama eğer Fanny...

Kafasında göz kamaştırıcı bir fikir çaktı. Önce içgüdüler ve genel de, çılgınca sevincinin içinde boğulmuştu; sonra aklı bunu ayrıntılarına kadar işledi

ve bu kesin bir tasarı durumuna dönüştü. Odasına çekilmesi gerektiğini sonunda anladığında alev renkli uniformalı garson terasda, masaların üstündeki son kadehleri topluyordu. Otel uykuya dalmıştı. Sierra Nevada'nın üzerinde dolunay doğmuş, kıraç vadilerle görkemli kayaları ilginç bir ışığa boğmuştu. Ve Almusen'le Picacho de Veleta'daki sonsuz karlarında yeşilimsi fosforlu ışınlar yayılıyordu.

Ertesi sabah Fanny, Madrid'e hareket etti.

Akşam treniyle vardı, bedenen yorgundu, ama morali düzgün ve beyin duru bir karar vermiş olmanın duygusal canlılığıyla doluydu. Haftalardır ilk kez deliksiz bir uyku çekti. Ertesi gün Loslie'yle bağlantı kurmak istedi, ama o Aranjver'e gitmişti. Ona kendisine hemen telefon etmesini rica eden bir mesaj bıraktı. Sonra Fransız kitap mağazasından birkaç magazinle tıp kitabı aldı. Taksiyle Palacio de Rivas'a doğru dönerken, Alcala caddesinde bir cinayete rastladı. Şişman, gözlüklü bir memur ellerini midesine bastırıp kaldırımda yere yuvarlandı. Ağzından oluk gibi kan aktı.

Loslie, keyfi yerinde, gurur ve kaygılı bir heyecan karışımı bir duyguyla Aranjnez'den öğleden sonra döndü. Hemen Fanny'nin kaldığı yere geldi. Monarşistlerin eylemleri ve Falanj üstüne şefine verdiği en son rapor olayların daha sonraki gelişimlerince tümüyle dağrulanmıştı. Bu işin hoş yanıydı. Kaygısının nedeni ise Alman ve İtalyan faşistlerinin, Falanj hazırlıkları ile memurlara yapılan suikastlerin arkasında gün geçtikçe daha fazla görülmeleri durumuydu.— Bu suikastler İspanya'da bir darbe girişiminin en emin belirtileriydi.

Fanny, ona bir kadeh viski sundu. Fanny'nin yeşil, kedi gözlerinde bir yaltaklanma ışığı vardı. Leslie, onun kendisine yeni bir budalalık işleri verebileceğini düşündü, ama Allah kahretsin, şu kadının dayanılmaz bir çekiciliği vardı!.. Ona aşık mı olmuştu?

Bu soruyu kendisine birden sormuştu, ama kesin bir «hayır» ile hemen kendi sorusunun yanıtını kendisi verdi. Sağlam ve özgür kadınlar sinirine dokunurdu. Bunların akılları herzaman saçma şeylere yöneltilmiş olurdu. Sırf İngiliz coşkusu içinde kaynadığı için ona hayrandı— macera ruhu, bir Lady Stanhape'nin ateşli cesareti. Endülüs'le Sierra Neveda'nın onda bıraktığı izlenimleri işittikten sonra onu İspanya'dan şu anda yalnız şeytanın uzaklaştırabileceğini anladı. Fanny hızlı ve seri konuşuyordu. Düş dünyasının ürünleri, hızla ve şiddetle ileriye fırlayıp yüzünün açık-sarı, elmas sertliği güzelliğiyle kaynaşıyordu. Buna karşın Fanny herzamanki soğukkanlılığını sürdürüyordu. İspanya'da manzarayla insan arasındaki benzerlik Leslie'nin gözüne hiç te çarpmamıştı. Bunun yerine soğukça bir tavırla:

— Birdaha İspanya'da dolaşmamanı salık veririm, dedi.

Fanny, hayal kırıklığına uğramış olarak:

— Niçin? diye sordu. Leslie tümüyle duygusuz biriydi, ki bu her zaman Fanny'nin sinirine dokunurdu. Hiç bir zaman değişik olmamıştı çocukken bile.

— Çünkü her an iç savaş patlayabilir. Esijo bu sabah öldürüldü.

— Esijö neciydi?

— Cumhuriyetçi bir general.

Kızgınca:

— Esijo'dan bana ne!, diye bağırdı. Ben Pâna Ronda'ya gidiyorum.

— Seni postaladığını sanmıştım.

— Evet, ama kendime ait bir hastane açacağım!.. Kimse bunu bana yasaklayabilir mi?

Leslie, her zamanki kadar duygusuz durumda, ona baktı, ama şimdi soğukkanlılığını korumak için yapacağı bütün şey buydu. Sahi mi, bütün bütün saçmalıktı!.. Ama yine de, Fanny hiç bir zaman gö-

züne o anki kadar çekici görünmemişti. Yüzünde alev alev kararlılık ateşi fışkırıyordu.

— Seriden elimi eteğimi çekiyorum, dedi.

— Önce hükümetten yetki almama yardım edeceksin.

— Bu türden hiçbir şey yapmayacağım.

— Yani başka arkadaşlara mı bakayım?

— Canının istediğini yap.

— Don Alexandro'ya döneceğim.

— Çoktan tutuklandı.

— O zaman komünistlerle bağlantıya geçeceğim!

— Onlar kibar bayanlardan pek hoşlanmazlar.

Fanny sinirli bir biçimde bir kadeh viskiyi bir dikişte içip bir sigara yaktı.

Leslie.

— Bütün bunların sonucunda ne olacak?, diye sordu. Bir İspanyol aşk ve ölüm öyküsü, ha?

Yorgunca:

— Bilmiyorum!.. Belki!.., dedi.

— Geç kalmış romantizm!

— Ne dersen de.

Kibirlice bastırılmış dudaklarıyla sigarasının dumanını üfledikten sonra umutsuzca ona baktı:

— Biliyorum, beni yorucu buluyorsun... seni artık rahatsız etmeyeceğim.

— Bu bir ültimatom muydu?

— Evet, Leslie, öyle!

— Kesin olarak istediğin ne?

— Önce, Murier'le konuşacağım.

— Murier'den ne istiyorsun?

— Hastaneyi ona organize ettirmeyi düşünüyorum.

Leslie'nin renksiz yüzü hoşnut bir biçimde gülümsedi:

— Murier!.., dedi alaylıca. Onu çok zor bulacaksın. Murier'le Clara çoktan Portekiz'e uçtu.

Fanny bu tatsız sürprizle irkildi. Flörtlerinin kendi gözleri önünde başladığını hatırladı!.. Tam da ona en çok ihtiyacı olduğu bir zamanda şu aptal Clara kızı onu ondan almıştı.

— Adreslerini biliyor musun?

— Nereden bileyim?..

Fanny dikkatlice önüne bakmaya başladı. İnce dudakları hemen hemen görülmez şekilde titremeye başladı ve kaşlarının uçları sinirlice yukarı kalktı. Ve, en sonra da, Fanny, gülümsedi, bir çeşit güven duygulamayan zafer gülücüğü almasına karşın:

Leslie:

— Dışarı çıkalım mı? diye sordu.

— Hayır.

Leslie bir viski daha içip gitmek üzere ayağa kalktı. Onu razı etmeye, luna çalışmaya son vermenin daha mantıklı olduğunu düşündü.

O gider gitmez Fanny Robinson'u Estoril, Porto ve Lizbon'daki en iyi otellerin isimlerini öğrenmeye gönderdi.

Robinson Granado'yla Madrid arasında uzun süre araba kullanmaktan bitkin düşmüştü, ama görevini de titizlikle yapmıştı. Saat onbir sularında Paliçio de Rivas'a geri dönerken Mrs Horn'un emrinde yaptığı hizmetten hayatında ilk olarak biraz hoşnutsuzluk duydu. İşinden bıkmaya başlamıştı. Gerçi bu işle ona sosyalizmini okuyup öğrenme fırsatını veren bol bol boş zamanı oluyordu ama öte yandan ne zaman hanım onu sıkı çalıştırsa, zor bir iş kakalanır hanımın inatçılığı sınır mınır tanımıyordu. Buna karşın Robinson, enine boyuna düşündükten sonra işini ve aldığı yüksek ücreti kolay kolay bırakamıyacağımı anladı. Böylece, şu bilgece gerçekle karşılaştı ki eğer yüksek yaşam düzeyini korumak istiyorsa bir İngiliz sosyalisti muhafazakârlar için çalışmalıydı. İşin doğrusu, çözümlemeleri buraya kadar gidebiliyor ve, hiç bir ahlaksal çöküntü göremiyor-

du. Oturup efendileriyle anlaşacakları yerde devrimlerini yapmaya başlamalarını, barikatlarda ölmelerini ya da grevler sırasında yavaş yavaş açlıktan ölmelerini aceleci İspanyol işçilerinin aşırı aptallığı olarak düşünüyordu.

Otel isimlerinin yazılı olduğu kağıt parçasını hanıma verirken Robinson, işini bırakmasında daha küçük bir engel olmayan başka bir nüfuzun etkisini daha duydu. Her zaman ona puslu bir korku, saygı ve hayranlıkla bir de kuşaklar boyu çok sayıda Robinsonların Hornlar'dan bununla emirlerini aldıkları korku, saygı, hayranlık ve zevk karışımının uzak bir anısı da olan tuhaf bir hoşnutluk duyardı. Buna karşın yarım saat sonra, Robinsonun, efendilerine karşı duyduğu sosyalistçe kızgınlık yine depreşti, çünkü tam tatlı bir uykuya dalarken on tane telgrafın hemen postaneye götürülmesi emriyle Fanny'nin İspanyol hizmetçisi onu yeniden yatağından kaldırmıştı. İçin için köpürerek bu emri de yerine getirdi. Gerçekten telgraflar günde dörtyüzer kilometre olmak üzere yeni yolculuklar demekti. Daha önceleri hiç bu kadar ileri gitme cesaretini gösterememesine karşılık öfkesinden hepsini baştan aşağı okudu. Telgrafların aynı olması ve Fransızca yazılmasına son derece kafası bozuldu. Hepsi de isimlerini o akşam toparladığı Portekiz otellerindeki Mr. Murier'e çekilmişti. Telgraflarda Fanny arkadaşına ciddi olarak hasta olduğunu bildiriyordu. Gerçekten sağlıktan dolup taşarken ve o akşam yemeğinin Ritz'de yerken, doğrusu, Gravement malade! Gravement malade!.. Böyle bir rezaleti ancak yüksek tabakadakiler yapabilirdi! işin doğrusu, Robinson bile bir seferinde yalan söylemişti— birkaç gün izin alabilmek için halasının ciddi şekilde hasta olduğunu söylemişti.

Eve dönünce yeniden sakinleşti çünkü hanımın telgraf için verdiği kağıt paranın üstünü almamıştı.

Fanny'nin Portekize salladığı salvolardan üçü hedefe çarptı. Bunlardan biri Murier'e Porto'daki Grande Hotel do Porto'da ulaştı, ve ötekileri de Clara'yla onun birkaç gün kalmış oldukları Lizbon'la Estoril'den yeni adreslerine gönderilmişti.

Öfkeden kıpkırmızı kesilmiş durumda, Amerikan kızı:

— Gidiyor musun?, diye sordu.

Murier:

— Tabii gidiyorum, diye yanıtladı.

Ve aşk serüvenleri sona erdi.

Ertesi gün Murier Fanny'yi Polico de Rivaz'da sakin sakin kahvaltı eder bulunca birdan İngiliz ırkının ne kadar çok zalim olabileceğini anladı. Ama öfkeden çılgına dönmedi. Ona çıkışıp onu o anda orada bırakıp gitmenin ne yararı vardı? Bu kendine sövüp kendi kendinin aptallığına küfretmekle aynıydı. Sonuçta, bir söz söylemedi ve yalnızca hizmetçiye kendisine de bir omlet yapmasını söyledi.

Kahvaltıdan sonra Fanny, uzun uzun konuştu. Herşeyi birbir anlattı. Kendisini anlaması için ona yalvardı. Tam nasıl?.. Arkadaşlarına sanki kendi hizmetçileri gibi davranmaya hakkı var mıydı? Murier sorusunu sertçe ortaya koymuştu ve Fanny'nın gözleri donuk bir ışıkla kasılınca Murier, bunu keşke yapmasaydım diye düşündü.

Fanny sakince.

— Öyleyse senden hiçbir şey istemiyorum, dedi.

Gözlerinin zümrüt yeşili alevi kül sarısı kirpiklerinin altında parlıyordu, Murier'in her zaman dizlerinin bağını çözen bir alev.

Murier sertçe:

— Pena Ronda'nın nasıl bir yer olduğunu biliyor musun? diye sordu.

— Bir tifüs yatağı.

— Peki, tifüs hakkında hiç bir şey biliyor musun?

— Ateş yükselmesi, mide üstünde kırmızı benekler!.. Buna, tahta kurusu neden oluyor.

— Evet, kafandaki tahta kuruları!

Murier umutsuzca Fanny'nin antika bir yazı masasının üstüne yığmış olduğu tıp kitablarına baktı, sonra gözünü ona dikti. Fanny her zaman böyle olmuştu! Vahşi ve uçarı hattâ eğer zevki gerektiriyorsa yaşamını bile tehlikeye atabilecek biri. Yeşil gözleri, kül sarısı saçları ve Sierra Neveda güneşinin bakır kırmızısına dönüştürdüğü yüzündeki gülümseme bir kez daha aşkının sıkıntılı alevini hissettirdi. Ona izlemeyecek miydi, hattâ cehenneme bile? Ama o buna karşın bir daha konuşmadı.

— Sen bütünüyle aklını kaçırmışsın!.. Ben bu hastalığı Sicilya'da gördüm. Bunun ne demek olduğunu biliyor musun— aç. Son derece cahil insanlar arasında bir tifüs salgını?.. Cesetler, yığınlarla, çadırlarda çürüyen kokan ceset yığınları! Ölüm, yalnız ölüm, gün de gün, sana uzanan eliyle! Bütün bunlara dayanabilir misin?.. Ben, ben bile dayanamam!

Fanny:

— Öyleyse, bana bir İspanyol doktorunun ismini ver, diye kısadan kesip attı.

— Bir İspanyol doktoru mu?.. diye parladı. Bunlardan binlercesini bulabilirsin çünkü açlıktan nefesleri kokuyor, iş bulamıyorlar. Ama derdini kimseye anlatamayacaksın. Bırakacaklar ki salgında nalları dikeceksin.

— Ne olacak yani?, diye sordu

Murier sessizce gülerek.

— Bir şey olmayacak tabii, diye karşılık verdi.

Fanny, onun yanına oturup saçlarını okşamaya başladı. Bir an sonra:

— Benimle birlikte gelir misin?, diye sordu.

Bu soruyu:

— Ne?.. diyerek yanıtlamaya başladı. Elbette geleceğim. Sömürgelerde bir iş bulmayı düşünüyordum. Cebimde yalnız yüz pesatam kaldı.

— Tek neden bu mu?

— Elbette.

— Bu kadar darda olabileceğini hiç düşünmemiştim.

— Fransızların elinden paraları çabuk alınır.

Fanny acı acı yüzünü buruşturdu. Onun görünüşünün, gösterişli Paris inceliği dışında öteki güzelliklerinden bazılarını yitirmeye başladığının uzun zamandır bilincindeydi. Onu bu aynı kravatla, bu şimdiden eskimiş elbise içinde o kadar şık görmüştü ki! Ama birden, bu düşüncenin ardında çok daha doğru Murier için çok daha trajik olan başka bir düşüncenin de bulunabileceğini anladı. Onu buraya çağırmıştı. Heredia'ya alan aşkıyla onu yaralamak için. Ama aynı derecede, onu geleceğini garanti altına almasını sağlayacak tüm fırsatlardan etmemiş miydi? Yalnızca o an birden birlikte dolaştıkları zaman içinde onun hiç çalışmadığını, bir Fransız doktorunun biriktirdiklerinin İngiliz servetleriyle derece yönünden karşılaştırılamayacağını anımsardı.

Fanny birden:

— Clara'ya ne oldu?, diye sordu.

— Telgrafını almadan önce birbirimizden ayrılmıştık.

Yalan söylüyordu. Ve Fanny, onun bu yalanına üzüldü. Fanny'nin aşkına dolarları red mi etmişti? Sırf bunu öğrenmek için mi Heredia'nın ardından koşturmaya karar vermişti?

— Jacques!.. diye sıkıntılı şekilde fısıldadı.

Ona sokulup kollarını boynuna doladı. Murier onun öpmesine izin verdi ve hafif bir gülmeyle onu hafifçe geri itti. Ve Fanniy'ye öyle geldi ki yaşantısında bu gülüş kadar acıklı bir şey işitmemişti. O günü tıp malzemeleri, ilaç, çadır ve yatak kataloglarını in-

celeyerek geçirdiler. Bütün bunların mâlolacağı paranın niceliği Murier'i şaşkınlıktan olduğu yere koymuştu. Ama Fanny, anlayışla gülümsedi. Akşamleyin, Londra'ya havaleyle para isteyen bir telgraf çekti.

Fanny, haziran ayının tümünü telâşlı hazırlık içinde geçirdi Leslie, yetkilileri ayartmakla uğraşıyordu ve bu Sandoval'la Heredia'nın, papazların böyle bir şeyi, işitmemesi için o kadar dikkat edilerek yapılıyordu ki, Murier hastahaneyi örgütlüyor, Fanny'de büyük çabayla hemşirelik derslerine çalışıyordu. Pahalı otomobilini satıp malzemeleri taşıyacak dört kamyonetle hastalar için bir ambülans satın aldı. Fanny, hastahanesinin gerekli bütün malzemelerle donatılmasını ve gerektiğinde Cizvitlerinkiyle birlikte iletmek için taşınmaya hazır olmasını istedi. Büyük bir iç mücadeleden sonra ve hanımının deliliğinin kısa sürmesi umuduyla Robinson sıkıcı ambülans sürme işini benimsedi. Öteki işsiz dört şoför kamyonetleri sürmeyi ve verilecek herhangi başka işi yapmayı kabul etti. Murier, tarafından hastabakıcı olarak seçilen Chamberi'li iki İspanyol kız o kadar az bir ücret istedi ki Fanny, bunları hemen oracıkta iki kat artırdı. Bundan başka bir aşçı, tabakları yıkayacak bir erkek çocuk ve bir de çamaşırcı kadın tuttular. Ancak o an, telaş içindeyken Fanny İspanya'da sefilliğin korkunçluğunu sezinledi. Şoförlerle kalifiye işçiler için iş ve işçi bulmanın önünde azarlanmış, sıkıntılı gözlerle adamlar bekleşiyordu. Güzel, esmer yüzlü, üzgün gözlü Madrid kızları, hizmetçi koridorlarını dolduruyordu. Fanny, bu insanların günlük yiyeceklerinin sendika kuruluşlarınca onlara dağıtılan yalnız bir parça ekmekle kaynatılmış bir avuç nohut olduğunu öğrenince neredeyse aklını yitiriyordu. Cumhuriyet çok uğraşmakla birlikte bunlara iş bulamıyordu. Çünkü İspanya yüzyıllar boyunca deli krallarca yıkıntıya çevrilmişti. Kendilerine

azıcık ucuzca muz alacak birkaç değersiz santimden bile yoksundular. Ve bütün bunlar asfaltlı caddeleri, köklü ailelerin şahane sarayları, akşamları Sierra Neveda'dan esen hafif bir meltemle ince ince salınan çiçeklerle palmiyeler arasındaki Moorish parklarıyla, dans pistleriyle masmavi bir gökyüzü altındaki bir kentte oluyordu. Sefaletin, sürekli açlığın, yoksulların sessiz acı çekişlerinin görüntüsü karşısında, içini, yani o zamana değin bilmediği duygular kapladı ve bunlar Heredia'nın Fanny'de doğurduğu kuvvetli aşka ve deliliğe eklendi.

Her şey, Fanny'nin iyiliksever kişiliği olabildiğince geri planda kalacak biçimde hazırlanmıştı. Adı öteki iki hastabakıcı Carmen'le Dolores'inkiler arasında oldukça alçakgönüllü olarak anılıyordu. Birincisi sessiz ve dindardı, ötekisi biraz ters huylu görünüyordu, ama her ikisi de namuslu ve çalışkan bir görünüşe sahiptiler. Fanny onlara ne söylese kaşlarını incelikle kaldırıp «Si, senora» yahutta «no, senora» ile yanıtlıyorlardı. Murier hastanenin tam yetkili yöneticisi oldu. İşi üstüne en küçük bir bilgisi olmamasına karşın, Fanny, onun bu işe son derece uygun olduğunu anladı. Çadırlar, kamp yatakları, âletler ve ilaçlar kamyonetlere Murier'in denetiminde yüklendi. Pratik zekâsını gösterip en önemsiz gereksinmeler için erzak sağlanmasını tek kuruş ödemeden yaptı. Birçok olaylarda, Fanny'yi sinirlerini güçlendirmek Isa'nın Kutsal Kalbi hastanesinin ameliyat odasına götürdü; orada ameliyatlara yardım etti ve başka şeyler arasında bir de metronun yaraladığı bir çocuğun vücudunun dikilişini izledi. Bir sabah hastanenin tüm personeli dışarı, açık araziye çıkıp çadır kurma ve bunları düzenleme konusunda genel bir uygulama yaptı. Her şey çok güzel gitti.

Ve sonunda, Peña Ronda'ya hareket etme zamanı, Fanny'nin düşüncelerinde yakıcı bir heyecanla, belli belirsiz bir korku sezinlemesiyle bağlantılı

olan saat gelip çattı. Kuşku uyandırabilecek resmî uğurlamalarla konuşmaları önlemek için kimseye haber vermeden şafakla birlikte Madrid'den yola çıktılar. Hava taptazeydi. Retiro bahçelerinde bülbüller ötüyordu. Erken kalkan bazı hademeler kiliselerinin kapılarını açıyordu. Ve bazı erkek çocuklar boğa güreşlerini, mitingleri ya da sayfiye yerleriyle açık hava bahçelerinde yeni bir opereti açıklayan afişlerini yapıştırıyorlardı. Fanny birden bırakır olduğu dertsiz hoş hayata özlem duydu ama bu duygu hemen Heredia'yı görme sevinci arasında boğulup gitti.

Bir saat sonra, kumsal Meseta'da*, kaktüsler, siyah kayalar ve güneş kavuruğu ovada yükselen ıssız çıplak tepeler arasında gitmeye başlamışlardı bile. Bu kadar mavi bir gökyüzü ve bu kadar parlak bir güneşin altındaki çöl doğa örtüsünden daha tasalı, daha tekdüze ve daha iç parçalayıcı bir şey düşünmek olanaksızdı. Motorlu araçlar kolu kervanı zaman zaman çevreyle aynı kızılımsı renge sahip ev kümelerine rast geliyordu. Kıvıl kıvıl yarı çıplak çocuklar bağırışıp el sallayarak kamyonetlerin ardında koşturuyorlardı. Bir yerde durduklarında Fanny'le Murier'in çevresi onlara yardım etmesi için bütün azizlerin ismini sayarak sadaka dilenen bu çocuklarca sarılıyordu. Öyleye doğru sıcaklık dayanılmaz bir durum aldı. Yakıcı sıcaklıktaki hava titreşiyordu ve kızılımsı kumla mavi gökyüzü arasındaki tearşıtlık o kadar göz kamaştırıcıydı ki, gözlerinin ağrımasına neden oluyordu.

Gözleri ıssız bir posadaya çarptı. Kervanı durdurdular. Üzerinde bir Kızıl Haç işaretiyle posada'nın girişine yapıştırılmış sarımtrak bir kağıt parçasının ilgisini çekmesiyle Murier ambulanstan inip geldi. Fanny onu izledi. Kağıdın üstünde büyük, uğursuz harflerle şu sözcükler vardı:

---

* Bu ad İspanyollarca yarımadanın orta bölümüne verilmiştir.

Tifo exantematico.

Murier kola bastırdı. Kapı açıldı. Tabanın da geniş döşeme taşlarıyla döşenmiş iç avluya giden oldukça karanlık, tünele benzer bir geçit vardı. Fanny'le Murier bir kaç adım ilerledi ve sonra birden durdu. Şala bürünmüş bir kadın onlara doğru geldi, arabalarla kapının açılmasının çıkardığı gürültü belki dikkatini çekmişti. Yavaş yavaş, bir hayalet gibi yürüyordu ve zayıf, kırışık, kül benzeri yüzünde fıldır fıldır dönen telaşlı iki göz yanıyordu.

Fanny, korkuyla geri çekildi ama Murier gülümsedi.

V

Penâ Ronda'ya yaklaşırken uzaktan peder Heredia'nın hastanesini gördüler— küçük kasabadan birkaç kilometre uzaklıktaydı. Tam şu anda oraya ulaşan yenisinden çok daha büyüktü ama sefillikten dökülüyordu, yırtık pırtık çadırların görünüşü çok acıklıydı. Fanny'le Murier hiç bir ön açıklamada bulunmadan, kampı doğrudan doğruya kurmaya karar verdiler ve bunun için Cizvit kampından yüz metre kadar bir uzaklıktaki küçük bir çayırlığı geçtiler. Arabalardaki kızıl haçlar, hemen cüppeli iki kişinin dikkatini çekti. İlki uzun boylu, kızıl saçlı ve mavi gözlüydü, öteki ise— sarı benizli, ip gibi ince, esmer, fareye benziyordu. Vakit geçirmeden yeni gelenlerin kim olduklarını ve nereden geldiklerini sordular. Murier incelikle aldıkları izinle Madrid'den geldiklerini söyledi. Papazlar çekip gitti ama bunlardan biri, uzun boylusu bisikletine atlayıp kasabanın yolunu tuttu. Yarım saat sonra motosikletli bir sivil muhafız çavuşu gelip asık bir suratla herkesin belgelerini kontrol etti. Belli ki bu sıcakta yolculuk etmek ho-

şuna gitmemişti ve kontroldan sonra Cizvit kampına düşmanca bir bakış fırlattı.

Fanny, ona bir bardak rakı ikram ederken:

— Size ihbarda bulunanlar papazlar mıydı?, diye sordu.

— Evet, senyora!.. Burada kalmaya izninizin olup olmadığını öğrenmek istiyorlardı ve sizi buraya casusluk yapmaya gelmekle suçluyorlardı. Doğrusu, belgeleriniz düzgün.

— Bizim gelişimizden hoşnut kalmamışa benziyorlar.

— Evet öyle görünüyorlar!.. Çavuş, Cizvitlere duyduğu nefreti gösteren tiksintiyle gülümsedi. «Yüzyıllar boyu kendilerinden olanların bakımını tekellerinde bulundurdular.»

Bir bardak rakı daha içti, Fanny'ye teşekkür edip motosikletine atladı. Çavuş biraz uzaklaşınca bu iki papaz Fanny'le Murier'in peşini bırakmayarak yeniden geldiler. Belli ki bir araştırıp soruşturma görevi verilmişti, çünkü çadırlarla yatakları saymaya ve İspanyol biçimi her türlü soru sormaya başlamışlardı. Oldukça genç ve tarikatta en alt derecedeydiler. Ama bu onları küstahlıktan ve terbiyesizlikten alıkoymuyordu. Murier bunları kovmak üzereydi ama Fanny, onun tam tersine olarak, Heredia ile ilişki kurmak için onların orada bulunuşundan yararlanmaya karar verdi.

Fanny, bunlardan uzun boylusuna dönerek:

— Kardeş, dedi, Peder Heredia'nın hastanesine mi bağlısınız?

Papaz:

— Evet, senyora, öyleyiz, diye yanıtladı.

— Herhalde tıp öğrencisisiniz, öyle değil mi?

— Evet, ben öyleyim senyora, Fransa'da okuyorum.

— Arkadaşınız da öyle mi?

— Hayır, o eczacı.

— Öyle gözüküyor ki bundan sonra birlikte çalışacağız, yahutta en azından komşu olacağız. Adınız ne?

— Kardeş Domingo.

— Peki arkadaşınızın ki?

— Kardeş Gonzalo.

Kardeş Gonzalo zil gibi, heyecanlı bir sesle:

— Peki sizin adınız ne, senyora?, diye sordu.

— Ben Mrs. Horn'um. Onunla görüşmek istediğimizi lütfen Peder Heredia'ya bildirir misiniz.

Kardeş Domingo:

— Peder Heredia şu anda burada değil, diye yanıtladı. Bu gece geri dönecek!

— Onun yerine bakan biri yok mu?

— Var, Peder Olivorez.

— O zaman bu isteğimizi ona söyleyin. O beni tanır. Ona kendisini görmek istediğimi söyleyin.

Aşağıdan, ince eğilmelerle papazlar ayrıldı. Aşağı yukarı on dakika içinde geri dönüp Fanny'ye, Olivarez şu anda ibadetle uğraştığından onu kabul edemiyeceğini bildirdiler.

Fanny, öfkeli öfkeli çadırların aceleyle kurulmasını buyurdu. Çünkü Heredia'yı akşama bekliyordu, tam güneş batarken. Heredia, önceden hiç bir haber göndermeden yalnız kendisi geldi ve doğruca Fanny'le Murien'in akşam yemeği hazırlığında bulundukları çadıra gitti. Fanny'nin onu Despenâtors' la Avila arasındaki Posada'da ilk olarak gördüğü zaman üzerinde olan aynı eski cüppeyle aynı sert ayakkabıları giyiyordu. Gündüz ve geceler boyunca bir anı beklemişti! Bu güne değin duyduğu tüm heyecanlar, kemirici umutlar, kararlı beklemeler birden vücudunu saran genel zayıflık duygusu içine doğru, bir söz söyleyememesine doğru bir çıkış bulmuştu sanki. Çadırın kapısından içeri giren son güneş ışını papazın başına düşüyor ve geriye taranmış düzgün saçına mavimtrak-siyah, metalimsi bir parlaklık ve-

riyordu. Gün yanığı yüzü nefretle gülümsüyordu. Ve Fanny, bu yüzde hem kendi, hem de başkalarının yaşamlarındaki tüm yaşam zevklerini yadsıyan, onu hem bir melek, hem de bir Tanrı gibi gösteren gizemli bir güzellikte gerçek dışı bir şey olduğunu bir kez daha gördü. Keskin, kömür karası gözleri Fanny'e bakıyordu, şöyle demek istercesine: «Seni gelmemen için uyarmadım mı? Burada ne yapıyorsun? Seninle benim aramda ne gibi bir bağ olabilir? Niçin arkadaşlarınla birlikte çekip plajlara, kumarhanelere ve diskoteklere gitmiyorsunuz?» Ve Arenales Koleji'nde söylemiş olduğu sözler umutsuzca Fanny'nin kulağında yankılandı. «Sen dünyaya aitsin, ve ben— tarikatıma.»

Fanniy'nin hâlâ bir şey söyleyebilmekten aciz olmasıyla Murier soğukça kendi fikirlerini ortaya koymaya başladı:

— Buraya hükümetin iziniyle geldim. Penâ Fonda'da karar verdik. Çünkü hazırlıklarımızla olanaklarımıza en uygun yer burası. Hastanemizin düzenli çalışması tümüyle garanti edilmiş durumdadır.

Heredia, bütün bunları kafasını sallayarak sessizce dinledi. Yalnızca, Fanny'le Murier'e Penâ Brova'ya gitmelerinin daha iyi olacağını söyledi. Uzun zamandır oranın bir hastahaneye gereksinimi vardı. Ama Murier, gururluca ve kesinlikle bunu geri çevirdi. Papaz bir daha başını salladı. Sonra, daha fazla karşı çıkışta bulunmadan yavaş yavaş çadırın çıkışına doğru yürüdü. Ve oraya ulaşınca Fanny'ye dönüp birden kayıtsız ve sakin bir sesle şöyle dedi:

— Mrs. Horn!.. Burada göreceğiniz ölüm ve acılar size belki kendinizden çok başkalarını düşünmeyi öğretecektir. Ve bu da ruhunuzu temizler. Kabalığımdan dolayı beni bağışlayın. Allahaısmarladık.

O gidince Murier:

— Senden Şeytan'dan kaçar gibi kaçıyor! dedi. «Ama bu iyi bir belirti!»

Fanny, üzgünce:

— Niçin? diye sordu.

— Çünkü en kısa zamanda buradan çekip gitmenizin gerekli olduğunu anlayacaksın!

— Çeçen günlerde, Fanny buraya gelmekle ne kadar saflık ettiğini anladı. Sırf Peder Heredia'nın ona hiç aldırmaması ile kalmamış, bir de onun adamlarıyla ilişki kurabilmek için yaptığı her girişim de başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Olivarez, Domingo ve Gonzalo ona en dikkatli bir biçimde engel oluyordu, sanki o ruhlarını yokedecek pis bir kuvvetti. Fanny, onların Heredia'nın buyruğuyla böyle yaptıklarına emindi ve belki de kalblerinin derinliklerinde gerçekten ondan korkuyorlardı,

Hastaların hepsi Cizvitlerin çadırlarına gittiğinden henüz Fanny'le Murier'in yapacağı bir iş yoktu ve günleri son derece can sıkıcı bir aylaklıkla geçiyordu. Murier, soylular arasında bazı arkadaşlar edindiği küçük kasabaya gitmeyi alışkanlık durumuna getirdi. Hergün Fanniy'ye Heredia'yla ilgili bilgiler getirmeye başladı.

— Cizvit kampının sönük bir yer olduğunu sanma, dedi.

— Niçin, Jacques?

— Çünkü orada bazı rahibeler var, Carmelite tarikatından.

— Senin için de bir eğlence var.

— Evet, ama onlar Heredia'nın eli altında.

— Temiz kalbli adama iftira etme. Genç mi imişler?

— Hepsi de değil. En gençleri altmışında.

— Amaan, sus be.

— Başka bir haberim daha var. Heredia'nın Pujo kontlarının akrabası olduğu söyleniyor.

— Aaa!.. Bu ilginç işte!

— Evet!.. İspanyolun ailesinin şöhreti ne kadar çok olursa deliliği de o kadar iyileştirlemez oluyor. Kanımca bunu bilmende senin için yarar var. Ve bir haber daha...

— Ee, bu ne?

— Her an bir ihtilâl bekliyorlar.

Fanny, kayıtsızca başını salladı. Bu onu ilgilendirmiyordu. Heyecanlanacağına bir şişe viski açıp masanın üstüne bir kadeh koydu. Yemek odası olarak kullandıkları çadırın köşesinde tehlike derecesine gelmiş bir boş şişe yığını vardı.

Ayrılmadan önce Murier ona:

— Bu işin böyle sürüp gidebileceğini sanıyor musun?, diye sordu.

Fanny, yorgunca:

— Bilmiyorum, dedi.

O gece başı alkolden uyuşmuş durumda yatağa yattı ve rahatsız bir gece geçirdi. Kâbusların yüzünden birkaç kez uyandı. Rüyasında, bir fosforlu gözleriyle Fanny'nin çevresindeki karanlığı yırtan Sandoval'ı ve gözleri fıldır fıldır dönen kül benizli hastaları görüyordu. Elbiselerinin üstünde kocaman bitler tırmanıyordu. Fanny, yüksek sesle bir çığlık attı ve uyanınca nerede olduğunu bilemedi. Çadırında uyuyan kıza:

— Carmen!.. diye bağırdı. «Kapıyı kilitle!»

Korkuya kapılmış İspanyol kız:

— Burada kapı yok, senyora!, diye cevap verdi.

Geceleyin birkaç kez sabahleyin Madrid'e hareket edeceğini kendi kendine kararlı bir biçimde söyledi, ama buna karar verir vermez Heredia'nın hayali gözünün önüne gelecek ve sonra onsuz yaşayamayacağını hemen anlayacaktı. Murier'e baktı ama o yine kasabaya gitmişti. Bir şeyler yapması şarttı. Aklına cüretli bir fikir geldi— Heredia'ya gidip hastaneleri birleştirip birlikte çalışmalarını sağlamak için son bir umutsuz girişimde bulunmak. Onu içinde

bulunduğu durumdan yalnızca bu kurtarabilirdi. Cizvit kampına doğru yola koyuldu. Bu kısa yolu güçlükle yürüdü. Sabahın erken saatleri olmasına karşın sıcaklık dayanılmaz derecedeydi. Eteklerinin ucuna kuru ot ve kaktüs dolanıyordu. Ayaklarının altından kertenkeleler akıp gidiyordu. Çöl benzeri step uykulu, melonkolik bir sessizliğe gömülmüştü. Küçük kasabanın çanı bir cenaze törenini bildiriyordu. Ve bütün bunların üzerinde umutsuz mavi İspanya gökyüzü uzanıyordu.

Kampa varınca yaşlıca bir rahibe gördü ve ona Heredia'nın çadırını sordu. Rahibe, kuşkulu bir biçimde onu baştan aşağı süzdükten sonra onu en yırtık pırtık gözüken çadıra doğru götürdü. Fanny, ihtiyar kadının kafasından bir sürü kötü düşüncenin geçtiğini sezinledi; doğrusu (Fanny, sinsice anladı ki) bunlar tümüyle asılsız da değildi. Rahibe çadıra giriverdi. Bir dakika sonra belirip Fanny'ye girmesi için işaret etti, çünkü papaz oradaydı. Fanny, nefesini tutarak girişin üstündeki yelken bezini kaldırdı. Heredia, üstünde bir sürü kağıt bulunan masada yazı yazıyordu.

Papaz heyecan göstermeyerek onu masanın başından kalkıp:

— Aaa, Mrs. Horn!.. diyerek selâmladı. Hâlâ burada mısınız?

Fanny, sakince:

— Gideceğimi mi sanıyordunuz?, diye sordu.

— Penâ Brava'ya gidersiniz sanmıştım.

— Biliyorsunuz ki gelişimin nedeni Penâ Ronda'da çalışmaktı.

Düşmanca bir sesle:

— Biliyorum, dedi. Yoksa ilişkilerimiz de bir değişikliğin olacağını mı hesaba katıyorsunuz?

— Hiç bir şeyi hesaba katmıyorum.

— Öyleyse neden hâlâ buradasınız?

— Bilmiyor musunuz?

Fanny, yavaşça başını doğrulttu. Fanatik gözlerinde acımasızlık alevleri fışkırıyordu. Yüzünün tümü kalın bir zincifre kırmızılığıyla kaplanmıştı. Ölgün, sanılmayacak kadar alçak bir sesle:

— Bütün bunlar sizin için basit bir sorun dedi. «Öte yandan ben başka türlü düşünmeliyim... Bunu hiç bir zaman anlayamazsın. Bana sırf yaklaşmakla yalnızca acı çekersiniz... Ve ben buna aldırmıyor değilim. Bunu size bir Hristiyan olarak söylüyorum. Bundan başka benim sizinle beraber çalışmayı kabul etmemi önleyen başka durumlar da var...»

— Başka durumlar mı? Nedir bunlar?

Papaz bir an duraksadı.

— Kişisel olanlar, öyle diyelim. Eğer işiteceğiniz şey sizi yaralarsa gerçekten çok üzüleceğim. Sizin gelişinizi Peder Sandoval'a, benim âmirime haber vermekten başka bir şey yapamazdım. Ve böylece... geldiğiniz gün ona mektup yazdım. Bu gün karşılığı geldi, kaşlarını çatıp masanın üstünde duran kağıt parçasını gösterdi. «Peder Sandoval **müşterek** çalışmamızın karşısında değil. Belli ki adımız hatırında kalmamış, buraya gelmenizin nedeni olan şeyler konusunda sezgi belirtisi yok... Söylemek istediğim şu ki eğer hastanelerin birleştirilip tarikatın adı altında çalışan tek hastane durumuna getirilmesini isterseniz Peder Sandoval, birlikte çalışmamıza izin verecektir. Bundan başka, personelle hastaların harcamalarının karşılanmasında payınıza düşen parayı ödeyeceğinizi sanıyor.

Fanny, onu şaşkınlık içinde dinledi, keskince:

— Bu konuda sizin düşünceleriniz nedir?, diye sordu.

— Benim düşüncelerim mi?.. Aaa! Peder Heredia'nın yüzündeki çatıklık gittikçe derinleşti, ama sesi soğukluğunu ve tersliğini korudu. «Hayatınızı» tehlikeye atacaksınız, bir sürü harcamaya gireceksiniz

ve karşılığında hiç bir şey elde etmeyeceksiniz! Hiç bir şey!.., diye şefkatlı bir alayla yineledi.

Fanny'nin dudakları acı acı gerildi. Çabuk çabuk:

— Öyleyse, benim buradan ayrılmam için neden bu kadar ısrar ediyorsunuz?, dedi. Niçin tarikatın çıkarlarının tersine çalışıyorsunuz?

— Size söyledim, Peder Sandoval buraya niçin geldiğinizi bilmiyor, bense biliyorum... Sizin gururluluğunuzu düşünüyordum.

Gerçekten gururunu boş yere mi tüketiyor, gerçekten papaz ona bu kadar değer veriyor muydu? Ama Sandoval'a o an, orada hemen bir mektup yazmakta niçin duraksama gösteriyordu? Ve bu sonuncusu Fanny'nin kim olduğunu ve Penâ Ronda'ya niçin gittiğini anımsatmayacak kadar aptal olabilir miydi? Gururu çok derinden yaralanmıştı. Kutsal İsa Bölüğünün Sandoval'la Heredia'nın bir şarlatanlar grubu olabileceğini ilk olarak anlıyordu! Ama eğer Heredia şarlatanın biriyse, tarikatının uğruna böyle oluyordu. Tarikatı, birinci olarak ve her şeyden önce tarikatı!..

Fanny koşullarınızı benimsiyorum, önce dedi.

Cizvit:

— Sükûnet ruhunuzla birlikte olsun, Mrs. Horn! dedi.

Sükûnet!.. Acı çeken, lânetlenmiş bir ruhta sükûnet olabilir miydi? Bu kırıntı, Fanny'nin tarikatta bu kadar onur kırıcı bir fiyata satınaldığı bu küçük iyilik, onu Heredia'ya her zamankinden daha sıkıca bağlamıştı. Şimdi onu her gün görebilme olanağına sahipti. Şimdi her bakışını, her sözünü, her hareketini içine sindirerek onu gölge gibi izliyordu. Sabah onu düşünerek uyanıyor; akşamları, büyük bir belirtiyle Fanny'nin kendisine hayranlığını bilen papazın güvenini daha artıran ufak tefek olayların hayaline dalmış olarak uyuyordu. Fanny, kalbinde kaynayan aşkla

bu kadar sessiz, bu kadar utangaç, bu kadar yalın ve bu kadar çalışkan, önündeki seti birden yıkıp gitmek için gittikçe yükselen kapalı bir göldeki su gibi olacağını hiç bir zaman sanmamıştı.

Heredia ile Murier arasındaki ilişkiler çabucak gelişti, her ne kadar Murier papaza duyduğu öfkeden kendisini tümüyle kurtaramamış idiyse de. On kadar hasta yeni çadırlara yatırıldı ve Fransız bunları Heredia'nın yöntemleriyle iyileştirmeyi benimsedi. Bundan başka, Murier, Fanny'nin uzun ricalarından sonra Cizvitin yeni aşısının geniş bir alanda denenmesine yardım etmeye —ama gönülsüzce— başladı. Murier:

— Bu aşıyla yaptığınız deneyler cinayetin ta kendisi, diye çıkıştı. «Aşı yapılanlar buna ateş yükselmesi ve kalb yetersizliğiyle tepki gösteriyor. Bu insanları yalnızca virüs taşıyıcılarına dönüştürüyoruz!

Fanny, düşünceli bir biçimde:

— Yargıya varmak için henüz eken, diye fikrini belirtti. «Değişkenli istatistik yasalarının verilerini beklememiz gerekli.»

— Saçmalama!.. O verilerden sonra Heredia'nın halk önünde idam edilmesi gerekecek.

— Ama başaracağına olan inancına, hayran oluyorum.

— İnanç!.. Ama, en kötüsü de bu ya, yalnızca inancına dayanıyor! Onu hastalarını çorbayla iyileştirip daha sonra da, mezarlıkta cenazelerini kaldırırken üzerlerine dua okurken gördükçe gülmekten kendimi alıkoyamıyorum. Doğrusu bir de ruhun ölümsüz olduğunu iddia ediyor!

Gerçekten öyle olup olmadığını merak ediyorum.

— Ben bilmem!.. Olivarez'e sor!

Gerçekten, Peder Olivarez Fanny'nin ruhunun yeniden eğitilmesini sevinçle üzerine almıştı. Hemen hemen her hafta, Fanny'ye yeni bir kitap veriyor, onun

iyiliğine Saint Thomas Aquinas (arin) metafiziğiyle ilgili parlak broşürlerle uğraşıyordu. Ne yazık ki, Fanny'nin kafası, temelde, ruhun ölümsüzlüğünü yadsıyan materyalist fikirlerce çarpıklaştırılmıştı. Bundan başka kişisel olmayan (impersonal) bir Tanrı'nın varlığından daha fazlasını benimseme eğiliminde değildi. Murier'e gelince, o onun ismini duymak bile istemiyordu. Bütün tartışmalar akşam yemeğinde, ay ışığında, Fanny, Robinson'a çadırının önüne belirli sayıda açılır-kapanır sandalye getirmesini söyleyip papazları birer kadeh likör içmeye çağırdığı zaman oluyordu. Murier, Olivarez'in her zaman usandırıcı bir açıklama getiremediği olağanüstü sonuçlarla daima onları mat ettiğinde tartışmaya giriyorlardı.

Bir keresinde Murier, skalastik felsefe profesörüne dönerek:

— sürdürelim, peder!.., dedi. «Gerçekten Tanrı'nın varlığının hiç bilimsel bir kanıtı var mı?

— Elbette, senyor!.. Siz kendi biyolojinizi benden daha iyi bilirsiniz. Doğadaki uyum Tanrı'nın varlığının en inandırıcı kanıtıdır. Gerçekten her çiçeğin, her böceğin, her canlının tüksek bir Tanrı —evreninin yaratıcısı— kavramından başka bir şey olmayan yüce bir hedefe, evrensel bir uyuma yöneldiklerini görmezlikten gelebilir misiniz?

— Anlıyorum. Peki siz tifüste ne görüyorsunuz?

Olivarez gülümsedi. İtirazlarını yükseltirken bütün doğal bilimciler bu yolu seçerlerdi. İtiraz anlamsız, saçma değildi, ama kolayca karşılık verilip aldatılabilinecek türdendi. Ve bunun yanlışlığını kanıtlamak Olivarez'in görevi olduğu kadar eğlencesiydi de. Ama yine de, bu görevle eğlencenin gerisindeki Olivarez'in kişisel Tanrı.ya inançsızlığından kimse kuşku bile duymadı.

— Cizvit:

— Acı çekiyorum, senyor! dedi.

— Acı çekmenin de öyleyse bir amacı vardır?

— Kesinlikle var.

— Nedir, peki?

— Kefarettir!.. Katlandığınız her acıdan sonra daha yüksek düzeyde bir manevi olgunluk elde ediyorsunuz.

Öyleyse Tanrı insanları niçin kötü yaratıyor, ve niçin onları iyi olarak yaratacağına cezalandırmak yoluyla düzeltiyor.

Aaa, skatastik felsefenin buna da bir yanıtı vardı!.. Peder Olivarez, dinleyicilerini Hristiyan metafizik labirentine götürmek istedi ama birden sıkılacaklarını anladı.

Heredia aniden:

— Mrs Horn, siz ne düşünüyorsunuz?, diye sordu.

Fanny, sakince;

— Aynı biçimde düşünüyorum, dedi. Kefaret kavramı Hıristiyanlığı yeterince doğruluyor.

Söylediği şeye inanmıyordu, ama Heredia'yla aynı görüşte olmak, onun kendisine verdiği her görevi saçmalığa varan bir dikkat ve eksiksizlikle yerine getirmek, onun sessiz, hoş bakışına hak kazanmak onun en büyük zevkiydi. Papazın bunun bilincinde olduğu, niçin yaptığını bildiği aklına geldikçe içini büyük bir sevinç kaplıyordu. Onun gözleri önünde hayatını tehlikeye atmaktan çarpık bir hoşnutluk duyuyordu. İki ihtiyar Carmelite rahibenin hastaların elbiselerini değiştirdiği en tehlikeli çadırda çalışmaya gidiyordu. Heredia, ona orada çalışmayı birkaç kez yasaklamıştı.

Bir keresinde Heredia:

— Buraya gelmemenizi söylemedim mi?, diye köpürdü.

— Burada şunun ya da bunun çalışması bir şey değiştirir mi?

— Evet, değiştirir!, diye bağırdı ve gözlerinden öfkeden kıvılcımlar saçıldı.

Fanny, keyifli keyifli.

— Bu sizin manastır uysallığınız olsa gerek, dedi.

Papaz, daha da kızgın bir biçimde:

— O benim mezhebimin gereği! diye bağırdı.

Otoriter ve küstah bir biçimde, papaz çadırın çıkışına kadar onu gözleriyle izledi!

Ertesi gün bir pazar günüydü. Heredia iş saatlerini, rahip olmayan personelin herbirinin ayine gidecek zamanı olacak biçimde düzenlemişti. Fanny, kasaba kilisesinde genellikle Heredia tarafından yönetilen bu pazar ayinlerinin gediklisi olmuştu. Önceki akşam Domingo'dan ayini keşişin yöneteceğini öğrenmiş olduğundan o sabah ayine gitti. Gri granit duvarlar, yarı karanlık durum, yorgun sıkıntılı sesi ve yalnızca Pater Noster'le Dominuş'unu anlayabildiği monoton Latince dualar— bütün bunlar insana mistik bir ruh durumunu veriyordu. Ama daha sonra, buhardanlığı sallayarak yönünü çevirdiğinde yine onu gördü, her zamanki kadar yaklaşılmaz ve yakışıklıydı, aşkının ve ona sahip olmanın tatlı ve çılgınca isteğinin ateşi göğsünde yine alevlendi. Ayinin bir ara durmasından yararlanarak siyah peçelerine sarılı diz çökmüş kadınların bulunduğu ön sıraya geçti. Bu kadınlar da Cizvit'in hareketlerini aynı özlemle izliyorlardı, halkı bilinçsizce onlar da Fanny'nin istediği aynı cinsel duyguyla onu istiyorlardı, ama onların bu şeytanca dürtüleri dinsel coşku arasında boğuluyordu. Ayin bitince sırasıyla hepsi onun elini öpmeye gitti. Fanny, bunu şimdiye kadar hiç yapmamıştı ama, dudaklarını onun elinin üstüne yapıştırma isteği her yanını sardı. Kadıların en sonuncusuydu. Acele ve namusluca eğildi, herkesin yaptığı gibi, ama son anda papazın eli sertleşti ve onu

yavaşça geri itti. Fanny, başını kaldırıp sitemle ona baktı. Yalnızca, acımasızca kalbini parçalayan iki koyu gözünü gördü.

Bitli hastanın çadırıyla kilisedeki olaylar çabucak unutuldu, ve Heredia'yla Fanny kısa, tam anlamıyla iş konuşmalarına yeniden döndüler. Konuşmalarında Fanny'nin tutkuyla beklediği bir an vardı— gözlerinin karşılaştığı an. Fanny'nin, buyruklarını bir robot tamlığı, laboratuvarlarla hasta çadırlarında geçirdiği gecelerin uykusuz saatlerinin kendini feda edişiyle yerine getirdiğini öğrendiği anda gözlerinde beliren şaşkınlık ve acımasız donukluk ne kadar tuhaftı! Kendini düşünmemenin, çalışkanlığın, Fanny'nin salgın tehlikesini nortasında gösterdiği kendini feda etmenin nedeninin onun Hristiyan alçak gönüllülüğü yahutta dindaşlarına duyduğu sevgi olmadığını anlamıyor muydu? Papaz onu suçlayabilir miydi, yoksa takdir mi edebilir di? Ve o ana kadar tattığı tüm zevklerden daha yoğun bir biçimde onu etkileyen hangi zevkle papazın ruhundaki iç mücadelenin tutuşmasını daha berrak bir şekilde anlayabilirdi!.. Ama Tanrım, onda iç mücadele ve kararsızlık belirtisi o kadar enderdi ki! Bunlar hemen çelik iradesince, üstünde hattâ daha da sıkı bir biçimde egemenlik kazanan delice fanatikliğince bastırılıyordu.

Bir Pazar— Katoliklerin tatil günlerinden biriydi ve Heredia'nın yönergesi üzerine papazlar kasabadaki dinsel törenlere katılmaya gitmişlerdi— Fanny, çadırının arkasına oturmuş kitap okuyordu. Güneş batıda alçalmıştı. Çevresinde çekirgeler zıplıyor, kasaba çanı yine bir cenazeyi bildiriyor, hazin, diken ve kaktüsle kaplı kızılımsı kum ve toprak ovanın üstünde değişmez, anlaşılmaz mavi gökyüzü sarkıyordu. Olivarez'in kendisine verdiği ve son derece basitliği üzerine sıkıntılı bir tenezzülle şöyle çektiği İsa'nın Tasviri adlı kitabın İspanyolca baskısını okuyordu. Kitabın üzerinden uzaklara doğru, gözünü çe-

virince Heredia'nın kendisine doğru yaklaştığını gördü. Yavaş adımlarla, düşünceli bir biçimde onun çadırına doğru geliyordu. Her zamankinin tersine, şimdi yalnız başına geliyordu. Fanny, aceleyle yerinden fırladı, sabahlığını çıkartıp onun yanında her zaman giydiği gülünç siyah elbisesini giymek üzere çadırının içine sıvıştı. Dışarı çıktığında papaz kampa gelmişti bile, Robinson'la konuşuyordu. Onu görünce, geniş kenarlı siyah fötr şapkasını çıkarıp her zaman yanında taşıdığı dua kitabını öteki elivle bastırarak Fanny'yi kibarca selâmladı. Fanny, onu çadırına davet etti. Fanny, Olivarez'le Murier'in olmaması nedeniyle onun bu daveti reddedeceğini sandı, ama bu düşüncesinin tersine, papaz daveti kabul etti. Yüzü Fanny'ye bitkin ve düşünceli göründü. Çok doğal bir biçimde.

— Sizden bir sigara rica edebilir miyim?, dedi. Ama kitabını bırakıp cüppesinin cebinden çıkardığı kocaman, kaba ve kalın bir mendille alnına biriken teri sildi.

Fanny, onun tiryaki olmadığını biliyordu— başka birçok keşiş gibi o da enfiye çekerdi. Ama zahit vücudu bu basit lüksten bile belki o anda yoksundu, çünkü kendisine bundan yeterince almayı ihmal etmişti.

Fanny ona bir sigara verdi. Gülünç bir mimik yaparak:

— Bana bir iyilikte bulunmanızı rica etmeye geldim, dedi, sert Virjinya tütününden öksürerek. «Biraz önce Pena Brava'daki doktor bana telefon edip orada yeni dokuz olayın daha olduğunu söyledi. Bizim ambulans bu sabah Dosfuentos'a gitti ve henüz geri dönmedi.

Fanny, çabuk çabuk:

— Adamlarımdan birini gönderirim, dedi. Aslında, onları istediğiniz zaman kullanabilirsiniz. Bana

sormadan istediğinizi istediğiniz yere gönderebilirsiniz.

Cizvit acı acı gülümsedi:

— Sizin adamlarınız benim buyruklarımı dinlemez, dedi.

Fanny heyecanla:

— Nasıl olur? dedi.

— Tüm ülkeyi kasıp kavuran bir anarşi dalgası var, diye sıkıntılı bir biçimde konuşmasını sürdürdü. Dün gece üç Augustince Escorial'de, öteki ikisi de Avila'da öldürüldü. Granada'daki âmirimiz de vurularak öldürüldü.

Fanny duraksıyarak ona baktı:

— Bütün bunlar niçin oluyor?

— Çünkü egemen sınıfların kefaretini her zaman biz ödüyoruz. Bu bizim yazgımız ve biz bu yazgımıza başkaldırmıyoruz.

Fanny, elinde olmadan:

— Ama siz de bir egemen sınıf değil misiniz?, diye düşündü, ama aynı anda kalbi Heredia için duyduğu kaygıyla çarptı.

— Bir ihtilâl olacağa benziyor, dedi Fanny.

Papaz:

— Evet, olacak!.., diye onayladı.

— Ne tip? Sağcı bir ihtilâl mi?

Heredia cevap vermedi. Fanny, onun gözlerinin derinliklerinde kırıcı bir güvensizlik okudu. Ve bu kendine saklayıştan, bu güvensizlikten ötürü tasalandı. Kısa ve sertçe:

— Adamlarıma sizi dinlemelerini buyuracağım, dedi.

— Şu sıralar onları kızdırmamalısınız.

— Niçin?

— Çünkü bu tehlikeli olur. Sizden yalnız Robinson'u almama izin vermenizi istemeye geldim. Onun ambulansıyla şimdi hareket edersek bu geceye kadar geri döneriz.

— Robinson'a gereksinimim yok. Sizi oraya götürsün.

Minnettarlıkla:

— Teşekkür ederim!, dedi, ki bu Fanny'ye biraz tiksindirici geldi. «Her ne pahasına olursa olsun Pena Brava'ya ulaşmam zorunlu. Salgın yayılıyor ve benim aşım pek iyi sonuç vermediği anlaşılıyor. Biz insanların çabası ne kadar da boşuna oluyor!.., diye üzgün bir gülümsemeyle ekledi.

— İnşallah bu değişik ikinci aşıdan iyi sonuçlar alırsınız.

— Pek öyle olacağa benzemiyor!.. En büyük umudu sulfamitle iyileştirmeye bağlamıştım. Hiç boşta hazır yatağınız var mı?, diye sordu. Bu soruyu dalgınca ve rasgele soruyormuş gibi gözükmeye çalışıyordu.

— Biz de bunlardan yirmi tane var. Bunların sayısını hemen iki katına çıkarabiliriz.

— Aaa, hayır, hayır!.., diye enerjik bir şekilde karşı çıktı. «Ne olursa olsun daha fazla yatak satın alıp yeni harcamalara girmeyin... Mrs. Horn, kendinizi bitiriyorsunuz!

— Hayır, değil, dedi nefretle.

— Que Dios se lo poque!..*

Bu, çok çok eski zamanlarda, yoksullar için bağış toplarken İspanyol keşişlerince kullanılan geleneksel bir ifadeydi. Fanny'ye öyle geldi ki şimdi buna, yapmacık, onur kırıcı bir sesleniş vardı. Ve şöyle dedi:

— Tanrı'dan hiç bir şey beklemiyorum.

Heredia'nın gözlerinde kızgınlıktan kıvılcımlar saçıldı. Fanny'nin sözleri o kadar iğneliydi ki onu bile etkilemişti. İkisinin arasında, birşey kendi kendisini ima etmişti, belki papazın hemen aklına danışmasını sağlayan birşey— bu Fanny'nin tüm iki

* Tanrı sizi mükâfatlandırsın.

anlamlı sözleri, belirsizliği reddedişte gösterdiği inatçılıktı.

Papaz:

— Mrs. Horn!.., dedi, ve Tanrı'dan ona armağan dilediği ipek gibi sesi sertleşti. «Bir birine saygı göstermeyi alışkanlık durumuna getirmiştik. Bunun sonuna kadar böyle sürmesini istiyor musunuz?» Sessizce baş sallanmasını bekledi ve daha bir madenî, daha bir saldırgan sesle sürdürdü: «Benim ruhum Tanrı'nın elindedir. Bunu Ona adadım. Bunu nasıl yorumlarsanız yorumlayın. Dünyaya oldukça değişik bir gözle bakıyorum, değişik bir amacım var ve yaşamındaki sevinçler de değişik... Fanatizm, belki, bir İspanyol hastalığı, öldüren ve işkence eden bir hastalık, ama sizi uyarıyorum burada olduğunuz sürece hiç bir zaman başka türlü olmayacağım...

Fanny:

— Bunu biliyorum, dedi.

— Hayır!.. Herşeyi bilmiyorsunuz, diye konuşmasını sürdürdü. Birlikte çalışmaya başladık, çünkü tarikatın çıkarları bunu gerektiriyordu. Aramızda geçmesine izin verdiğim,» geçmesine izin verdiğim sözcüklerinin üzerine vurguladı— herşeyi tarikatın çıkarları belirler. Bunun bilincindesiniz, değil mi?.. sesi alaylı bir biçim aldı. Konuşmama hileli mantık, öykülerden biçimcilik, tutucu düşünce resef vaka mentalis, tarikatımın karalamak için uydurulmuş öykülerden öğrendiğim tüm bu tekniklerle sürdürebilirim; ki bunlar varmaya çalıştığımız hedefimize ulaşma yolunda sıradan birer araçtırlar. Biz araçlara hiç te meraklı değiliz, çünkü amacımız bize bunlar üzerinde o kadar titizlikle durmayacak kadar yeterli manevi gücü verir. Ama sizinle olan ilişkilerimde bu biçimde davranmadım, yahutta en azında bu andan sonra böyle davranmamaya karar verdim... Anladınız mı?

Fanny:

— Evet, anladım, dedi.

Papaz, beklenilemeyen, zalimce ve sinsi bir gülümsemeyle:

— Yine tarikatın çıkarları doğrultusunda hareket etmediğimi nereden biliyorsunuz, diye sordu.

— En azından onu kendimize saklayabilirdiniz.

— Onu size de söylemem gerekliydi. Konuşmamızda bu en hoşgörülü noktaya gelmemiz gerekiyordu.

— Geldik, işte!

— Evet, inandırıcı olabilmek için.

— Ama, ne kadar da bereciklice!

Papazın göğsünden acı, yakıcı bir kahkaha boşandı.

— Size şimdi söyleyebilirim ki burada olduğunuz sürece tarikatın amaçları için sizden sürekli yararlanacağım. Bu akşam Pena Brava'da monarşistlerin bir mitingi var. Bu mitingde ben bir konuşma yapacağım. Bunun için sizden ambulansı rica ettim.

— O halde, hastahane yalnızca bir perde? Yalnızca Don Luio de Cavadongu için yürüttüğünün kampanyayı kamufle ediyor?

Cizvit kuru bir ifadeyle:

— Evet, komufle ettiği şeyleri arasından biri de bu.

— Peki, monarşi? Tarikatınızın ulaşmak istediği hedefi bu mu?

— Monarşi de yalnızca bir araçtır?

— Neye?

— Bir Katolik dünya imparatorluğuna, İsa'ya, Tanrı'ya!.., dedi; Fanny, ilk kez sesinde belli bir heyecan sezmişti.

Ve gözlerinde sıcak belirli bir alev parıldadı, sanki uzak ama insanı ulaşma isteğiyle kavuran, onu çeken bir saralı seyreden bir insanın gözleriydi. Birkaç dakika bu biçimde boşluğa baktı, sonra elinden

dilenci yağlığına benzeyen kocaman mendilini çıkartıp çadırdaki sıcaktan terleyen alnını sildi. Ve Fanny, cüppesinin kollarının aşınmış olduğunu sezdi— bu en korkunç sıcakta, içinde kendine işkence çektirdiği korkunç, ağır, kaba ve kalın cüppe, çünkü katı tarikat kurallarınca bunu üstünden çıkarması yasaklanmıştı, sanki bu vücudunu daha bir kesinlikle çürütmek için yapılmıştı. Sonra aklına pujo kontları sülalesinden geldiği, babasının belki mülk ve gelirlerinin olduğu, hâlâ genç olduğu, istese polo oynayarak, ipekli gömlekler giyerek, metreslere sahip olarak bir soylu yaşamı sürdürebilme olanağı olduğu, ama bunun yerine İsa Bölüğü keşişliğini yapmaya başladığı, derisini sürten siyah kaba ve kalın kumaştan bir cüppe giydiği, Pena Ronda'ya tifüs hastalarını iyileştirmeye, Don Lius için açılan kampanyayı yürütmeye, bir dünya Katolik imparatorluğunun, İsa'nın, Tanrı'nın uzak, delice bir seralının geçmişte boş bir çaba olmuş ve bugün de gerçekleşmesi olanaksız bir ütopya olan seralın ardında koşturmaya geldiği aklına geldi. Ama o bu seralunca büyülenmişti, bütün gücüyle onu istiyordu... Deli, son derece deli değil miydi? Cüppeli bir don Quixote, siyah, ateşli, fanatik!..

Bir süre sonra çadırdan ayrılıp hastahanesine doğru yöneldi. Kolları bükülmüş, dua kitabını göğüsüne bastırır durumda hafifçe kamburu çıkmış bir biçimde yürüyordu. Cüppesi ve geniş kenarlı şapkasıyla uzun silüeti, gün batımının kan kızılı gökyüzüyle tuhaf bir görüntü oluşturuyordu ve çan hâlâ cenaze töreni için çalıyordu.

Fanny, onun herşeyini bağışladı ve aynı anda, ona daha da yoğun bir biçimde aşık olduğunu anladı.

— Fanny, İsa Bölüğündeki işine dört elle sarıldı. Gelen hasta sayısı, iyileşip gidenlerden yahut da ölenlerden çok çok fazlaydı. Çadırları hınca hınç

doluydu. Fanny kırk yatak daha sağladı ki, bu Foreign Credit Banka (Yabancı Kredi Banka)sında tuttuğu para ölçüsünü önemli derecede azalttı. Geriye kalanda çabucak harcanacak Horn ailesinin aylıklarının para işlerini düzenleyen avukat İspanya'ya yeni paralar aktardı. Bu arada Toleto eyaleti cizvitlerinin imâli işleriyle uğraşan muhasip kardeş, Pena Rondo hastahanesinin harcamalarını karşılayabilmek için tarikat giderlerine harcanan paranın gizlice dört te birini kesti. Zamanla, cizvitlerin hastahanesiyle Fanny'ninki personel de içinde, birleştirilmişti. Artık Fanny'nin Murier ile mi yoksa Heredya ile mi çalışacağı diye bir sorun yoktu. İşi onu her yere çağırıyordu. Sağcı ihtilâlin yaklaşıp, sağcı kampanyanın şurada burada çalışmalarını bıkmadan hızlandırmaları krallık Japonya Sıvedon Luis de Cavadongo için Cumhuriyet'in devrilmesi için çevreye sloganlar yaymalarıyla Castille'nin bu en vahşi, en kıraç, en fanatik kesiminde eski bir salgın ve ölüm merkezi alevlendi İspanya'nın yeniden bir imparatorluk olabilmesi kuşkuluydu, ama tanrı en azından komünistleri temizlemekte ona yardım etmezmiydi? Tanrı ne Kral için kellelerini koymuş cesur soylularca kışkırtılan kargaşalıklar gün geçtikçe artıyordu. Bir öğle sonrası yerel Falanj bir gösteri yapmaya çalıştı. Ama bu gösteri silâhlı komünistlerce dağıtıldı. Düzeni sağlamak için gönderilen sivil muhafız müfrezesi birden ayaklandı ve ordunun müdahalesi gerekti.

Bu karışıklıklar olurken Peder Heredya üç günlüğüne ortadan kayboldu. Geri döndüğünde kolunun biri sargılı, yüzü yara bere içindeydi. Dik dağ yollarında katır sırtında giderken düştüğü yolunda kısa bir açıklama yaptı. Yolculuklarının amacı üstüne hiç bir şey söylemedi. Doğrusu bu oldukça gereksiz bir şey olurdu.

— Kısa bir dinlenmeden sonra ortalıktan iki

günlüğüne daha kayboldu. Yüce katının sırtında dön du. Ama bir kez sağ salim olarak. Akşama doğru Fanny Murier'e onun çadırına bir ziyarette bulunmaları için rica etti. Pena Brava'da denemiş olduğu yeni tip aşısıyla ilgili küçük, acelesi ama yine de güzel istatistiklerle onu sevindirmek istiyordu.

Heredia'nın çadırının önünde dişçi Peder Gonzalo'yla karşılaştılar. Bu, örnek bir Cizvitin bütün erdemleriyle donanmış bir papazdı — ruhsal eğitiminin teması olarak her zaman Kıyamet gününü seçerdi, ve en küçük bir sızıntı yapmayacak derecede sır saklardı. Dua kitabını her zaman sıkıca elinde tutar, sık sık Tanrı'nın yüceliğiyle kendisinin değersizliğinden söz ederdi; ne zaman birisini selâmlasa bunu, bizzat Layala'nın kendisince hazırlamış olan tarikat kurallarına göre, çok çok aşağılara eğilip göz kapaklarını yarı kapamakla yapardı. Bütün bunlrın nedeni kısmen kusurlu kişiliği ve kısmen de tarikata girdiği ilk günlerdeki ruhsal eğitimler sırasında üstüne çökmüş olan tuhaf bir çeşit akıl dengesizliğiydi.

Fanny'le Murier'i görünce Peder Gonzalo her zamanki alçak gönüllü havasına büründü.

Fanny sabırsızca:

— Peder Heredia iyi mi?, diye sordu.

— Evet senyora, iyidir. Kilisede dua ediyor.

— Oraya gideli çok oldu mu?

— İki saat oldu.

— Acaba duasını çabuk bitirir mi?

— Bilmiyorum, senyora... Dosfuentos hastaları onu bu sabahki duasından alıkoydu ve şimdi bugünün dualarının hepsini bitirmesi gerekiyor.

Murier:

— Sanırsam okunacak duanız oldukça az!, dedi.

— Aaa, evet senyor!... Peder Layala'mızca yaz

ayları için farz edilen dua kitabı altıyüz yetmiş sayfa dolaylarında.

Fanny, Olivazez'in dua kitabını bir kez karıştırmıştı, ve o anda Hint kağıdına yazılmış küçük kırmızı ve siyah harfli bu sayfalar gözünün önüne geldi.

Murier:

— Günde kaç kez kiliseye ibadete gidiyorsunuz?, diye sordu.

— Tan ağarırken iki saatlik, öğleyin yarım saatlik, akşam da bir saatlik ibadetimiz var. Ama gündüz hastalarımızla yapılacak çok işlerimiz olduğundan Amirimiz yalnızca sabah ve akşam ibadetleriyle yetinmek üzere bizi bağışladı ve Peder Gonzalo alçak gönüllüce «ibadetlerimiz bizim için çok önemli» diye ekledi.

Murier:

— Buna kuşku yok, Kardeş...», diye onayladı. «Ama Peder Domingo ibadetini aksatmadan yapıyor mu?

Tıp öğrencisi Peder Domingo'nun tarikat kurallarına pek aldırmadığı kampta genel olarak bilinirdi. Oldukça fazla ölçüde tütün içer, Fanny'nin sunduğu viskiyi asla geri çevirmez ve hattâ Dolores'le dalga bile geçerdi.

Kardeş Gonzalo kuru bir ifadeyle:

— Bilmiyorum, senyor!..., diye yanıtladı.

— Her birimiz Tanrı'ya karşı kişisel olarak sorumluyuz.

Murier:

Peder Heredia'ya yarın sabah gelip bizi görmesini söyle, dedi. «Ona aşıyla ilgili söyleyeceğimiz birşey var.»

Fanny'le Murier çadırlarına dönmek üzere yola çıktılar. Güneş batıyordu; batan güneşin kızıl ışınlarıyle yıkanmış kıraç step çok büyük bir yangına benziyordu. Yavaş yavaş yürümelerini sürdürdüler.

Kamp sessizleşmişti, ve yalnızca arasıra kocaman çadırların yelken bezlerinin arkasından umutsuzluk içinde işitip giden boğuk inîltiler duyuyorlardı.

Bir çocuğun küçük sesi:

— Madrecita*..., diye hıçkırdı.

«Medrecita!»

Hasta anne ölgün bir sesle:

— Estoy aqni, hijo!... Estoy aqu,**!, diye yanıtladı, ve sonsuz, sinir bozucu bir sessizlikle boğuldu.

Murier birden:

— Daha ne kadar yeni yatak satın almayı sürdüreceksin?, diye sordu.

— İstedikleri sürece.

— Ama artık bankada hiç bir pesetanin kalmadığını biliyor musun?

— Biliyorsun. Brenton'la Murray'dan bana biraz daha göndermelerini sağlayacağım.

«Unutma ki bu işi sürdürebilmen için milyonların yok. Sen Clara Southdown değilsin.»

Akşam yemeğinde hiç bir şeye elini sürmedi ve Fanny'e nasıl tedavi edeceğini bilmediği onmaz bir hastaya bakarmışçasına sessiz bir sempatiyle bakmaya devam etti.

«Niçin yemiyorsun?» diye sordu Fanny şaşkınlıkla.

«Akşam yemeklerini Dosfuentes Markisi ile yiyorum.»

«Demek sosyeteye geri döndün, ha.»

«Ne yapacaktım? Uyku hapı mı alacaktım?»

«Orada hiç genç kadın var mı?»

«Elbette!... Fakat bazı hoş baylar da var.»

«Kralcılar, büyük ihtimalle!... Ne eğlendirici!»

«Heredia da bir kralcı!» dedi Murier alaylı.

---

* Anne,

** Buradayım yavrum.

«Nereden biliyorsun?»

«Dosfuentes Markisi söyledi bana onun kuzenidir. Heredia dağlarda dolaşarak don Luis de Covadonga lehine kampanyaya katılmaktaymış. Heredia ve Covadonga'nın çocukluk arkadaşları olduklarını söylüyorlar. Eğer krallık tahtında hak eden bir kişi çıkmasaymış, Heredia komünistlere karşı bir haçlı ordusu toparlayacakmış... İspanya daima Hristiyanlığın kılıcı olmuş.»

Fanny ayağa kalktı. Murier'le asla ciddi konuşulamazdı.

«Benimle gitmek istermisin?» diye sordu Murier.

«Hayır, istemem!» diye tersledi.

«Burada ne yapacaksın?»

«Yatıp biraz uyuyacağım.»

Öyle yapmasını rica etmemiş olmasına rağmen, Murier onu izledi ve çadırına girdi. Bir sigara yaktı. Yatak kenarındaki küçük masanın üzerindeki kitapları incelemeye ve başlıklarını yüksek ve etkili bir sesle okumaya başladı. Çoğu, Olivarez'in Fanny'e hediye ettiği kitaplardı. Aralarında **Kutsal engizisyon, Soylu Loyola'nın Hayatı, Batı Hindistan ve Pasifik'teki Cizvit Misyonlar** ve aynı türden bir çok kitap vardı. Tüm bu sayfalar, Engizisyonun, Loyola'nın yarattığı Katolikizmin etkili bir savunucusunu, ölesiye işkence edilirken ilahiler söyleyen, hastaları tedavi ederken veba ve sarı hummadan ölen, ellerinde haçı tutarak şehit düşen, vahşilerin mızraklarıyla paramparça edilen rahiplerinin korku dolu tarihsel kayıtlarıydı. Fakat bu kitaplar, Avrupa'da Kutsal Engizisyonca yakılan insanlardan veya Güney Amerika'da dindar Katoliklerce katledilen vahşilerden hiç bahsetmiyordu.

«Gerçekten uyuyacak mısın? diye sordu Murier şüphe ifade eden bir ses tonuyla. O zaman küçük masadan luminal tübünü aldı, etiketine bir göz

attı ve cebine indirdi. «Sana o tür uyku tavsiye etmeme. Şimdiye kadar ne dozda aldın?»

«Hiç almıyorum!...» diye yalan söyledi Fanny.

Fanny'nin bavulunda Kardeş Gonzalo'dan istemiş olduğu başka bir tübü daha vardı.

«İyi geceler!...» dedi Murier.

Fanny'nin elini öptü ve bu hareket ona eski yaşamını, hiç pişmanlık duymadan, şimdiden unutmuş olduğu yaşamını hatırlattı.

Murier traş olmaya ve kralcıların yemeği için ziyafet ceketini giymeye gitti. Fanny lambayı üfledi. Sabahları erken kalkması gerektiğinden, Carmen şimdiden yatmış ve derin bir uykuya dalmıştı bile.

O akşam, Fanny luminal almamaya karar verdi. Normal uykusunun gelmesini sabırla bekleyecekti.

VI

Fakat gelmeyecekti ve Fanny uyanık kaldı.

Çadırda tüm işitebildiği, Carmen'nin düzenli nefes alışları ve çakalların stepte uzaktan gelen ulumalarıydı. Kızılımsı bir ay brandanın bir yırtığından yüzünü gösterdi Sierra Divisori'dan esen hafif bir rüzgâr vardı ve yakındaki zeytin ağacının yaprakları hışırdamaya başladı. Bir kaç tüfek patlayışı ve uzaktan gelen umutsuz bir feryat-ölmekte olan bir insanın feryadı— İspanya gecesinin sessizliğini bozdu. Sonra herşey yeniden sakinleşti ve bir kez daha önceki sessizliğe gömüldü. Bu sessizliği sadece kıraç Castille topraklarının dinmeyen ızdırabını yaklaşan salgın hastalıkları, açlığı ve devrimi anlatıyormuş gibi gelen rüzgârın uğultusu ve zeytin ağacının hışırtısı bozuyordu. Ve o zaman, yarı belirsizlik içinde, o sessizlik ve hüzünlendirici hışırtı ara-

sında rahibin kabusvari görüntüsü, bir azizin veya bir pagan tanrısının güzel ve dünyevi olmayan yüzüyle Fanny'nin önünde belirdi ve Fanny'nin bedeninde bu kasvetli gecede onun şehvet spazmı ile kasılmış dünya nimetlerine aldırmayan dudaklarını tekrar görebilme arzusu alevlendi.

Robinson'un Murier'in çadırına onun yeni ütülenmiş ziyafet ceketini götürmeye gittiğini işitti. Ve o sırada şehir yönünden bir otomobil motorunun susturucu takılmış gürültüsü ve zayıf gıcırtısı geldi; kampın sonundaki çadırlara on metre kadar kala durdu. Yabancı bir kadın sesi işittiğinde şaşırdı. Merakı onu yataktan çıkmaya ve brandanın aralığından dışarıya bir göz atmaya zorladı. Spor otomobilin direksiyonunda Kızıl Saçlı Meryem profiliyle çok güzel fakat çok genç olmayan bir kadın gördü. Saçı siyah bir yaşmakla bağlanmıştı.

«Ah, dona İnez!...» dedi Murier ne yapacağını şaşırmışlık içinde.

«Buraya sizi o berbat Mrs. Horn'dan uzaklaştırmaya geldim, Doktor!...» dedi kadın çabucak Fransızca olarak.

«Susun!...» dedi Murier, parmağıyla Fanny'nin çadırını işaret ederek.

«Uyuduğu yer orası mı?» diye sordu kadın fısıltıyla. Ve sonra ekledi: «Ne berbat koku!»

«Hastaların çadırından geliyor, Madam.»

«Aman!...» dedi aristokrat kadın iğrenerek.

«Ve Mrs. Horn bütün bunlara benim deli kuzenim Cizvit için mi katlanıyor? Kadın nasıl bir kişi?»

«Bir sevdalı Kleopatra.» diye açıkladı Murier dalgın dalgın.

İspanyol kadının yanına oturdu ve otomobil onları uzaklaştırdı. Kendi kendine sessizce gülerek, Fanny tekrar yatağına döndü. Dona İnez Murier'i otomobiliyle geri getirdiğinde vakit geceyarısını çoktan geçmişti. Şimdi aralarındaki konuşma İspanyol-

ca ve oldukça samimiydi. Fanny konuştuklarını dinlemeye canı çekmedi fakat öpüştüklerini işitti. Murier'i çadırına çekildiğini ve dünyadan ölesiye bıkmış, yarı sarhoş Fransız'ca bir kıta söylemeye başladığını işitti. Kötü sesi kıtanın aşırı aptallığında bir teselli ararmış gibi onu bir kaç kez tekrarladı. Sonra sakinleşti ve uykuya daldı.

Fakat Fanny, yatağında stepte çakalların ulumalarını ve Sierra Divisoria'dan esen ve zeytin ağacının yapraklarını hışırdatan hüzünle rüzgarı dinleyerek uyumadan yatmaya devam etti. Heredia'nın şirin ve rahatsız edici hayali sinirlerini yorup bitkinlikten uyuma noktasına getirdiğinde, şehir yönünden gittikçe yaklaşan bir otomobilin motorunun gürültüsünü tekrar işitti. Oldukça yakında durdu gibi gelmesine rağmen kampın öbür yanında, Cizvitlerin çadırlarının bulunduğu yerde durmuştu. Fanny ona hiç ilgi göstermedi. Kamyonlar geceleri de hasta getirirlerdi. Fakat birden koşuşma ve heyecanlı sesler geldi. Bir kadın çığlığı işitildi. Dolores'in veya Carmelite rahibelerinden birinin sesi oldu,unu düşündü. Bir dakika sonra koşarak yaklaşan bir erkeğin ayak seslerini işitti. Ayak sesleri Murier'in çadırının yanında durdu.

«Senor!...» dedi adam endişeyle. «Senor!...»

Fanny, Kardeş Gonzalo'nun sesini derhal tanıdı.

Murier uyanmadı.

«Senor!...» diye bağırdı Kardeş Gonzalo ve Fanny sesindeki dehşeti hissetti.

«Kim o?... Ne oluyor?» diye sordu Murier mahmurlukla.

«Senor!... Anarşistler Peder Heredia'yı kaçırıyorlar!»

Fanny bir yaban arısı sokmuş gibi fırladı. Derhal sabahlığını giydi ve üzerine yağmurluğunu attı. Terliklerini ayağına geçirdi ve hemen Murier'in

çadırına koştu. Ay hala parıldıyordu. Fanny, Kardeş Gonzalo'nun korkudan titrediğini gördü. Murier alel acele pijamasının üzerine elbisesini geçirdi.

«Çabuk ol, Jacques!... Çabuk!» diye haykırdı Fanny aklını kaçırmışçasına.

Ne yaptığını tam olarak bilmeksizin çadırına koştu, bavulundan küçük bir Browning tabanca çıkardı, yağmurluğunun cebine attı. Dışarı çıktığında Murier tamamen giyinmişti. Üçü kampın öbür tarafına, otomobilin göz kamaştırıcı farlarına doğru koşarak gittiler.

«Robinson!...» diye bağırdı Fanny koşarken. «Robinson!...»

«Geliyorum, Madam!» diyen sesi işitildi şoförün.

Kül gibi yüzleri ve içeri çökmüş gözleriyle hastalar, çadırlarından dışarıya göz attılar. Ay ışığı altında mezarlarından doğrulmuş cesetler gibi görünüyorlardı.

«Yataklarınıza dönün, hepiniz!» diye haykırdı Murier uykulu ve kızgın bir sesle. «Hepiniz içeri!»

Robinson ve iki İspanyol sürücü gruba katıldılar. Kardeş Gonzalo, dişleri birbirine çarpa çarpa herbirine sırayla papazın kaçırılmakta olduğunu anlatıyordu. Bu herkesi daha da paniğe sürükledi. Otomobilin farlarına doğru koşmaya devam ettiler. Işığın karşısında ellerinde kısa tüfekler olan silüetler bir görünüp bir kayboluyorlardı. Otomobile doğru nefes nefese koşarlarken, Fanny herhangi bir İspanyol devriminin klasik sahnesini gördü paçavralar içinde bir kaç zavallının bir Cizvit'i hiddetle sürükleyerek uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Kollarından tutmuşlar otomobile doğru sürüklüyorlar, diğer ikisi de tüfeklerinin dipçikleriyle insafsızca sırtına vuruyorlardı. Olivarez yanlarına yaklaştı, üzerlerine atıldı ve darbeleri savuşturabilmek için kollarına yapıştı.

«**Muchachos!...**» skolastisizm profesörü yalvararak tekrarladı: «**Muchachos!...**»

Dolores ve iki yaşlı Carmelite rahibesi sonu getirdi. Hepsi ümitsizce bağırışıyorlar, Bakire Meryemi yardıma çağırıyorlardı. Kendisi de daha az dehşete kapılmamış olsa da olanlar bir bakıma Fanny'e doğal gibi geldi. Bu şimdiye kadar çoktan olmalıydı, İspanya tarihinde bir çok kereler olduğu gibi. Aklına, Cizvitlerin her zaman ülkenin geleneksel idarecileri oldukları, ayrıca sayısız malikanelere ve bir çok kişi üzerinde otoriteye sahip oldukları, halkı bazen sert ihtarlarla bazen de nazik kelimelerle bir kez daha kan dökûp don Luis de Covadonga'yı —eşsiz Bourbon Sarayının tek hakçısı— tahta getirmelerini ikna ederek Cumhuriyeti yıkmaya çalıştıkları geldi. Ve muhtemelen bu nedenle bu paçavralar içindeki insanlar bu derece öfkeliydiler.

«Olivarez!...» diye bağırdı Murier İngilizce devam ederek. «Albay'ı telefonla ara. Barakalardan adam göndermesini rica et!»

«Ettim,» diye cevapladı Cizvit. «Süvarilerini derhal gönderiyor.»

«Meraklanmayın öyleyse, onu kurtaracağız.»

Heredia'nın yüzünün kanla kaplanmış olduğunu görmek Fanny'i dehşete düşürdü. Kan ve diğer herşey, Fanny'e Goya'nın Prado'daki iki dinsel tablosunu hatırlattı. Üzerine yağmur gibi inen darbelere rağmen papaz, kollarına yapışan adamları da beraberinde sürükleyerek korkunç bir direniş gösteriyordu. Cübbesini giymeyi güç bela başarabilmişti. Çıplak göğsünde sade bir demir haç sarkıyordu. Fanny, yüzünde korku emaresi görmedi, sadece inat ve kızgınlık.

«Yapma, kardeşim!...» diyerek iki kişiden özellikle sırtına sert vuranına döndü. Ve sonra diğerine «**Muchachos!...** Size itaat etmeyeceğim. Beni ancak kanunen yetkili kişiler götürebilir.»

«Kanuni yetkililer bizizl» dedi sırtına vuran adam alaylı.

«Ondan ne istiyorsunuz?» diye bağırdı Murier, cumhuriyetçinin üzerine atılıp onu yana iterek.

«Çekil yabancı!... Bizim işlerimize karışma!»

«İspanyollar!» bağırdı Murier(heyecanlanarak. «Savunmasız bir papaza niye eziyet ediyorsunuz?»

«Ona eziyet etmiyoruz, senor! Biz sadece onu tutuklamak istiyoruz.»

«Onu ne için istiyorsunuz?»

«Halk mahkemesinin önüne çıkarmak için. Cumhuriyet aleyhinde fesat hazırlıyor.»

«Bu doğru değil, çocuklar! Hastalarına bakmaktan başka bir şey yapmaz.»

Fanny'nin tüm gördükleri —olaylar ve sözler— oraya varışlarından sonraki bir kaç önemsiz saniye içinde oldu. Tamamen felce uğramış ne yapacağını bilmez durumda orada ayakta dikilmekteydi. Akla uygun bir şeyler yapmayı düşünürken, her zaman düşüncesizce hareket eden Kardeş Domingo bir yerlerden koşarak geldi ve durumu daha da kötüleştirdi. Jack Winkey'inkinden pek farklı olmayan, fakat arkasında kendini koruyacak bir konsolosluk olmadığından Jack Winkey'inkinden daha soyluca bir cesaretle ileriye atıldı ve yerini bulan beş veya altı yumrukla saldırganlardan ikisini yere yıktı.

«Ateş et!...» diye bağırdı anarşistlerden biri. «Ateş!»

Çıkan genel karışıklık içinde, Kardeş Domingo, Cumhuriyet savunucularından birini daha yere serdi, fakat başında bir tüfek dipçiği yediğinden kendi de yere düştü. Kadınların feryatları yürek paralayıcı cinstendi. Yaşlı Carmelite rahibeler dizlerinin üzerine düştüler —çok eskiden kalma manastırvari bir refleks hareketi— ve tekrar Bakire Meryemin yardımını dilemeye başladılar. Baş örtülerini almayı başaramamışlardı ve kısa kırpılmış saçları gece ka-

ranlığında uğursuzca titreşiyorlardı. Cesur ve suskun Carmen —yalnızca o ve Fanny bağırmadı— saldırganlardan birinin yüzüne yankılanan bir tokat patlattı.

«Kız!...» diye hayranlıkla bağırdı tokatlanan adam. «Barikatlar için yaratılmışsın sen!» Ve sonra yoldaşlarına dönerek makul bir tavsiyede bulundu: «Dikkatli olun, camaradas, hiç bir masum kişiye zarar gelmemeli.»

«Papazı burda çekin!» diye bağırdı bir başkası.

Anarşistlerden ikisi —toplam yedi kişiydiler— gruptan ayrıldı ve tüfeklerinin kilitlerini şakırdatmaya başladılar. Yerde baygın yatanlardan biri aniden ayağa fırladı ve Heredia'yı tüfeklerini şakırdatanlara doğru itti. Fakat rahip onunla kolayca başa çıktı. Ustaca ve süratle hareket ederek ve şaşılacak bir şekilde kendine hakim olarak tüfek namlularını yana çevirmek için üzerlerine atıldı. Bir kaç on saniye içinde saldırganlara vurmadan —o, muhtemelen tarikatın kurallarına aykırıydı, Kardeş Dobingo'nun asla uyamadığı kurala— istediği durumu sağlayabildi ta ki anarşistler onu uzaklaştırıp diğerlerine zarar vermeden vurmaya hazırlanmalarına dek. Biri silahını omuzuna dayadı, diğeri aynen taklit etti. Öldürücü namlular rahibe yöneltildi Bir kaç saniye daha ve Heredia ölmüş olacaktı. O nazik anda Fanny, rahibin pasif savunmanın verimliliğini anladığını düşündü: rahip, tüm direnmeyi bırakarak gururlu ve hareketsiz ayağa dikildi. Yüzüne en eksiksiz bir sükunet ifadesi yayıldı Fanny bundan daha erkekçe, daha güzel bir yüz ve ölümün böylesine korkusuzca onun için başka bir yaşayışa geçişten başka bir anlam taşımayan ölümün böylesine tiyatrovari kabul edilişini asla görmemişti. Rahibin elleri içgüdüsel olarak boynundaki istavrozu kavramıştı.

Ve sonra, Fanny —o ana kadar ne yapacağını bilemediğinden mücadeleyi sessiz bir dehşet için-

de seyretmişti— feryat etti ve ileri atıldı. Tabancayı düşürdü, fakat rahibin yanına kadar gitmeyi ve omuzlarından sıkıca kavrayıp vücudunu ona siper etmeyi başardı.

«Tüfeklerinizi indirin, yoldaşlar!...» diye bağırdı anarşistlerden biri. «Kadınlara dikkat edin!... İspanyol musunuz, senora?» diye sordu Fanny'e dönerek.

Adamın üzerinde yırtık bir gömlek ayağında yağlı bir pantolon vardı. Yüzü zarif ve hastalıklı görünüşlüydü zindanlarda çürümüş zeki bir adamın yüzü; kömür karası gözlerinde devrimin boyun eğmez alevi yanmaktaydı.

«İngilizim!...» diye bağırdı Fanny çılgınca. «Ateş edin, fakat yarın darağacında sallanacaksınız!..»

«Darağacından korkmuyoruz, senora!» dedi anarşist alay edercesine. «Papazı götürün, çocuklar!»

Fanny, Heredia'nın bedenine daha sıkı sarıldı. Carmen ona öbür yandan siper oldu ve yaşlı rahibeler de bundan cesaret alarak kemikli elleriyle cübbesinin eteklerine yapıştılar. Saldırganlar onu alıp götürmeden önce kadınları dövmeleri gerekiyordu, fakat onlar —İspanyol anarşistleri— kadınlara dokunmazlardı. Bir an sessizlik oldu, çekişme durdu. Saldırganlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Ve o sırada, o sessizlikte, hepsi at nallarının seslerini işittiler. Albay Hil'in süvarileri dört nala geliyordu.

«Gidin çocuklar!» diye Olivarez onları ikaz etti «Gelenler süvariler. Kan dökülmesin.»

Fakat onu kimse dinlemedi.

«Döğüşe hazır olun!» diye emretti kara gözlü anarşist.

Yoldaşları derhal bir çember şeklinde dağıldılar ve yere yattılar. Fanny kısa tüfeklerinin otomatik silahlar olduğunu farketti. Heredia ve onu korumak istiyenlerin hepsi çemberin içinde kaldılar.

Anarşistlerden biri arabadan el bombaları getirdi, onları arkadaşlarına dağıttı ve sonra silahını çemberin içinde kuşatılmış kişilere doğrultarak yere yattı. Kımıldamamalarını emretti. Fanny adamın korkusunun Olivarez'in ve çoktan kendine gelmiş olan Kardeş Domingo yüzünden olduğunu anladı. Hepsi hareketsiz durdular. Fanny, Heredia'yı kolları arasında omuzlarına sıkıca sarılarak tutmaya devam etti. Carmelite rahibeleri ve Carmen de cübbesini sımsıkı tutuyorlardı. Rahip, kendini onlardan kurtarmaya çalışması gururunu kırmıştı. Fakat Fanny ona aldırmadı, çünkü arkalarındaki adamlar ateş etmeye başladıkları takdirde onu bedeniyle korumak istiyordu ve çünkü o uğursuz İspanya gecesinin tehlikeleri içinde anarşistlerin ve el bombalarının arasında kendini kurban edişinde kendisine sevinç veren bir şeyler vardı.

Gruba yaklaştıklarında Albay Bil'ın süvarileri attan indiler, onlara yaklaştılar ve bir hat halinde dağıldılar. Ellerinde bir yalın kılıç ve bir tabanca tutan uzun boylu bir subay hattın önünde ilerledi.

«Kiminle karşı karşıyayız?» diye sordu anarşistlerin lideri, sessizce.

«Teğmen Rosablanca,» diye cevapladı soru yöneltilen adam. «Markinin bir kuzeni.»

Fanny'nin kendi kendine düşündüğüne göre eğer bu dram başka bir ülkede aynı koşullar altında açığa çıkmış olsaydı herşey hızlı ve acımasız sona sessizce ve çabucak gelirdi. Bir kaç iyi nişanlanmış atışla, anarşistler Albay Hil'in askerlerinden kolayca kurtulabilirlerdi, fakat yapmadılar. Ateş etmek istemediler. Ateş ederlerse askerlerin de cevap vereceklerini ve bu durumda mermilerin pekala kadınlara da rastlayabileceğini biliyorlardı.

«Dikkatli ol, senor!» diye subaya bağırdı anarşistlerin lideri. «Kadınlar var burda!»

«Öyleyse bırak kadınları gitsinler!» dedi subay

sakince alelade bir düellonun koşullarını tartışıyorlarmışçasına.

«Hepiniz kenara çekilin!» diye emretti anarşist kuşatılmış olanlara. «Peder Heredia hariç.»

Fanny güçlü ve zayıf karakterlerin meydana çıktığını gördü. Olivarez, Murier, Robinson, Carmen ve Fanny yerlerinden kıpırdamadılar. Kardeş Domingo ve Carmelite rahibeleri de kıpırdamadılar. Bedenini korumak ve böylelikle ruhunu lanetlemek için tabansız Kardeş Gonzalo, bir kaç adım ilerledi, fakat aniden döndü ve pişmanlıkla istavroz çıkardı. Birbirlerinin arkasından, Dolores ve İspanyol sürücüler gruptan ayrıldılar.

«Kenara çekilin, hepiniz!» diye emrini tekrarladı anarşist.

Fırtına öncesinin endişeli sessizliği çöktü havaya. Rosablanca'nın askerleri artelemeden faydalanarak grubu çember içine aldıklarından ve iyi yerler tuttuklarından beklemek kendileri için büyük bir dezavantaj olmasına rağmen anarşistler sabırla bekliyorlardı. Ve Fanny, krallık ve imparatorluk İspanya'sından almayı düşündükleri intikamla deliye dönen o paçavralar içindeki Bilbao'lu işçilerde, aristokratlarca o denli aşağılanan yoksul, muhtaç İspanyol halkının mertliğinin ve yiğitliğinin tezahürünü bir kez daha gördü.

Fanny, aniden Heredia'nın sesini işitti:

«Olivarez... Rahibeleri buradan çıkar ve onlarla kal!»

«Sizi bırakamam, Peder!» dedi Olivarez tatlılıkla.

«Yapmanı emrediyorum!» diye yüksek sesle tekrarladı. «Tarikat adına.»

Ve o zaman Fanny, Heredia'nın oldukça genç olmasına rağmen Cizvit hiyerarşisinde yüksek bir mevkiye sahip olduğunu ve bu nedenle skolastisizm profesörünün ona itaat etmek zorunda olduğunu an-

ladı. Hiyerarşinin —köklü, affetmez tarikat disiplininin— sadık soldaşlığı ve kendini kurban etme kararlılığını nasıl param parça ettiğini gördü. Olivarez rahibeleri yakaladı ve çığlıklarına kulak asmadan onları uzaklaştırdı. Geri de gelmedi, çünkü üstünün emri öyleydi ve çünkü o muhtemelen bir başka amaç için İsa Topluluğunu gerekliydi.

«Domingo ve Gonzalo!...» diye çınladı Heredia'nın sesi. «Mrs. Horn.»

Rahipler onun emirlerine uydular.

«Murier, Carmen, Robinson!...» diye bağırdı Fanny. «Uzaklaşın!»

«Demek sende bize emretmeye başladın, öyle mi?» diye gülerek sordu Murier ve Fanny onun böyle bir anda gülebilmesinin korkunç olduğunu düşündü.

«Robinson!... Carmen!...» diye sertçe tekrarladı.

Kısa bir tereddüt anından sonra Robinson uzaklaştı. Chamberin kızı kımıldamadı.

«Uzaklaş, senora!» dedi Teğmen Rosablanca.

«Uzaklaşmayacağım!» diye cevap verdi Fanny cüretle. «Ben İngilizim ve bu bay da Fransızdır. Kimsenin bize dokunmaya hakkı yok.»

Tekrar endişe verici bir sessizlik çöktü. Bu sessizlikte Fanny, bir İngiliz uyruklu olmanın ne demek olduğunu anladı. Sözleri hem anarşistlerin ve hem de subayın üzerinde derin bir etki yapmış gibi göründü. Bir yabancı uyrukluyu döverek uzaklaştırmak hiç te kolay bir iş değildi —fakat yine de bunu yapmaya mecburdular— diğerlerine yöneltilmiş de olsa da pekala kurşunlara hedef olabilirdi.

«Demek kimse kımıldamıyor, ha?» diye sordu anarşistlerinin lideri alay ederce: «Senora, bana öyle geliyor ki bizim İspanyol sabrımızı kötüye kullanıyorsunuz.»

Tamamen haklıydı. Fanny, bir kez daha, İngi-

liz vatandaşlığıyla ima edilen ihtara rağmen görüşmelerin yalnızca İspanya'da bu derece uzatılabileceğini düşündü. Hatta, açıkça farkındaydı ki anarşistler o anda İngiliz etkisine saygı göstermeye Rosablanca'dan daha fazla meyilli değillerdi. Hepsini çetin bir kararlılığın kapladığı görülüyordu ve onları harekete geçmekten alakoyan sadece kadınlara zarar gelmesini kabul edemeyen yiğitlikleriydi.

O akşam alışılmamış bir şey oluyordu. Dramatik ve acımasız fakat yine de kutsal bir şey, anarşistlerin, Cizvit'in ve Teğmen Rosablanca'nın sözlerinde eşit derecede yankılanıyordu. Teğmen'in yüzünü bile —Fanny ancak o zaman farketti— o geç saatte ve o koşullar altında alışılmamış ve kutsal bir görünümdeydi. Üzerinde sallanan püsküllü resmi hasır şapkasıyla gök mavisi bir üniforma vardı. Omuzuna çapraz asılmış ve dizlerine kadar inen sarı ipekli bir kuşağı —Güney Amerika'yı, Küba'yı ve Filipinleri egemenliği altında tutan İmparatorluk İspanya'sının bayrağı— vardı. Ve göğsünde İsabel'in mücevher kakmalı şeref nişanı parıldıyordu. Bir balodan veya bir gala yemeğinden, belki de ateşli dona İnez ile Murier'in dönmüş oldukları aynı ziyafetten kalkıp gelen bir adamın görünüşüne sahipti. Fakat üniformasını hala değiştirmemiş miydi? Yahut ta gün ışıyana dek sürecek olan bir ziyafet sonrası briç ya da poker partisinden mi dönmekteydi? Fakat o anda çok eskiden beri aristokratların savaşa veya düellcya giderken böyle giyindikleri ve bu geleneğini Rosablanca'nın hizmet ettiği alayda da hala yaşıyor olabileceği aklına geldi. İpek kuşağın ve İsabet nişanının ciddi bir anlamı —İspanya'da herşey vahşi ve ciddidir—, bir savaş ilanı, bir devrim, veya Tanrı bilir daha başka neler anlamını taşıyacağını düşündü. O anda Fanny, iki kamp arasında dikilmiş duruyordu: O ülkenin ebedi dramında hazır bulunuyordu. Bir yanda otomatik silahlar kuşanmış Bilbao

fabrikalarının aç işçileri, diğer yanda, aristokrat Rosablanca'nın yönettiği Küba savaşının köhne silahlarını donanmış yeminli Navarra'lı kralcılar müfrezesi vardı. Ve Fanny, birbirlerine saldırıp döğüşebilmek için sadece onun aradan çekilmesini bekleyen insanların ortasında duruyordu. Evet, hiç şüphe yok, bu hareketi onların İspanyol sabırlarını zedeliyordu. Ona öyle gelmekteydi ki ilk sabrı tükenecek olan, aristokrat Teğmen Rosablanca idi.

«Çocuklar!...» diye gürledi anarşistlere doğru ciddi ve emredici bir sesle, yalın kılıcını havaya kaldırarak. «Yeni hükümet adına, tutuklusunuz!»

Ve Fanny, o zaman anladı ki o akşam Pena Ronda'da kralcılar isyan etmişler. Fakat o anda Heredia'yı kurtarabilmekten başka bir şey düşünmediğinden bu onu pek etkilemedi. Belki Rosablanca, Navarralılar müfrezesindeki üstün adam sayısına güveniyordu: belki anarşistlerin farkında olmadan tamamen kuşatılmış olmaları nedeniyle teslim olacaklarını düşünüyordu; ve belki de monarşinin geri gelişinin hayaliyle o derece büyülenmişti ki tüm ihtiyatı elden bırakmış ve ne yaptığının farkında değildi. Anarşistler derhal harekete geçtiler. Makineli tabancalar takırdadı, sonra Navarralıların antika silahlarından daha yüksek seste iki cevap geldi. Rosablanca'nın kılıcı elinden düştü. Hasır şapkalı başı eğildi, sonra yavaş yavaş öne doğru büküldü ve kesilmiş bir kavak yere kapaklandı. Fanny, İmparatorluk İspanya'sının sancağının tozun içinde yuvarlandığını ve İsabel nişanının ay ışığında soğuk ve acımasız parıldadığını gördü. Gök mavisi üniformanın bir çok yerinde siyah kan lekeleri belirdi.

Anarşistlerin lideri de vuruldu. Usta Navarralı nişancının ateşlediği iki antika mermi ona tam isabet etti. Makineli tabancanın gerisinde yüzükoyun yattığı zaman veremli ciğerleri üzerine binen basınç nedeniyle buğulduğundan, sürekli olarak öksürüp tü-

kurdüğünden görüşmeleri daha rahat bir pozisyonda sürdürebilmek için dirsekleri üzerinde doğrulmuştu. Ve böylece, tam o sırada, askerler için çok güzel bir hedef olmuştu. Fakat hasır şapkalılardan da düşenler oldu. Bunları ataları da geçen yüzyılda amansız bir şekilde İspanya tahtında hak iddia eden don Carlos ve don Alfonso için kendileri gibi şerefle ölmüşlerdi.

«Çavuş İbanez!...» diye yüksek sesle haykırdı rahip. «Daha fazla ateş etme!»

Sesini öncekinden daha korkunç ve daha gergin bir sessizlik izledi. çünkü şimdi etrafta ölüler yatıyordu. Rahibin ağzından çıkan kelimeler onun da kralcı fesat hareketine katıldığını açığa vurdu. Asi Navarra alayının çavuşlarının bile isimlerini biliyordu.

«Çavuş, sende mi insan kasaplarının yanındasın?» diye sordu anarşistlerden biri.

«Ben Tanrının ve İspanya'dan yanayım,» diye cevap verdi Çavuş İbanez, gırtlaktan gelen Aragon aksanıyla.

Çavuş askerlerinin arasında bir yerlerde yüzükoyun yatmakta olduğundan görülmüyordu, fakat sözlerinden anlaşıldığına göre bir kralcı değil sadece ateşli bir Hristiyandı. Bu nedenle, Tanrının, Kralın ve İspanya'nın yanında» değil, sadece «Tanrının ve İspanya'nın yanında» olduğunu söyledi.

«Kardeşler!...» diye tekrar çınladı Cizvit'in sesi. Şimdi anarşistlere sesleniyordu. «Beni nereye götüreceksenız götürün fakat yabancıların canlarını bağışlayın.» Ve sonra İbanez'e dönerek: «Çavuş, adamlarını barakalara geri götür ve Albay Hil'in emirlerini bekle!»

Fanny ve Carmen rahibin omuzlarına daha sıkı sarıldılar. Hepsi yere upuzun yattıklarından ve yerlerinden kıpırdamaya cesaret edemediklerinden anarşistlerin ve askerlerin tümü bir yana dünyada hiç

bir güç onları rahipten çekip atamazdı. Yalnızca Cizvit, kendini kadınlardan kurtarıp onları daha fazla tehlike içinde tutmamak gayretiyle ümitsiz atılımlarda bulunuyordu. Fakat Carmen bir panterin adalelerine sahipti ve Fanny güçlükte ondan geri kalmıyordu. Ve onun çabaları sonuçsuz kaldı. Murier yardım etmeye çalıştı. Fanny onu iterek uzaklaştırdı ve vahşice haykırdı:

«Defol burdan, Jacques!»

Fakat Murier gitmedi. Sadece acı acı güldü ve Fanny, bir kez daha böyle bir durumda nasıl gülebildiğini merak etti. O zaman Fanny, bunun onun karakterinden —acı çekmeyen, sevinç duymayan, korkmayan, ve de hiç bir şeyden etkilenmeden— geldiğini düşündü. Son bir kaç ay içinde olan herşey, dona İnez'in aşkı, Heredia'nın aşısı, Olivarez'in skolastisizmi, kralcılarla ziyafetler, Rosablanca, ve o gece herkesin yaptığı çılgınlıklar onu sadece öldüresiye sıkıyordu. Ve eğer böyle gülüyorsa bu, onların hepsinin deli olduğuna inandığından ve kendisinin de dünyanın en korkunç deliliğine —herşeye ilgisizlik ve herşeyle alay etme— yakalandığının pek az farkında oluşundandı. Fakat belki de bu nedenle şimdi beyni ölçülü çalışıyor ve diğerlerinin göremediği Heredia'yı kurtarma yollarını görebiliyordu.

«İspanyollar!...» diye haykırdı kızgınlıkla, itaatsız çocuklar azarlarmışçasına. «Burası tifüs hastaları kampıdır. İki yüzden fazla hasta var. Tek doktor Heredia ve benim ve gördüğünüz kadınlar da tek hastabakıcılardır... Ne yapmak istiyorsunuz? Hastaları ölüme mi terketmeyi? Onları kurtarıcılarından yoksun bırakmayı mı? Tifüs salgınının tüm bölgeye yayılmasını mı istiyorsunuz?... Makul olun, İspanyollar! Bizi ve rahibi bırakın gidelim, sonra birbirinizle istediğiniz kadar döğüşün!...»

«Tamam, yabancı!...» diye cevap verdi anar-

şistlerden biri, ölen liderin yerini alanı. «Papazı ve kadınları buradan uzaklaştır. Fakat biz döğüşeceğiz. Bize yakışan da budur. Anlıyor musun?»

Murier hariç hepsi, bu sözlerdeki delici istihzayı hissettiler.

«Yaralıları kaldırın!» dedi rahip. Ve sonra çavuşa hitaben: «İbanez, barakalarınıza geri dönün!» dedi.

«Yapamam, peder,» diye cevap verdi çavuş. «Don Bartolomeo'dan bu çocukları tutuklama emri aldım.»

«Çabuk ol, papaz! çabuk ol!» dedi anarşist sabırsızca. «Yabancılarını al git ve hastalarına bak!»

Rahipler ve sürücüler, yaralıları kampın öbür tarafındaki bir çadıra taşımaya başladılar. Çadırda Heredia, Rosablanca'nın üzerine eğilmiş çalışırken, Murier de ölmek üzere olan anarşistle meşgul olmaya başladı. Hem anarşist ve hem de subay hayat emreleri gösteriyorlardı, fakat her ikisi de can çekişiyordu ve elleri soğumaya yüz tutmuştu bile. Rosablanca'nın göğsü ve karnı mermilerle kalbura dönmüştü. Bir kaç enjeksiyon yaptılar ve bir an için kendine geldi. Peder Olivarez, istavrozu onun dudaklarına götürdü ve subaya öptürdü. Subay, askerlerinin hala çevresinde olduğunu sanarak hırıltıyla:

«Askerler!... Tanrı için, Kral için ve İspanya için!...» dedi.

Parmakları kasıldı ve yüzü gerildi.

Aynı anda Fanny, anarşistin de ölmek üzere olduğunu gördü. Ciğerlerinden ve barsaklarından yaralanmış ve delinmiş bir su torbası gibi büzülmüştü. Ağzından kan geliyordu ve sapsarı, veremli yüzü kana bulanmıştı. Enjeksiyonlardan sonra o da kendine geldi, fakat istavrozu öpmeyi reddetti. Aniden göz kapaklarını kaldırdı ve yüzünde bir gülümseme belirdi. Kampın öbür yanındaki yoldaşları bir şarkı söylemeye başladılar. Söyledikleri, uzun ve hü-

zünlü bir Rus şarkısının İspanyolcasıydı. Volga'dan, özgürlükten ve ölümden sözediliyordu ve herhalde onların savaş şarkısıydı, çünkü ölmekte olan adamın yüzüne gülümseme getirdi.

«**Viva!... Viva la libertad***...» diye fısıldadı ölmeden önce.

Öldüğünde yüzünde, uğruna öldüğü şey gerçeğin ta kendisi veya bir hayal de olsa ne uğruna yaşayıp ne uğrunda öldüğünü bilen bir adamın ifadesi vardı.

İki Navarralı daha öldü, fakat onlar istavrozu öpemeyecek kadar güçsüzleşmişlerdi ve ölüm seslerini boğduğundan liderlerinin söylediğini tekrarlayamadılar. Üçüncü adam, çok ciddi yaralanmıştı, Heredia'ya sordu:

«Sival muhafızlar hangi tarafta, peder?»

«Bilmiyorum kardeşim; bize karşı olacaklar zannederim.»

Skolastisizm profesörü, onlara tüm ölülerin geleneksel duruğunu kazandırmak için ölülerin göz kapaklarını kapatmaya ve ellerini göğüsleri üzerinde kavuşturmaya başladı.

Fakat hepsinin gözlerini kapatmayı başaramadı, çünkü aniden kampın öbür yanından silah sesleri ve el bombası patlamaları geldi. Çadırın etrafında vızıldamaya başlayan kurşunlardan sakınabilmek için hepsi yere yüzükoyun uzandılar. Fanny, Murier'in yani başındaydı ve titrediğinden (tehlikeden sıyrılır sıyrılmaz içinde bir korku canlanmıştı nihayet) içgüdüyle onun kolunu sıkıca tuttu. Tüfek seslerinden ve bomba patlayışlarından daha yüksek sesle iki patlama oldu, tüm kamp aniden bir ateş parıltısı gibi kırmızımsı sarı bir ışıkla yıkandı.

«Nedir o?» diye sordu ve titremesi gittikçe arttı.

---

* Viva!.. Viva la libertad!.. Yaşasın özgürlük.

«Bir alev-saçar,» diye cevapladı Murier. «Askerlerin beraberinde bir alev-saçar makinesi vardı. İlaç çadırını tutuşturacaklarından korkuyorum.»

Parıltı söndü, fakat bunu yeni patlamalar ve yeni ışık parıltıları takip etti. Bir müddet sonra düzensiz alevlerin alışılmış parıltısını gördüler. Birden yanık kokusu geldi, patlamalar seyrekleşti ve sonra tamamen sustu. Çarpışma bir kaç dakikadan fazla sürmemişti. İlk ayağa kalkanlar, Heredia ile Murier oldu: ilaç çantalarını kaparak çarpışma alanına doğru atıldılar. Diğerleri sedyelerle onları takip etti. Tüm kamp, ay yuvarlağını bakır kırmızısı bir renge çeviren kalın siyah duman bulutuyla kaplanmıştı. Ve o zaman kampın kendi içinde daha korkunç ve umulmadık bir şeyin vuku bulmuş olduğunu anladılar. Hastalar çadırlarından fırlamışlar ve panik içinde koşuşuyorlardı ve muhtemelen salgını çevreye yayarak şimdiye kadar bir çoğu etrafa dağılmıştı. Yüksek ateşi ve sinir bozuklukları olan hastalar, delice ağlayarak, feryat ederek, düşe kalka koşarlarken yüzleri dehşet ve uğursuz bir gülüşle çılgın bir hal almıştı. Heredia'nın emri üzerine Olivarez, Gonzalo, Domingo ve rahibeler, onları tutup geri getirebilmek için peşlerine takıldılar. Fanny ve sürücüler, sedyelerle yollarına devam ettiler. Fakat hastaları ve özellikle ikna gayretlerine duygusuz kalan çılgınlaşanları geri getirmek çok güç bir işti. Ve aklı yerinde olanları bile duman, ateş ve patlamalar öylesine heyecanlandırmıştı ki onları artık hiç bir şey sakinleştiremezdi. Bir kovalamaca başladı, kovalayan ve kovalananların çadırların arasında sedyelere takılıp düştükleri ve bu nedenle bir ilerleme kaydedilemeyen bir koşuşma. Enerjik ve pratik zekalı Kardeş Domingo, çılgınlaşan insanları yumruklayarak yere düşürüyor ve sonra ikişer ikişer çadırlara tıkıyordu. Tabii, kalbi zayıf olanların ölmeleri ihtimali vardı, fakat sağ kalıp salgını çevreye yaymalarından sa öl-

meleri daha iyiydi. Kardeş Gonzalo, zayıf karakterini bir kez daha gösterdi. Hastaların ağlaşmaları ve feryatları, onu öylesine korkutmuş ve herşey ona Mahşer gününü o kadar çok hatırlatmıştı ki sinirlerini kontrol edemiyor ve kovaladığı insanlardan daha fazla dehşete kapılmış olarak dişleri birbirine çarpa çarpa koşusunu sürdürüyordu.

Peder Heredia, Murier, Fanny ve sürücüler yollarına devam ettiler. Kampın öbür yanına geldiklerinde bir çok ceset ve kan gölü içinde inleyerek yatan bir çok yaralı gördüler. Kan ay ışığında siyah görünüyor ve ölülerin açık kalan gözleri esrarengiz parıltılar yansıtıyordu. İlaç çadırı görülmez alevlerle yanıyordu, sadece yoğun duman bulutları yükseliyordu. El bombalarıyla parçalanmış bir kaç asker cesedine rastladılar. Daha ileride anarşistlerin yattığı yerde, Rosablanca'nın hala yanmakta olan tek modern silahı alev-saçarın püskürttüğü petrol karışımına bulanmış bir kaç insan bedeni gördüler. İnsan eti ve üzerlerindeki paçavralar hala yanıyordu. Fakat o ana kadar görmüş olduklarının en dehşetlisi ve hiç bir kelimenin anlatamayacağı sahne yanan vücutlardan birinin hala kıvranıp debelenişi idi. Heredia ve Murier, derhal yakındaki çadırın girişinden bir parça branda kopardılar, talihsiz zavallının bedenine doladılar ve böylelikle acımasız ateşi söndürebildiler. Üzerini açtıklarında kolları ve bacakları kömürleşmiş odun parçası gibiydi ve yüzü, insan yüzüne benzer hiç bir yanı kalmamış, şişmiş ve korkunç bir yağ topacı halindeydi. Yine de o topaç-Fanny dehşetten ona bakamadı— o topaç, bir insanoğlunun başıydı, çünkü tüm cehennemi ıstırabıyla hala kendinde ve inlemekteydi.

Fanny, aniden baygınlık hissetti ve bacakları büküldü. Başı dönmeye başladı. Gördüğü şey yüzünden bayılıp yere düşmek üzere olduğunu farketti. Galiba düşüşün neden olduğu şok, onu kendine ge-

tirdi ve o zaman elinin peltemsi, yapışkan bir maddenin —ölü bir askerin kanı— içine batmış olduğunu duydu.

Kendine geldiğinde Murier, yanı başında dikiliyordu.

«Hee?...» diye fısıldadı. «Ispanya'yı yeterince tanıdın mı?»

Dehşetten bitkin halde olduğundan Fanny, çadırındaki yatakta kaldı. Heredia ve Murier, yaralıları ameliyat edip yaralarını sarmak için dışarı çıktılar. Anarşistlerin tümü öldürülmüştü (feci şekilde yanan adam gün ışırken öldü), fakat Navarra müfrezesi de kahramanlığına oranla ağır kayıplar vermişti.

Fanny, kendi kendine olanların muhakemesini yapmaya başladı. Gözleri hala, kısa bir süre önce gördüğü katliamın dehşetiyle dopdoluydu. Olanlarda bir anlam aramaya, hiç olmazsa devrimden sonra bu mutsuz ve derdi eksik olmayan ülkeye daha iyi günler getirebilecek bir şeyler bulmaya çok çalıştı. Vardığı tüm sonuçlar ona anlamsız geliyordu. Kralcılar ve falanmistler cumhuriyeti yıkmaya çalışıyorlardı. Niçin?... İspanya'nın talihsizliğine kim son verebilirdi? Kral mı? Aristokratlar mı? Falanjistler mi? Cizvitler mi? Fakat onların geri getirmek istedikleri, gerçekte, obskurantizm ve fanatizm idi. Yeni bir ihtilal hazırlıyorlardı onlar, daha da korkuncunu! Herşey çok karışık ve anlaşılmazdı! Yine de düşünmeye ve inatla muhakeme etmeye devam etti, çünkü o gece gördüğü herşey tarif edilmez derecede korkunçtu ve çünkü ancak hayvanlar ve vahşi insanlar korkuyu, geldiğinde, nedenini araştırmaksızın kabullenirlerdi. Ve nihayet doğu kan dökülen bir günün şafağıyla kızıllaşırken ve yaklaşmakta olan iç savaşın silah takırtılarının yankıları Pena Ronda yönünden —orada da döğüş olmalıydı— havada dalgalar halinde gelirken Fanny, tüm olanların nedenini nihayet anladı; gerçeği gördü, oldukça ba-

sit olan ve ne Merimeé'nin bilgili arkeologlarının, ne Dumas'nın, ne Gauthier'in, ne Maıclaiz'in, ne de İspanyayı bir panayır gibi gezmiş tüm diplomatların, haylazların, romantizmin sönük ozanlarının ve iyi stili olan yazarların hiç birinin görmediği, görseler bile dikkatle gizleyecekleri gerçeği gördü. Bu gerçek, her kanlı İspanya devriminin altında yatan hayatın kendi içindeki çelişkisinde, isanları tıka basa toklar ve ölesiye açlar, herşeye fazlasıyla sahip azınlık ve hiç bir şeyi olmayan çoğunluk olarak bölen insan açgözlülüğünde ve çılgın bireyciliğinde, İspanyadaki tokların başka yerlerdekilerden daha tok ve açların başka yerlerdekilerden daha aç, ve en son olarak ta, açların açlıkları arttıkça kendi devrimleri için daha şiddetli olarak ileri atılmalarında ve toklar, açların açlıklarının basıncı altında şanslılıklarını yitireceklerini daha iyi anladıkça açları daha acımasızca ezmelerinde yatmaktadır. Evet, gerçek buydu!... Ve herşey, Fanny'nin o gece gördüklerinin tümü, romantiklerin, yazarların, haylaz seyyahların İspanyol karekterinin muamması diye adlandırdıkları şeyin —anarşistlerin, Navarralı askerlerin ve Rosablanca'nın o gece kalbura çevrilmesi— tümü, her iki tarafın da umutsuz cesaretine, kaynayan kanına, yakıcı güneşe uygundur, fakat bu, aşırılıkların asıl nedeni değildir. Asıl neden açlıktı, çünkü toklar tehdit edilmedikçe veya eski ayrıcalıklarını tekrar ele geçirmeye çalıştıkları zamanlar hariç işi hafiften alırlardı.

Fakat Heredia'nın bu katliamdaki yeri neresiydi? Bir Katolik imparatorluğu delice rüyasıyla, fanatizmiyle, tarikatının yıkıcı eylemleriyle tokların safında değil miydi? Düşüncelerinin sadece bir aldanma olduğunun farkında değil miydi? Yoksa iki yüzlü biri miydi? Her ne şekilde olursa olsun, Fanny, aşkından bir şeyler koptuğunun, Heredia'nın efsanevi imajından bir şeylerin silindiğinin ve bir şeylerin onun

kişiliği üzerine gölge düşürdüğünün farkındaydı. O, geçmişin iç savaşın alevlerinde tüketilmesi gereken bir hortlaması değil miydi? Ve birden o gece olanlar, Fanny'nin zihninde kesin bir anlam kazandı. Hayat önüne geçilmez yasalarına uygun olarak gelişiyordu, yeni bir dünya yükseliyordu eski düzenin yıkıntıları, ölümü, elem ve ıstırabı üzerinde...

Ertesi gün geç vakit uyandı, çünkü şafakta Kardeş Gonzalo'dan almış olduğu uyku haplarından bir tane içmişti. Başı kötü şekilde ağrıyordu ve göz kapakları şişmişti. Carmen kahvaltısını getirdi. Fanny, bisküvitlere dokunmadan kahvesini içti ve sonra kıza girişteki brandayı kaldırttı. Gözlerinin önünde insafsızca ışık saçan ateşimsi güneşiyle berrak, masmavi İspanya göğü açıldı bir kez daha.

«Müthiş bir geceydi, senora...» dedi Carmen.

«Evet, dehşetliydi,» diye doğruladı Fanny, Luminal sarhoşluğu hala üzerinden gitmemişti. «Burada daha fazla kalmaktan korkmuyor musun?

«Hayır, senora, korkmuyorum,» diye cevapladı kız.

Sesinde gece duymuş oldukları seslerdekine çok benzeyen bir çınlama vardı —bundan sonra Fanny'nin her İspanyol'un sesinde işiteceği tuhaf ve boyun eğmez bir kararlılık çınlaması.

«Carmen,» dedi Fanny kısa bir müddet sonra, «al bu senin!»

Ona bir kaç büyük banknot— bir **modestilla*** ve bir işçinin Bilbao'nun kenar mahallelerinde kendilerine bir ev kurabilecek kadar— uzattı. Kız, ona şaşkınlık içinde baktı.

«Al bunu!... Evlendiğin zaman bu paraya ihtiyacın olacak.»

---

* **Modestilla** — halktan namuslu kız.

«Evlenmeyeceğim, senora,» diye fikrini belirtti İspanyol kız.

«Ne demek istiyorsun?»

«Bir kızın böyle bir zamanda buna karar vermesi zor.»

«Niçin?»

«Çünkü zaman kötü.»

«Yeterince para olmadığı için mi?»

«O değil. Çalışırlarsa, erkeklerimizin ücretleri yetiyor.»

«Öyleyse sebep nedir? Kimse seninle evlenmek istemedi mi?»

Carmen acı acı güldü.

«Benimle evlenmek istiyen Chamartinli genç bir adam vardı... Tekstil fabrikalarında çalışıyordu. Herkes evleneceğimizi düşünüyordu. Ben de onu seviyordum, fakat hayır dedim...»

«Neden?»

«Çünkü bir anarşistti.»

«Ne çıkar bundan?»

«Ah, senora... Karar veremedim. Bir keresinde bana dedi ki...»

Carmen sustu, sanki söylemek istediği şey onu aniden keder, utanç ve öfkeye boğmuştu.

«Sana ne dedi?»

«Bana sık sık fikirlerinden söz ederdi... Çok tuhaf şeylerdi... Bazen ükütücü... Bir keresinde dedi ki, sesi, kısıldı ve kızgın bir hal aldı, «eğer evlenirsek ve ben başka bir adamla kaçarsam, beni öldürmeyecekmiş, o adamdan bir çocuğum olsa bile... Çünkü... Çünkü yeni fikirler böyleymiş.»

«Aaa, o, senin dayanamayacağın bir şeydi,» dedi Fanny tatlılıkla. «Herhalde şaka ediyordu!... Sonra ne oldu?»

«O zamandan beri birbirimizi görmedik, senora.»

«Nerede şimdi, o?»

«Zannederim, tekstil fabrikalarında çalışıyor, Bejar'da... veya Bilbao'da. Bilmiyorum.»

«İsmi ne?»

«Hiacinto.»

«Güzel. Al bu parayı. Hiacinto ile evlendiğinde bu paraya ihtiyacın olacak.»

O isimden sözedildiğinde sevinç göstereceği yerde kızın gözleri yaşla doldu.

«Senora... belki dün gece o da öldü, bir köpek gibi,... ölümünden önce istavrozu öpmeyi reddederek.»

«Aaa, isvavrozu öpmediği için bu kadar çok üzülüyorsun demek,» diye düşündü Fanny.

Ve o korkunç gecede anarşistlerin ölesiye yanmadan önce ölümü şarkı söyleyerek karşıladıklarını birden hatırlamamış olsaydı bir kahkaha atacaktı. Ve belki Hiacinto da şimdi Bilbao caddelerinden birinin kaldırımları üzerinde yatıyordu veya bir çukura fırlatılmıştı.

Fanny, parayı kızın eline zorla sıkıştırdı. Carmen, ne taşkın biri ne de onu teşekkür yağmuruna tutacak biriydi. Ketum da sıkılgandı. Sadece teşekkür anlamında gözlerini önüne eğdi ve parayı boynuna bir iple astığı ve içine her ay namuslu ve zahmetli emeğinin karşılığında aldığı ücreti koyduğu küçük bez çıkıya indirdi.

Fanny çadırdan çıktı ve Murier'i aramaya koyuldu. Kampın içinden geçerken bir gece önce hastalarla tıka basa dolu olan çadırların bazılarının tamamen boşalmış olduğunu farketti. Yalnızca kıpırdamayacak kadar güçsüz olanlar, can çekişenleri ve Kardeş Domingo'nun etkisiz hale getirip içeri tıkmış oldukları yataklarında yatıyorlardı ve hala çılgın gibiydiler.

Murier'i Olivarez ve Heredia ile birarada buldu. Üçü kaçak hastaları geri getirebilmek için ne yapmaları gerektiğini tartışıyorlardı. Son gelişmelerin

heyecanıyla rahibin gözleri parıldarken, Murier, asık yüzlü ve sinirli görünüyordu. Fanny yanlarına gitti. Heredia elini sıktı.

«Teşekkür ederim, Mrs. Horn!... Hayatımı kurtardınız. Cesur bir kadınsınız.»

Bütün söyleceği bu kadardı. Başka bir şey hissetmesi ve eklemesi mümkün müydü?... O anda, fesat hareketinin başarısından, kralcıların zaferinden mutluydu. O anda o, don Luis de Covadonga'yı, monarşinin tekrar kuruluşunu, tarikatının ve Katolik İmparatorluğunun kudretini, Tanrıyı... düşünüyordu. Evet, Tanrıyı herşeyden çok Tanrı'yı. Fakat, Fanny o sabah binlerce cesedin o doymak bilmez, acımasız Allahın ayakları dibinde yattığını ve kıraç toprağın sıcağı ve insan kanını emdiğini biliyordu.

VII

Pena Ronda'daki dram, silahların namlusu önünde bile don Bartolomeo'ya orospu çocuğu ve katil diyen ve yeni hükümeti tanımayı reddeden cumhuriyetçilerin —çoğu anarşist ve komünist— toplu idamları ile son buldu. Fakat bunların yanında bir çok ta aristokrat ta öldürülmüştü. Çarpışmalarda vurulmuşlar veya malikanelerinde hemen toprak dağıtmaya başlmış olan yeni hükümetin ve don Luis de Covadonga'nın cömertliğine rağmen hala yeminli cumhuriyetçiler olarak kalmış olan topraksız köylüler tarafından katledilmişlerdi. Diğer aristokratlar halkın kirli elleriyle itilip kakılmaktan kurtulmak için gururları veya yüreksizlikleri nedeniyle keza yine malikanelerinde intihar etmişlerdi. Fanny, Kızıl Saçlı Meryem profilli ateşli dona İnez'in de belasını bulmuş olabileceğini veya hiç olmazsa bazı aşağılık adamlarca pis kokularına dayanmaya zorlanarak acı-

masızca cezalandırılmış olabileceğini düşündü. Bir çok kilise papazı da, cemaata çok azını anlayarak veya duayı dinleyen cemaat gibi tek bir kelimesini anlamadan Latince dualar okuyan papazlar da öldürülmüştü. Aç insanların korkunç öfkesi, gözü hiç bir şeyi görmez ve hiç bir şey arasında ayırım yapmaz bir biçimde taşmıştı. Bu papazlar —Fanny onların dağ köylerinden hastaneye gelişlerine ve kralın isminden her söz edilişinde istavroz çıkarışlarına tanık olmuştu— bu papazlar zayıftılar, kirli ve yağlı cübbeler giyiyorlar, kuru ekmek ve kokmuş keçi peynirinden ibaret yemeklerini sadece günde iki öğün yiyorlardı, çünkü kilise gelirleri çok eskilerden beri başpiskopos ve kardinallerin dipsiz kasalarına akarken onlar acınacak maaşlar alıyorlardı. Amaçları, bedenlerine iş, yoksulluk ve mahrumiyetle işkence ederek ruhlarını yüceltmek olan eski kefaret tahrikatları rahipleri bile öldürülmüştü. Sadece ekmek, başlanmış nohut ve su ile yetinen, yalınayak başı kabak gezen, bedenlerini keçi kılından cübbelerle örten isa'nın gerçek hizmetçileri rahipleri, manastırlarında çıplak granit levhalar üzerinde yataksız uyuyan, gece yarısından gün doğana dek Tanrı'ya yalvaran, gündüzleri bellerini omuzlayarak ovaya kimsesi olmayan birine tarlasında yardıma inen veya hiç bir doktorun ayak basmadığı köhne köy kulubelerine hasta ziyaretine giden keşişler de öldürülmüştü. Onlar, halkın öfkesinin kurşunlarını uysal bir şaşkınlıkla karşılayan savunmasız fanatik ruhlardı. Hiç bir iyi iş yapmayan aksine rahat yaşamlarıyla halkta acı duygular uyandıran ve onların kızgınlığını kazanan Augustinian rahipler de katledilmişti. Bu rahipler çoğunlukla Tanrının kutsal kıldığı toprak Andulusia'da palmiye, portakal ve zakkum ağaçları arasındaki mermer manastırlarda yaşıyorlardı. Onlar bedenlerini rahatsız etmeyen bol, beyaz ve temiz cübbele, ayaklarını sıcak iklimde hoş tutan ağaç san-

dalar giyiyorlardı. Onlar ellernin altında engin kütüphaneleri olan, Latince konuşan, felsefi eserler yazıp okuyan, dünyanın tadına skolastisizmlerinin tepesinde varan gerçek tefekkür ve sükünet aristokratlarıydılar. Rahatlık, iyi yiyecekler, ve bollukla çevrelenmiş olduklarından Tanrılarını, Amerika'lı turistlerin Toledo Kardinalini iyi bir lokantada muhteşem bir yemekten sonra tasavvur edişlerinden farksız biçimde tasavvur ediyorlardı. Ölüm, ayrıca diğer bazı Katolik tarikatlar kadar eski olmayan, yalnızca beş yüzyıllık tarihinde enerjik oluşu, sağlamlığı, putperestleri ve doktrinlere karşı çıkanları kazığa bağlayıp yakışıyla, Kutsal Engizisyonuyla ve hepsinden çok kralları tahttan indirip, tahta çıkarışlarıyla ün kazanan İsa Topluluğuna da geldi. Ve son olarak ta don Bartolomeo'nun Navarralılarının tüm şüpheli unsurları katletmesinden bile önce monarşi için bir şükran töreni yapmaya alelacele karar veren Pena-Ronda piskoposu da öldürüldü. Genç bir İspanyol kızı silahını piskopos üzerine ateşledi, mermi piskoposun brokar kumaş ve dantelle kaplı geniş ve yağlı sırtına saplandı. Bunun üzerine don Bartolomeo bir kez daha katliama başladı. Don Bartolomeo, Hil de sarate daima «Tanrının ve Kralının adına» zavallıiarı öylesine insafsızca ve usanmaksızın katletti ki falanjistler —İspanyol milliyetçiliğinin en son modası— bile ondan korkmaya başladılar ve cumhuriyete karşı ayaklanmayı yöneten adamdan onun değiştirilmesini istediler. Fakat o adam, onları dinlemedi, çünkü don Bartolomeo yeri doldurulamaz, Pizarro'dan bile daha korkunç, fanatik bir kelle kesiciydi.

Bu arada, Leon ve Navarra dağlarından ikonlarıyla, istavrozlarıyla ve azizlerin kutsal emanetlerinden parçalarla gönüllüler sökün etmeye başladılar. Bunlar, papazların üzerlerine kutsal su serptikleri koyu dindar dilenciler ve her cinsten serseriler-

di. Aralarında bazı Carl'cı Savaşın gezileri, ayakları üzerinde zorlukla duran, fakat gençlik yıllarının heyecanını yeniden tadabilmek ve oğullarına kral uğrundaki savaşlarında daha yürekten savaşabilmeleri için cesaret verebilmek amacıyla palaskalarını kuşanmış, antika silahlarını almış geçen yüzyılın don Carlos ve don Alfonso'sunun savaşçıları yaşlı adamlar da vardı. Kalabalık onları kollarının üzerine alarak ve «Yaşasın don Luis de Covadonga, yaşasın Kral!» diye çılgınca bağırışarak alkışladı. Fakat falanjistler alaylı alaylı güldüler, çünkü İspanya tahtına böyle bir belayı kabul etmemeye kararlıydılar. Bol pantolonları, rengarenk nakışlı yelekleri, ve beyaz yün pelerinleriyle Aragon'lu yabaniler de geldi. Onlar, da palaskalarını, Küba savaşından kalan antika tüfek ve tabancalarını ve hançerlerini kuşanmışlardı. Bir çoğu beraberlerinde köpüklü beyaz şarapla dolu tahta içki fıçılarını, şarap tulumlarını ve ayrıca gitarlarını getirmişlerdi. Ve böylece müziğe uyarak mota, bolero, fandango dansları yapan güzel kızlarla komple orkestralar oluşturdular. Onlar, dağlarda binlerce sürüye sahip Aragon'lu zengin sığır yetiştiricileri, başına buyruk, kolay kızan, ne soylu ve ne de zavallı, Ferdinand ve İsabel'in zamanından beri merkezi hükümet için bir endişe kaynağı olan isyankar kişilerdi. Eski Aragon geleneklerine uyarak beraberlerinde dişlerine kadar silahlı rençberlerini, çobanlarını, ve hizmetkârlarını da getirmişlerdi. O sıcak kanlı, kavgacı insanlar, nedenini bilmeden dağlardan inmişlerdi, tamamen böyle, çünkü kanları kaynıyordu —ve ovanın soyluları bundan yararlanmayı biliyorlardı— ve çünkü ovada başlamakta olan sezinlemişler ve o patırtıyı kaçırmak istemiyorlardı. Tüm bu düzensiz kalabalık kampın yanından geçerek kilise papazlarının onlara ateşli konuşmalar yapacağı ve subayların onları müfreze ve taburlara ayırarak daha modern silahlarla donatacağı Pena

Ronda'ya doğru yollarına devam ettiler. Fanny'nin gördükleri gelecek olayların berrak bir göstergesiydi. Gittikçe daha sıklaşarak, ateşi yükselmiş insanlar sevinçli kalabalıktan ayrılacaklar, çılgınlaşmaya ve kalp krizleriyle bayılmaya başlayacaklar ve karınlarında kızıl noktalar halinde kızarıklıklar belirecekti. O, yakında Orta Çağın afetleri gibi yayılacak olan iç savaş tifüsüydü. Ve tüm bunlar olurken hükümet radyosu, isyancıların Madrid, Toledo, ve Barcelo'daki yönetimi ele geçirme teşebbüslerinin başarısız kaldığını, bütün fesatçıların öldürüldüğünü, Bilbao ve Barcelo'da işçi taburlarının oluşturulmakta olduğunu, ordunun ve donanmanın tamamının isyanın başını çeken ve Faslı askerleriyle ilerlemekte olan adamlarla birlik olmadığını tekrarlamaya devam etti.

Yine de her geçen günle birlikte gelen raporlar daha verimli olmaya başladılar, ve isyanın başarılı olduğu daha kolaylıkla anlaşıldı. Aristokratların, kiliseye gidenlerin, küçük veya büyük servet sahiplerinin ve dindar yoksulların yüzlerinde mutluluk okunuyordu. Dosfuentes Markisi malikanesinde gala yemekleri verdi ve hatta eski geleneklere göre köylülerin bir öküz kızartıp efendilerinin fıçılarından kana kana şarap içtikleri bir ziyafet bile düzenlendi. Reddedilemez mantığıyla, Peder Olivarez, Fanny, ve Murier'e komünist tehditin dünya çapında bir kez daha tasfiye edildiğini ispatlamaya girişti. Kardeş Gonzalo, bir kaç gece üst üste ibadethanede kalarak Tanrıya isyancılara yardım etmesi için şevkle yalvardı.

Yalnız Peder Heredia, olanlarda umduğu gibi gitmeyen bir şeyler varmışçasına suskun ve asık suratlıydı. Belki de bir çok kişinin düşündüğü gibi o da, bir Güney Amerika cumhuriyetinde bir kaç generalin tutuklanmasıyla hükümet ilan edilişine benzer bir biçimde herşeyin kısa zamanda olup biteceğini düşünmüştü. Belki soyluların kumanda ettiği

ordu ve donanma bir kez iktidarı ele geçirdimiydi hemen don Covadonga'yı tahta getireceğine inanmıştı. Fakat Fanny, rahibin bunları düşünecek derecede aptal ve cahil olmadığını biliyordu. Belki mücadelenin inatçı, acımasız, ve uzun olacağını ve binlerce kayıp verileceğini anlamıştı, fakat mücadelenin sonuçlarının ve kayıplarının sayısının çabucak böylesine dev oranlara erişeceğini tahmin etmemişti. Murier, Pena Ronda'ya, Dosfuentes Marksinin malikanesine veya dona İnez'e, her gidişinde durumun ciddiyetini ispatlayan haberlerle geri geldi. Rus, Fransız, İtalyan ve Alman gemileri İspanyol limanlarına demir atarak binlerce ton öldürücü modern silahlar boşaltıyorlardı. Dünya bilinci, Cumhuriyeti kurtarmayı, obskurantizm ise yıkmayı istiyordu. Mutlakiyetçi devletler, yeni modern silahlarını İspanyol etinde denemek için kendi subay ve askerlerini gönüllü kisvesi altında gönderdiler. Hazırlanmakta olan, bir kaç bankerin, bir kaç romantik hayalperestin ve Papanın don Alfonso'yu tahttan indirip yerine don Carlos'u geçirmek istediği bir Carl'cı Savaş değildi. Yakında, tüm Avrupa'yı, tüm dünyayı alt üst edecek olan bir kan dökme kasırgasının başlangıcıydı, ilk patırtılarıydı.

Fanny, tüm bunları bir pazar sabahı, Peder Heredia'nın Pena Ronda kilisesinde okuduğu ayinden sonra düşünmekteydi. Kasabadan ondan önce gelmiş, çadırının yanında çıplak stepi seyrederek oturuyordu. Az sonra rahip te geldi. Basit bir köylü arabasından indi ve stepte ağır ağır yürüdü. O, her zaman duadan sonra orada güneşten kızmış kumun üzerinde ve sarı dikenlerin arasında Tanrıyla konuşmasını tamamlıyormuşçasına sessiz bir yürüyüş yapardı. Geri dönüşünde Fanny'i gördü ve ona doğru yöneldi. Fanny'ye öyle geldi ki onun uzun boylu siluetinde, ağır yürüyüşünde, kollarını sırtında kavuşturup dua kitabını kavrayışında öncekilerden da-

ha kasvetli, daha düşünceli, ve daha trajedik bir şeyler vardı. Fanny'yi başıyla sessizce selamladı ve onun kendisi için çadırından getirdiği sandalyeye oturdu. Zarif, temiz, traşlı yüzü yorgundu, yanakları sarkıktı. Fanny aklına aniden rahibin kasabada duymuş olduğu haberler yüzünden alt üst olmuş ve bilinçsizce düşüncelerini dağıtabilme yolları arıyor olabileceği geldi. Belki de dünya nimetlerine sırt çevirmiş yaşamında, Fanny'nin, biçimli bir kadının, görünüşünden hoşlandığı, fanatikçe ve acımasızca reddettiği şeylere belli belirsiz bir ihtiyaç duyduğu o seyrek anlardan birini yaşıyordu. Bir müddet ilgisiz konular üzerinde konuştuktan sonra Fanny, bir bardak viski isteyip istemediğini sordu.

«Hayır,» dedi, «viskiyi sevmiyorum.»

«Viskiyi sevmiyorum» derken bunun başka bir şey içmeyi kabul edebileceği anlamında söyledi. Fanny, Robinson'a biraz brandi getirmesini söyledi. Heredia ondan dört bardak içti —Fanny'nin onda gördüğü ilk aşırılık. Sonra bir sigara yaktı ve Fanny'ye kasvetli siyah gözlerle baktı. Fanny'nin üzerinde kısa kollu, ince, beyaz bir önlük vardı. Sigarasını içerken bir kaç dakika için gözleri, Fanny'nin çıplak kollarına, önlüğünü dolduran göğüslerinin dolgun ve yumuşak yuvarlaklığına takıldı kaldı. Sonra derhal gözlerini ayırdı ve stepe bakmaya başladı. İki kaşı arasında acılı ve düşünceli bir kırışıklık belirdi. O fiziki çekiciliğin kendisi için ne derece kabul edilemez olduğunu, onu fani dünyadan, o dünyanın zevklerinden ve Fanny'den ayıran uçurumun ne kadar derin olduğunu idrak etmiyor muydu? Gerçekte tarikatının kuralları elinde bir bardak brandi fani bir kadının yanında oturmasına izin veriyor muydu? Yine de geçirmekte olduğu fiziksel ve ruhsal gerginliğin etkisinde kalarak o zayıflığa, bakir bedeninin kendini seven kadına duyduğu arzusuna teslim oldu. Fakat onu, o masum zevkin bile tarikatın kural-

larına aykırı olduğunu, ona hiç bir zaman sahip olamayacağını ve herhangi başka bir erkeğin ona bu şekilde bakabilme zevkine her an sahip olduğunu bile bile seyretmek ne kadar acıydı! Ve bunu idrak etmesiyle, her insanda olabileceği gibi onun kalbinin de kıskançlıkla dolması beklenebilirdi. Evet, o anda Meredia, —Fanny bundan emindi— yeminine, iradesine ve mantığına rağmen izin verdiği bedeninin bir dürtüsüyle kendisini arzuluyor ve kıskanıyordu, artık, tamamen fiziksel bir aşk ve fiziksel bir kıskançlıkla. Fanny, derin ve öç alıcı bir sevince kapıldı.

«Murier nerede?» diye sordu, Heredia.

«Kasabaya gitti... Yahutta Markilere. Kesinlikle bilmiyorum.»

«Niçin onunla hiç gitmiyorsunuz?»

«Murier, toplumda çok sıkıcı oluyor. Burada bir içki aldıktan sonraki halini tercih ediyorum.»

Heredia göz kırparak güldü. Bu hareketiyle şunları ima ediyordu: «Çadırlarınızın yanyana olduğunu ve sizin de birbirinize eskiden beri aşık olduğunuzu biliyorum. Belki can sıkıntısı çektiğin saatlerde hafa sevişme düşkünlüğü gösteriyorsun. Fakat nasıl istersen öyle eğlendir kendini. Senin bileceğin bir iş.» «O, seni ilgilendirmiyor mu?» diye haince sordu Fanny gözleriyle. «Hayır, hiç bile,» diye cevap verdi öbürü aynı şekilde gözleriyle.

Yüzü, Fanny'nin onu Arenales Kolejinde gördüğü gün ve buraya geldiği gün kur yapışındaki yapmacıklığı gözleriyle araştırırken takındığı ifade kadar sakin ve alaylı bir hal aldı. Tekrar ten arzusuna ve dünyevi zevklere karşı olan delinmez zırhına büründü.

«Murier, sevilecek bir kişi,» dedi ilgisizce sanki sadece konuşmayı devam ettirmek istiyormuşçasına. «Onu buraya getirten siz miydiniz?»

«Evet, bendim.»

«Yaptığı aptalca bir iş.»

«Benim ki de mi aptalca?»

«Daha da mantıksız. En azından siz bir kadınsınız, o, bir erkek.»

«Herkes sizin kadar aptal olamaz.»

«Sanırım o, hakkımda çıkardığınız bir çok sonuçtan sadece bir tanesidir.»

«Kendime saklamayı tercih ettiğim daha başkaları da var.»

«Onları hakkımızda anlatılan kötü hikayelerden biliyorum,» diye ekledi neşeyle. «Size bunları bazen ben bile anlattım!... Fakat düşündüğünüz kadar kalpsiz değilim.»

«Biliyorum... Ara sıra kendinize benimle konuşma zayıflığına katlanma izni verirsiniz.»

«Tamamen!... Gerçekte, onun, bizim tarikatın kurallarına göre bir uygunsuzluk olduğunu duyunca şaşıracaksınız.»

«Öyleyse neden yapıyorsunuz?»

«Tarikatın uğruna, belki.»

«Gerçekleri teslim edişinizde bile kurnazlığı elden bırakmıyorsunuz.»

«Bir Cizvit oluşum boşuna değil!...» dedi ve iyi kalplilikle güldü ve sonra sesi birden ciddileşti ve öğüt verici bir hal aldı. «Benimle konuşurken benim kiliseli olduğumu unutmayın. Sizi —siz ve Doktor Murier'i— buraya getirten duygular Hristiyanca duygular değil ve bu nedenle böyle mantık yürütüyorsunuz. Onlar, benim haklarında hiç bir şey bilmediğim duygulardır. Onlar hakkında en ufak bir bilgim yok... Yine de bir kiliseli olarak, bazı kişileri felakete sürüklediklerini görürsem onları lanetlemek görevimdir. Yarın, kamp cehennem gibi bir yer olacak. Yarın her tarafta sürünen bitler olacak ve salgın kimseyi bağışlamaz. Bir Hristiyan olarak ben yükümü kabulleneceğim, fakat siz... siz ve Murier?»

«Sadece Hristiyanlar mı ölümü sakince karşılama gücüne sahiptirler?» diye sordu Fanny.

«Evet, sadece Hristiyanlar,» diye doğruladı fanatikçe. «Ve gerçek Hristiyanlar, başkalarının kurtuluşu için kendilerini feda edebilen insanlardır... Diğerlerine söyledim, bir kişi bilen! Hristiyanlığın tahrip edilemez, ölümsüz, asıl özü işte budur. Biz buraya bunu pratikte uygulamaya geldik. Fakat siz... Aşkınız nedeniyle değil mi? Fakat sadece bir kişiyi sevmek ve onun uğruna diğerlerini unutmak-bencillik diyoruz buna! Aşk, ve siz hangi duygudan söz ettiğimi iyi biliyorsunuz, aşk tamamen kişisel bir meseledir, dini akidelerimize tamamen aykırıdır, bizim için kesinlikle kabul edilemezdir. O bir zevk, dünyevi hayat için bir arzu, bir tutku... Ve, o anlamda, bencilliktir!... Geçen gece anarşistlerin kurşunlarına karşı bedenime siper oldunuz, fakat beni sadece kendiniz için korumak istemediniz mi? Aynı şeyi bir başkası için de yaparmıydınız? İşte bu nedenle, şahsen, aşkı bir bencillik olarak kabul ediyorum. Bu şüphesiz, tamamen dinsel bir görüştür ve diğer insanlarla olan ilişkilerinizde sizin için bir mesele olmamalıdır. Biz, Tanrımıza daha iyi hizmet edebilmek için ona uyarız.»

Sessizleşti. O sessizliğin ortasında gözleri tekrar karşılaştı. Fanny hiç bir kızgınlık göstermeden üzgün üzgün güldü. Sadece, aralarında daima var olan uçurumun hala çok geniş olduğunu ve bu uçurumu hiç bir şeyin dolduramayacağını anladı. Fakat ayrıca onun düşüncelerinin kesin olmayan mantığının ve dünya nimetlerine sırt çevirişiyle kısa bir süre önce duyduğu anlık arzu arasındaki çelişkinin ona eziyet çektirdiğini anladı. Onun tarikattaki bugünkü yerine ulaşabilmesi için akıl inceliğini aşırılığa doğru geliştiren Cizvit eğitiminin tüm aşamalarından geçmiş olmasının gerektiğini düşündü. Felsefe, jeoloji ve tıp öğrenimi görmüş, tartışma tekni-

ğinde tamamen ustalaşmış ve seminerlerde yetişmişti; fakat o anda, aklı dağınık olduğundan ve eziyet çekmekte olduğundan Fanny'de sadece acıma duygusu uyandıran çarpaşık kıyaslamalara ve basmakalıp açıklamalara dalmıştı. Zihni karmakarışıktı: aklı ve duyguları ile alt edemeyeceği bir şeylerin var olduğunun farkındaymış gibi görünüyordu. Ardı gelmeyen sessizlik içinde belki hala onun, bedenine siper olarak kendisini tüfeklerden koruduğu o geceyi düşünüyordu. Ona bencillik... Hangi görüş açısından olursa olsun, bencillik denebilir miydi?

Başını sıkmakta olan bir çemberden kurtarmak ister gibi sinirli sinirli salladı. Fanny, onun kendini toparlayacağını ve vaızına devam edeceğini düşündü. Fakat Heredia öyle yapmadı. Yüzü solgun ve hareketsiz kaldı. Kendisinin tamamen inanmadığı ve yenemediği bir şeye Fanny'yi ikna etmeye çalışırken kullandığı mantığın kısırlılığının yine de farkındaydı. Fanny, onun fanatizminin gücünün ve bu fanatizmin kaynağı olan yıllanmış hayallerinin, akıl ve mantığını avucunda tutan ve onu dünyaya ve o dünyanın zevklerine sırt çevirten hayallerin, onun şüphelerini derhal dağıtabileceğini ve ona eski itidalini kazandırabileceğini düşündü. Fakat şimdi son günlerde olanların getirdiği aşırı gerginlik ve Fanny'nin varlığı, onu kişiliğini yöneten bu hayallere yabancılaştırmıştı. Kendini çaresiz hissetti, acı duydu... Evet, belki ona bu kadar acı çektiren şey, bir süre önce hissetmiş olduklarının alevi değil, çelişkileri ve kişisel şüphelere değil fakat hayatına anlam kazandıran hayallere yabancılaşmış olmasıydı. Bunu gizlemeye çalıştı, fakat beceremedi. Fanny'yi coşturan bir kaç saniye içinde onun gözleri şunları söylüyordu; «Düşündüklerin ve hissettiklerin doğrudur, doğru... Fakat o sadece bizim ikimiz için geçerlidir. Asla başka biri için hayatını tehlikeye atmaz kendini feda etmezdin ve işte budur, senin aşkının gücü-

nü gösteren ve beni bitiren bana acı çektiren... Belki ben de seni öyle seviyorum, belki ben de kendimi senin için feda ederdim, bir başkası için değil, Hristiyanca duygularım nedeniyle yapıyorum diye kendimi aldatsam bile! Fakat böyle bir şey, yaşamamın amacından ve manasından feragat etmem anlamına gelecektir. İşte bu, bencilliktir... Senin anlayamadığın mantığıma, görüşlerime ve Tanrı anlayışıma göre bir bencilliktir.»

Ve, belki o, bir rahip olmasaydı ve tutkularını kabul edilmez ve imkânsız şeyler sayan ve bunların itirafını yasaklayan dini olmasaydı sessizliği bozacak ve bütün bunları basit kelimelerle anlatacaktı. Fakat Fanny, onun düşüncelerinin gözlerinden okurken iradesinin ona dünya nimetlerine sırt çevirten çılgınlığının onun benliğini bir kez daha avucunun içine almakta olduğunu açıkça farketti. Ve o, bir kez daha aşkından ve kendi benliğinden metanetle feragat etti ve bunu kendini tarikatına, Kilisesine ve inandığı acımasız Tanrısına daha iyi adayabilmek için yaptı. Onun kendi benliği inkar edişinde kesin bir yapmacık büyüklük vardı; Fanny bunun bilincindeydi, fakat yine de bunu kabul edemezdi, çünkü onda hayatı tamamen değersizleştiren, hayatın tüm neşesini soldurup öldüren acımasız ve gaddar bir şeyler vardı. Fakat yine de bu delilik, ne olursa olsun Heredia'yı ayakta tuttu. Fanny ile konuşurken geçirdiği bunalım gücünü iki misline çıkardı. Yüzü durgun ve berrak bir hal aldı. Tanrısına giden yolda ona önüne dikilmeye cesaret edecek herkesi ateşiyle tüketmeye hazır gözleri tekrar fanalıkla dik dik bakmaya başladı.

«Hangi Tanrıya hizmet ediyorsun?...» diye birden haykırdı Fanny. Onun gözlerindeki kin onuruna dokunmuştu. «Nerede o Tanrı? Çimende mi? Böceklerde mi? Tifüste mi? Yoksa Pena Ronda'daki kilisede mi? Yahut ta senin aklında ve yüreğinde,

belki!... Fakat senin gerçekten bir yüreğin var mı? Hayır!... Senin Tanrın yaşamıyor! Senin Tanrın, aklının seni yönlendiren soğuk, duygusuz ve tahripkar bir uydumasıdır, çünkü sen kalpsizsin, çünkü o uydurma, sendeki bütün insanî duyguları öldürmüş...»

Ve ona sitemler yağdırarak, Tanrıya, Kiliseye ve dine... Küfürler yağdırarak hislerini açığa vurdu. Heredia, onu sakinleştirmeye çalıştı, fakat öbürü sertçe engel oldu ve tekrar hakaret etmeye ve hıçkırmaya başladı. Ve sonunda Heredia, dayanamayacak hale gelip te çadırdan ayrılınca o da birden sakinleşti. Sonra arkasından sıcaktan kavrulmuş stepe, parlak mavi gökyüzündeki kor alevlere dik dik baktı, bir boşluk ve yeis duygusuna kapıldı.

Cumhuriyetçi ve asi generaller kuvvetlerini tekrar gruplandırıyor ve stratejilerini belirliyorlardı.

Uzun, motorize ağır silah konvoyları Medina del Campo yolunda ilerlediler. İspanyol üniforması giymiş fakat İtalyanca ve Almanca konuşan askerleriyle zırhlı taburlar geçti. Ok kadar hızlı avcı uçakları ve dümdüz uçan bombardıman uçakları başlarının üstündeki mavi göğü bir boydan bir boya çizdiler. Cumhuriyetçiler modern silahlara ihtiyaç duymaya başladılar, fakat yine de kızıl işçi taburları daha sistemli savaşıyor ve don Bartolomeo'nun yönetimindeki isyancı bölgeleri bir kaç hareketiyle kuşatıyorlardı. Bir çok soylu orduya yazıldı, geri kalanları sınırı geçtiler. Dona İnez de sınırı geçmeye çalıştı, fakat Pierenelerde savaşan kızıl gerilla kollarının saldırısından korktu ve tüm bir Navvarra piyade bölüğünün koruduğu malikanesinde kalmaya karar verdi. Murier, sonunda onun olgun cazibesinden kurtularak dinsel bir şevkle tifüs hastalarının bulunduğu bir kampa çalışmaya gelerek kendilerini tehlikeye atan doğuştan asil iki senorita ile flört etmeye

başladı. Nişanlıları ilk çarpışmalarda Tanrıları ve Kralları uğruna ölmüş olduklarından rahibe bile olmaya karar vermişlerdi. Fakat ilk gün hastaların kokusundan ve toza bulanmış morarmış cesetlerden dehşete kapıldılar. Ölülere ve acı çekenlere daha büyük bir metanetle bakmaya alışık olan halktan basit iki kızla değiştirildiler.

Fakat salgın daha uzaklara yayıldı, giderek daha fazla kasaba ve köylere ulaştı. Ve daha öldürücü ve acımasızlaştı. Kilise papazları, onun Tanrı tarafından kızıllara gönderilen bir ceza olduğunu iddia ettiler, fakat basit insanlar papazların kendilerinin de hastalıktan niçin öldüklerini pek iyice anlayamadılar. Kardeş Domingo'nun tahminlerine göre —komünistlerden hiç korkmayarak köyleri dolaştı— Pena Ronda bölgesinde hastane yerine karanlık kulubelerinin bitleri arasında, pislik ve paçavra arasında yatan tifüslülerin sayısı bin beş yüzden az değildi. Ve kampta sadece iki yüz yatak vardı. Hastalar, Kardeş Domingo'nun rehberliğinde arabalarla, atların üzerine yüklenmiş olarak, akrabalarının kollarında taşınarak veya yaya olarak geldiler. Ve kampa gelir gelmez, bitkinlikten yıkıldılar. Yeterince yatak olmadığından Peder Heredia, zavallı biçarelerin brandayla örtülmüş bir miktar saman üzerine yatırılmasını emretti. Çadırların da yetersiz olduğu ispatlanınca Cizvitler, çayırın bir kısmını tahta çit ile böldüler ve onlar için daha rahat, gölgeli barakalar kuruluncaya kadar yeni gelen hastaları güneşin cehennemi sıcağının altına attılar. Hastalar arasında çocuklar, hamile kadınlar, yaşlı adamlar ve barakalarına geri dönerken bulaşıcıya yakalanmış bir kaç genç adam vardı. Bir kısmı çılgınlıklarına ve ne olduğu pek belli olmayan bir adalet biçimi üzerine nutuklar atmalarına, diğerleri Isa'ya, Bekir'e Meryem'e ve azizlere yakarmalarına devam ettiler. Ve geri kalanlar da hastalıklarına sessizce katlandılar

ve çeneleri kenetli olarak öldüler. Kara delici İspanyol gözlerinde dile getirilmeyen bir ıztırab yanıyor, ve sanki tüm bu olanlar o ülkede çok eskiden beri savaşlar, kuraklık ve açlık gibi doğal ve önüne geçilmez şeylermiş gibi ölüme korkutucu ve dokunaklı bir teslim oluş okunuyordu. Kampın- hastalıklı insan sürüsüyle tıka basa dolu ağılın— üzerinde asılı bir tropik güneş alev saçıyor, kabus gibi kurşun - mavisi bir sıcaklık, terin, paçavraların ve sefaletin kokusu dalgalanıyordu. Durum, don Bartolomeo'nun, askerleri için sıhhi bir tedbir olarak dezenfekte makinelerinden üçünü de resmen talep etmesiyle daha da güçleşti. Peder Herdia, onu büyük güçlükle makinelerden birini iade etmeyi ikna edebildi.

Hastalar gittikçe artan sayılarda geldiler ve her şey kötüden daha kötüye doğru gelişti. Birçok temel maddeler iyice pahalılaştı veya piyasadan bütünüyle kayboldu. Kralcı coşkunlukları arasında bile soğuk ticari duygularını elden bırakmayan don Luis de Covadonga'nın dindar takipçileri tarafından piyasadan çekilerek istif edilmişlerdi. Hastanenin verdiği yemek ve sabun stokları süratle eriyordu. Artık, Deneysel İlaç Enstitüsünün düzenli gönderdiği tahsisatı veya tarikatın, masrafların karşılanması için sağladığı paranın ele geçirilebilmesi umutları yok olmuştu. Her şey tam bir karışıklık içindeydi. Hiç bir para transferi yapılamazdı. Hastaların açlıktan ölmemesi için Fanny, hazır parasından vermeye başladı. Hepsinden kötüsü, bölgedeki tüm temel besin maddeleri yavaş yavaş tükeniyordu. Sorunların yalnızca askeri yanlarıyla ilgilenen don Bartolomeo her şeyi ordusu için talep etmeye devam etti. Ve vicdansız tüccarlar, un ve zeytin yağlarını inanılmaz fiyatlarla sattılar. Açlığın gaddar ağzı, kamu görevlileri ve yoksul halk için açıldı. Hastane personeli, moral çöküntüsünün ilk belirtilerini göstermeye başladılar.

Tanrıları ve Kralları için savaşa gittikleri bahanesiyle sürücülerden ikisi, kampı terketti ve doğruca Bilbao'daki kızıllara gittiler. Peder Heredia, disiplini sağlayabilmek için personeli topladı ve hainlere tanrının gazabını ve cehennem azabını diledi. Hastaların ölüm oranı o dereceye ulaştı ki mezar kazıcılar, ölüleri gömemez oldular ve ölülerin kokusu havayı zehirledi.

Cizvitler ,ölülerin ruhları için de sağken bedenlerine gösterdikleri merhametli gayretin aynısını gösteriyorlardı. Kardeş Gonzalo, sadece mesai günlerine mahsus olmak üzere ölülerin defin hizmetleriyle görevlendirildi; ölülerin isimlerini, ölüm tarihlerini ve bir cenaze duasının hangi tarihte yapılması gerektiğini kusursuz bir şekilde kaydetti. Bu günlük hizmetler ve dualar, Gonzalo'nun yaşayanların iyiliği için pekala kullanabileceği kıymetli vaktinin büyük bir kısmını aldı. Kendisine verilen sorumlu görev —hayat ve ölümsüzlük arasında aracı olma görevi— onu özellikle gururlu kıldı. Bir cenaze merasimine giderken, tüm koruma gayretlerine rağmen yüzündeki tevazu ifadesi kayboluyordu. Kampın ortasından mağrur bir sessizlik içinde, bir kardinalin ağır ve vakur adımlarıyla, bir sivil muhafız çavuşunun bir boğa güreşine giderken kılıcını şakırdatışındaki gösterişli tavrıyla buhurdanlığını şakırdatarak geçerdi. Bu cenaze törenleri, günün geç saatlerinde, güneş batarken stepte kampın yakınındaki bir sel çukurunda yapılırdı. Ölüler, genellikle, uzun sıralar halinde üzerlerinde koyu bir altın sarısı-mavi ve yeşil renklerde sinek bulutu uçuşarak gömülmeye hazırlanırlar ve gömü öncesi hizmetler tamamlandıktan sonra ortak bir mezara gömülüyorlarmış gibi tabutsuz olarak çukurlara atılırlardı. Güneş bir kızıllık içinde batmaya yüztutup ta step kan kırmızısı bir ışıkla yıkanırken Kardeş Gonzalo, yaşayanlara korkutu nazarlarla bakarak Latince dualar söyler ve buhurdanlığını sallardı. Bu törenlerin yapıldığı saatler Kardeş

Gonzalo'nun, kendinden geçmiş olması nedeniyle salgın saçan bitlerden korkmadığı nadir anlardı.

Mahalli doktorların ve yönetim görevlilerinin yardımlarıyla salgını bir bölge içinde tutabilme çabalarının tümü başarısız kaldı. Pena Ronda'da yaşayan bir bölge doktoru vardı. Adı, don Eladio Rodriguez' di. İnce, zayıf, keçi sakalı ve zorlukla doyurabildiği kalabalık bir ailesi olan bir adamdı. Kampa sık sık salgının ilerlemesi üzerinde bilgi almaktan çok Peder Heredia'yı düşmanlarının iddia ettiklerinin aksine hiç bir zaman bir cumhuriyetçi olmadığına inandırmak amacıyla geldi. Aslında hiç bir düşmanı yoktu. İspanya'daki üniversite mezunlarının çoğunun olduğu gibi o da, yoksul ve mutsuz bir adamdı. Tek endişesi —kâbus gibi bir şey—, yeni belediye kurulunca işine son verilmesi korkusuydu. Bu korkusunda haklıydı, çünkü evde doyurulmayı bekleyen oniki boğaz vardı. Salgına gelince, o, onu hiç etkilemedi ve onu çocukların yazın geçirdikleri ishal gibi mevsimlik bir hastalık olarak mütalaa etti. O gerçeği kendisi keşfetmiş gibi düşünceli bir havayla Fanny ve Murier'e tüm salgın hastalıkların patlak verdiklerinden sonra doruklarına erişinceye kadar geliştiklerini ve o noktadan sonra kendiliklerinden yatıştıklarını anlattı. Don Elaoro'nun görüşüne göre, insanların yapacağı iş, basitçe bu yasaya inanmak ve salgının yatışmasını beklemekti. Aslında, yönetimdeki karışıklık nedeniyle hepsi, bu esefe layık gereksinime teslim olmak zorundaydılar.

Fakat salgın, henüz don Eladio'nun doruğuna erişmemişti ve yayılmasına devam etti. Sınıfların seferberliği, askerlerin harekatı, yoksulluk, açlık ve cehalet ve ayrıca sıhhi tedbirlerin uygulanabilme olanaksızlıklarının fazlalığı, bunların hepsi, salgına yardımcı oldular. Carmelite rahibeleri, daha fazla azim ve didinmeyle ancak kamptan ayrılacak olan nekahet halindeki hastaların bitlerini temizlemeyi başarabil-

diler. Sürekli kullanma nedeniyle dezenfekte makinesi çalışmaz oldu. Bu, gerçek bir felaket oldu. Kasabadaki demirci ve teknisyenler ya seferber olduklarından ya da Bilbao'ya kaçtıklarından onu tamir etmenin hiç bir yolu yoktu. O zaman Heredia, elbiselerin büyük yemek kazanlarında kaynatılmasını emretti. Fakat bunun, personelin elbiseleri için bile yetersiz kaldığı ispatlandı. Fanny ve Murier, gittikçe daha sık olarak önlüklerinde bit bulmaya başladılar. Dolores, Carmelite rahibelerinden biri ve orada kalan iki İspanyol sürücü hastalığa yakalandılar. Dolores kurtuldu, fakat kaderciliği ve kendisini adamışlığıyla çok büyük hizmetler yapabilecek olan Carmelite rahibesi ve iki sürücü öldüler. Aşının sonuçlarına değişken istatistikler yasası uygulandığında bunların, tamamen başarısız olduğu anlaşıldı. Murier, kötü kötü sırıtmaya ve Peder Olivarez'e hastalığa yakalanmak istemiyorsa sadece Tanrının yardımına güvenmesinin yeterli olmayacağını anlatmaya devam etti.

Ölümcül tehlikelerle dolu bu kabuslu günlerde Fanny, acı çekmenin vahşi mutluluğunu ve hazzını tadarak çadırlarda usanmadan çalışmaya devam etti. Her yeni bir gün, Peder Heredia'nın girişimine yeni, daha güçlü ve daha acımasız darbeler indirdi. Cizvit tarikatının ve Isa Bölüğü'nün ününü yayacağı düşünülen hastane, önünde geçilmez bir şekilde kirli saman, bitli paçavralar ve morarmış cesetler yığını olmaktaydı.

Fanny, rahibi arasıra peksimetin, zeytin yağının ve peynirin geri kalan miktarını tesbit edebilmek için gittiği kilerden çıkarken görürdü. Sürekli aşırı çaba ve endişenin ağırlığıyla yüzü oldukça zayıflamıştı. Hafifçe öne eğilerek, ağır ve görünüşte soğukkanlı yürüyüşüyle vazgeçemediği dua kitabını elleriyle sıkarak yürürdü. Bitkin ve ümitsiz görünüyor-

du. Fakat Fanny, onun gözlerine her bakışında onlarda önceden tanıdığı ve onu sonuna kadar, kendisinin veya en son tifüslünün öleceği ana kadar kampta tutacak olan aynı kararlılığı ve yararlanamaz. irade gücünü gördü. Fanny'nin soran bakışına etrafında olan bitenlerde alışılmışın dışında hiç bir şey yokmuşçasına ve kendisini hiç ilgilendirmiyormuşçasına cevap verirdi. Fakat, belki her şey ona bu şekilde görünüyordu ve belkide önüne dikilen engeller onun enerjisini on misline çıkarmıştı. O, bir kez daha kendisinden güçlü olduğunu ispatlamıştı, bir kez daha ondan ölçülmeyecek kadar uzaklara, fanatizminin, tarikatının ve korkunç Tanrısının zaptedilmez granit kalesine çekilmişti. Ve Fanny, o adam kadar erişilmez hiç bir şeyin olamayacağını anladı. Bunun farkına daha açık olarak vardıkça, daha vahşi, daha köle edici bir öfkeye kapılıyordu. O güçlü karekterin boyun eğişini, o demirin kırılışını, ona güç veren Tanrının yerle bir oluşunu ne kadar çok isterdi!.. O sımsıkı, kendini dine adamış dudakları tutkunun tahrikiyle titrettirmeyi, bakir bir papazın genç ve güçlü bedenini öldürücü günahın girdabına atarak onun kutsiyetine halel getirmeyi ne kadar çok arzuluyordu! Fakat bunlar, sadece Fanny'nin kasvetli gecede duyduğu kinci, tatlı, ancak uykusuzluğunu daha da çekilmez eden özlemleriydi. Ertesi gün, hastaların çadırına girerken göz göze geldiklerinde onun önündeki çaresizliğini ve değersizliğini tekrar anladı.

Yine de, ayrılışı bir felakete eşit olacağından, birbirleriyle başbaşa kaldıkları nadir anlarda Heredia, artık onu kamptan ayrılması için iknaya çalışmadı. Şimdi, o, hastane için vazgeçilemez biriydi. Şimdi, Gonzalo ve Domingo kadar iyi çalışabilirdi. İlaçları hazırlayabilir, enjeksiyon yapabilir, kan ve idrar tahlil edebilir, hastaların çizelgelerini doldurabilir, ve hattâ hastanenin masrafları için taahhüt etti-

ği miktarın haricinde kendi kişisel parasıyla açığı kapatarak muhasebe hesaplarını bile tutabilirdi. Şu anda, parasıyla, tecrübesiyle, ve kendini fedaya hazır oluşuyla hastane için gerekliydi. Ve işte bu nedenle Heredia, şimdi bu derece alçak gönüllüydü ona karşı... Evet, Fanny'nin geniş hayal gücünün bu sanısı, gerçeğin kendisinden pek uzakta değildi. Korkunç, fanatik, vicdansız ve acımasız bir Cizvit'le karşı karşıyaydı. Onun karekterini ve hareketlerini bütünüyle anlamıştı. O ince, azizvari yüzünün, o çekici gözlerin ve o yirminci yüzyıl engizisyoncusunun görünüşü şimdi artık onu etkilemezdi. Şimdi gecenin yarısında onun çadırına hiç bir umutsuzluğa kapılmadan gidebilir, kollarını boynuna dolayabilir ve yerine getirmek için buralara kadar geldiği amacını tamamiyle gerçekleştirebilirdi— ve o, buna hiç bir şekilde darılmaz ve kızmazdı, yeter ki hastanede aynı gayretlilikle çalışın ve yeter ki kendi parasıyla bütçedeki açığı kapatsın...

FANNY LOYOLA'YA KARŞI

I

Evet o, kuvvetli uyku ilacı dozuna rağmen çadırında gözleri açık geçirdiği boğucu Castilie gecelerinden birinin sinirlerin iyice zayıfladığı yalnızlık saatlerinde habersizce aklına giren sabit ve acımasız bir düşünceydi. Bu düşünce, sinirlerini delilik noktasına dek gerdi ve onu derhal yataktan çıkmaya zorladı. Carmen, seslice uyuyordu. Düzenli nefes alışı, zeytin ağacının hışırtısıyla birleşti ve stepten çakalların her geceki uluması geldi. Bir sigara yaktı. Derin derin içine çektiği tütün dumanı ciğerlerini tahrik etti. Öksürüğünü zorlukla bastırmaya çalışırken (Carmen'i uyandırmak istemiyordu) amacına oldukça yaklaştığına dair yakıcı bir duyguya kapıldı. Duygu öylesine keskin ve şüphesizdi ki birden hemen hemen fiziksel bir heyecan duydu. Bir tür hareket planı bile tasarlamaya vakit kalmadan düşünceleri, birden daha şimdiden kendisine öyle yakın ve öyle erişilebilir ki onu yakalaması için sadece ko-

lunu uzatması yetiyormuş gibi görünen o anın hoş hayallerinde gezinmeye başladı. Ve eliyle gayri ihtiyari bir hareket bile yaptı, çünkü o anda rahibin sedef gibi parlak bedeni, Arenales Kolejinde çocukların jimnastik dersindeki haliyle gözlerinin önünde belirmişti. Heredia için duyduğu tüm duygular— kızgınlık ve hayranlık duygularının, metafizik korku ve aşırı sevgisinin, kendini onun için feda edebilme ve yüzünü tırnaklarıyla parçalayabilme yeteneğinin bir karmaşası—, ona nihayet anlayabildiği ve Heredia'nın bedenine sahip olmaktan başka hiç bir şey olmayan bir çeşit kendini aldatma olarak göründü. Tüm ihtiyaç duyduğu buydu. Senelerdir hiç kimseden bundan fazlasını istememişti. Sevdiğini zannettiği erkeklerin hemen hemen tümüyle olan ilişkileri, o mülkiyet ilişkisinden ibaretti. O erkeklerdeki ruhsal unsur, sadece, aynı haz motivinde aranılan çeşniyi sağlayan biçim idi. Önceleri onu alaycılığı, zekâsı ve kadınları ayartmadaki başarısıyla kendine çeken Murier idi. Şimdi onu kendisine çeken, Tanrısına olan tuhaf bağlılığıyla, fanatik bakirliğiyle, kişiliğinde titreşen belli belirsiz tutkular nedeniyle ve hatta belki de sadece bir İspanyol rakip oluşu nedeniyle Heredia idi. Murier'den almış olduğu şeyi Heredia'dan da almak istedi— sadece birkaç hafta, birkaç gün ve hatta birkaç saat için en çılgınca bir ruh heyecanı, teninin en keskin spazmlarını tatmak— ve sonra, ayrılacak, turistlerin Granada'dan ayrılmadan önce Alhambar'nın Kızıl Kulelerine veda ederken takındıkları sıkkın ve melankolik gülüşlerin aynısıyla elveda diyecekti. Şimdiye kadar kendini ne kadar aldatmıştı. Ona aşık olduğunu ve onsuz yaşayamayacağını nasıl düşünmüş olabilirdi! Kendi kendine güldü, onu bir yarı-tanrı ve doğaüstü bir varlık olarak gördüğü anları düşünerek, gerçekte onun bir deli, sadece bir deli!.. olduğu anları. Nihayet, Heredia'yı mantığının berrak ışığı altında görebildi. O, bir

Cizvit'ti, bir gaddar, deli Cizvit! İsa'nın uğruna, Katolik İmparatorluğu hayali uğruna, ve tarikatının uğruna satardı milletini, anasını ve kendisini!... Evet, kendisini bile! Tamam, öyleyse! İşte, Fanny'nin de satın almak istediği buydu, tamamiyle buydu!

Fakat onu böylesine yüksek bir fiyatla, böylesine düşüncelerin pahasına ve böylesine ölümcül tehlikelere katlanarak satın alacaktı! Hayır, birinin tüm bunları yapabilmesi için deli olması gerekiyordu! Birden kendini evvelkinden daha aşağılanmış, daha gursuz hissetti, birdenbire daha önceki yaşantısının özlemini duydu: salgın taşıyan bir bitin üzerinde süründüğü korkusu olmadan yatabileceği bir yatağın, birlikte bir gece kulübüne gidebileceği, Tanrı, yoldaşları, ölüm ve tifüs üzerinde konuşma zorunda olmayarak neşeyle gülüp dansedebileceği bir erkeğin özlemini duydu. Bu maceraya bir son verse ve bu yerden mümkün olduğunca çabuk ayrılsa daha iyi olacaktı! Fakat tekrar Feredia'dan ebediyen ayrılma düşüncesiyle, tifüsten dehşete kapılmış, aşağılanmış, sefil bir korkak gibi geri çekilme düşüncesiyle alt üst oldu. İşte, teslim oluyordu!.. Tam hareketlerine meydan okuması gereken bir zamanda tutarsız ve korkak oluyordu. Yalnızca kolunu uzatıp yakalayacağı anda avından vazgeçiyordu. Hepsi bir yana, bu kadar parayı niçin harcamış, böylesine acılara niçin katlanmış, böylesine tehlikelere niçin atılmıştı? Hayır!.. Gerçek bir İngiliz kadını olacak, işi en sonuna kadar götürecekti!.. Ve işin sonunu tekrar görme düşüncesi, onda önceki heyecanını canlandırdı. Bununla beraber bu kez özlediği şeyler, hayalinde ülkenin egzotik doğası, çekiciliği ve koyu şehvete düşkünlüğü ile boyanmış değildi. Aklının gözüyle gördüğü tek şey, onun baştan çıkartılışının... hayır, bir papazın satın alınışının kaba sahnesiydi. Fakat aynı yolla bir jigolo da satın alınabilirdi! Hayır, o da olmayacak! Ne kadar aptal, zavallı ve ça-

resizdi! Niçin bir karar alamıyor, harakete geçemiyordu?.. Boğucu gecede, şuursuzlaştı, kulakları zonkladı ve vücudu asabi bir terle sırılsıklam oldu. Ve o zaman bir çıkmaza girdiğini hissetti. Dünyadan yokolmak, etrafında kendini üzen her şeyi unutmak, içmek, ölünceye dek içmek... arzusuna kapıldı.

Elektrik lambasını çat diye aceleyle yaktı ve kendine bir bardak viski döktü. Çakallar, stepte hala hüzünle uluyorlardı. Şimdi, mezarlığın bulunduğu küçük çukurun etrafında toplanıp cesetleri sığ mezarlarından çıkarmaya çalışıyorlardı. Dışarda kopkoyu bir karanlık vardı. Çadırın girişindeki branda, Sierra Divisoria'dan gelen rüzgarla usul usul sallanıyordu.

Lambanın ışığı, Carmen'i uyandırdı.

«İstediğiniz bir şey mi var?» diye sordu.

«Hayır, yok. Kalkman gerekmiyor.»

«Ölüler, bu gece de berbat kokuyor! Orada görevli adam bütün cesetleri çadıra sokmayı becerememedi, herhalde.»

«Demek cesetlerin yanında da nöbetçi var, ha?» diye sordu Fanny dalgın dalgın.

«A, evet, senora!.. Biz ölüleri asla yalnız başlarına bırakmayız, çünkü ruhları asla sükunet bulmaz sonra.»

Kız yatağında öbür tarafına döndü ve tekrar uykuya daldı. Hüzünlü, aşina seslerin bozduğu önceki sessizlik tekrar çöktü. Fanny, bir bardak daha viski içti. Alkol başını döndürdü, fakat bir ferahlık vermedi. Birden bir otomobil gurültüsü ve daha sonra yaklaşan ayak sesleri işitti. Herhalde, Murier'di. Hemen her gece, gider poker oynar veya çevrenin aristokratlarıyla içerdi. Onlardan birinin arabası düzenli olarak onu almaya veya geri getirmeye gelirdi. Onun bu kez her zamankinden daha erken döndüğünü dü-

şündü. Herhalde çadırından sızan ışık, onun durmasına ve seslenmesine neden oldu.

«Fanny!..» dedi yavaşça girişteki brandayı kaldırmadan.

«Giyinik misin?»

«Hayır, değilim.»

«İyi geceler, öyleyse.»

«Bir dakika!.. Giyinip çadırına geleceğim.»

«Peki, eğer arzu edersen.» dedi tereddütle.

Fanny, onun sesinin yorgun ve titrek olduğunu düşündü. Aceleyle sabahlığını giydi ve onun çadırına gitti. Murier, gaz lambasını yakmış, elinin ayası başına dayalı vaziyette ziyafet elbisesiyle katlanan sandalyesinde oturuyordu.

«Neyin var?» diye sordu merakla.

«Bilmiyorum... Zannederim ateşim yükseliyor. Dosfuentes'lerdeki pokeri bırakmak zorunda kaldım.»

Gece sıcak ve boğucuydu, fakat Fanny birden soğuk bir ürperti duydu. Elini Murier'in alnına koydu. Ateşinin çok yüksek olduğunu anladı. Gözleri mahmur ve kanlıydı. Çadırlarda böyle bir çok göz görmüştü.

«Jacques!..» diye fısıldadı. «Jacques!..»

Kolları içgüdüyle uzandı ve omuzlarını yakaladı. Panik içinde, histeriyle onu kucaklayıp öpmeye ve sonra ümtisiz ve zaptedilmez yaşlarla ağlamaya başladı. Gecikmiş bir pişmanlık duydu, çünkü bu bulaşıcı hastalık ve ölüm yuvasına onu kendi getirmişti.

«Haydi, haydi, bırak şu ağlamayı!..» dedi Murier ilgisiz görünmeye çalışarak. «Benim için daha şimdiden yas tutmaya başlama!.. Ayrıca, hiç bir yerde tifüse yakalanan mutlaka ölür diye yazmıyor... Papazlar dualarında günde üç kez benim adımdan söz ediyorlar.»

«Carmen!..» bağırmaya başladı Fanny. «Carmen!.. Heredia'yı çağır! Derhal o cübbeli şeytanı çağır!»

«Bağırma öyle!» dedi Murier sertçe. «Daima histerik oldun! Tifüs olmayabilir. Yarın öğreniriz.»

«Fakat ne olabilir?.. Ne?» diye hareketle tekrar etmeye devam etti Fanny.

«Malarya, belki?»

«Başın ağrıyor mu?»

«Biraz ağırca gibi geliyor.»

Carmen, Fanny'nin çadırından koşarak geldi.

«Kimi çağıracaktım, Senora?» diye sordu kız dehşetle.

«Hiç kimseyi!» diye yüksek sesle bağırdı Murier. «Derhal yatağına dön!»

«Carmen!..» diyerek emirler yağdırmaya başladı Fanny, bazen kızgınlıkla bazen yalvaran bir sesle. «Bana yardım et de onu soyalım!.. Ayakkabı bağlarını çöz!.. Biraz taze su ve limon getir! Beni işitiyor musun, seni aptal kız seni, kendine gel!..» diye bağırdı korkmuş ve hiç bir şey yapmadan öylece dikilen kıza. Ve sonra Murier'in ceketini faydasızca çekiştirmeye başladı. «Don Santiago tifüsten hasta!»

«Tifüs!..» diye tekrarladı kız ve gözleri dehşetten büyüdü.

Carmen telaşla eğildi ve Murier'in ayakkabı bağlarını çözmeye başladı, kendi kendine dehşet içinde tekrarlanarak: **«Madrecita!.. Tifo exantematico!..»**

«Eee, ne çıkar bundan?..» dedi Murier bağırarak söz sırası kendine geldiğinde. «Gidin buradan, ikiniz de!.. İşitiyor musun beni, aptal kız, rahat bırak ayağımı!»

Sert bir el hareketiyle kızı itti ve ayağını kurtardı. Yüzü çarpıldı. Kanlı gözleri, vahşice bakmaya başladı. Fakat daha sonra gücü birden tükendi ve bütün ağırlığıyla yatağının üzerine yığıldı. Sesi baygınlıkla çıktı:

«Çoktandır **myocarditisim*** vardı ve virüs onu il-

---

* **Myocarditis**— Kalp kası iltihabı (ç)

tihaplandıracak... Bana bir cardi cardiosol enjeksiyonu ver.»

«Heredia'yı çağır!..» diye fısıldadı Fanny İspanyol kıza.

Sonra Murier'e enjeksiyon verdi ve ateşini ölçtü. Termometre kırk dereceyi gösterdi. Yüzü gittikçe daha çok kızarıyordu. Aklı gittikçe daha çok bulanıklaşıyordu. En sonunda anlaşılmaz sözcükler mırıldana dek yüksek, gergin ve kin dolu bir sesle şakalar söylemeye başladı. Kalbi gittikçe yavaşlıyor, nefes alması güçleşiyordu. Yüksek ateşi, onda korkunç hayaller uyandırıyor, dehşetini— her yaşayan insanda var olan ölüm korkusu— arttırıyordu. Fanny, yatağının kenarına oturdu ve alnına ıslak mendiller koymaya başladı. Biraz limonata hazırladı ve ara sıra büyük bir susuzlukla içtiği çatlak dudaklarına uzattı. Kendini işine bu derece vermişken, göz yaşları, bilincinin derinliklerinden gelen bir bollukla akıyordu. Fakat yalnızca pişmanlık duymuyordu. Fanny, şimdi, yakın bir dostunu kaybetmekte olan bir insanın elemiyle ağlıyordu. Birdenbire, birbirlerinin ellerini sıkıca kavramış olduklarını farketti. Yarı soylu, bireyci, haylaz, toplumun parazitleri olan, soyluları ve yoksulları aynı derecede hakir gören, bencillikleri nin ve insanlardan nefretlerinin kendilerini bir kurt gibi için için yediği onlar bile, insanî dayanışmaya ihtiyaç duydular!

Çadırın girişinin yakınından gelen bir hışırtı, onu göz yaşlarından ve ıstırabından zorla ayırdı. Gelen, Heredia idi. O anda bile o aptalca refleks hareketini —dua kitabını kapıp yanında getirmek— yapmış olmasının, onun iğrençliğinin bir ürünü olduğunu düşündü. Yine de, belki, Murier'in hastalığı karşısındaki heyecan ve endişesini açığa vuran ve farkına varmadan yaptığı bir hareketti. Fanny'yi sorguya çekerken başını sürekli olarak sağa, sola ve aşağıya çevirmekteydi, sanki önünde görmeyi arzulamadığı Şey-

tanın ta kendisi dikiliyordu. Fanny, birdenbire sabahlığının biraz açılmış olduğunu ve onun için bir kadının çıplaklığından daha müstehcen bir şey olamayacağını anladı. Kızgın bir hareketle sabahlığını bedenine iyice sardı, fakat o, bunu farketmemiş gibi davrandı.

«Beni kaygılandıran şey, kalbi,» dedi endişeyle stetoskopu kulağından çıkarırken. «Endokradik sesler var ve adelenin zayıflamasıyla yetersiz kalabilir. Çok içmiş...» «ve burada içmemesi beklenebilir mi? dedi Fanny kızgınlıkla.

Rahip, ona hüzünlü bir pişmanlıkla baktı. Fanny, onun Loyola'nın emrine uygun olan bu alçak gönüllük, zorlama tevazu ve kuzu uysallığı ifadesine yabancı değildi. Fakat aynı zamanda biliyordu ki bu uysal, altın parıltılı Andulusia'lı gözler, anında sert ve buz gibi olabilirdi.

«İkinizi de ikaz ettim, senora,» dedi gerçek bir Cizvit sabrıyla gözlerindeki ifadeyi değiştirmeyerek. «Buradaki işimiz zor ve tehlikelidir diye.»

«Biliyorum!.. Görevinizi yaptınız!» dedi Fanny öfkeyle.

Heredia ona bir bakış fırlattı. Gözlerinin ifadesinde şaşırmışlık taklidiyle yahutta tam bir içtenlikle —Fanny iyice ayırdedemedi— acı bir gölge belirdi.

«Senora, onu sadece görevim olduğu için yapmadım,» dedi hangi duygunun ifadesi olduğu zorlukla tanımlanabilecek güya tahrik olmuş bir sesle. «Bunun farkına vardığınız, anlar olmuştur belki. Size karşı davranmışım ve görünüşteki tutumum, bir anlam ifade etmez.»

Durdu, görünüşte kendi itirafıyla zihni karışmıştı ve sonra devam etti:

«Farkındasınız, belki, hayatımı kurtardığınız o geceden sonra size olan dostça duygularım tamamen değişti. Sizi kaprisli ve uçarı bir kadın sanmıştım. Fakat daha sonraları, sizi burada tarikatın

çıkarına tutmak istediğimi söylediğim zaman bile, «burada tekrar durdu ve ona şimşek gibi bir bakış fırlattı,» duygularım tamamen farklıydı, kalmanızı istedim, çünkü sizsiz yapamazdım... Bunu nasıl kabul edeceğinizi bilmiyorum.»

«Bensiz yapamaz mısınız?.. Hastane için mi demek istiyorsunuz? Onu çoktandır biliyorum.»

«Hayır!.. Benim için, kendim için. Beni gerçekten anlamıyor musunuz, senora?»

Ateşiyle çılgınlaşan, sayıklayan Murier'e endişeyle baktı, ağzından çıkan kelimeleri duymuş olmasından korkuyormuş gibi.

«Merak etme,» dedi Fanny alaylı. «Sayıklıyor ve bir sözcük anlamaz... Ölecek. Fakat bana söylemek istediğiniz neydi?»

«Sizi seviyorum, senora. İlişkilerimiz aslında değişmiyecek olsa da bunu bilmenizi istiyorum.»

Delirmiş miydi? Fanny, ona şaşkınlık içinde baktı. Bir azizin, bir putperest tanrısınınkine benzeyen yakışıklı yüzü alçak gönüllülükle öne eğikti. Gözlerinde tatlı bir bakış vardı. Sesi taklitedilemez, ipek gibi bir yumuşaklık içindeydi. Ah, korkak!.. Bu, onun gerçek yüzü olabilir miydi? O sahte, koyunumsu uysallığın arkasında, o maskenin arkasında ne vardı? Fanny'nin, Murier'in hastalığından sonra kendinden gelebileceğinden, aklını başına toplayabileceğinden ve Pena Ronda'dan ayrılabileceğinden korkmuyor muydu? Ve şimdi... evet, tam şimdi, onun yerini alabilecek ve hastane için para sağlayabilecek biri bulunabilir miydi? Böyle bir sağmal ineği bir başka yerde bulabilirler miydi? «Aslında ilişiklerinin değişmiyeceğini» şart koşarak bu yaltaklanıcı itirafta bulunmasının tek nedeni buydu. Aptal!.. Hala Fanny'nin onun iltifatlarını ruhunun tanrısal bir gıdası olarak kabul edeceğine inanması mümkün müydü? Cömert çe yanında kalmasına, bu ölüm çukurunda kendisine yardım etmesine, hastanenin hemen hemen tüm

masraflarını üzerine almasına izin vermişti, ve şimdi de onun kendisini terkedebileceğinden korktuğundan diğer iyiliklerine gerçekte var olmayan bir duygunun düzenbazca itirafını ekliyordu. İki yüzlü! Yalancı! Cizvit!.. Fakat, belki —aşık bir kadının ümidi— belki söylediği sözlerde bir nebze doğruluk payı vardı! En azından, ona daha önce yalan söylememişti, en acımasız gerçekleri söylemek zorunda kaldığı zamanlar bile. Aslında onun hayatını kurtarmamış mıydı, onun bu nedenle ona karşı müteşekkir olmaması için canavarca duygusuz olması mümkün müydü? Ve son olarak ta, kendisini kampa tarikatın çıkarına kabul ettiğini söylediği zaman bu, gurur ve fanatizmi nedeniyle içinde iradesine rağmen canlanan samimi duyguyu gizleyebilmek amacını taşımıyor muydu? Hayır, onu bu kadar aceleyle mahkum etmemeliydi, emin olmalıydı. Acele etme!.. Yavaş!.. Fakat Fanny'nin kamptan ayrılması korkusuyla yalan söylüyorsa, o zaman itirafı bir teklif anlamına geliyordu... evet, kendisini, bedenini satma teklifi ki böylelikle hastaların aç kalmasını önleyebilsin. Aman Tanrım, eğer durum böyleyse, Fanny, bunu kabul edebilir miydi? Hayır, asla!.. Fakat emin olmalıydı, önce emin olmalıydı! Bütün gücünü topladı ve sertçe konuştu:

«Lütfen, benimle böyle dindarlık taslayan bir tonla konuşmayın!.. Bir kerecik cennetvari faziletini bir yana bırakın, yalvarırım, ayağınızı toprağa basın! Ve kelimede bana senora demeyi bırakın, çünkü yüzünüzün tırnaklarımla paralanması tehlikesiyle karşı karşıyasınız... Anlıyor musunuz, don Ricardo?»

Anladığını belirtmek için başını salladı, fakat kendisinin vaizimsi dinsel hitabının yerine onun dünyevi bir tarzda hitap edişinden rahatsız oldu. Aşina bir yarı kibirli, delirtici derecede alaylı bir gülümseme geldi dudaklarına. Bir kez daha gözleri, farkına varılmadan bir çelik kadar sertleşti. Belki şeytanca

sezişiyle Fanny'in niyetini tahmin etti ve tarikatın emrettiği, uysal, koyunumsu görünüşünü akılsızca terketti. Fakat... o, onun kendisini satabilmekten aciz olduğunun göstergesi değil miydi?

«işte o kadar!..» diye sinirli sinirli devam etti. «Bir kerecik, insanların arasına inin, bir kerecik insan olun!.. Beni sevdiğinizi söylüyorsunuz... Doğru mu?»

«Evet, oldukça doğru,» diye cevapladı ve sesi daha önceki sahteliğinden uzaktı.

«Ne zamandan beri?»

«Beni anarşistlerin tüfeklerinden koruduğunuz o geceden beri, mahkemede benim iyiliğim için doğruyu söylediğiniz günden beri... sizi ilk gördüğüm andan beri!..»

Berrak bir sesle, basitçe, hiç bir heyecan göstermeden konuşuyordu ve gözlerinin çelik sertliği gittikçe daha keskinleşiyor daha da delicileşiyordu. Fanny, ondan fışkıran kuvvet ile karşı karşıya geldiğinde tekrar kararlılığını kaybetmekte olduğunu anladı. Kalbinin attığı ağırlaştı, bacakları ağırlığını güçlükle taşır hale geldi. Birdenbire, o adamı kendisini bir fahişe olarak görse ve üzerine taş fırlatmaya başlasa bile yine seveceğini, ayaklarına kapanacağını ve yanına kalabilmek için yalvaracağını idrak etti. Gaz lambasıyla aydınlanmış haliyle Heredia'nın yüzü, onu kendine çeken ve ezen mıknatıslı, şeytani bir güç, kabusvari bir güzellik yayıyordu. Birdenbire irade kontrolunu kaybetmeye başladığını, aylardır bastırmaya çalışan dürtünün, ona onun dudaklarını, bedenini, kalbini... herşeyi, ondaki herşeyi arzulatan o dürtünün, şimdi kendine tamamen hakim olduğunu ve korkunç, karşı konulmaz bir güçle üzerine bir baskı yaptığını hissetti. Bir gece kelebeğinin kendini yakıp yokedecek atılışı gibi, o da, tamamen öylesine kendini rahibin boynuna attı, ona bir panter gibi sarıldı ve dudaklarını dudaklarına yapıştırdı. Hiç bir

kadın, bir erkeği asla bundan daha büyük bir tutkuyla kucaklamamış, hiç bir dudak bir diğerini asla bundan daha ateşli öpmemişti. Nefes alışı durdu, kalbinin atışı iyice yavaşladı, tüm benliği bir çeşit delice, vahşi ve yakıcı bir mutluluğa gömüldü. Fakat hemen bunu takipeden an içinde demirden, katı, hiç kuşkusuz güçlü bir kolun, kendisini kabalıkla o benden ve o dudaklarla olan zevkli temasından ayırarak uzaklaştırdığını, o şeytani, hemen hemen doğaüstü katılıktaki kolun ayaklarını yerden kestiğini duydu. Bedeninin cadırın duvarına çarptığını ve esneyen brandanın kendisini bir yay gibi fırlattığını hissetti. Bir şişe devrildi, birkac bardak düştü, sigaralar etrafa dağıldı... Kendisini durdurabildi, dengesini tekrar sağladı, fakat hiç bir şey işitmez ve görmez oldu. Daha sonra kendine geldi ve sanki bir rüyadaymış gibi bir rahibin, bir İspanyol rahibin, bir kadının murdar dudaklarının temasından fanatikçe kurtulma çabasıyla dudaklarını sildiğini gördü. Islık gibi bir ses işitti:

«Defol burdan!.. Bana bir daha dokunmayacaksın!.. Nefrete layıksın!.. Çadırı derhal terket!»

«O, benim çadırım...» dedi hala rüyadaymış gibi.

«Farketmez!.. Hemen çek git!.. Yarım saat sonra gel!.. Onunla kalıp bir enjeksiyon daha vermeliyim...»

Ve o, itaat etti, yine bir rüyadaymış gibi, ve çadırın çıkışına doğru yöneldi.

Her şey bitti!.. Daha fazla bir şey olmadı. Olanlar, onun vahşi bir histeri nöbetiyle tepki gösterme yeteneğini tamamen köreltmişti. Sadece, tüm varlığının delice nefret, hareket geçmek için vicdansız, öç alıcı bir arzu kesildiğinin bilincindeydi, fakat herhangi bir şey söyleme, düşünme veya yapma gücünden yoksundu. Sadece, boğazını sıkan bir spazmın,

havasızlıktan ciğerlerinin tıkandığının farkındaydı. Hava!.. Daha fazla hava! İklim niye bu kadar cehennemîydi, gece niye bu kadar boğusuydu!.. Yine de bir kaç adım yürüyünce nefes alabildi ve derhal cesetlerin kokusunu aldı. Birden, İspanya'daki tüm rahiplerin cesetlerinden yapılmış dev bir yığını görme arzusu duydu. Eğer, komünist ve anarşistlerin bir partizan kolu, şimdi kampa veya Cizvitlerin Toledo' daki evlerine veya herhangi bir manastıra saldıracak olsaydı, onları alkışlar, onların ateş edişine ve adam öldürüşlerine katılırdı. Kızıllar, ancak kızıllar, rakipleri temizleyebilir ve İspanya'yı o kara, iğrenç, orta çağ görünümünden kurtarabilirdi! Toplu katliamların ve anarşistlere Heredia'yı sürükleyip götürmek isteten taşkınlığın manasını şimdi anladı. Evet, İspanya'yı ancak kızıllar kurtarabilirdi!

Saçmalık! Her ne şekilde olursa olsun, İspanya' dan ona neydi!...

Çadırına gitti, kendini yatağına attı. Ve sadece iki dakika aldı, öfkesinin yatışması, kendine acı veren utancı tekrar duyması ve kendini bir kez daha gerçek haliyle görebilmesi— bir kibirlilik paçavrası, kiracılarının emeği ve alın teriyle geçinen histerik bir taş bebek, film aktörlerinin, boksörlerin, ve haylazların peşinde koşan ve sonunda çılgın bir İspanyol rahibinin boynuna atılan revaçta bir fahişe. Fakat şimdi, o rahipten ne kadar nefret ediyor ve bir panter yırtıcılığıyla onun boğazını parçalamayı ne kadar arzuluyordu! Hayal gücü, planlar tasarlayarak, onun kalbini ve gururunu delecek, ona kan ağlatacak kelimeler arayarak acımasız manzaralar çizdi. «Ey, sen İsa Topluluğunun muhterem aptalı!.. Sana ödeteceğim, tüm bunları çok pahalıya ödeyeceksin! Seni nasıl aşağılayacağım, göreceksin, ayağıma kapanıp insaf dileyeceksin! İntikamımı almadan kamptan ayrılmayacağım, hayır, asla!..»

«Bir şey mi dediniz, Senora?» diye sordu Carmen uykulu uykulu.

«Hayır, demedim.»

«Bir dakika önce bir şeyler söylediğinizi sandım.»

«Rüya görmüş olacaksın.»

«Son Santiago nasıl?»

«iyi değil.»

«**Santissima Virgen**!..* Kurtulması için hiç bir ümit yok mu?»

«Bilmiyorum.»

«Herhalde onun çadırından henüz geldiniz ve yorgunsunuzdur. Yerinizi almamı ister misiniz?»

«Peder Heredia, onun yanında.»

«Zavallı don Santiago!»

Fanny, sabahlığını çıkardı ve giyinmeye başladı. Carmen yataktan fırladı.

«Nereye gidiyorsunuz, senora?» diye sordu korkuyla, hanımının yüzünde ve boynunda beliren öfke kızarıklıklarına bakarak.

«Peder Olivarez'e.»

«Tek başınıza mı?.. Size arkadaşlık edeyim mi?»

«Kapa çeneni!.. Yatağına yat ve uyu!» diye emretti Fanny haşince.

Omuzlarına yağmurluğunu attı ve elinde lamba, çadırdan çıktı. Kızgınlığı ve nefreti biraz olsun yatışmıştı. Murier'i düşünmeye başladı. Çadırının yanından geçerken içeriye bir göz attı. Heredia, halâ yatağın kenarında oturuyordu. Murier, hâlâ sessizce sayıklıyordu, fakat şimdi biraz daha iyi görünüyordu. Bir vecit halinde konuşuyordu ve nefes alışı o kadar güçlükle değildi. Murier için bir şeyler yapmalıydı. İlk düşündüğü, onu sabahleyin ilk iş olarak Pena Ronda'ya götürmek, temiz ve serin bir odaya yerleştirmek ve iyileşinceye kadar onun yanında kalmak

---

* **Santissima Virgen** — İsa'nın Kutsal Anası.

oldu. Evet, elbette öyle yapmalıydı, çünkü çadırın içindeki sıcak ve pis hava, onu bitirecekti. Şimdi, Olivarez veya Domingo'yu bulmalı onlardan birine sabahleyin erkenden kasabaya gidip bir oda bulmasını rica etmeyi düşündü.

Çadırlar arasında yürümeye başladı. Cesetlerin iğrenç kokusu, kampın öbür yanından dalgalar halinde geliyordu. Ayın son çeyreği ufukta yükselmişti. Kamp uykudaydı veya daha doğru can çekişiyordu, çünkü şimdi inlemekte, sayıklamakta, ve su için yalvarmakta olan hastaların büyük bir kısmı sabaha kadar ölmüş olacaklardı. Gece nöbetinde bir kişinin veya tüm kampta en çok iki kişinin olduğunu ve hatta o gece nöbetinin bile ilaç yokluğundan gereksiz ve faydasız olduğunu düşünmek çok kötüydü. Doğru, bulaşıcı, organizmaya bir kez girdi mi bakıcılar onun karşısında güçsüz kalıyorlardı, fakat yine de kalbin atışını sürdürebiliyor ve hastaların maneviyatlarını yükseltebiliyorlardı, eğer ancak yeterince ilaç varsa tabi. Bu nedenle şimdi onlar, sadece ölümün aciz seyircileriydiler. Don Eladio gibi doğaya, hastaların kendileri gibi Tanrıya güveniyorlardı. Bir kısmı düzelecek, diğerleri ölecekti. Görevlilerin işi, can çekişmekte olduklarını farkettikleri talihsiz vücutlara cordiosol sevketmekten, ateşten çılgınlaşan hastaları yatıştırmaktan veya isteyen ses, alışılmamış bir yürek paralayıcılıkla yalvarmaya başlarsa ona bir bardak limonata sunmaktan ibaretti. Ve bu cehennem, iğrenç, berbat kokulu, yarı ölü, bitli vücutlarla tıka basa dolu çadırlar kümesi hâlâ o şahane «Cizvit Pederlerin Kır Hastanesi» adını taşıyordu— ve Heredia da dahil salaklar, hâlâ İsa'nın kalbinin Loyola tarikatında, ruhban sınıfında ve Katolik Kilisesinde yaşamakta olduğuna inanıyorlardı. Sefil çılgınlar, aşağılık tarikatçılar, İsa'ya ihanet edenler! Katedrallerinizin mihraplarında, manastırlarınızın ibadethanelerinde, kardinallerinizin Madrit, Toledo, Se-

villa'da, her yerde, İspanya'nın her tarafındaki saraylarında tonlarca altın, gümüş ve fildişi, binlerce paha biçilmez elmas, zümrüt, yakut ve safiriniz var... elinizde onlardan, can çekişen paçavralar içindeki insanları saman yığınları üzerinde toplamak yerine, tüm salgın hastalıkları, tüm ıstırabı silip süpürebilmeniz için yeterince var.

Fanny, kampın içinden geçerek orada Peder Olivarez'i bulmayı umduğu iki büyük çadırdan birine doğru ilerledi. Birden, Olivarez, önünde bir yerlerden ortaya çıkıverdi.

«Biriyle mi konuşuyordunuz, Mrs. Horn?» diye sordu.

Aman tanrım, şimdiden deli bir kadın gibi kendi kendine konuşacak kadar kaçırmış mıydı?.. Carmen de aynı şeyi farketmişti.

«Hayır, kimseyle konuşmuyordum.»

«Hayal görmüş olmalıyım,» dedi rahip.

Aklını yitirmişliği içinde lambasını Fanny'nin yüzüne doğru tutuyordu. Fanny, rahatsız olduğunu kendi lambasının daha güçlü ışığını onun gözlüklerine doğrultarak hatırlamaya çalıştı. O, çaresizce gözlerini kırpıştırmaya başladı ve sonra lambasını yere indirmeyi akıl edebildi.

«Herhalde, bir şey duyduğunuzu zannetmiş olacaksınız!»

«Evet, büyük bir ihtimalle öyle...» diye doğruladı rahip huyu olan saflıkla. «Hepimiz çok yorgunuz... Kardeş Gonzalo ve ben bununla üç gecedir nöbetteyiz.»

«Bu şekilde nöbette durmakta hiç bir anlam var mı?»

«Tamamiyle hiç!..» dedi. «Sadece moral olarak.»

«Maneviyatı bir yana bırakın!.. Anlamsız bir şeyler yapar olup ta bununla erdemlilik taslamak çok iğrenç bir şey.»

«Haklı olduğunuza inanıyorum, senora,» dedi Ispanyolca, derin bir iç çekişle. «Birini mi arıyorsunuz?»

«Evet, sizi!.. Bu akşam Murier, tifüse yakalandı.»

«Cramba!..»

Olivarez'in miyop gözleri korkuyla kırpıştı. İşte salgın, kendilerini ondan korumayı bilmeleri gereken doktorları bile bağışlamıyordu! Şimdiye kadar, genellikle, içi rahattı, çünkü Tanrının inayetine değil elbiselerinin her gün düzenli olarak dezenfekte edilişine güveniyordu. Ertesi gün kasabaya gidip bir oda bulacağına dair Fanny'ye söz verdi.

«Üzülmeyin!.. Hemen gidin, yatın!»

«Uyuyamıyorum,» dedi Fanny.

«Cesetlerin kokusu yüzünden mi?»

«Hayır. Sinirlerim yüzünden.»

«Beni sorarsanız, biraz uyku için ölüyorum.»

«Öyleyse, izin verin yerinizi alayım.»

«A, çok iyisiniz, senora!.. Peder Heredia'nın emirlerine göre yalnız erkekler gece nöbetine kalabilir.»

«Boşverin Heredia'nın emirlerini.»

Olivarez, Fanny'ye şaşkınlıkla baktı.

«Onun emirlerine uymak zorundayım,» dedi. «Bir luminal tableti daha iyi uyumanıza yardımcı olur, herhalde.»

«Hayır. Hiç bir şey fayda etmez. Nereye gidiyorsunuz?»

«Çadırıma, biraz enfiye almaya. İsterseniz yemek odasına gelin. Kardeş Gonzalo'ya gaz ocağını yakıp biraz çay yapmasını söyledim.»

Fanny, düşündü: «Heredia, Murier'in çadırından ayrılana dek orada kalırım.» Sonra, Domingo'yu hatırladı. Eğer, Murier'in durumu daha da kötüleşirse onu arayacaktı. Murier, sık sık Domingo'nun Heredia'dan daha iyi bir doktor olduğunu söylerdi.

«Oldu. Sizi yemek odasında bekleyeceğim,» di-

ye söz verdi Olivarez'e. «Fakat, Domingo nerede?»

«İbadethanede dua ediyor.»

«Delirmedi, değil mi?..» diye parladı Fanny. «İki gündür aralıksız dua ediyor.»

«Şey!.. Niçin olduğunu bilmiyor musunuz?» diye sordu Olivarez esrarengizlikle.

«Allah kahretsin! Hayır, bilmiyorum!»

Olivarez, güvenceyle kulağına eğildi ve fısıldamaya başladı:

«Heredia, Kardeş Domingo'ya oruç ve dua cezası verdi, çünkü yasaklanmış kitaplar okuyordu.»

«Ne kitapları?..» diye sordu Fanny şaşkınlıkla.

«Devrimci kitaplar, senora!.. Komünist yayınları.»

«Yakında artık beni hiç bir şey şaşırtamayacak,» düşündü Fanny aklını yitirmiş gibi.

«Fakat siz hiç Hegel'i okumaz mısınız?» diye sordu aniden. «Sansürünüz, onun kitaplarına **'Nihil obstat'** koymadı.»

Skolastisizm profesörünün gözleri küskünlükle baktı.

«Allah aşkına, senora!.. Ben istediğim her şeyi okuyabilirim. Öğrencilerimi diyalektiğin bulaşıcılığından koruyabilmek için Hegel'i de okurum.»

«Fakat o şekilde hiç okumaz mısınız... kendiniz için?»

«Asla!.. O inançlarıma aykırı düşüncelere asla yenilmem, yenilir miyim?..»

Ve skolastisizm profesörü, enfiyesini almak için yattığı çadıra doğru karanlıkta telaşla seğirtti.

Fanny, ibadethaneye doğru yöneldi. Cenazelerin gömülmeden önce yatırıldıkları çadırın oldukça yakınındaydı. Ölü kokusu, hemen hemen dayanılmaz hale geldi. İbadethanenin kapısı kapalıydı. Fanny, kapıyı araladı ve lambanın ışığını içeri tuttu. Kardeş Domingo'yu dizlerinin üzerine oturmuş, Latince duaları yeterince yüksek, dikkat çekici bir fısıltıyla mı-

ırıldanırken gördü. Rahip, kimin geldiğini görmek için geriye dönmedi.

«Kardeş!..» dedi Fanny.

Domingo ferahlayarak doğruldu.

«A, siz miydiniz, senora?.. Bizim yarasalardan biri sandım.»

Fanny, bir kahkaha attı. Yarasalar!.. Onlara yarasalar dedi— papazlara, kendi ruhanî üstlerine!

«Mesele nedir?» diye sordu heyecanla.

«Hiç bir şey, senora!.. Dünya değişiyor.»

«Sizi niye cezalandırdılar?»

«Her şeyin açığa çıkacağı anı yakınlaştırmak için.»

«Ne demek o?»

«Yarın açıklayacağım... «rahatsız bir şekilde etrafını dinledi. «Şimdi, lütfen gidin. Heredia, pekâlâ gelip cezamı üç misline çıkarabilir.»

«Sigara ister misiniz?»

«Allah aşkına!.. Bir parça tütün için ölüyorum!»

Fanny, kendi sigara paketini ve kibritini ona uzattı.

Birden kampın öbür yanından doğru gelen ayak sesleri işittiler. Domingo, tekrar dizleri üzerine düştü ve tapınıyormuş gibi başını önüne eğdi.

«Lambanızı söndürün, derhal!.. Gidin!» diye fısıldadı heyecanla.

Fanny, lambasını söndürdü ve telaşla ibadethaneden dışarı çıktı. Domingo'yla olduğu şüphesini uyandırmayacak kadar yeterince uzağa gittikten sonra lambasını tekrar yaktı ve yemek odası olarak kullanılan çadıra doğru yollandı. Cesetlerin kokusu, nefesini kesiyordu. Rüzgar cesetlerin yattığı yönden esiyordu. Kulağına bir inilti, bir sızlanma sesi geldi. Bazı hastalar, küfür ve lanetlerle limonata istiyorlardı, diğerleri, daha mütevazi olanları ricalarına dokunaklı bir **por favor*** ekleyerek sadece su

---

* **Por favor** — lütfen.

istiyorlardı. Çıldıracağı umulan hastalar kol ve bacaklarından bağlanmışlardı. Kötü bir koku daha vardı, çadırların ağzından çıkan daha da iğrenç bir koku— ter, sidik ve bok kokusu. Leğenleri, lazımlıkları, tükürük kaplarının belirli aralıkla temizleyecek yeterince adam olmadığından hastalar, inanılmaz bir pislik içinde yüzüyorlardı. Hastalar için, kampa ister zorla getirilmiş veya isterse kendileri tedavi olabilme ümidiyle gelmiş olsunlar kampa bir kez girdiler miydi don Bartolomeo'nun ölüm cezası tehditi altında bu cehennemden kaçabilme umudu kalmıyordu. Tehdit, şüphesiz, sadece köylüler ve yoksullar içindi. Diğer hastaneler, silahlı kuvvetler ve yeni hareketin sempatizanları için ayrılmıştı. Kampta aşçı, kadın hizmetçi, çamaşırcı ve ağır işleri yapacak erkeklerin örneğin ölüleri gömecek erkeklerin sayısı o kadar yetersizdi ki rahipler, onlara yardım ellerini uzatmak zorunda kalıyorlardı. Ordu doktorunun önerisiyle don Bartolomeo, dezenfekte makinelerinin ikisini istedikten ve kalanda bozulduktan sonra, tüm çamaşır ve battaniyeleri kazanlarda kaynatma girişimi bu iş için oldukça yetersiz kaldı. Ve çadırlar, bitlerin kulukça makinesi haline geldi. Çadırlara özellikle gece girmek, kahramanca bir işti, çünkü loş ışıkta insan paçavralara pekâlâ basabilir ve bulaşıcı bitler de derhal üzerine tırmanabilirdi. Yalnızca rahipler, onlara girebilme cesaretini gösterebiliyorlardı.

Ve çadırlar arasında dolaşırken Fanny, tekrar bunları düşünmeye başladı. Ve kampın ölmekte olduğunu, önüne geçilmez bir biçimde ölmekte olduğunu, yakında geriye cesetlerden başka bir şey kalmayacağını, almayı düşündüğü intikamın faydasız olduğunu düşündü. Fakat o zaman Şeytanın kendisi, ona yardımına gelmeye karar vermiş gibi göründü.

Kardeş Gonzalo, yemek odasında gaz ocağını yakmıştı bile ve ocağın ıslıklı sesi, rahibin onun ayak sesleri işitmekten alıkoydu. Sırtı çadırın girişine gelecek şekilde yüzünü doğuya dönmüş ve çaydanlıkta suyun kaynamasını beklerken vaktini, Tanrıya karşı görevini yerine getirmek için salık verilen on veya daha fazla duayı okuyarak en iyi bir şekilde değerlendiriyordu. Geri dönüp te karşısında Fanny'yi görünce şaşkına döndü, yüzü daha dindar daha uysal bir hal aldı. Kibarlıkla ve «İyi akşamlar, zarif senora,» sözleriyle eğildi ve kendisine bir bardak ikram etmesine izin verip vermeyeceğini sordu. Fanny, Peder Olivarez gelmeden çay servisi yapmamasını söyledi. Gonzalo, bir kez daha eğildi ve dua kitabını kılıfına soktu. Tüm ketum, uysal, ve tatsızca kibar kişiliği, canlılığı kaybolmuş bir genç adamın, o akşam biraz daha salaklaşmış görünen iradesiz bir kişinin trajedisini açığa vuruyordu. Bu, onun beceriksiz hareketlerinden açıkça belli oluyordu. Az daha, yerde duran güğümü deviriyordu.

«Haberleri duydunuz mu, senora?» diye sordu, kaderini Tanrının ellerine teslim etmiş bir rahibin ağır başlı sükunetini korumaya çalışarak. «Kızılların, Tordecillas ile Medina del Campo arasında bir saldırıya giriştiklerini söylüyorlar.»

«Ne zaman!» diye sordu Fanny ilgisizce.

«Bu sabah.»

«Tordecillas ve Medina del Campo nerede?»

«Buraya elli kilometre kadar uzakta.»

«Öyleyse ne yapmalı? Kaçmalı mı?» dedi onu daha fazla korkutabilme arzusuyla.

«Bilmiyorum... Peder Heredia neye karar verirse...»

«Sanırım bizim burada kalmamıza karar verecek. Hastalarımızı bırakamayız. Fakat kızıllar, gelirlerse hepimizi köpek gibi öldürürler.»

«Bundan ben de eminim,» dedi Kardeş Gonzalo

yüreğindeki paniği daha fazla kontrol edemeyerek. «Geçen gece öğrendik ki Lerida'da otuz Dominican öldürülmüş, Jean ve Palma del Rio'da Augustinialar ve Carmelite rahibeleri yakılarak öldürülmüşler...»

«Belki bunlar sadece söylentidir, Kardeş.»

«Hayır, senoras!.. Bunu Roma radyosu anons etti.»

«Korkunç!.. Öyleyse aynı zulmü burada da yaparlar, herhalde!»

Kardeş Gonzalo, bir işkenceye katlanışla içini çekti. Sonra düşünceye daldı ve kısa bir tereddüt anından sonra sordu:

«Ambulans için benzininiz var mı, senora?»

«Evet, var, Kardeş. Peder Heredia'nın kararı ne olursa olsun, eğer kaçmak zorunda kalırsak ambulansta bir yerin olduğundan emin olabilirsiniz.»

«Heredia'nın seni tabana kuvvet kaçarken görmesi şahane bir şey olacak,» düşündü Fanny öfkeyle.

«Teşekkür ederim, senora!..» dedi bir minnettarlıkla. Ardından hemen tekrar güven tazeledi. «Eğer kızılların bölgesine girersek, benim yüzümden militanlarla başımızın belaya gireceğinden korkmayın... Sivil giyinmiş olacağım.»

«O durumda, istavrozunuzu ve dua kitabınızı da atarsanız iyi olacak.»

«Yapamam, çünkü tarikatın kurallarına aykırıdır, fakat onları bir sandığa saklarım.»

«Ve eğer sandığı bulurlarsa?»

«Benim olmadığını söylerim. Fakat o, aslında ufak bir risk, senora!..» diye belirtti yalvaran bir sesle.

«Şüphesiz. Endişelenmeyin, Kardeş.»

«Ve bir şey daha var, senora...» dedi endişeyle, «Korkarım, don Bartolomeo, benzininizi isteyebilir.»

«Yooo, o, parmağını Ingiliz benzinine sokmaya cesaret edemez.»

«Yine de, bir yerlere bir teneke benzin saklasak fena olmaz.»

«İyi bir fikir. Yarın Robinson'a söylerim.»

«Ölüleri gömdüğümüz sel çukuruna gömebiliriz,» diye öneride bulundu, çünkü o ayrıntıyı bile düşünmüştü.

Dışardan Peder Olivarez'in aceleci ayak sesleri işitildiğinde heyecandan gerilmiş yüzü, alışılmış, uysal, silik kişilik ifadesine tekrar büründü.

II

Papaz, çadırındayken kendini tutamamış ve bir parça enfiye çekmişti: ve şimdi onlara doğru gelirken sinirleri bir seri aksırıkla yatıştı. Burnundaki hoş spazmlar nedeniyle yüzü kızarmış, gözleri yaşarmıştı, önlerinde bir kez daha aksırdı ve masanın üzerine kalın ve uzunca bir defter bıraktı. Fanny, onun hastanenin para defteri olduğunu hatırladı. O defteri birçok kereler Brenton ve Murray'nın para havalelerini işlemek üzere açmış olduğunu hatırladı.

«Kardeş, hayırsever bayanımıza bir fincan çay verdin mi?» diye sordu papaz.

Cizvitlerin dilinde bu, «çaylarımızı ver ve hemen çekil,» anlamındaydı. Fanny, tarikat hiyerarşisi içindeki karmaşık ilişkilerden bir dereceye kadar haberdardı. Daha aşağı mevkideki rahip, üstünün yanında ancak kalması istenirse kalabilirdi. Aksi halde, çekilmesi gerekirdi. Kardeş Gonzalo, tarikatın görgü kuralına uymak için acele etti, çaylarını verdi, hürmetle eğildi ve derhal çadırı terketti. Her şey çok doğal görünüyordu, fakat para defteri, Fanny'ye hemen skolastisizm profesörünün biraz özel yapıda bir konuşma fırsatından yararlanmaya karar verdiğini tahmin ettirdi. Peder Olivarez, diplomat yete-

neğine sahip değildi ve hemen kendini ele verdi. «Dilenmeye başlayacak,» düşündü Fanny. Olaylar ne kadar iyi gelişiyordu, Heredia'yı ne kadar alçaltacak, ne kadar ezecekti! Tamamen! Ayın ilk günü olmuştu ve o, görünüşte, Cizvitlerin banka hesabına kendi bağışını transfer ettirmeyi unutmuştu. Papazlar, birkaç gün beklemişlerdi, fakat şimdi Peder Olivarez, ona bir Hristiyan olarak yardımseverlik görevini hatırlatıyordu.

«Bana niye hayırsever bayanınız dediniz?» diye sordu Fanny alaylı.

«Size başka ne diyebiliriz senora?..» dedi profesör tatlılıkla, fakat yeni bir aksırık nöbeti sözüne devam etmesine engel oldu. Cebinden Heredia'nınkine benzeyen dev bir mendil çıkardı ve onu yüzüne kapamadan önce, «Afedersiniz, mazur görün...» demeye vakit bulabildi.

Fanny, kusura bakmadığını dostça bir gülümsemeyle gösterdi. Daima onun iyi kalbliliğinin ve sürekli kıt akıllılığının etkisinde kalarak onun fikirlerini kabul etmişti. Gonzalo veya Heredia'nın kadınların önüne çıkmadan evvel ve özellikle onlardan para dilenmeye hazırlanıyorlarsa aslâ enfiye çekmezlerdi. Peder Olivarez, çadırına giderken kendi kendine yaptığı uyarıyı unutmuştu Enfiye kutusunu eline aldığı zaman ani bir dürtü, onu sanki o tek hazzıymış gibi biraz almaya zorlamıştı.

«Dehşet!..» dedi. «Bu enfiye çok sert.»

Bir kez daha konuşmasının o tumturaklı girişine hazırlandı, fakat Fanny, onun sözünü çabucak kesti.

«Sadece gelin, profesör!»

«Teşekkür ederim, senora!..» dedi şükranla. Bazı şeyler, ona gençliğinde uzun öğrenim yılları sayesinde kazanmış olduğu belagatının şimdi görevini sadece zorlaştıracağını anlattı. «En iyisi, o. Hastanemizin mali durumunun felaket olduğunu size hatırlatmak istedim.»

«Hangi hastane?»

«Bizimki,..» dedi Cizvit şaşırmışlıkla.

«içinde yaşadığımız bu morga hastane mi diyorsunuz?» diye sordu Fanny soğukça.

Olivarez, o ana ürkek bir bakışla baktı.

«Size sorduğum kesinlikle şu,» diye devam etti Fanny. «Kampımız bir hastane mi yoksa hayırsever ölü kaldırıcılar topluluğu mu?»

«Bilmiyorum, senora!..» diye cevapladı Cizvit tedirgin bir sesle. «Mantığım, olanları bana tamamiyle sizinki gibi gösteriyor, fakat...»

«Tanrınınki kadar kendi mantığınızın sesini de dinliyorsanız eğer, o iyi bir meziyet. Belki sizin imanınızı zedeliyorum, ha?»

«Hayır, senora, zedelemiyorsunuz!.. En seçkin, melek gibi doktorumuz Aziz Thomas Aquinas, imanına mantığıyla erişti.»

«Bana öyle geliyor ki Heredia, maalesef, diğer azizlerin etkisi altında... Beni bağışlayın! Size hakettiğiniz tüm hürmetimle hitap ediyorum... Sadece şunu söylemek istiyordum; bu hastaneyi açarken Peder Heredia, mutlaka eksiksiz bir Hristiyanca zevkle hareket etmiş olmalı, fakat onu hiç açmamasını ve tifüse, sefalete ve ıstıraba karşı başka bir yolla mücadele etmesini öğütleyecek olan mantığının sesini dinlemeyerek.»

«Hangi başka bir yolla?» diye sordu rahip.

«Ooo, birçok başka yol var, fakat o tamamiyle Ispanyolları ilgilendiren bir mesele ve ben ona karışmayı hiç arzulamıyorum... Sadece Peder Heredia'nın yolundan söz ediyorum. Duaların ve tüm Cizvit pederlerin yardımıyla aşısının başarılı sonuçlar verdiğine inanıyor musunuz?»

«Senora!.. Ben bir doktor değilim ve bir görüş belirtemem, fakat yine de bizim bu sefil hastanemiz bile olmasaydı bu zavallı insanlar nasıl öleceklerdi pekâlâ tahmin edebiliyorum.»

«O zaman hasta halk, tüm tifüs salgınlarının normal seyriyle evlerinde öleceklerdi... En azından temiz hava ve yiyecek bulabileceklerdi. O zaman kilise papazları, onlara buraya gelmelerini, salgını yaymalarını ve İsa Topluluğunun zaferi uğrunda köpekler gibi ölmeyeceklerdi.»

Profesörün iyi huylu gözleri, endişeli bir şaşkınlık içinde kırpışmaya başladı.

«Senora...» dedi besbelli bir acılıkla ve sesi, birden tuhaf bir ikna etmezliğe gömüldü. «Korkarım, bizim İsa Topluluğu için uydurulan kötü hikâyeler sizin de kalbinize işlemiş.»

«Hikâyelere hiç ilgi duymam,» dedi Fanny soğukça. «Şimdilik, sadece kişisel düşüncelere ilgi duyuyorum. Genel karışıklık nedeniyle Deneysel İlaç Enstitüsü'nün ilaç tahsisatı artık elinize geçmiyor, öyle değil mi?..»

Olivarez'in yüzüne bir ümitsizlik ifadesi geldi.

«Evet, alamıyoruz, senora!..» dedi sadaka verilmeyi uman yoksul bir adamın yalvaran sesiyle.

«Ve Peder Sandoval, küçük yekünü, düzenli olarak tarikatın fonlarından göndermekte olduğu çok küçük yekünü benim buraya gelişimden sonra gönderemez oldu. Öyle mi?»

«Evet, senora, öyle,» diye kabul etti Cizvit mahçuplukla.

«Anlıyor musunuz?.. Ben de artık verememe. İsa Bölüğü dururken ben bağışta bulunmak zorunda değilim. İflasın eşiğindeyim. Benden daha fazla istemeye hakkınız yok!»

«İstemiyoruz... Yalvarıyoruz...» diye gevelemeye başladı Peder Olivarez ne diyeceğini bilmemezlikle. «Hastaların yiyecek hiç bir şeyleri yok... açlıktan ölüyorlar... berbat bir şey... müthiş!.. ben... size yalvarıyorum, senora...»

«Çevredeki soylulardan niye istemiyorsunuz? Dosfuentes Markisinden örneğin?»

Olivarez'in gözleri tekrar çaresizlik ve kederle kırpışmaya başladı.

«İstedik... fakat redditti.»

«Reddetti, öyle mi? Ne kadar ayıp!»

«Aslında,... krallık hareketine büyük yekünler bağışladı ve belki gerçekten bize yardım edemiyor.»

«Ve dona İnez?»

«Dona İnez, çok zengin bir kadın değil.»

«Ben de çok zengin bir kadın değilim... Size daha fazla yardım edemem! Nakit para olarak küçük bir yekün kaldı elimde ve o para, benim İngiltere'ye münasip bir şekilde dönmemi ancak sağlar.»

Fanny seviniyordu: «Heredia, Heredia, dilendireceğim onu, ayaklarımın dibinde süründüreceğim, kesinlikle öyle!» diye düşündü hırçınlıkla.

«Bizi terketmeyi düşünmüyorsunuz ya?» diye sordu Olivarez endişeyle.

«Yapmayı düşündüğüm şeyin, kesinlikle o olduğunu söylemek beni üzüyor.»

Olivarez'in yüzüne bir panik ve ümitsizlik ifadesi çöktü. Besbelli onun kararıyla şaşırmış olduğundan düşünme ve hareket etme gücünden yoksun sersemlemiş bir adamın dehşetiyle bakıyordu. Alt dudağı titremeye başladı. O solgun şişmiş suratına olağanüstü bir kızarıklık geldi. Fincanını bıraktı ve telaşla bocalayan bir sesle:

«Hayır, senora!.. Bizi şimdi terketmezsiniz! Bizi şimdi terketemezsiniz!»

«Tuhaf şeyler söylüyorsunuz gibi geliyor bana.»

«Hiç te tuhaf değil!»

Kendi dinselliğini reddedişi olarak yorumlanması pekala mümkünmüş gibi gelen sözlerinden ürkmüş gibi birden durdu. Sonra cübbesinin eteklerine üzgün üzgün bakmaya başladı. Fanny, onun gözlerinde hayatta zor işleri yapmaya mahkum edilmiş bi-

rinin gözlerindeki gibi bir eziklik olduğu duygusuna kapıldı.

«Beni burada tutacak ne var?» diye sordu? buz gibi bir sesle.

Olivarez, siyah gözlerini yavaşça ona doğru kaldırdı.

«Peder Heredia,» dedi yumuşak bir sesle.

«Heredia ile ne işim var benim?» diye bağırdı Fanny sinirli bir sesle.

«Buraya onun hatırı için geldiniz. Ve onun hatırı için burada kalacaksınız.»

Fanny konuşamaz oldu. Mahçupluk ve kızgınlıktan titremeye başladığını hissetti. O anda titremesi, tuhaf ve biraz da aptalca bir şeydi, daha çok Heredia'nın sırrı ve ikinci olarak ta kendi gururu için. Hiç kimsenin, ama hiç kimsenin, buraya neden geldiği hakkında en ufak bir şüphesi olmamalıydı...

«Şaka yapıyorsunuz...» dedi boğuk bir sesle.

«Şaka yapmıyorum,» dedi Olivarez ciddiyetle, fakat sesinde şantaj yapmaya hazırlanan bir adamın korkusundan eser yoktu. Sesi, bıkkın ve üzgündü. «Eve ilk geldiğiniz ve beni Heredia hakkında sorguya çekmeye başladığın andan itibaren sizin ona karşı olan tavrınızı anladım. Tahminim, mantıkî ve doğruydu...»

«Mantıkî olanın doğru olması gerekmez.»

«Bizim için... benim için doğru.»

«Gerçek demek istiyorsunuz!»

«Evet,» dedi Cizvit.

«Dikkatli olun!» diyerek güldü Fanny. «Öyleyse, mantık gerçekliktir, o zaman... Fakat Hegel'in de iddia etiği işte bu!.. Sizi sonunda köşeye sıkıştırdım!»

Olivarez'in göğsünden tuhaf ve soğuk bir kahkaha isteksizlik ve trajediklikle yankılanarak çıktı. Hastane üzerindeki konuşmalarının önemini birden unutmuş gibi görünüyordu.

«Kaçamaklı cevaplar vermekte ustasınız!...» de-

di alayla ve birden ciddileşti. «Hegel'in söyledikleri sadece o kadarla kalmıyor. Aynı tezi bizim skolastisizmimiz de destekler.»

«Kusuruma bakmayın!... Benim de üniversite öğrenimimden kalma yüzeysel bir bilgim var. Skolastisizm de aynı teze dayanır, fakat tamamiyle farklı bir biçimde... Fakat, tartışmayı bırakalım! Daha fazla konuşmayın! İzin verin de ben konuşayım!...» Bir nefes aldı. «Söylediğiniz doğru... Benim için, korkunç bir şekilde doğru... Feci bir şekilde doğru! Heredia'nın hatırı için geldiğim doğru, fakat ayrılacak gücü bulamadım, çünkü... Çünkü ona aşıktım! Fakat şimdi ondan nefret ediyorum, korkunç, tarif edilmez bir nefret! Ve işte doğru, gördüğünüz, anladığınız gibi doğru. İşte bu nedenle, artık Heredia'ya, hastanenize ve Allahın belası tarikatınıza bir kuruş bile bağışlamayacağım...»

«Fakat hastalar aç... Ölecekler açlıktan! Bunun sorumlusu, Heredia ve tarikat olmayacak!»

«Olmayacaklar mı?... At maskeni, seni riyakar, iki yüzlü ukala! Ahmaklığı bırak! Gerçeğin nerede olduğunu biliyorsun!... O, sadece akılda, sadece mantıkta, sadece mutlak fikirde ve herşey olan, yegane gerçeklik olan o fikrin gelişmesindedir... Ve belki de gerçeklik, komünistlerin iddia ettikleri gibi yalnızca maddedir... Fakat kişisel bir Tanrın yok, hiç olmazsa böyle bir Tanrının olamayacağını biliyorsun!..»

«Senora!...»

«Susun!... Dünyanın sürekli bir hareket içinde olduğunu, gelişmekte olduğunu, Loyola'nın zamanında var olan şeylerin bugün varolamayacağını biliyorsunuz!... Bunu görmeyen kimse ya kördür ya da iki yüzlü... Siz, Heredia'nın doğmaları, hayalleri, merhametli yardımseverliği, amaçsız kendini adamışlığıyla uyuşamıyorsunuz. Siz, Katolik kilisesinin anlatılmayan zenginliğini ve tedavi ettiğimiz zavallıların çağ dışı yoksulluğunu biliyorsunuz. Etrafımızda

olan herşey utanç verici, acımasız bir anlamsızlık ve insan mantığına bir hakarettir. Bu anlamsızlığı destekleyen, katillerin vicdanlarını rahatlatan, diktatörlere, sahte krallara, aristokratlara, şu anda cumhuriyeti yıkmaya, zamanın akışını tersine çevirmeye kalkanlara moral desteği sağlayan kim?... Kim olduğunu biliyorsunuz!... Ruhban sınıfından, dinsel tarikatlardan, Heredia cinsinden çılgınlardan başkası değil!... Gerçeği kabul edin, Peder Jeronimo Olivarez! Bir kerecik, dürüst olun! Konuşun— haklı mıyım? Evet deyin!

Fanny, feryat etmiyor, bağırmıyordu. Alçak bir sesle konuşuyordu, daha doğrusu, Kiliseye, ruhban sınıfına, Heredia'ya olan vahşiyane ve çılgınca kiniyle ıslık gibi bir ses çıkarıyordu. Fakat aslında nefret ettiği, sadece Heredia değil miydi? Şimdiye kadar bunun farkında değildi, sıra kampa geldi miydi Heredia'ya olan kızgınlığı ve nefreti, etrafındaki gerçekçiliğin akışıyla çakışıyor ve otomatikman onun çelişkilerini ve anlamsızlığını örtüyordu. Olivarez'in gözleri, trajedik bir sabitlikle ona bakıyordu. Alt dudağı tekrar titremeye başladı. Solgun yüzü, şiddetli bir spazm içindeydi. Gece nöbetleri, gündüzleri kampta boşu boşuna yaptığı ufak tefek işler, onu tamamiyle tüketmişti. Eğer sinirleri kırılma noktasına dek gerilmemiş olsaydı ve eğer sürekli tanık olduğu ölüm ve acı çekiş, duyduğu vicdan azabını eleme dönüştürmemiş olsaydı, belki, hayatın kendisinin mahkum ettiği sınıfını koruyacak, belki karşılık verecek ve hiç olmazsa trajedik sırrını kendine saklayacaktı. Fakat şimdi, sinirleri teslim oldu ve eleminin şiddetiyle param parça oldu. Yüzünün çarpık çizgileri, manevi bir şüpheye düşmüş bir adamın dehşetini ifade ediyordu. Ruhunun bu iç dramını yıllardır sürekli olarak bastırmaya çalışıyor ve gizliyordu. Fakat şimdi, bu geç saatte, bunu açığa vurmak ve ferahlamak istiyordu. Ve, Fanny'nin hınçlılığıyla arzuladı-

ğı, fakat hiç ummadığı mucize gerçekleşti. Olivarez, konuşmaya başladı. «Evet,» dedi.

Ağzından çıkan, sessiz ve umutsuz bir «evet» ti. Ve sonra ekledi:

«Onu anlamıştım... Çoktandır onun bilincindeyim, fakat doğruluğunu kabul edecek gücü bulamadım.»

«Neden, peder?»

«Çünkü artık çok geçti, çünkü artık bir korkak olmuştum. Ne deliyim, ne de Heredia gibi mistisizmle körleşmiş haldeyim. Granada'daki açılış töreninde verdiğim söylevimden bile önce gerçeği anlamıştım. Fakat artık çok geçti. Tarikattan ayrılıncaya küçük bir memur olacaktım, ya da açlıktan ölecektim. Şu anda cumhuriyet için ölmekte olanlar gibi mücadele etmeye, acı çekmeye gücüm yoktu.. Kendimi korkunç bir şekilde yıkılmış hissediyorum. Bunları, size niçin anlattığımı bilmiyorum. Birinin bizi dinliyor olabileceğinden korkuyorum. Hepimiz aramızda bunu yaparız. Bu, Loyola tarafından tarikatın gizli tüzüğüne birbirimiz üzerine denetim kurabilmemiz için konulmuş bir kuraldır... Biraz önce tuhaf bir ses işitmediniz mi? Biri ayak burunları üzerinde yaklaşıyormuş gibi geldi bana... Hayır mı?... Ah, bu korku!...»

«Kimden korkuyorsunuz?»

«Heredia'dan.»

«Heredia, size ne yapabilir ki?»

«Tarikatta daha üst bir hiyerarşiye ait ve beni afaroz etme yetkisine sahip.»

«Ne çıkar bundan?»

«Bu, tarikattan bir paçavra gibi atılabileceğim anlamına gelir. Ve herhangi bir üretici işi için yeterli sağlamlıkta değilim. Yapabileceğim tek iş, skolastisizm tarihi ve Hristiyan metafiziği üzerine dersler vermek ve öğrencilerin kafalarına aldatmalar ve

yalanlar tıkamaktır... Her yalancı gibi, zayıf, aşağılık ve korkağım.»

«Siz, sadece mutsuz birisiniz... Bir korkak, asla hatalarını kabul etmez.»

Olivarez, birdenbire tekrar başladı: Fanny'nin onun bir korkak olmadığını iddia etmesi, galiba, ona bazı manevi yükümlülüklerini hatırlatmıştı.

«Bana kamptan ayrılmaya karar verdiğinizi söylediğiniz zaman, senora, size Heredia'nın isminden söz ettim, çünkü sizinle açıkça konuşmak istedim... Çünkü daha fazla kaçamakça konuşma, sizin beni daha hakir görmenize ve yalvarışımı kesinlikle reddetmenize neden olacaktı. Şimdi yalvarışımı tekrarlıyorum, ölesiye açlık çeken hastalarımızın iyiliği için. Belki size herşeyi itiraf etmemin nedeni buydu... Sizden istediğimiz parayı verin!... Bu hasta insanları bir kez buraya getirmiş olduğumuzdan hiç bir insani düşünce onları terketmemize izin vermez. Size hayırseverlikten söz etmiyorum! Hayır!... Sadece daha soylu bir görevi yerine getirmenizi rica ediyorum adaleti!...»

«Vereceğim,» dedi Fanny. «Çeki yarın alacaksınız.»

«Teşekkür ederim!...» dedi Cizvit bir hırıltıyla. «Şimdi başından sonuna kadar herşeyi size anlatmalıyım... Beni bağışlayın! Konuşmak için dayanılmaz bir dürtü hissediyorum. Sistemimizde yegane iyi şey, ikrardır, fakat o bile hemen her zaman aşağılık amaçlar için kullanılmıştır. Evet, her vicdani esrarengiz bir şekilde rahatlatan ikrar... İlk önce kendimden başlayacağım. Küçük soylu. Küçük kraliyet memurları ailesinden gelmeyim. Atalarım, yüzyıllarca kralın sofrasının atıklarıyla geçinmişler, ve kral lütfedip te aptalca veya alçakça bir iş yapınca çeneleri sıkı tutmak, onaylamak ve hürmetle eğilmek zorundaymışlar. Suskunluklarını geri kalanların hepsinden bile daha fazla olarak sürdürmüşler... E-

vet, tembellikten, ödleklikten veya mevkilerini kaybetme korkularından ötürü susmuşlar. Ben de onlar gibiyim... Bu esefe layık manevi mirası ben onlardan aldım. Ben de aynı derecede suskunum, ben de, evdeki güzel odamı, kitaplarımı, iyi yemekleri ve yıllanmış şarapları kaybetmek korkusuyla gözlerimi, metafiziğimizin, maneviyatımızın, sahte hayırseverce hareketlerimizin yanlışlığına kapadım. Öğleden sonraları kestirmekten, uyandığım zaman bir fincan koyu kahve içmekten ve Shakespeare'i ve Sophocles'i orjinalinden okumaktan hoşlanırım... Fakat, kim hoşlanmaz? Hoş bir şey, evet, fakat aynı zamanda, eğer sizden başka ötekilerin çalıştığını sizin göreviniziyse, ruhun ölmezliğini ve öbür dünya hakkında anlamsız sözleri binlerce sadık Hristiyana yorumlayacak ve böylelikle ellerini halkın cüzdanlarında daha derinlere daldıracak olan istikbalin kilise papazlarına ve rahiplerine haftada bir ders okutmaktan ibaret olduğunu idrak ederseniz aşağılık ve rahatsız edici bir şey. Tarikata girdiğimden beri yirmi iki yıldır onun adilik, bir manasızlık olduğunun, hayatın... Toplumun, çok daha fazla dürüstlük ve çok daha fazla haz ile düzenlenebileceğinin bilincindeydim, fakat sustum, çünkü susmak aldığım mirasın, eğitimin bir parçasıydı, çünkü hataları mahkum etmek ve şimdi sizin önünüzde yaptığım gibi söylemek gücüne sahip değildim... Aslında, şimdi konuşuyorsam bu, manevi güçlülüğümden değil deliliğimden. Bir sinir buhranı geçirdim. Bu kampın, bu hastanenin beni delirttiğini burada gerçek durumun bir antitez olarak benim varlığımı, tarikatin varlığını, tüm Katolik sistemin ve hatta... Belki, şey, bilmiyorum... Belki, bugünkü tüm sosyal düzenin anlamsızlığını reddettiğinin farkındaydım. Bugün, etrafımızda sadece kan, ızdırap ve karışıklık var, fakat yarın, belki, bu kaostan, bu küllerden yeni bir dünya yükselecek. Şimdiden o dünyayı görebiliyo-

rum, senora, düşüncemde görebiliyorum, ona asla ait olmasam da, çünkü ben geçmişin üzgün işe yaramaz bir kalıntısıyım, çünkü tarikatta harcanan yirmi iki yıl, irademi köreltti, beni tembelliğe, bolluğa, iyi yemeklere, korkaklığa alıştırdı. Ben geçmişin yıkıntıları arasında kalacağım, fakat başkaları var, hayat dolu insanlar, mütevazi kökenli insanlar ve onlar... Bizim Domingo Alvarez'i hiç incelediniz mi?... La Mancha'da karşılaştığım bir köylü çocuğudur ve onu büyük zorlukla bizim seminerlerden birine yerleştirdim. Heredia'nın ona verdiği cezadan size söz ettim mi?... Evet!... Bana öyle geliyor ki o, bir değişim içinde. İçinde bir şeyle oluyor. Bizim tarikatımızın, her canlı varlığı, her insanı bağlayan zincirleri koparacak... Anlıyor musunuz?... Bastırılamayan, yaşamayı arzulayan güçler var. Domingo, bir topraksız köylü, rençber ailesinden, Alba dükünün malikanesinde sürü hayvanı gibi görülen insanların arasından gelmesidir... Fakat biz aristokratlardan yüz kez daha yaşamaya layıktık. Heredia'dan yüz kez daha mantıklıdır, çünkü hiç hayal görmez. Benden yüz kez daha dürüsttür, çünkü farkına vardığı alçaklığı asla hoş görmez...»

Rahip sessizleşti: gözlerini yere indirerek melankolik bir alçak gönüllülükle boşluğa bakmaya başladı, küfürlere garketilmeyi beklermiş gibi. Fakat Fanny sessizliği bozmadı ve kafasındaki yükü tamamen boşaltmasını bekledi.

«Konudan ayrıldım... Özür dilerim! Şimdi size Heredia ve benim onunla olan ilişkilerin üzerinde bir kaç kelime söylemek istiyorum.» diye devam etti. «Anlatacaklarım sizi yakından ilgilendirir. Eğer bir kimse yetenekli, enerjik ve hırslıysa, tarikatımız, onu fanatik bir iblise döndürür. Heredia bu iblislerden biri. Kanı ve ruhu Loyola'nın kendisinden çıkma. O, korkunç, modern, berbat bir şekilde inatçı bir Loyola, en azından Bakire Meryem üzerindeki görüşlerine

varmadan önce oldukça sefil bir hayat yaşamış olan ve bu nedenle sıradan insanlar hakkında bir şeyler biliyormuş olması gereken gerçek Loyola'dan daha korkutucu bir Loyola'dır... Sandoval'ın vekili seçilmiş olduğuna ve gelecekte tarikatın generali olacağına inanıyorum. Kişiliğinde çekici ve büyüleyici bir şeyler var. Aslında siz bunun yeterince farkındasınız. Sandoval, ona göz bebeği kadar değer verir, ve ancak uzun bir tereddütten sonra nihayet Pena Ronda'da aşısını denemesi için onu görevlendirdi. Bu görevlendirme, üstümüzü korkutan Eve gelişinizle aynı zamana rastlar. Bağışlayın. Bağışlayın beni, senora!... Bilmiyorum, farkında mısınız, fakat, o zaman tavırlarınızda şüphe uyandıran tuhaf bir şeyler vardı. Sandoval, gençliğinde bir süvari subayı olduğundan ve kadınlar hakkında bilgisi olduğundan sizdeki bu tuhaflıkları ayrıntılarıyla tahlil etti. Gözlerindeki hiç sönmeyen kıvılcımları, sesinizdeki heyecanı, sinirli hareketlerinizi farketti. Onlar, benim de dikkatimi çekti. Sandoval, en çok sizin Heredia'yı tarikattan çekip alabileceğinizden ve ikinci bir Pepita Jimenez olacağınızdan korktu. Gurursuzluğum nedeniyle onun endişelerini paylaştım. «Gurursuzluk» dedim, çünkü bir azar işitme cesaretine sahip değildim. Eve geldiğinizde, hatırlarsanız, size Heredia'nın değerinden ve meşgalelerinden uzun uzun sözettim. Sizi eğlendirebileyim diye veya belki sizin için bilinçsizce duyduğum sevgi ve sizin Heredia'ya olan ilginize duyduğum sempati nedeniyle öyle yaptım. Fakat, başarabilmemiz, maalesef konuşmamıza kulak kabartmış ve sizin ayrılışınızdan sonra beni azarladı. Sadece Heredia'ya olan ilginizin nereye kadar varacağını öğrenmek istediğim yalanını söyleyerek kendimi temize çıkardım. Aşağılık bir işti, şüphesiz, fakat benden başka ne beklenebilirdi? Şimdi, kendimi savunmak için o sıralar Orta Çağ filozofumuz suarez üzerine bir kitap yayınlamış olduğumu söyleyebilirim. O kitap, onun

fikirlerine tamamen yeni bir yorum getirdi ve o kitapla ben daha liberal bir Katolik düşüncesi kampına dahil oluyordum. Fakat o acınacak fikir özgürlüğü bile... Anlıyor musunuz, o bile, bana Toledo Başbisposundan doğmalara karşı çıktığım suçlamasını getirdi. Doğruyu söylemek gerekirse, gözden düşmüştüm ve dalkavukluk ederek Sandoval'ın koruyuculuğunu ve güvenini kazanmaya çalıştım. Açıklamalarım onu tatmin etti. Ve fazladan olarak da bir miktar itibarına bile mazhar oldum. Bu adamın, Heredia'ya tarikat içinde en paha biçilmez bir şey gibi düşkün olduğunu söyledim, size. Sadece Arenales Kolejine olan ziyaretiniz —bu ziyaretinizin haberi aynı gün Toledo'da öğrenildi— hastanenin Pena Ronda'ya gidişini çabuklaştırdı. Heredia'yı orada hiç bulamayacağınızı umuyorduk. Buna rağmen, Sandoval onunla gitmemeli ve oradaki işi esnasında onu gözetimde tutmamı emretti. Tarikatımız içindeki bu acayip ilişkiler sizi aşaşırtmış olabilir. Biz bunları oldukça doğal buluruz, en gurur kırıcı aşırılıklarını bile. Birini göz altında tutmak, onu gölge gibi takip etmek, gözetlemek ve hatta, arzu ederseniz ahlaksızca konuştuklarına kulak kabartmak —işte bunlar, tarikatımızda disiplini ve düşünce saflığını sağlayabilmek için denenmiş yöntemlerimizdir... Pena Ronda'ya gelişiniz beni derhal uyanık bulunmaya sevketti. Bütün bir gece siz ve Heredia arasındaki ilişkileri en dikkatli bir şekilde gözledim ve alışılmışın dışında hiç bir şey görmediğimden Sandoval'a hiç olmazsa Heredia'nın size karşı olan tavrı üzerindeki şüphelerinin yersiz olduğunu yazdım. Hayırsever hareketlerinizi ayrıntılarıyla ekledim ve Isa Bölüğünün sadık bir oğlu ve kendini onun çıkarlarına adamış biri olarak anında, cömertliğiniz sayesinde, buraya gelişinizin, hastanenin masrafları için tarikatın yaptığı harcamaları dikkate değer bir şekilde azaltabileceğini önerme cüretinde bulundum. Evet, hatırlıyorum, ona

yazdığım aynen böyleydi... Fakat, oldukça tuhaftır. Heredia da, yazmış bu kadarını Sandoval'a. Daha sonra neler olduğunu siz de biliyorsunuz. Tüm hastanenin masraflarını hemen tamamiyle üzerinize aldınız. Şimdi onunla benim aramdaki farkı görebilirsiniz. Benim arzularım, aşağılık, değersiz, gursuz şeylerdi... Ben yalnızca refahımı, kütüphanemi, bana yeni kitaplar, zengin yiyecekler, ve Tarragona şarabı sağlayan tarikatın parasal zenginliğini düşünüyordum. Halbuki Heredia, başka şeyler düşünüyordu... Onu yeni ayrıcalıklarla mükafatlandıracak olan monarşi lehine kapmanyaya girişebilmesi için tarikatın paraya ihtiyacı yok muydu! Tarikat, ek seminerler açmayacak, daha fazla sayıda rahip, kilise papazı yetiştirmeyecek, Katolik İmparatorluğunu daha fazla genişletmeyecek ve hüzünlü İsa'yı yeryüzüne inmeye zorlamayacak mıydı!... Gülmeyin, senora!... Heredia, işte böyledir. Koyunlar ve yeldeğirmenleriyle döğüşen Don Kişot'a gülmezdiniz, değil mi? Yalnızca benim sağduyuma, benim korkaklığıma acımalısınız!... Kişisel bir Tanrıya ve Hristiyanlığın doğmalarına asla inanmadım. Ben sadece mutlak fikrin varlığına, yalnızca onun gelişmesine inandım, fakat o fikir bile, beni dünyadaki şeytanların duygusuz, ahlaksız, lakayt bir seyircisi olmaktan kurtaramadı... Keyfine düşkün biri gibi yaşadım. Toledo'da bir metresim bile oldu. Batıl itikatlı bir markizdi. Kendisini gayet ciddi olarak kocasının ölümünden sonra ancak kiliseli biriyle yapılan zinanın günah sayılmayacağına inandırdığım bir duldu. Sabahleyin, geleceğin kilise papazlarına dinsel ahlak üzerinde metinler okur, perhizin anlamı üzerinde yorumlar yapar ve öğleden sonra da başrahibi küçük tasarruflarımı muhtaç kişilere dağıtmak için Toledo'nun kenar mahallelerine gittiğime inanadırarak metresimi ziyarete giderdim... Evet, senora, hepimiz ya Heredia gibi çılgın ya da korkaktık... Önünde duran gibi korkak...»

Olivarez, sustu gözlerini umutsuz, ezik bakışlarıyla yere indirdi.

«Bitirdiniz mi... Hepsi bu kadar mı?» diye sordu Fanny.

Derin ve dinlendirici bir uykudan yeni uyanmış gibi tuhaf bir ruh berraklığı ve neşeliliği hissediyordu.

«Ne dediniz, senora?» dedi ürkek Cizvit.

«Bitirip bitirmediğinizi sordum.»

«Bilmiyorum,» dedi ahmakça. «Yüksek bir sesle mi konuşuyordum?»

«Hayır!... Oldukça alçak... Sizi kimse duymamıştır. Fakat daha fazla düşüncenizi söylemeyin.»

«Gitmeliyim...» dedi telaşla, birden ayağa kalkarak. «Kendimi iyi hissetmiyorum... Çadırımda biraz uzanacağım. Gonzalo yerimi alır. İyi geceler, senora!»

«İyi geceler!...»

Başını önüne eğerek, çıtkırıldım adımlarıyla çadırın çıkışına doğru yollandı. Fakat çıkış yerine gelip de brandayı kaldırdığı zaman birdenbire durdu, hareketsiz kaldı; dudaklarından belli belirsiz bir çığlık çıktı. O, bir korku ve şaşkınlık çığlığıydı, bir uçuruma düşen ve kapıldığı dehşetle sesini yükseltecek gücü bulamayan bir insanın güçbela işitilebilen boğuk çığlığıydı. Fanny; ona koştu. Rahip, brandayı elinden bıraktı ve yere çivilenmiş gibi kala kaldı. Yalnız korkuyla büyüyen gözleri ileriye doğru sabit nazarlarla bakıyordu.

«Ne var?...» diye sordu Fanny kızgınlıkla. «Girişin önünde şeytanın ta kendisi mi duruyor?»

Fakat birden orda kimin duruyor olabileceğini tahmin etti ve brandayı kaldırmadan küstahça seslendi:

«Girin içeri, Peder Heredia!...»

Hiç bir cevap gelmedi ve içeriye hiç kimse girmedi.

Birden, o anda, o geç saatte kendisi ve Olivarez arasındaki konuşmayı dinlemiş olmasından sonra onu görme düşüncesinin getirdiği tuhaf bir korkuya kapıldı. Ne zayıflık!... Bundan daha iyi bir fırsat arzulayabilir miydi? Heredia'ya tüm gece küfretse bile kelimelerinin etkisi, Olivarez'in acılı ikrarının onda uyandırmış olması beklenen öfke ve ıstırabın yüzde biri bile etmezdi! Hayır, ondan korkmuyordu, ona bir darbe daha vurmaya tereddüt etmeyecekti. Niye korkusundu, onu konuştuklarını dinlemiş olmakla suçlamayacak mıydı? Çabuk bir hareketle brandayı yana çekti ve dışarıya cüretkarca baktı.

Heredia, tam girişin önünde hareketsiz, kollarını kavuşturmuş duruyordu (ve yine bir elinde sıkıca tuttuğu siyah bir deriye sarılmış korkunç dua kitabıyla). Bu haliyle öncekilerden çok daha fazla olarak Toledo'da Cizvitler evinde gördüğü çok renkli Loyola heykeline benziyordu. Cehennemin derinliklerinden kaçmış Loyola'nın kendisinin bile olabileceğini düşündü. Çökük yüzü, soluk lamba ışığında mezardan çıkmış bir hayaletin yüzü görünümündeydi. Hiç kımıldamıyordu. Branda yana çekildiğinde gözünü bile kırpmadı. Gözleri, talihsiz Olivarez'e dik dik bakmasını sürdürdü ve gözlerinin siyah parıltısı onu felce uğratan şeytani bir güç yayıyordu sanki. Fanny, şimdi o gücü kendi üzerinde de hissetti. Anlık bir baygınlık hissetti ve kendini o boyun eğdiren hareketsizliğe karşı tepki göstermekten acizliğe terketti. Aynı zamanda onun yüzünün daha önce hiç bu kadar eskiye ait ve etkileyici görünmemiş olduğunu farketti. Karşısında, iberiklilerin eski ovallığıyla keskin Sami çizgilerinin kaynaşmasıyla meydana gelen ve çoktandır ortadan kaybolmuş olan bir şeyin eşsiz imajını, sanki birinin onda aynı anda veya birbirinin peşi sıra Mısır'lı bir papazın, bir Romalılar taburu yüzbaşısının, bir Castilia'lı şövalyenin ve bir azizin yüzünü görebileceği bir İspanyol

soylusunun zeytin rengi yüzü duruyordu. Onun kişiliğindeki karşı konulmaz, çekici niteliği ve onu bu salgın ve ölüm cehennemine kadar getiren nedeni nihayet anladığını hissetti. Onun kişiliği, önceleri dünyayı yöneten bir milletin kahramanlık gücünü, eski devirlerin kahramanlıklarını ve cazibesini, amacına doğru korkusuzca, tereddütsüzce uzlaşmazca ilerleyen iradesi asla sarsılmayacak, eğilmeyecek bir adamın cesaretini yansıtıyordu. Fakat amacı, o anda ona ne kadar anlamsız göründü, amacını gerçekleştirmek için kullandığı araçlar ne kadar anlamsız ve ne büyük tarihsel hataydı. Gerçekten hala seviyor muydu bu çılgın İspanyol soylusunu, bu kiliseli Don Kişot'u, bu Orta Çağ cübbeli kuklayı!...

«Ne istiyorsunuz?...» diye sordu Heredia'ya kinle. «Muhabirlere poz veren bir boğa güreşçisine benziyorsunuz. Peder Loyola'nız hakkındaki konuşmamızdan gücendiniz herhalde!»

Fakat Heredia, onun sözleriyle hiç ilgilenmedi. Ve aynı dondurucu, sabit hareketsizlikle Olivarez'e dik dik bakmaya devam etti. Fanny, skolastisizm profesörünün titremeye başladığını, yüzünün çarpıldığını ve ayaklarının bedeninin taşıyamaz hale geldiğini gördü. Olivarez, o mıknatıslı, felce uğratan bakışa karşı koyma gücünden yoksun olarak dizlerinin üzerine düştü, ileriye doğru uzandı, üst'ünün cübbesine yapıştı ve hıçkırıklara boğularak eteğin kenarını öpmeye başladı.

«Kardeş... Peder Ricardo... Hata ettim... Günah kar aptal hata etti... Beni bağışlayın, kardeş, kurtarın beni!...»

«Delireceğim,» düşündü Fanny. Olivarez'in zayıflığına karşı duyduğu öfkeyle kendinden geçmiş olarak talihsiz adamı yakasından yakaladı ve onu ayağa kaldırabilmek için elinden geldiğince yukarıya doğru çekelemeye başladı.

«Kalk ayağa, allahın belâsı!.. Kalk!.. Ona niye yalvarıyorsun?... Gerçekten bir koyunsun!...»

Fakat Olivarez, onu kabaca yana itti, üstünün ayaklarına kapandı ve ayakkabılarını öpmeye başladı, sürekli hıçkırarak. O, zayıflığın, rahatlığını ve kütüphanesini koruyabilmeye çabalamanın ve şimdi tamamen şeref ve gururdan yoksun ve iğrenç ve acınacak bir durumda olmanın hıçkırığıydı. Onun hıçkırışı, tarikat için daha da büyük bir rezalet, Heredia için daha büyük bir suç değil miydi?

Olivarez'e duyduğu tüm sempatiyi yitirdi. Sessizce ve öç alacılıkla gülmeye başladı, fakat birden durdu, çünkü Heredia'nın gözleri, şimdi bir sabitlikle ona dik dik bakıyordu. «Aptal, beni de hipnotize etmeye çalışıyor,» diye düşündü içgüdüyle. «fakat kutsal babası ona yardım etmeyecek.» Onun bakışlarına sonuna dek dayandı ve bir sırıtışla sordu:

«**Argumentum baccuiinum***'u denesenize. Onun aklını başına getirebilir.»

«Çadırı terkedin, senora!...» diye haşince emretti Heredia.

«Etmeyeceğim!» diye küstahça konuştu Fanny. «Bu eşsiz dehşetli manzarayı seyretmek istiyorum... Eee, ona ne yapacaksınız? Yirmi değneğin, onu kutsal imanına pekala döndürebileceğine inanıyorum.»

Heredia, gözünü bir kez daha ayaklarının dibinde sürünen Olivarez'e çevirdi. Fanny, bu gözlerdeki kızgınlığın, hayal kırıklığından ve sınırsız, kasvetli elemden daha az olduğunu farketti. Belki hayatının en elim şoklarından birini tadıyordu ve Olivarez'in alçalması, belki, onun için Pena Ronda'daki kralcı isyanın başarısızlığı kadar öldürücüydü. Eğer olgun Olivarez'in aklı ve yüreği tarikata ihanet ettiyse, isa'nın daha genç askerlerinden ne beklenebilirdi? Ve Fanny, tam onun yüzünden bir tereddüt ve zayıflık gölgesi geçiyormuş gibi geldiği sırada o, bir adım

---

* **Argumentum baccuiinum** — Değnekle ikna.

geriledi, kolunu havaya kaldırdı ve şiddetle bağırdı:

«Kampımızı terket, Olivarez!... Tarikatımızı terket, seni korkak!... Kilisemizden çık, seni sefil!... Zayıf, alçak ve ödleksin, çünkü Tanrın yok!...»

Ve, korkunç bir güçle, sesi bir kez daha tekrarladı:

«Çünkü Tanrın yok!...»

«Bağırma öyle!» dedi Fanny soğukça. «Hastaları ürküteceksin.»

Cezası olan değnekleri yemiş gibi Olivarez, çabucak ayağa kalktı ve tuhaf bir sükunetle cübbesinin tozunu silkmeye başladı.

«Peder... Kardeş...» diyerek bir kez daha umutsuzca Heredia'ya döndü.

«Defol!...» diye gürledi fanatik birses.

Ve don Jeronimo Olivarez, Suares ve Aziz Thomas Aquintas'ın bilgili yorumcusu, İsa Topluluğunun eski neferi, Granada Üniversitesinin eski skolastisizm profesörü, çadırı terketti, ardında üzgün bir boşluk bırakarak. Bir kaç saniye sonra Heredia da çıktı. Fanny de bir hayalet kadar sessiz onu izledi. Ölmekte olan kampın ve stepin üzerine sonsuz bir sessizlik çöktü. Hastaların iniltisi bile kesildi. Fakat ölülerin bedenleri hala çürüyordu ve sıcak yaz gecesinin havası, çöken, yokolan kötü kokusunu yayıyordu.

Heredia, çadırına gitti. Yatağının üzerine asılı gümüş haç ikon lambasının titrek ışığıyla parıldadı. Fanny, bir an için rahibin haçın önünde dizleri üzerinde oturmuş sonu gelmez dualar fısıldadığını gördü.

III

«Yatmanın tam zamanı,» diye düşündü çadırına geri dönerken. «Biraz uyumalıyım. Uyku ilacından

iki doz alacağım.» Fakat anında, önce Murier'in nasıl olduğunu görmesi gerektiğini hatırladı. Heredia, herhalde onun yanında kimseyi bırakmayarak ayrılmıştı çadırdan. Murier'in çadırından hiç bir ışık sızmadığını görünce Cizvit'e olan öfkesi arttı. Heredia, basitçe, onu karanlıkla başbaşa bırakmıştı. Çadırın girişine geldiğinde brandayı kaldırdı ve bir müddet kulak kabarttı —Murier sessizce uyuyordu. Buna rağmen Carmen'i uyandırmayı ve onunla kalmasını söylemeye karar verdi. Fakat birden, tifüs hastalarının ani ve beklenmeyen kalp yetmezlikleriyle karşı karşıya oldukları aklına geldi. Carmen, Heredia'yı veya kendisini çağırmaya vakit bulamadan iş işten geçebilirdi. «Onunla ben kalacağım,» diye karar verdi o zaman, «ve eğer gerekirse enjeksiyonu kendim verebilirim.» Buraya kendi hatırı için gelmiş olan Murier'in ölebileceği düşüncesi, tekrar onu Heredia'ya olan önceki nefretiyle doldurdu. Lambayı yakmak için cebinde kibrit ararken bir kez daha Murier'in çadırından yana döndü.

«Senora...» diye bir ses fısıldadı karanlıkta.

İçinde Robinson'un uyuduğu komşu çadırın arkasından Kardeş Domingo'nun uzun silueti belirdi. Arkasına küçük bir bohça bağlanmış bir bisikleti dik tutuyordu. Sonra bisikleti dikkatlice yere yatırdı ve yanına geldi.

«Siz de uyumadınız?» diye sordu Fanny sıkkın bir sesle. «Cezanızı yerine getiriyor olmanız gerekmiyor muydu? Hepimiz uyurgezerler gibi kampta geziyoruz galiba!»

«Hayır!...» dedi esrarlı bir şekilde. «Uyurgezer değiliz şimdi. Şimdi ne yaptığımızı mükemmelen biliyoruz.»

«Bir şey mi yapıyorsunuz?... Nereden geliyorsunuz?»

«Gelmiyorum, gidiyorum.»

«Şimdiye kadar neredeydiniz?»

«Yemek odasının brandasının ardında.»

Fanny ona sertçe baktı.

«Heredia ile, ha?»

«Hayır! Heredia öbür taraftaydı. Biraz da kendim için kulak misafirliğinde bulunayım dedim.»

«Tarikatınızın sadece kötü adetlerini yerine getiriyorsunuz gibime geliyor.»

«Son bir kez!...» diye kendini mazur gördü neşeyle. «Fakat çok enteresan bir gösteriydi... Geniş bilginize hayranım! Tek ihtiyacınız, Marksist klasiklerle biraz tanışmak.»

«Propagandanıza başlamak için hiç vakit kaybetmiyorsunuz.»

«Bin kere özür dilerim!... Tüm dürüst Hegel'cilere saygı duyarım. Hepimiz burada amma da zengin bir Hamlet'ler kolleksiyonu oluşturuyoruz! Her birimiz, bazı trajedik gerçekleri keşfediyoruz, fakat nasıl hareket edeceğimizi bilmiyoruz... Sadece Heredia, her zaman ne yapması gerektiğini bildi.»

Fanny sinirli bir kahkaha attı.

«O kadar sesli değil!...»

«Ne yapmaya karar verdiniz?»

«Cumhuriyet için savaşmaya gideceğim.»

«İspanya'ya bir iyiliği dokunacak mı?»

«Evet, senora, dokunacak.»

«Öyleyse... Siz de Heredia'ya ihanet ediyorsunuz!...» *dedi içgüdüyle, o anda Heredia'ya sempatisi varmış gibi aptalca bir duyguyla.*

«Diğerleri ona sadık kalacak!» diye fikrini belirtti Domingo istihzayla.

«Kim?»

«Siz, şüphesiz.»

«Fakat, ben ondan nefret ediyorum!»

«O, sevdalı bir kadının kuruntusu.»

«Saçmalıyorsunuz... Hastaların iyiliği için, kalın!»

«Söz verdiğiniz paraya rağmen hastalarımız aç-

lıktan ölecekler... Sağlamları kurtarmaya çalışsak daha iyi ederiz.»

«Dinleyin, Kardeş...»

«Bana kardeş demeyin.»

«İyi öyleyse, dinle, aptal!... Eğer cepheye o cübbeyle gidiyorsan, komünist partizan kolları Marksist olduğunu açıklamaya vakit bulamadan öldürürler seni.»

«İşte bu nedenle buraya geldim... Robinson'a elbiselerinden birini verdirtmeye.»

«Tamam, o işi ben hallederim,» dedi Domingo' nun ayrılışından tuhaf bir üzüntü duyarak.

Ve Robinson'u uyandırmaya gitti.

Şafağın yarı aydınlığında rahip, bisikletine binip temelli olarak kamptan ayrıldığında Fanny, uzun bir süre ardından bakakaldı, silüeti bir nokta kadar kalıncaya ve en sonunda karayolunun beyazımsı kuşağında kaybolana dek. Onu, Heredia'nın iyiliği için geri çevirmek istememiş miydi? Saçmalık!... Onun için, Heredia artık yaşamıyordu!...

Şafağın ışığı kızıllaşmaya başladı. Uzaktan kuzey-batıdan gelen öfkeli bir top gürlemesi işitti. Tam bir lakaytlıkla, Kardeş Gonzalo'nun Tordecillas ve Medina del Campo arasındaki kızıl saldırısı hakkında söylediklerini hatırladı. Eğer saldırıları başarıyla sonuçlanırsa kızıllar, zaman geçirmeden burada olur lar, çünkü Medina del Campo yolu, Pena Ronda' dan geçer. Fakat bundan ne çıkar?... O zaman Fanny onlara basitçe paportunu gösterir ve onlar da İran' daki gümrük memurlarının yaptıkları gibi başlarıyla kibarca selamlarlardı. Murier'in pasaportu da hiç şüphe yok aynı etkiyi gösterirdi. Fakat onlar için yapılacak en mantıklıca iş, hemen sabahleyin yola çıkmak kızıllarla tüm ilişkilerden kaçınmaktı. Buradaki herşeyden usanmış, bıkmıştı, herşeyden... Fakat kampa geri dönerken birden duraladı ve titremeye

başladı — Murier hastaydı. Murier, yolculuk edebilecek durumda değildi.

Bir kez daha, kirli, terli vücutlarla, tifüsten ölen ve *samanların üzerinde çürüyen* yoksullarla tıka basa dolu olan çadırların yanından geçti. Onlardan nefret ettiğini, bu kadar berbat kokuları ve bitleriyle hastalığı kendisine de bulaştırabileceklerinden ötürü onlardan nefret ettiğini anladı. Daha önceleri kötü kokunun farkında değilmiş gibi görünüyordu ve Heredia'nın yanındayken çadırlara, onların paçavraları arasına bile giriyordu. Fakat şimdi onlardan iğreniyor, kokularına dayanamıyordu. Örneğin, Kardeş Domingo'nun o kadar çok kez yamamış olduğu ve artık bir paçavra haline gelen şu çadırda Castilia'lı bir köylü kadının yattığını biliyordu; kampa mükemmel bir sağlıklılıkla gelmişte, çünkü dünyada hiç bir güç onu hasta oğlundan ayıramazdı. Üç hafta sonra o da hastalığa yakalandı ve oğlu öldü. O zaman köylü kadın çıldırdı. Ve Fanny'ye ona karşı özel ilgi ve bakımların en iyisini gösterme arzusuyla birlikte tuhaf bir korku da ilham etti. Fakat şimdi geceleri uyumayıp kapının yanında ayakta dikilme huyu olan kaçık kadını görmemek için çadırın yanından telaşla geçti.

«Aha... Kaçıyorsun!...» İçinde ilk kez duyduğu ses ona iğne gibi battı. «Fakat daha önce bunu yapmazdın!... Şimdi artık Heredia'ya ilgi duymadığından, kendisi için rol yapacağın hiç kimse olmadığından sadece kendi canını kurtarmaya çalışıyorsun!.. Tarlalarda çalışmayla kabalaşmış olmasına rağmen o kadının, oğlunun cansız bedenine sarıldığında hissettiklerini sen hiç bir zaman hissedemezsin; seks zevklerine aşırı düşkünlüğün nedeniyle artık asla bir çocuğun olmayacak, çünkü sen bir taş kadar kısır ve soğuksun, çünkü sen sadece kendin için yaşarsın...» «Delireceğim,» diye düşündü çadırların ara-

sında dolaşırken. «Luminal alıp hiç olmazsa biraz uyumalıyım... Korkunç bir geceydi.»

Murier'in çadırına geldiği zaman brandayı kaldırdı ve girişten içeriye bir göz attı. İçerisi evvelki kadar karanlıktı. İlk gelişinde işittiği aşina düzenli nefes alışını işitmeyi umuyordu. Fakat çadırın içi oldukça sessizdi. Tekrar dinledi ve bu kez de hiç bir ses duyamadı. «Uyanık olmalı,» diye düşündü, fakat içine işleyen ani şüphe, onu ağzını açıp bir şey söylemekten alıkoydu.

«Jacques!...» diye seslendi bir müddet sonra.

İsmini bir kaç kez tekrarladı, fakat her seferinde hiç bir cevap gelmedi. Sonra dehşetten dili tutulmuş olarak lambasını yaktı ve ışığı yatağa doğru tuttu. Murier, yüzünü yastığa gömmüş ve bir bacağı da doğal olmayan bir biçimde yataktan aşağı sarkıyordu. Ağzından belli belirsiz bir çığlık çıkararak lambayı masanın üzerine koydu, Murier'in omuzlarını iki eliyle kavradı ve yüzünü kendine doğru çevirdi. Fransız'ın yüzü morumsu bir solgunluktaydı. Gözleri cansız, bir cam parlaklığıyla bakıyordu. Onlar, artık hiç bir anlam taşımayan fakat sadece lambanın ışığını yansıtan gözlerdi. Hala terden nemli, darmadağınık siyah saçları şişmiş damarlı yüksek alnının üzerine dağılmıştı. Birden bacaklarının gücünün tükendiğini, boğazını bir şeyin sıktığını, histerisinin yatıştırıcı çığlıklarını atamayacağını hissetti... Bir sandalyeye yığıldı ve üzerlerinde kanlı çizikler belirinceye kadar ellerini ısırmaya ve tırnaklamaya başladı. Fakat gözlerinde hiç yaş yoktu. Yırtılan deri ve ezilen adalelerden gelen acı, krizini yatıştırdı ve onu kendine getirdi. Kendini toparladı, fakat müthiş, buz gibi bir boşluk ve onunla birlikte bir sigara içmek için zorunlu bir arzu duydu. Bir saatten fazladır sigara içmemişti.

Şimdi, Murier'in buraya kendi hatırı için gelmiş olduğunu aklına hiç getirmiyordu, daha önce bunu

anlamış ve kısa bir süre sonra tekrar idrak edeceğine rağmen şimdi hiç düşünmüyordu. Şimdi bile sökülüp atılamaz bencillik huyuyla ilk düşüncesi, kendisiydi. Murier'siz ne yapacaktı? Kendini sonsuz, gri bir düzlükte yürüyen ve nereye gittiğini bilmeyen biri gibi hissetti. Bir acıma dalgasına kapıldı yine önce kendisi için daha sonra da çadırında karanlıkta, kendi başına, bir köpek gibi terkedilmiş olarak ölen Murier için. Heredia'nın, onun **myocarditis** çeken ve tifüsün gelişmesinin ilk saatlerinde sonunun gelebileceği kalbini korumak için bütün gece başı ucunda kalmış olması gerekiyordu. Heredia'ya duyduğu öfke, bir kez daha benliğini sardı. Herhalde, Murier'i yalnız başına bırakarak gündüz söylemeye vakit bulamadığı duaları mırıldanmaya gitmişti, fakat onun yerine Olivarez'le olan konuşmalarına kulak kabartmıştı. «Aptal,» diye fısıldadı daha da yoğun bir nefretle. Hiç bir şey, onu onun dualarından, haçın önündeki alçak sesle fısıltılarından daha çok çileden çıkaramazdı.

Öfke içinde bilinçsizce bir sigara yaktı. Sonra çabucak söndürdü. Kuşkusuz, ölü birinin yanında yaptığı ilk iş bu olmamalıydı. Fakat, anında, Murier'in, cenazesi üzerinde mum yakılmasından ya da figan edilmesinden hoşlanmayacağını anladı. Dudaklarının dış hatlarına sabit nazarlarla baktı — morumsu ve alayla kıvrılmışlardı. Şunları söylüyor gibiydiler: «Devam et, tüttür sigaranı!... Ciddiye alma onu! Ne olacak yani bir ceset varsa! Senin yerinde olsaydım ben de, herhalde öyle yapardım.» Evet Murier'den başka hiç kimse anlayamazdı onu, bir kez daha onun için üzüldü, çünkü o kendisini o kadar iyi anlardı ki. Ölü adamın öğüdünü tuttu ve sigarasını tekrar yaktı ve sonra onun gözlerini kapaması gerektiğini düşündü. Biliyordu ki eğer göz kapakları açık kalırsa kornea kuruyup büzülecekti ve o kadar sık öpmüş olduğu bu siyah gözlerin kuruyup büzülme-

sini görmek istemedi. Ve sigarayı dudakları arasına sıkıştırarak gözlerini kapadı.

Fakat işine bu kadar dalmışlığı içinde onun gözlerini kaparken duyduğu ve kampta yaşayan başka hiç bir insanoğlunun duyamayacağı kayıtsızlık ve huzurda iğrenç ve insani olmayan bir şeyin varolduğunu anladı. Ve o zaman içindeki sesin kendisine şunları söylediğini işitti: «Bencilliğinin bilincindesin, kalbini kaplayan buzun farkındasın... Böyle olmak istemiyorsun, fakat elinden bir şey gelmiyor. Ve işte bu nedenle sen kendine bile yabancısın ve bu nedenle bir dakika önce ellerini ısırıyordun, fakat şimdi sigaranı dudaklarının arasına sıkıştırarak onun gözlerini öylesine huzurla kapatıyorsun ki... Korkunç ikili bir kişiliğin var. Bilincin bencilliğini altedemiyor ve bencilliğin bilincini boğamıyor. İşte bu nedenle bu kadar mutsuzsun, bu nedenle acı çekiyorsun, bu nedenle luminal almadan uyuyamıyorsun... Senin hislerini, sinir zayıflığını, çılgınlığını işte bu izah eder! Fakat senin bencilliğin, irade gücünü yokeden tensel zevklerinin, senin ve senin sınıfının her şeyi almasına ve karşılığında hiç bir şey vermemesine izin veren çılgınca düzenlenmiş bu dünyanın eseridir... Şehvetin, ruhunu mahvetmiş, sinirleri, mülklerinin kiracılarından gaspettiğin paraları çarçur ederek kumar gazinolarında geçirdiğin uykusuz geceler nedeniyle yıpranmış. Yalnızca zevk, yalnızca eğlence —işte bunlar senin prensipsizce peşinde oldukların. İşte bu nedenle Heredia'nın peşinden buralara kadar geldin. İşte bu nedenle, çok kısa bir zaman önce ölen bir adamın, seni seven bir dostunun bedeni yanında böylesine bir soğukkanlılıkla sigara içebiliyorsun. Şu anda sigara içiyorsun, çünkü önyargılı olmadığından, herhangi bir kişiden farklı olduğundan ya da hareketinin Murier'i kızdırmayacak olmasından değil; sadece şu anda canın sigara içmek istediğinden, sigaradan uzak durmak ve ölüye çok eskiden beri

alışageldiğimiz hakettiği saygı görevini yerine getirmek için yeterli irade gücüne sahip olmadığından... Evet, tüm bunların farkındasın, bilincindesin, fakat hayatında yeni bir sayfa çevirmek için yeterli güce sahip değilsin. Tamamen Olivarez gibisin— kim senin ihtiyacı olmadığı bir paçavra. İşte bu nedenle, kişiliğin gittikçe daha çok bölünüyor, işte bu nedenle hüküm giyiyorsun.» «Hüküm mü giymek, ben mi?» diye sordu hakir görerek içindeki işkence eden sese. «Fakat, ben batıl itikatlı birkaz değilim, kendimden korkacak kadar salak değilim. En sonuna dek olduğum gibi kalacağım.» «Fakat dayanamayacaksın,» dedi ses ümitsizce. «Sinirlerin yıpranmış. Atalarınız dünyayı tutsak ederlerken ve okyanuslara egemenlerken iriyarı, güçlü kuvvetli adamlardı. Oysa siz, onların yığmış oldukları zenginlik tarafından çürütülmektesiniz. İşte bu nedenle dayanmayacaksın, işte bu nedenle ölmeye mahkumsun. Hee, bunu idrak etmiyor musun? Bu ölü beden seni rahatsız ediyor. Bunun anlamsız olduğunu biliyorsun, fakat yine de rahatsız oluyorsun. Senin kendisinden uzaklaştığının dünyanın, hayatın ve ruhun içinde bir yargılama gücü var ve işte seni tedirgin eden de kesinlikle bu. Sadece bir hayvan, başka bir hayvanın ölüsü yanında senin bu seni seven ve senin hatırın için bu çukurda ölen adamın bedeni yanında durduğun kadar duygusuz kalabilir. Yine de sen bir hayvan değil bir insanoğlusun, fakat dejenere biri. Senin duygusuzluğunda ürkütücü bir şey var... Gerçekten bunun farkında değilmisin?» «Evet, onun farkındayım,» diye gururla ve üzgün cevap verdi, «fakat ondan korkmuyorum.» «Öyleyse, biraz bekleyelim, göreceğiz!!...» dedi ses alaylı. Ve o, sigarasını içmesine ve ölüye dik nazarlarla bakmasına devam etti, kendi kendine istihzayla aklına daha ne saçmalıklar geleceğini sorarak. Fakat ölüye inatla baktıkça gözleri onun üzerine daha fazla yapışmaktay-

dı. Sinirlerinin gittikçe daha çok gerilmekte olduğunu daha açıkça duydu, tuhaf ve anlamsız bir dehşetin, aslında korktuğu ve ona karşı direnme gücünün olmadığı bir şeye bilinçli olarak meydan okumasının neden olduğu bir korkunun benliğini tamamiyle alt ettiğini hissetti.

O zaman bir çatırtı işitti ve çadır karanlığa gömüldü. Bir çığlık attı ve sanki ölü adamın ayağıyla onu tekmelemişçesine yumuşak bir şeyin kalçasına vurduğunu hissederek çıkışa doğru atıldı. Çadırdan çıkar çıkmaz derhal kendine geldi ve gülmeye başladı. Artık saçmalık yok!... Çadıra tekrar girdi ve kızgınlıkla bir kibrit yaktı. «Sinirlerim aşırı gergin,» dedi hemen hemen işitilebilir bir sesle. Sigarasını yakarken dirseğiyle lambayı yere düşürdü ve dışarı doğru hamle ederken ölünün ayağının tekrar kalçasına dokunduğunu hissetti. Çadırı terketse daha iyi olacaktı. Onun kendisine ihtiyacı olmadığı bir sırada Murier'le kalmakta ısrar etmesi ne kadar aptalca bir şeydi. «Çadırıma döneceğim,» diye kesinlikle karar verdi, «sonunda biraz yatacağım.» fakat aslında uyumakta zorluk çekeceğini, hatta belki hiç uyuyamayacağını, sadece ölüden kaçmak istediğini biliyordu.

Ve kaçtı.

Çadırına girince birden ferahladığını hissetti. Carmen'in sessiz uyuyuşunda ve sağlıklı nefes alışında onu da kaplayan özel bir canlılık vardı. Fanny soyunurken kız gözlerini açtı ve lambanın güçlü ışığından körleşmiş olarak gözlerini kırpıştırmaya başladı.

«Kalkıyor musunuz, senora?» diye sordu aceleyle battaniyeyi üzerinden atıp doğrularak.

«Hayır! Yatıyorum... Kalkmana gerek yok!»

«Don Santiago nasıl?»

«Don Santiago öldü.»

«Santissima!...» diye fısıldadı İspanyol kız dehşete düşerek.

Yataktan fırladı ve telaş içinde giyinmeye başladı.

«Niye kalktın?» diye sordu Fanny sinirlenerek.

«Daon Santiago'yu görmek istiyorum,» diye cevap verdi usulca. «Ibadethaneye gidip ruhu için bir kaç dua okuyacağım.»

«Daha gitmemelisin... Henüz giydirilmedi. Korkarsın.»

«Ölülerden korkmam, senora.»

«Biliyorum,» düşündü Fanny, «siz İspanyollar, doğduğunuz andan itibaren ölümü ve öbür dünyayı düşünmeye başlarsınız.»

«Evet, fakat çadırın içi karanlık ve hiç te içaçıcı değil. Henüz hiç kimse don Santiago'nun öldüğünü bilmiyor. Rasgele çadırına uğradım ve ölmüş olduğunu gördüm.»

«Ne?...» diye sordu Carmen Carmen aklı karışmış gibi. «Ve şu anda yanında hiç kimse yok mu?»

«Ne var bunda?»

«Aman Allahım!... Bir mum bile yakmadınız herhalde!... Biz bir ölüyü asla yalnız başına bırakmayız, çünkü yoksa ruhları huzura kavuşamaz sonra.»

«Ve onlardan kaçmamız gerekir,» düşündü Fanny acıyla.

«Haklısın... Fakat nereden bir mum bulabiliriz?»

«Sandığımda birkaç tane var,» diye cevapladı kız.

«İşte, tekrar yatma fırsatım olmayacak yine.» düşündü Fanny, fakat kızı içgüdüsel izleme arzusu rahatsızlığını bastırdı. Carmen sandığında bir mum ararken Fanny tekrar giyindi. İkisi birlikte Murier'in çadırına gittiler. İlk önce adamı giydirdiler, sırt üstü yatırdılar, bacaklarını uzattılar ve sonra kollarını göğsü üzerinde kavuşturdular. Carmen, mumu yaktı ve dualar fısıldamaya başladı. Ve Fanny, kızın kendisini

bir kaya kadar sert eden ilkel yaşama gücünü bir kez daha farketti. «Görüyor musun?» diye fısıldadı bir süre önce içinde işittiği ses. «O, batıl itikatlı, öbür dünyaya ve ruhun beden değiştireceğine inanıyor, fakat kendinden korkmuyor, çünkü o birbirine bağlı ve sadık milyonlarca insan selinin bir parçası, çünkü o buraya zevk aramaya değil ailesi için bir kaç kuruş biriktirmeye geldi... O, hayır, onu bu kadar sakinleştiren, dini değil! Tanrısı ve duaları, sadece soğukkanlılığını ve yaşama gücünü aldığı kalbindeki manevi huzurun bir ifadesidir. Eğitilmiş ve zekisin, ruhun ölmezliğine inanmıyorsun, fakat yine de korkuyorsun... Sen, o manevi huzurun eksikliğinden korkuyorsun, sen kendinden, yaşamın mantığına karşı gelen ve seni ortak selin ve tüm insanların dayanışmasının dışında tutan bencilliğinden korkuyorsun. Belki bu şekilde doğdun, belki bencilliğin, bu dışta kalışın bir eseridir. Yine de asıl mesele, seninle dünya arasında manevi bir bağ olmayışıdır... İşte bu nedenle bu kadar yalnızsın, işte bu nedenle bu kadar korkuyorsun.» «Korkmuyorum,» dedi hastalıklı inadıyla, Carmen'in sakin yüzüne ve dualar fısıldayan gencecik dudaklarına kıskançlıkla bakarak. «O, evet, korkuyorsun!» diye tekrar etti ses. «Kendinden, yalnızlıktan ve ölümden dehşetli korkuyorsun. Geçen sene Deuaville'de tehlikeli dozda morfin almaya başladığını ve o zamandan beri sürekli olarak tekrar müptela olmanın korkusu içinde olduğunu hatırlamıyor musun? Bir süre önce, Murier'in çadırından kaçtığını hatırlamıyor musun? Çünkü onun ölü bedeninden, ölümden korktun... Evet, herşeyden korkuyorsun, çünkü hayatın anlamından ve insan toplumundan koptuğunun, bir paçavradan daha iyi ve kötülükten başka bir şey olmayan bir anlamsızlığa gömüldüğünün farkındasın...

Carmen, dualarını bitirdi ve ölünün ayakları dibine saygıyla oturdu. Mumun alevi yüzünün esmer

ovallığına titreşen bir parıltı verdi. Ve İspanyol'un yüzü gibi ölümün önünde şaşırtıcı bir soğukkanlılık, kesin bir boyun eğmişlik ve ciddi bir tasayı ifade ediyordu.

«Sabaha dek burada kalacak mısın?» diye sordu Fanny.

«Evet, kalacağım, senora.»

«Öyleyse, ben yatmaya gidiyorum... Bütün gece bir lokma bile uyumadım,» dedi hareketini haklı çıkarmayı hedef alarak.

«Evet, yatmalısınız,» dedi İspanyol kız.

Ve don Santiago'nun öldüğü gece uyuyabilecek olan hanımına hayretle baktı. «Aptal», düşündü Fanny öfkeyle. «Sen kalabilirsin, çünkü şimdiye kadar uyumaktaydın. Fakat ben değil... Bitkinim ve her an düşebilirim.» Fakat, anında, gerçekte tekrar kaçmaya hazırlandığını anladı, çünkü ceset onu rahatsız etmeye, işkence etmeye ve korkutmaya devam ediyordu.

Çadırına döndü ve yattı, fakat uyuyamadı. O zaman bir kaç tane uyku hapı aldı: yarım saat sonra ağır ve narkotik bir uykuya daldı.

Terden sırılsıklam olarak uyandı. Çadırın içinin hala böylesine karanlık olmasının ve dışardan hiç bir sesin işitilmemesinin tuhaf olduğunu düşündü. Gün henüz ışımamış mıydı? Lambayı yaktı ve saatine bir göz attı. Akrep beşi gösteriyordu. Saati durmuş olmalıydı. Fakat saati çalışıyordu ve o zaman birdenbire bütün bir gün uyumuş olduğu ve şimdi ertesi gece olduğu moral bozucu düşüncesi doğru içinde. Ne saçmalık, elbette!... Üç doz uyku ilacı almış olduğunu hatırladı.

«Carmen!...» dedi alçak bir sesle.

Hiç bir cevap gelmedi. Işığı kızın yatağına tuttu ve yatağın boş olduğunu gördü. Kalktı ve giyindi. Kampta ne olup bittiğini görmeliydi. Şimdiye dek Murier'i gömmüşler ve Domingo'nun nerede olabi-

leceğini merak ediyorlardı herhalde. Birden bir top ateşinin uzayan gürlemesini işitti, fakat şimdi ses oldukça yakından geliyordu, o kadar yakın ki masanın üzerindeki madeni ıvır zıvır şıngırdamaya başladı.

«Carmen!» diye bağırdı daha yüksek bir sesle, sesinde histerik korku notlarının çınladığından haberdar olarak.

«Bir deli kadın gibi bağırıyorum,» düşündü ve top gürlemesini tekrar işitti. «Kızıllar çok uzakta olmamalılar, fakat pasaportum cebimde.»

«Geliyorum, senora!...» Ispanyol kızın sesi birdenbire geldi.

Fanny, ayak seslerinin yaklaştığını işitti ve bir dakika sonra kız, girişteki brandanın ardından belirdi.

«Neredeydin?»

«Don Santiago'nun çadırında.»

«Onu gömdüler mi?»

«Henüz değil, senora... Peder Ricardo, dün bizi gömmeye zorluyordu, fakat ben bu güne kalması için yalvardım, çünkü sizin cenazede bulunmak isteyeceğinizi düşündüm. Zavallı don Santiago... Ayrıca sizin için de endişeliydik. Kardeş Gonzalo, şişeyi incelediğinde sizin uyumadan önce uyku ilacı almış olduğunuzu gördü. Önce çok büyük dozda almış olabileceğinizden korktuk, fakat Peder Ricardo, derin uykunuza rağmen kalbinizin normal attığını tesbit etti ve biz de ferahladık. Ayrıca bazı başka korkunç şeyler de oldu, senora...»

«İçeriye gel!»

«Hemen!... Kardeş Gonzalo'ya bir süre için ölüyle kalmasını rica edeyim.»

«Gir içeri!...» diye haykırdı Fanny. «Cesedi kimse çalmaz...»

Kız itaat etti ve içeri girdi, Fanny'ye korkudan büyümüş gözlerle bakarak.

«Bana öyle bakma!» dedi Fanny nazikçe, kızın

yanağını okşayarak. «Sinirli olduğum için haykırdım... Ne oldu?»

«Senora...» diye başladı kız, fakat sesi kayboldu. O zaman yutkundu ve devam etti. «Senora... Peder Jeronimo kendini astı...»

«Peder Jeronimo?...» dedi buz gibi bir fısıltıyla, yüzünü Carmen'den öte çevirerek. Sonra, hiç bir heyecan göstermeden düşündü: «Evet, bir İspanyol'un sinirleri için bile çok fazlaydı.» «Kendini astığını ne zaman öğrendiler?» diye sordu ve saçını düzeltmeye başladı.

İspanyol kızın gözleri, tekrar önceki korku ifadesiyle baktı.

«Bana öyle bakma!» diye emretti Fanny bir kez daha. «Ne yapmamı istiyorsun? Benim de mi kendimi asmamı?»

«Hayır, senora!...» diye mekanikçe cevapladı İspanyol kız.

«Öyleyse kendine gel!... Benden niye korkuyorsun?»

«O, sizden korkmuyorum!»

«Niçin titriyorsun öyleyse?»

«O, titremiyorum, senora!»

«Başka ne oldu?»

«Başka mı?... Başka bir şeyden haberim yok... Dün sabah çadırlardan onsekiz ölü çıkardık... Peder Ricardo dedi ki hastalar ölüyorlar, çünkü hiç yiyecek yok, öyle dedi, hiç ilaç yok... Aşçı ayrıldı, fakat beş yeni rahip geldi, Aziz Bruno'nun tarikatından. Şimdi mezarları kazıyorlar, ölüler daha çabuk gömülüyor... Evet!»

«Oh!... Teselli edici bir şey!»

«Ne dediniz, senora?»

«Aziz Bruno'nun yardım edeceğini söyledim. Peder Ricardo nerede?»

«İbadethane'de.»

«Demek yine dua ediyor!» düşündü Fanny. Sonra öfkesini kızdan çıkararak, haykırdı:

«Kendini topla, çingene!... Bana öyle bakma! İnsan yemem! Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?»

«Ne yapmamı emrederseniz, senora...»

«Öyleyse bavullarımı toplamaya başla... Yarın ayrılacağız. Bu arada, ben de don Santiago'nun kağıtlarını toparlayacağım.»

«Onun çadırına gitmeseniz iyi edersiniz, senora,» dedi Carmen.

«Niye?»

«Çünkü vücudu bozulmaya başladı.»

«Kokuyor mu?»

«Evet, kokuyor. Dün dili şişti ve ağzından taştı.»

«Tam benim sinirlerime göre. Fakat yine de girmem gerek. İlk önce yüzünü bir şeyle ört...»

Carmen emredileni yapmak için dışarı çıktı.

Fanny, bir çikolata ve iki bisküvit yedi. Gecenin sessizliğinde topun gümbürtüsünü işitti. «Buradan elimden geldiğince tez ayrılmalıyım,» diye bir kez daha karar verdi. «Fakat tüm bunlar ne içindi? Suçlu, şımarık bir çocuk gibi onu buraya getiren olayları bir bir gözünün önünden geçirdi ve bir kez daha içinde iyileşme umudu kalmamış, bozulmuş, çürümüş bir şeyin varolduğu sonucuna vardı. «Şu anda evvelkinden daha kötüyüm,» diye düşündü. «Sinirlerim tamamen bozuldu.»

Birden bir soruyla yüz yüze geldi —sabaha kadar ne yapacaktı? Murier'in kağıtlarını bir kaç dakikada toplayabilirdi. Carmen'in bavulları hazırlaması bir saatten fazla almazdı. Ondan sonra ne yapacaktı? O zaman orada sabaha kadar bir baykuş gibi oturmak ve nevrastenisiyle mücadele etmek zorunda kalacaktı. Ayrılığının düşündüğü kadar kolay olmayacağı aklına geldi. İlk önce don Bartolomeo tarafından imzalanmış bir seyahat izin belgesi alması ve tutacakları en emin yolun hangisi ve Frako'nun

kuvvetlerinin elinde bulunan sınır kapılarının hangileri olduğunu soruşturması gerekiyordu ve bu, don Bertolomeo'nun kendisinin bile emin olmadığı bir şeydi. Tüm bunlar hakkında hiç olmazsa yaklaşık bir bilgi toplayabilmek için en azından bir gün beklemesi gerekecekti. Bu demek ki en erken öbür gün sabahından önce ayrılamayacaktı. Carmen'e hemen bavulları toplatmakta bir anlam yoktu. Kızıl bir şeritle kuşatılmış olarak beklemek zorunda olduğu düşüncesiyle aşırı derecede rahatsız oldu. «İzinsiz ayrılacağım,» diye karar verdi kızgınlıkla, fakat birden, politik nedenler yüzünden Franco'nun adamlarının, İngiliz pasaportuna pek saygı gösterme eğiliminde olmadığını hatırladı. Çaresiz bir öfke içinde dudaklarını büzdü. Carmen geri geldi ve ölüyü battaniyelerle sardığını söyledi.

«Don Santiago'nun elbiselerini de alacak mıyız?» diye sordu kibarca.

«Aptal salak!... Kendi elbiselerimizi bile almayacağız! Beraberimizde bir kaç bulaşıcılı bit mi götürmek istiyorsun?»

Kızgınlığına hakim olarak kenetlenmiş dişleri arasından konuştu.

«Sadece onlarsız yapamayacağımız eşyaları alacağız! Henüz toparlanmana gerek yok! Ah, ağlamayı bırak emi?... Demek sen de beni delirtmeye karar verdin!»

«Açıkça çekilmez biriyim,» dedi kendi kendine, fakat kızla nazikçe konuşarak kendini alçaltmak istemediğinden telaşla dışarı çıktı. Sierra Divisoria'dan esen temiz havayı hissetti. Gün ışımaktaydı, fakat mor gökyüzünde yıldızlar hala kırpışıyordu. Top, uzakta hala gürlüyordu. Silahların yankılanan gümbürtüsü arasında makineli tüfeklerin uzun takırtısı işitilebiliyordu. Ufukta, çok uzaklarda göğe fırlatılan roketler açıkça görülebiliyordu. «Kızıllar!» diye düşün-

dü tekrar. «Buradan derhal gitmeliyim.» Çadıra dehşet içinde döndü ve bir kez daha seslendi:

«Carmen!...»

«Bavulları toparlamaya hemen başla,» demek üzereydi ki bir dakika önce toplamamasını emrettiğini hatırladı.

«Aldırma!...» dedi kıza. «Hemen git, yat!»

«Deliyim!... Deliyim!» diye tekrarlamaya başladı ve bir kez daha ona çığlık attıran, ellerini ısırtan ve eibiselerini yırttıran vahşi histeri nöbetinin pençesine düştü.

Aşırı bir çabayla kendini topladı ve Murier'in çadırına girdi. Carmen, ölü bedeni battaniyelerle o kadar iyi sarmıştı ki hiç bir yeri görülmüyordu. Fakat koku, nefesini kesti. Götürülmeye değer bir şey bulmaksızın bavulları alt üst etmeye başladı. Sadece, kendisinin bir zamanlar Murier'e yazmış olduğu ve onunda hassasiyetle bu güne kadar saklamış olduğu on kadar mektuptan ibaret bir pakete rastladı. Onları niye buraya getirmişti.? Onları daima yanında taşımamış mıydı? Onlardan birini açtı. Mektup 1935 tarihliydi ve şu kelimelerle başlıyordu: «Eğer beni tekrar Wagner operasına götürürsen, Nazi garsonlarla flört etmeye başlayacağım.» Öbür mektupları da açtı. Hepsi aynı devre içinde yazılmıştı — Almanya'daki tatlı aşk günlerinde. Onlardan birinde şikayet ediyordu: «Gittikçe güçlü bir kişilik kazanıyorsun... Dün gece odamda kalmadın,» ve bir başkasında ünlüyordu: «Öyleyse evlenelim!... Bu Liliputian dağları seni hassaslaştırıyor.» Bu mektuplar, ahlakı hor görüş ve lütfen bir yumuşak yüreklilikle doluydu. Yine de Murier, onları Kutsal Emanetler gibi aziz tutmuştu. Anılar, düşüncelerini bir sel gibi kapladı. Murier'in imajı iki yıl önce ilk kez gördüğü haliyle gözünün önünde belirdi— daha genç görünüşlü ve daha neşeli. Onunla geçirdiği şehvetli geceleri, gezileri, çeşitli hoş olayları hatırladı. Ve aynı

adam, aynı vücut, kucaklayışıyla onu sık sık kendinden geçirten aynı kollar şimdi çürüyen kokuşan bir vücuttu. Bütün bunlar ne kadar tuhaftı... Ve ne kadar korkunç! Geceleyin geçirdiği korkuyu, onu feryat ettiren, ağlatan nöbeti tekrar duydu.

Aşırı bir çabayla, kendini tekrar topladı, mektupları bıraktı ve katlanan sandalyeye oturdu. Gözleri, çadırın içinde delice dolaşmaya başladı. Birden masanın üzerinde Murier'in ilaç çantasını farketti. Hiç olmazsa o çantayı almalıydı. İçinde yuvalanmış bit olamazdı. Yolculuk sırasında işe yarayabilirdi. İçinde ne olduğunu görmek için açtı. Çantada alışılmış ilk yardım aletleri ve ilaçları vardı. İçinde yeterince sargı bezi olup olmadığını anlayabilmek amacıyla içine bir göz attı ve tam kapatmak üzereyken İspanyolca yazılı bir kutu gördü. İçinde bir kaç morfin şişesi vardı. Evet, morfindi!... Önünde bir şırınga ve morfin ampulleri görmek onu ürküttü. «Hayır, hiç bir suretle!..» diye karar verdi. «Yeterdi artık!» Fakat birden, zehirin hoş etkisini, sinirleri üzerinde yaratacağı neşeli teskin edici duyguyu anımsadı. Geçen sene zehri sadece zevkine almıştı, fakat şimdi gerçekten ona ihtiyacı vardı. On cc'si, üzerinde mükemmel bir etki yaratacak, sinirlerini yatıştıracak ve önceki sükunetine kavuşturulacaktı. Evet, yalnızca on cc. ve yalnızca o gece!.. Morfinmanlık üzerine kuşkusu olması aptalca bir şeydi. Ne zaman istese bırakabilirdi, değil mi? Tam şu anda olanları berrak görebilmek ve hareket rotası üzerinde serin bir kafayla düşünebilmek için rahat ve huzura ihtiyacı vardı tam şu anda o aşırı sinirliliğinden, her gittiği yerde onu takipeden o aptalca korkudan kurtulması gerekiyordu. «Evet, yalnızca bu gece!» diye karar verdi kesinlikle. «Ve ayrılırken çantayı beraberimde almayacağım.» Kısa bir tereddüt anından sonra şırıngayı aldı ve alkol içinde yıkamaya başladı, fakat sonra tekrar yerine koydu. İçindeki ses onu uyardı:

«Dikkatli ol!... Geçen senede bu şekilde başladın ve hergün almaya kadar çıkardın. O zaman ancak Murier, seni kurtarmayı başarabildi fakat şimdi seni kurtarabilecek hiç kimsen yok.» Çadırı terketmeye kesin kararlı olarak şırınganın nikel kaplı kabını kapadı, fakat birden enjeksiyondan sonra üzerine gelecek huzur için pişmanlık duydu. «Sadece bir enjeksiyon!» diye düşündü. «Sadece bir!... Bu kadar yüreksiz olmamalıyım! İhtiyaç duyduğum sükun şimdi gelmeli.» Yine de tekrar düşünüp taşındı ve tekrar kararsızlığa düştü. Ve sonra bir kez daha içindeki görülmez, anlamsız korkunun tüm benliğine nüfus ettiğini, o kadar korktuğu nöbetin yaklaşmakta olduğunu hissetti. «Direnemiyorum,» dedi hemen hemen yüksek sesle. «Yapamıyorum... Daha fazla yapamıyorum...» O zaman irade gücünün, kendisini yüz üstü bıraktığını hissetti. Mekaniz olarak bir ampulü kırdı, şırıngayı doldurdu ve iğneyi kalçasına sapladı. Kısa bir süre sonra, tüm vücudunda hafif bir karıncalanma, etrafında olan bitenler artık onu etkileyemeyecek rahatsız edemeyecek gibi sinirli, tuhaf ve sözü edilemeyecek hoşlukta bir huzur duydu. Havada uçuyormuş, elbisesi vücuduna değmiyormuş, Heredia'ya olan tüm kininin, kampın, Murier'in ölümünün, tifüsün tüm dehşetinin tuhaf, önemsiz, hoş ve entrikacı bir meraka dönüşmüş gibi geldiğini hissetti.

Murier'i, kızılların saldırısını, ölmekte olan kampı veya yaklaşan yolculuğunu düşünmeksizin o durumda bir müddet kaldı. Sonra ayağa kalktı ve çadırına döndü. Carmen, yatağında oturuyor ve yüzünde hala iri, sessiz gözyaşları yuvarlanıyordu.

«Uyumadın mı?...» diye sordu Fanny kibarca.

Ispanyol kız hiç cevap vermedi. Fanny ağır ağır soyundu, lambayı üfledi ve yattı. Morfin onu uyuttu.

Bir baş ağrısıyla geç vakit uyandı. Fakat yine de yataktan hemen çıkmak için yeterince dinlenmemişti. Kızıl toprağın ve stepin kumları üzerinde ge-

riye kalabilen bitkileri de kavuran parlak güneşiyle sabit mavilikteki İspanol göğünü gördü. Aziz Bruno tarikatı rahiplerinin, ölüleri çadırlardan çıkardıklarını ve geceleyin küçük sel yatağında kazmış oldukları çukurlara doğru sedyelerle götürdüklerini gördü. Paçavralaşan, yırtıklarından siyahlaşmış, kemikleri çıkmış etin görüldüğünü keçi kılından cübbeleri içine tasavvur edilemeyecek derecede pistiler. Onlardan biri, onu korkunç **«Memento mori»** leriyle selamladı.

«Don Santiago'yu ne zaman gömecekler?» diye sordu yıkanması için kendine su döken Carmen'e.

«Rahipler gömdü onu.» diye cevapladı kız. «Daha fazla gömülmeden bırakılamazdı.»

«Böylesi daha iyi,» dedi Fanny. «O cenaze töreninin ateşten gömleğine dayanamazdım, çünkü don Santiago benim çok yakın bir arkadaşımdı.»

Carmen başıyla doğruladı, fakat hiç bir şey söylemedi.

«Ve Peder Jeronimo'yu?» diye sordu Fanny yüzüne su vurarak. «Onu da gömdüler mi?»

«Gömdüler,» dedi kız.

«Cenaze hizmetini kim yerine getirdi?»

«Hiç kimse.»

«Niye?»

«Çünkü o, kendi canını alarak amansız bir günah işledi.»

«Sadece onun için mi?»

«Ve ayrıca Tanrısı olmadığı için,» diye açıkladı kız kasvetle.

«Sana onu kim söyledi?»

«Peder Heredia.»

«Biraz kahve yap,» dedi Fanny yüzünü kurulayıp havluyu kızın eline tutuşturarak.

«Çadırdan uzaklaşma. Her an yola çıkabiliriz... Anlıyor musun?»

Hala cesetleri küçük sel yatağına doğru taşıyan rahipleri seyrederek, çadırın önünde kahvesini

yudumladı ve tekrar Heredia'yı düşünmeye başladı.

Nihayet onu gerçek haliyle görmeye başlamıştı —bir çılgın, kısır bir insan ruhu, hayatın, her zevkin ve mutluluğun inkarı... Şimdi onu, peşinde acımasız, soğuk ve moral kırıcı bir boşluk getiren, yokluğun ve karanlığın duygusuz günahkar papazı olarak gördü. Heredia'nın tüm metafiziği, tüm maneviyatı, çılgınca kendini adamışlığın bütünü, kimse tarafından görülüp ispat edilmemiş, mantığa aykırı gelen ve sonuç olarak ta hiçliğe varan ruhun ölmezliği üzerine kurulmuştu. Olivarez, o hiçliğin korkusuyla intihar etti. Domingo, o hiçliğe karşı savaşmak için kaçtı. Tüm cumhuriyetçi İspanya, kendini o hiçliğin anlamsızlığına ve acımasızlığına karşı savunabilmek için ayaklanıyordu...

Benliğini Heredia'nın şimdi ne yaptığını görebilme kötü niyetli merakı sardı. Onu içinde görmek istediği an şimdi, tam şimdiydi, başarılı ayaklanma hayallerinin suya düştüğü, yoldaşlarının kendisini terkettiği, havayı zehirleyen tifüs cesetleri altında ezildiği şu anda. Onun gururunun kırıldığını, imanının ezildiğini görmek istedi. O anda mutlaka kalbini sıkıştırmakta olan kamptaki ölülerin ve kızılların yakında oluşlarının yarattığı paniği şeytani bir zevk duyarak seyretmek istedi... Onun çılgını, fanatizmini ve körlüğünü açığa vurmak, onu Murier'in ölümünün, Olivarez'in intiharının, Domingo'nun kaçışının, bu anda İspanyol halkının içine daldığı kan gölünün sorumlusu tutmak istedi. Sözleri, onun bilincini kamçılayacak, onu bir solucan gibi ezecekti... Ve ondan sonra arabasına atlayıp oradan ayrılacaktı.

Düşünceleri, kızgınlığı ve öfkesiyle aşırı heyecanlanarak ayağa kalktı ve Heredia'nın çadırına doğru yollandı.

Kamp, ona hiç bu kadar tiksindirici ve korkunç görünmemişti. Mavi göğün ve güneşin göz kamaştırıcı parlaklığı altındaki boğucu sıcakta, hastaların

gözlerinde, yüzlerinde ve paçavralarında gerçek dışı ve hayaletimsi bir şeyler vardı. Bazı hastalar, çadırlarından çıkmışlar, çadırların gölgesinde yatıyorlardı. Diğerleri, içerdeki bozuk havadan kurtulabilmek için girişin yakınındaki samanlar üzerinde horulduyorlardı. Yüksek ateş, gözlerini karartmış, susuzluk boğazlarına işkence ediyordu. Hepsi su istiyorlardı, aralıksız su için yalvarıyorlardı. Yaşlı Carmelite rahibesi ve Dolores —ikisi de düzelmiş ve hastalığa karşı bağışıklık kazanmışlardı—, ne yapacaklarını şaşırmışlık içinde talihsiz zavallılar arasında ileri geri koşuşturuyorlar ve hastaların dudaklarına bir kovadan kepçeyle doldurdukları tebeşirli, tatsız suyu tutuyorlardı, fakat su verdikleri hastalar iki dakika sonra tekrar su istiyorlardı ve böylece onlar da, hastalar arasında sürekli hareket halindeydiler.

«Aqua!.. Aqua por favor!..*» sözleri her yönden geliyordu.

«Yeter Pepe!» diye kızgınlıkla azarlıyordu Dolores. «Bir at gibi içiyorsun!» ve sonra bir başkasına dünüyordu: «Jesolito, sana bir dakika önce verdim, değil mi?»

Aralıksız koşturduğundan ve ölesiye yorgun olduğundan ve bu işi sabahın erkeninden beri yapmakta olduğundan intikamını en ısrarlı olanlara su vermeyi reddederek alıyordu. Carmelite rahibesi ise, görevini daha büyük bir sabırlılıkla yapıyordu. Yaşı nedeniyle çökmüş olduğundan sürekli olarak ruhunu bekleyen cenneti düşünerek kendini çadırın bir köşesinden diğerine hastalara su ikram ederek ve mekanik bir şefkatle mırıldanarak zorlukla sürüklüyordu:

«Bir dakika bekle, oğul... Bir dakika!...»

«Aqua!... Aqua por favor!...» diye yalvarmaya devam etti hastalar.

---

* **Aqua por favor — su, lütfen.**

Ve onlara su verildi, sadece tatsız, tebeşirli su; hastalar suyu ateşten yanarak, bitlerinden kaşınarak içiyorlardı, çünkü hiç ilaç yoktu ve tek dezenfekte makinesi bile artık arada değildi, don Bartolomeo, kralcıların Navarra kolu için istemişti.

«Aqua!... Aqua!...»

Ve bu İspanyolca sesler, bu kor gibi yanan gözler, tifüsten ölmekte olan bu kirli, bitli ve aç insanlar, İspanyol milletinin Katolik hayırseverliğine, papalara, kardinallere ve piskoposlara, onları böylesine aç, böylesine kirli, böylesine bitli tutan ve onları bakmak için çılgın rahipler gönderen tüm krallara ve soylulara olan yıllanmış gazabını dile getiriyordu.

IV

Heredia'nın çadırına geldiğinde girişte durdu ve yüksek sesle sordu.

«Girebilir miyim?»

Hiç bir cevap gelmedi.

O zaman brandayı kaldırdı ve içeriye bir göz attı. Heredia masanın yanında oturuyordu. Fanny tereddüt etmeden içeriye girdi. Çadıra süzülen sarımsı ışık altında birden onun saçlarının ağarmış olduğunu farketti. Onun saçlarının bile ağarmış olduğu çıplak gerçeği, sırtından aşağı soğuk bir ürperti gönderdi. O, ne yazıyor, ne de okuyordu, sağlıkla ilgili dergileri üzerinde incelemede bulunmuyor, not almıyordu —bunlar, onun ibadethanede dua etmediği ve hastalarıyla meşgul olmadığı zaman uğraştığı işlerdi—. Şimdi, üzeri kitap ve defter yığılı masasının yanında oturuyor, hiç bir şey yapmayan, hiç bir şey düşünmeyen veya hiç bir şey hissetmeyen bir kişinin hareketsizliğiyle önüne bakıyordu. Fanny'nin gelişi bile onu uyuşukluğundan kurtaramadı. Fanny,

gözleri karanlığa alıştığında onun yüzünün ifadesinde hiç bir değişme olmadığını farketti. Her gün görmüş olduğu yüzün aynısıydı, uykusuzluktan ve aşırı çalışmadan tükenmiş bir adamın yüzü. Yalnızca saçı, aklığa, ürkütücü bir aklığa dönmüş ve mavimsi-siyah parlaklığını yitirmişti. «O, bütün bunlar korkunç bir darbe indirmiş ona!» diye düşündü, fakat onun bu durumu karşısında umduğu zevki duymadı. O, şu anda tepkide bulunacak enerjisi zor bulurdu. Şimdi zayıf, bitkin, ve umutsuz görünüyordu. Kişi, buna hiç değişmemiş olan yüzünün ifadesinden değil yalnızca ağarmış saçlarından hüküm verirdi. Saçı, saçı!... Belki, dünyada İsa İmparatorluğu kurmanın ateşli hayali nihayet gözünün önünden silinmişti, belki aldanışını idrak etmişti, belki deliliğinin farkındaydı. Belki şimdi, kendisini seven bir kadının sempatisini ve cennetten gelmeyen bir yardımı kabul ederdi. Birdenbire, ona karşı bir dakika önce beslediği kin ve kötü niyetin yok olduğunu hissetti. Birdenbire, Toledo'da onu aramaya gitmiş olduğu o ilkbahar gecesindeki kayıtsızlığını ve neşeyi tekrar tattı. Böylesine aklaşan saçı için, solgun, derviş yüzü için, belki kalbini mengene gibi sıkan acı için eksiksiz bir şefkat sardı benliğini. Şu anda, ona gitmek, kendine birden teselli getireceğini, daha evvelki ölüm ve yalnızlık duygusunu artık duymayacağını ve onu suçlayan ve ona histeri nöbetleri geçirten o iç sesini artık işitmeyeceğini idrak ederek onun başını avuçları içine almak ve göğsüne bastırmak arzusu duydu. Şimdi kalbine ne kadar beklenmeyen bir huzur geldi, Heredia'yı ve onunla birlikte tüm dünyayı ne kadar çok seviyordu! Onun yanındayken cesaretle karşılamaya hazırlandığı tifüsten ölme korkusuyla yüz yüze gelse bile artık Heredia'dan ayrılamayacağını ve onu asla terkedemeyeceğini anladı. İstediği bir tek şey vardı —ona duyduğu şefkati hissetmesi ve kendisini daima felce uğratan fanatiz-

mi olmadan onu, seven bir kadın olarak kabul etmesi. Tüm istediği buydu!... Ve ona doğru ağır ağır yürüdü.

«Domingo nerede?... Onunla en son konuşan sizdiniz!» dedi umulmadık bir şekilde.

Bedeni uykusuzluktan, işten ve dualardan bitkindi, kalbi acıyla bükülmüştü, fakat sesi aynıydı— eğilmeyen irade gücünün, insanüstü enerjisinin, tüm dünyevi meselelere olan kininin sert, fanatik sesi, Montserrat manastırının mihrabından tasarmış gelen bir ses; o, şimdi Fanny'nin kalbine demir bir çekicin nazik bir porselen vazoya çarpıcı gibi çarptı. Gözleri, insanları veya aşkı anlama gücünden veya kavramaktan yoksun bir adamın şeytani duygusuzluğuyla parlayan gözleri tekrar yanan kömür gibi ateş saçıyordu.

«O, susun!...» diye fısıldadı yalvararak. «Şimdi hiç bir şey söylemeyin!»

«Domingo nerede?» diye tekrarladı, o. «Carmelite rahibesi sizin, onun karayoluna çıkışını ve bisikletle gidişini gördüğünüzü söyledi.»

«Bir şey söylemeyin!... Onun size söylediklerini tekrarlamayın!...»

«Neden?... Korkuyor musunuz?» diye çınladı sesi gaddar bir istihzayla.

Sandalyesinden kalktı ve gözleriyle onu kavurmaya niyetliymiş gibi Fanny'e yaklaştı. Ve Fanny, ona duyduğu nefretle kalbinin tekrar sertleştiğini hissetti, bir dakika önceki duygularının tamamen saçmalık olduğundan haberdardı ve şimdi onu tekrar gerçek haliyle gördü, yüzyıllardan karanlığından, İspanya'nın kara fanatizminden fırlamış bir hortlak.

«Nerede olduğunu mu bilmek istiyorsunuz?» diye evvelki nefretiyle hırıldadı. «Kızıllara gitti!... Şimdi onu size söyleyebilirim... Ona yardım ettim... Ve sonuç şu, Olivarez kendini astı, Domingo kızıllara gitti, Gonzalo bugün benimle gidiyor... Sen burada

yalnız kalacaksın, sen ve ölüler... Sen ve ölüm... Sen ve kalpsizliğin!»

«Demek emrimdekilerin maneviyatını bozuyorsunuz?»

«Bozmuyorum. Senin çılgınlığını kendiliklerinden idrak ediyorlar.»

«Aşağılık bir kadınsın!...»

«Niye öyle olayım? Şu son iki aya hastanenin masraflarını karşıladığım için mi?»

«Karşılamadın! Ondan sadece yararlandın!»

«Kendimi tifüs tehlikesiyle yüz yüze getirmek için mi?

«Şansını denemek için.»

«Tamamiyle başardım...» dedi Fanny gülerek.

«Başarmadın, fakat intikamını aldın.»

«Eğer aldıysam, memnun olurum.»

«Biliyorum, çünkü tek zevkiniz bu.»

Ve senin bir çok zevklerin var!... O, mübarek adam.»

«Tanrı seni cezalandıracak.»

«Tanrıdan korkmuyorum! Senden de, kendimden de!».

«Bu, sadece morfin aldığın süre için geçerli.»

«Bakıyorum, ispiyon servisin mükemmel çalışıyor.»

«Ona müteşekkir olman gerek.»

«Aha!... Neden?»

«Çünkü seni bir askeri mahkemeden kurtardı. Domingo, üzerinde şoförünüzün ismi olan elbiselerle tutuklanmış. «Alçak» servisimiz, onların çalınmış olduklarını ve senin emirlerin üzerine Robinson tarafından verilmemiş olduğunu doğruladı...»

«Binlerce teşekkürler!... Ve Domingo'ya ne yapmayı düşünüyorlar?»

«Halkın önünde kurşuna dizecekler.»

Heredia'dan çıkan ölüm soğukluğu, Fanny'yi sardı ve hayretten dondurdu. Kızgınlık, istihza, ve bir

dakika önce duyduğu kötü niyetli zevkin acı tatmini bir şimşek gibi yokoldu.

«Ve sen!.. sen burada çadırında oturuyorsun!..» diye fısıldadı dehşet içinde.

«Hepimiz kendi yolumuzda katıyız. Geçen gece sen de arkadaşının ölü bedeni yanında sakince sigara içtin.»

«Gerçekten benim gibi mi olmak istiyorsun?»

«Ben hiç bir şekilde senin gibi değilim.»

Bitkin yüzünden, aklaşmış saçından ve kansız dudaklarından uğursuz, vakur bir sükunet, alevlerin sardığı kazıktaki mahkumu seyreden bir engizisyoncunun duygusuzluğu yayılıyordu. Yalnızca gözleri daha önce hiç görmediği bir arzuyla yanıyordu. Göz bebeklerinin siyah alevi, daha keskinleşmiş, daha çekicileşmiş, daha canlılaşmıştı. Ve o zaman Fanny, son kez olarak bu adamın, tamamen kendisi gibi hayatın mükemmelliğinden, güzelliğinden ve mantığından kendisininkine eşit derecede tuhaf bir sapma içinde olduğunu, onun tam kendisi gibi insanlığın geri kalanına tamamen yabancılaştığını ve işte bu nedenle onun, Tanrısının, doğmalarının ve metafiziğinin karanlık kemerleri altında bir yalnız hayalet gibi yaşadığını anladı— onun da, bir anlamsızlıktan, bir paçavradan, bir günahkârdan başka bir şey olmadığını...

Birdenbire ayağa fırladı ve dışarıya doğru atıldı. Çabuk!.. Burdan uzaklara!.. Bu adamdan, bu çadırdan, kamptan uzaklara!..

«Dur,» diye bağırdı yüksek bir ses. «Dur!..»

«Ne var?..» dedi.

«Domingo'yu kurtarabilmek için elimden gelen her şeyi yaptım... Fakat don Bartolomeo, imanımıza ihanet edenlere bir ibret olsun istedi.»

«Belki Franco'ya demek istedi, ha?..»

«Hayır!.. İmanımıza!» diye vurguladı Heredia sertçe.

«Ne söylediğini idrak ediyor musun?.. Yirminci

yüzyılda, hangi ahlak don Bartolomeo'ya imanınız adına insan katletme yetkisini veriyor?»

«Bizim mücadelemizi anlamıyorsun... imanımızın bize ne demek olduğunu bilmiyorsun. Tüm İspanyol milleti, imanı için döğüşmek amacıyla silahlı ayaklanıyorlar...»

«Fakat daima yetkilerini genişletmek» isteyen kralların ve papazların emirlerine öyle yapıyorlar. Ve şimdi Hitler ve Mussolini için savaşıyorlar... Bunu idrak etmiyor musun... bunu görmüyor musun?»

«Biz her şeyden önce İsa için savaşıyoruz.»

«Ve çılgın bir general, Domingo'yu İsa adına katledecek.»

«Domingo'nun ölümü, bu mücadelede sadece kaçınılmaz bir olaydır.»

«Kaçınılmaz!..» diye bağırdı öfkeyle. «Bana bunu söyleyecek adam mısın? Kafanda tek bir damla insan bilinci var mı?.. Domingo'nun anarşistlerin tüfeklerine karşı bedenini sana siper ettiği o geceyi hatırla!..»

«Aynını sen de yaptın... Onlar acı dolu hatıralardır. Senin için, Domingo için, Olivarez için acı çekiyorum... Korumamız gereken imanımızın ezeli amacı önünde ben neyim, sen nesin, onlar ne ki... Bu amacın büyüklüğünü idrak etmiyorsun, işte bu nedenle benden nefret ediyorsun...»

Fanny, ona dehşet içinde baktı. Deli değil miydi o? Fanny, onu konuşmasız, acıyan bir sessizlik içerisinde dinlerken o, konuşmasına ağır ağır, sakin ve soğukkanlı olarak devam etti. Sonra kelimeleri, kesin bir merhamet ve sempati uyandıran bir güç kazandı ve Pena Ronda kilisesinde vazediyormuş gibi bir kutsallıkla yankılandı. Daha önce hiç böyle konuşmamıştı. İlk önce genel sonuçlar çıkardığı somut gerçeklerden başladı, sonra bu sonuçlardan daha da genellemelere doğru gitti ve sonunda insanların cehaletinin karanlığı içinde Aziz Augustine, Thomas Aquinas ve Syarez'in yol gösterdiği skolas-

tisizmin sarp patikalarına doğru sürdü. Düşünceleri, tanımlamalarının menzili üzerinden yukarılara sonunda tifüs hastaları kampının, yeryüzünün, insanlığın artık görülmediği başdöndürücü yüksekliklere dek çıktı. Ve o zaman Fanny, Peder Heredia'nın **Ordo amoris** dediği şaşalı uzayın göz kamaştırıcı manzarasını ve orada erdemli insanlar ve azizler alayının ölümsüz ruhlarının karnavallardaki eğlence balonları gibi neşeyle uçuştuklarını görmüş gibi oldu. Ve bu noktada Heredia, paldır küldür bir dalış yaptı ve tekrar yeryüzüne indi, beraberinde Fanny'de sürükleyerek. **Ordo amoris,** yalnız akıl yoluyla algınabilirdi, fakat ulaşılamazdı. Fanny ona ulaşmaktan acizdi. İman... İmandı, milyonlarca insanın ihtiyaç duyduğu şey!.. Fakat, şu anda iman tehlikedeydi ve bizim onun için döğüşmemiz gerekiyordu. O döğüşte artık birey yoktu, araçlar az önem taşırdı ve yöntemler koşullara bağlıydı.

Fanny, birdenbire gülmeye başladı. Gülüşü, ilk önce sessiz ve boğuktu, sonra güç kazandı ve sinirli, yüksek sesli, hemen hemen histerik bir hal aldı... Ve sonra birden sakinleşti ve düşünceleri, bir üzgün, kasvetli berraklıkla akmaya başladı. Uğrunda buralara kadar gelmiş olduğu adam demek buydu!.. Bu İspanyol rahibinin mıknatıslı çekiciliğinden geriye tüm kalan işte buydu! Ona ilk aşık olduğu zamanki gençlik dolu ateşini, Andulusia'da onun için duyduğu endişeyi, onu anarşistlerden kurtarmaya atıldığındaki kendini feda edişi ve hergün ölüm tehlikesiyle olduğu tifüsü hatırladı... İşte... İşte geriye tüm kalan! Kahkahasından, bir çılgın adam için acıma duygusundan başka hiç bir şey!

«Domingo için bir şeyler yapmalıyım.» Çadırı terkedip göz kamaştırıcı gün ışığının altında kendine çeki düzen verirken ilk düşüncesi bu oldu. Çabuk!.. Derhal, don Bartolomeo'ya! Birden Loyola'nın dört buçuk asır önce tarikata verdiği korkunç tanımı hatırladı:

Cohorta para combatir los enemigos de la Christianidad!* Hristiyanlığa ve o uğursuz tabura, cübbesini atıp kızılların kampına kaçmış bir Cizvitten daha büyük bir düşman olabilir miydi? Domingo'nun işi bitikti!.. Belki şimdiye kadar kurşuna dizilmişti bile! Eğer Heredia, bir dakika önce onun idamını haklı çıkarmaya çok çaba göstermişse dindar, kudurmuş don Bartolomeo, infazı yerine getirmekte kesinlikle vakit kaybetmezdi. Bu ülkedeki olaylar, kesin, acımasız ve amansız bir mantığa göre ilerliyordu... Çabuk, çabuk, dinç ve gayretli bir adamın hayatını kurtarmaya!..

«Robinson!..» diye bağırdı yüksek bir sesle onun çadırına yaklaşırken.

Fakat Robinson, çoğunlukla yaptığı gibi çadırının girişinde görünmedi. Dolores'in sesi bir yerlerden geldi:

«Robinson burda değil, senora!..»

«Nereye gitti.»

«Darağacına.»

«Ne darağacı, Sevilla çingenesi?..» diye haykırdı Fanny kızgınlıkla.

«Pena Ronda'da üç anarşisti asacaklar! Bilmiyor muydunuz?... Domingo, onlardan biri.»

«Gel buraya bitli orospu!.. Ne zaman asılacaklar?»

«Bu sabah!..»

Dolores'in canı gelmeyi çekmedi, fakat onun yerine Carmen, koşarak geldi.

«Senora, Robinson bu mesajı bıraktı!..» dedi kız.

Fanny'ye mesajı verdi. Robinson, bu notta kasabaya ambulansın akü sünü şarj ettirmeye gittiğini ve iki saat içinde döneceğini söylüyordu. İki saat!.. Onu beklemeli miydi? Fakat bu arada Domingo'yu asabilirlerdi... Çabuk!.. Çabuk!..

---

* Hristiyanlığın düşmanlarına karşı savaşacak bir tabur.

Bir an bile tereddüt etmeden el çantasını kaptı ve aceleyle yaya olarak yola çıktı. Pena Ronda'ya üç kilometrelik yol vardı, fakat yeterince hızlı yürürse onu en çok yirmi dakikada alabileceğini ümidediyordu. Başına ipek bir eşarp bağladı ve karayolu boyunca telaşla yürümeye başladı. Güneş kızdırıyordu, kumdan ve kayalardan mavi boğucu sıcaklıktaki gökyüzüne doğru kır manzarası içindeki nesnelerin dış hatlarını bulanıklaştırıp titreştirerek sıcak hava akımları yükseliyordu. Karayolu tamirat görmemişti, çukurlarla ve tekerlek izleriyle doluydu. Sıcak toz, kısa sürede sadece asfalt yollara uygun olan ayakkabılarını doldurdu. Onları çıkardı, tozu silkti ve tekrar giydi. Karayolun hendeği boyunca yürümeyi denedi, fakat orada kurumuş çalılar ve kaktüsler insafsızca çıplak bacaklarını çizdi. Tekrar karayolunda yürümeye başladı. Birdenbire yorgunluk ve baygınlık hissetti. Bacaklarının gücü tükeniyordu. Herhalde çok hızlı yürümüş olmalıydı. Tropik sıcaklık etrafta ve hiç gölgelik olmaması nedeniyle pekâlâ güneşte çarpabilirdi. Terlemiyor olsa da sıcaklık ona dayanılmaz bunaltıcılıkta geldi. Sabahtan beri olan baş ağrısı gittikçe daha da kötüleşiyordu. Zaman zaman sırtından aşağı soğuk ürpertiler iniyordu. O ne olabilirdi?.. Saçmalık! Aldırma! Sadece biraz daha yavaş yürümeliydi.

Ovada, Medina del Campo'ya doğru giden ve karayolunda uzun bir yer kaplayan bir toz bulutu belirdi. Askerler!.. Tüm konvoy geçinceye kadar tozu yutması gerekecekti şimdi. Bir kez daha hendek boyunca yürümeye başladı. Konvoy yaklaştı. İlk, uzun çizmeleri ve keplerinde püsküllleriyle üstleri paçavralaşmış muntazam İspanyol piyadeleri geldi. Sırt çantalarının ve tüfeklerinin ağırlığı altında kamburlaşmış askerler, Fanny'ye sessizce bakarak bezgin bir halde zahmetle yürüyüşlerine devam ettiler. Kayıtsızlığıyla Tanrı ve Kralları adına kahramanca görevlerinde pek az vaat veren kaba yüzlü köylülerdi onlar. Nedenini

bilmeden, sadece subayları onlara önderlik ettiğinden ve kilise papazları subaylara itaat etmeyi öğrettiğinden savaşa gidiyorlardı. Mezbahaya giden uysal bir koyun sürüsü gibiydiler. Terli vücutlarından, yağlı sırt çantalarından, ve paçavralaşmış sırt çantalarından o kendilerine özgü asker kokusu geldi. Kampta tifüsten ölen topraksız köylülerden hiç te farklı değillerdi. Şahane iyi cins atları üzerine kurulmuş subaylar apayrı bir görüntü katıyorlardı. Kibar yüzleri ve gözlerindeki ateşli heveste kişi, derhal Tanrıları ve Kralları için zevkle savaşa giden uzun bacaklı Castile soylularını bulabilirdi. Fanny'ye yaklaşıp ta onun bir «senora» olduğunu gördüklerinde bir savaşa değil de bir yürüyüşe gidiyorlarmış gibi bir pervasızlıkla ve sarayvari bir tavırla selamladılar. Aslında bu baylar, noksansız dindardılar ve ölümden hiç korkmuyorlardı. Ölüm onlar için bir başka yaşayışa geçişti. İntizamlı piyadeleri takiben birkaç gönüllü kolu, sessizliğe ve ondan bile daha az olarak disipline aşırı düşkünlüğü olmayan tahrik olmuş ve şevkli insanlar geliyordu. İşte, Bourbon sarayına ölümüne sadık Navarra dağlıları, Jose Anatonio'nun ölümünün intikamını almaya hevesli falanjistler, imanları için ölmeye hazır ve **«Por la Sante Fe*»** pankartını taşıyan Hristiyan gönüllüleri, serenat ve iyi kavgayı seven Aragon'lu erkekler, birkaç İspanyolca kelimeyi ancak öğrenen suçlu yüzlü yabancılar. Bu resmetmeye değer kana susamış ayak takımının tümü, her İspanyol erkeğinin güzel bir kadının görünüşü karşısında yerleşmiş pratiğini uygulayıp onu **piropos** yağmuruna tutarak Fanny'nin yanından geçtiler.

«Pajarico,****»** diye bağırdı Navarralılar.

«Ole guapa!*****»** diye şevkle bağırdı Kutsal imanları için ölmeye giden adamlar.

---

* **Por la Santa Fe** — Kutsal İman için.

** **Pajarico** — fevkalade.

*** **Ole guapa** — ne güzellik.

«İspanyol musunuz?» diye sordu falanjistler yurtsever gururuyla. Ve sonra birden onun halktan basit bir kadın olmadığını farkederek saygıyla eklerlerdi: «Önünüzde diz çökeriz, senora!..»

«Çılgınlar,» diye düşündü Fanny üzgün üzgün. Fakat onlar, onu nazik sözler yağmuruna tutarak, silahlarını savaşa arzulukla sallayarak, gitarlarını çalarak Tanrı ve Kralları adına şerefle ölmeye, en son adama kadar cumhuriyeti savunan dokumacı ve metalcileri öldürmeye gidişlerini sürdürdüler.

Konvoy geçti. Fanny yoluna devam etti. Yüzü, elbisesi, ve ayakları tozdan bembeyazdı. Pena Ronda'ya çabuk!.. çabuk! Fakat şimdi bacaklarının gücünün tükendiğini açıkça duydu. Kalbi gittikçe ağırlaşıyordu. «Düşeceğim,» diye düşündü korkuyla. «Güneş çarpacak. Güneş cehennemi.» Pena Ronda'ya bir kilometreden daha çok kalmamıştı. Buna rağmen biraz dinlenmeye ve hendek kenarına oturmaya karar verdi. Fakat öyle yapar yapmaz, sıcak daha da dayanılmaz oldu. Kulakları çınlamaya başladı. Kolları acizlikle yana düştü. Ve tam o anda karayolunda ambulansın belirdiğini görünce ferahladı. Robinson durdu, endişeyle dolu olarak yanına geldi.

«Arabayı geri çevir...» diye emretti. «Çabuk, beni Pena Ronda'ya götür.»

Robinson ambulansa girmesine yardım etti.

«Pena Ronda'da hiç darağacı var mı? diye sordu heyecanla.

«Hayır, madam!.. Orada hiç darağacı farketmedim,» diye cevapladı şoför.

«Fakat kalabalık var mıydı?.. Bir idam bekliyorlar mıydı?»

«Hayır, bir idam bekleyen hiç kimseye rastlamadım.» diye cevapladı şoför.

Bunlar, Robinson'dan beklenebilecek en aptalca en kesin cevaplardı. Onun şaşkınlığıyla kendisini sıkmamak gayretiyle ahmakça davrandığının minnetle

farkındaydı. Aslında o, son birkaç aydır bu mantıklı tavrı huy edinmişti.

«Kızıllar hakkındaki haberler nasıl» diye sordu.

«Püskürtülmüşler,» diye cevapladı Robinson. «Fakat bir çavuş, bana adamların pekâlâ tekrar saldırabileceklerini anlattı.»

Sıcağa rağmen Pena Ronda, ordu karargahları için seçilmiş bir kasabanın telaşlı ve meşgul görünüşüne sahipti. Terleyen yaverler, kuryeler ve silahlı gönüllüler, kapılarının üzerinde aristokratik armalar olan çirkin taş evlerin arasındaki dar, orta çağdan kalma taş sokaklarda sağa sola koşuşturuyorlardı. Kızılların ilk saldırısının püskürtülmüş olmasına rağmen don Bartolome, şehrin savunmasını ihtiyatla kuvvetlendiriyordu. General kahramanca bir savunmaya hazırlanıyordu. Sağduyu ve insanlıktan yoksun olsa da hiç olmasa cesareti vardı: hiç bir İspanyol hakkıyla cesaretten yoksunlukla ayıplanamazdı. Yol kavşaklarında sessizce siperler kazan işçi grupları vardı, don Bartolomeo bunları silahlandırıp cepheye gönderecek kadar güven duymamıştı.

Ambulans dar sokakların arasından geçemezdi. Fanny indi, bir paket sigara ikram ettiği bir çavuşun tarifine uyarak karargaha doğru yöneldi. Yolu şaşırıp bir süre dolaştıktan ve birkaç kez yolu sorduktan sonra kesme granit taşlarla inşa edilmiş büyük ve kasvetli bir binaya vardı. Daha çok kale haline sokulmuş bir Orta Çağ zindanı gibiydi, yine de gerçekte, soylu bir ailenin sarayı burayı ordusunun karargahı haline sokan bir generalin mülküydü. Girişin önünde sivil muhafızların polis karakolundan alınmış ve sonra imparatorluk İspanya'sının renkleriyle tekrar boyanmış olan ahşap iki nöbetçi kulubesi vardı. Nihayet, uzun açıklamalardan ve daha yüksek rütbeli subayların ofislerine gidiş gelişlerden sonra generalin yaveri Fanny'ye geldi. Uzun, ince, iyi tahsil görmüş bir İspanyol soylusuydu. Fanny'yi görür görmez sarayvari bir tavırla

kendini binbaşı Artiaga olarak tanıttı ve elini öptü.

«Dr. Murier'in asistanısınız, değil mi, Peder Heredia'nın kampından?..» dedi nazikçe zorunlu «Ayaklarınıza kapanırım, senora,» dan sonra.

«Evet, binbaşım benim!.. Don Bartolomeo ile birkaç kelime konuşmak arzusundayım. Benim kişisel bir ricam hakkında. Beni kabul eder mi?»

Binbaşı Artiaga'nın yüzü birden aşırı dikkatli bir havaya büründü. Kibarlığı nedeniyle yaver merakına hakim oldu ve her ziyaretçiye ne iş için gelmiş olduğunu sormak olan resmi görevini gözden kaçırdı.

«Don Bartolomeo bir iyi Hristiyan bayanı kabul etmeyi asla reddetmez.» dedi ne kadar iyi bir tahsil görmüş olduğunu vurgulayan bir tereddütsüzlükle. «Ekselansa, derhal bildireceğim.»

Fanny'yi canlandırıcı bir serinlikteki karanlık binaya soktu. Telaşlı bir hareketlilikle dolu birçok odanın açık kapıları önünden geçtiler. Subaylar haritalarının üzerine eğilmişler ya da emirlerini dikte ediyorlardı. Hemen hemen hepsi, Fanny'ye merakla baktılar, bayanlara olan nezaketlerini hayatlarının en zor ve tehlikeli anlarında bile soğukkanlılıkla koruyan İspanyol asilzadelerinin zarif kibarlığı içinde seromoniyle eğilerek. Ve, telefonların sinirli çalışlarından, içinde bulundukları anın zor ve hattâ tehlikeli olduğu yeterince anlaşılıyordu. Kızıllar ikinci hücumlarına beklenmeyen bir şiddetle girişmişlerdi. Tüm bina, Goya'nın zamanından şahane halılarla, süslü antika koltuklarla ve kadife perdelerle mefruş edilmişti. Kokulu Havana purolarından çıkan duman, haritalarla, daktilolarla ve telefonlarla kaplı masaların üzerinde havada asılıydı. Bu, şüphesiz, İmparatorluk İspanya'sının karargahıydı.

Binbaşı Artiaga, Fanny'yi ikinci katta bir bekleme odasında bıraktı ve generale haber vermeye gitti. Bir müddet sonra geri geldi, birlikte zırhlı elbiselerle

süslü bir odadan geçtiler ve nihayet don Bartolomeo'nun ofisine geldiler.

Ofisteki her şey cesaret kırıcıydı. Oradaki her şey kutsal imana, yüksek soya, Hil ailesine fatihler zamanından beri değer kazandıran ünlü atalarına tanıklık ediyordu. Çalışma odasının yarısı, her cinstan silah kolleksiyonu, haçlar istavrozlar, eski inciller ve cam muhafazalar içine yerleştirilmiş sararmış dökümanlarla doluydu. Bu dökümanlar, İspanyol krallarının don Bartolomeo'nun atalarına olan şükranlarını kanıtlıyordu. Öbür yarıyı, yazı masası ve İspanyol soylusunun kitapları kaplamıştı. Sakallı kelle kesicilerin yağlı boya portreleri duvarlarda asılıydı— Flanders, Mexico veya Naples valileri, zırha bürünmüş omuzlarında kol suz mantoları olarak. Yüzleri, Alba Dükünün ve Pizarro'nun korkunç enerjisini yansıtıyordu ve ellerinde Otuz Yıl savaşlarının ücretli askerlerininkilere benzeyen dev kılıçlar vardı. Hil sülalesinin tüm bu şöhretleri, dinsel savaşlarda ün kazandılar ve İspanyol İmparatorluğunun yıkılışının sorumluluğunu omuzlarında taşıyor olmaları kadar kendilerini Tanrıya adamışlıkları ve acımasızlıklarıyla da meşhurdular.

Don Bartolomeo, onlara benzemeyerek, en azından hareketlerinden hüküm verilebilen kadarıyla o kadar çok yırtıcı görünmedi. Hatta biraz El Greco'nun Kont Orgas'ın Cenaze töreni'nde ölümsüzleştirdiği üzgün, alçak gönüllü soylular gibi bile görünüyordu. Aynı kısa kesilmiş sakala, aynı ihtimamla yukarı kıvrılmış bıyığa, görünüşünde aynı aristokratik **palidez aurea**'ya* sahipti. Fakat biri gözlerine dikkatle baktığında gözbebeklerinde derhal duvardaki sakallı atalarının gözlerindekilere şaşılacak derecede benzer-

* **Palidez aurea** — altın solgunluğu.

likte bir tuhaf, kana susamışlık alevi, bir keskinlik görünürdü. Ve o zaman don Bartolomeo'nun eğer Tanrısı ve Kralı için gerekli olduğunu düşünürse tüm İspanya'yı tereddütsüz doğrayabileceğini anlardı.

«Oturun, senora!..» diye içtenlikle teklif etti. «Bu fırsatın, bana sizinle tanışma zevkini vermiş olmasından çok memnunum...» diye kelimeleri vurguladı malikanesindeki bir yemek için yaptığı ve Fanny'nin de geri çevirdiği daveti ima ederek. «Tanışık olduğum merhum Drö Murier'den sizin bahsinizi duymuştum... Dün öğleden sonra Peder Heredia buradaydı ve bana onun ölümünden söz etti. Tanrı ruhuna huzur bahşetsin, kendi ona inanmıyordu olsa da!..»

«Kampta üzücü şeyler oldu, General!..» dedi Fanny.

«Vatanımızın gelmiş olduğu uçurumun bir göstergesidir... Tanrı tanımalık ve kızıl fikirler, Kutsal İsa Bölüğüne bile işlemiş!.. Peder Heredia bana her şeyi anlattı. Fakat biz İspanya'yı kurtaracağız. işte bunun için savaşıyoruz.»

«Kurtarmalısınız!..» dedi Fanny boğuk bir sesle. «Tanrı soylu amacınızda size yardım etsin! Ben eksiksiz dindarım, General...» diye devam etti uygun tonu bulmuş olarak. «Benim İspanya'ya gelişim kalbimdeki manevi değişiklikle aynı zamana rastlar... Ben şimdi hemen hemen bir Katolik'im ve işte bu nedenle tifüs hastaları kampındaki işimin ağır cefasını yüklendim...»

O tonu korumayı becerdi ve imanından, Hristiyanlığından, Katolik ruhtan sözetmeye başladı... Ve kendinden geçmiş bir halde o sabah Peder Heredia'dan işitmiş olduğuna çok benzer fakat onun tanımlamalarının mantıki bağından yoksun olarak uzun bir tirad söyledi. Heredia'nınkinden farklı olarak Aziz Theresa'nın sözleriyle zenginleştirdi söylevini. Sonra Loyola'nın değerli bir fikrinden sözetti— Hristiyanlığın düşmanlarına karşı alçak gönüllü ve pasif bir dav-

ranış onların imhasına eşittir. İmanı kurtarmaya kampanyasında don Bartolomeo'nun müsamahasızlığını tamamen onayladı. Herneyse, buraya bir ricada bulunma cüretini göstermeye gelmişti.

«Bir kişisel, Hristiyanca rica, General!..» dedi dokunaklı bir şekilde tatlı bir sesle ve hafifçe, tesadüfen olmuş gibi, kudretli yöneticinin eline dokundu.

«İhtiyatlı mı davranıyorum, merak ediyorum?» diye sordu kendi kendine. «Eğer, bu salak hayal etmeye başlarsa...» Fakat Domingo, Domingo'yu kurtarmalı!... Onun da bir kimseyi kurtarabilmesinin, onun da kendi zevklerini düşünmeden, karşılığında ne alacağını hesaplamadan bir şeyler feda etmesinin tam zamanıydı. Aslında, bu ihtiyar aptalla can sıkıcı bir flört edişten başka bir şeyle karşı karşıya kalmayacaktı.

Eğer İspanya güzelliğiyle onun duygularını ve bedenini uzun zamandır doyuran esmer kadınlarla dolu olmasaydı don Bartolomeo, bu Kuzeyli güzelliğin hafif dokunuşuyla titremiş olmayacaktı.

«Senora!..» dedi vakarla. «Bana bağlı her şeyi yapacağım.»

«Teşekkür ederim!.. Benim ricam bir adamın hayatıyla ilgili. Rahip Domingo Alvarez ölüme mahkum edilmiş... Onun hayatını bağışlayın general!..»

Ah... bu muydu? İspanyol soylusu hayal kırıklığı ve küskünlük duydu. Hayal kırıklığı, çünkü rica ettiği şey aslında hiç te zahmet olmayacaktı ve küskünlük, çünkü bu senora, Cizvitlerce Cizvit hayırseverlişiyle yetiştirilmiş olan köylü kökenli değersiz bir rahip için taraftarlık yapıyordu. **Caramba!.** Aşağı tabakadan bir adam onun bu iyi niyetine değer miydi? Birdenbire o Kuzeyli güzellik karşısındaki büyülenmişliği yokoldu. Don Bartolomeo, kaşlarını çattı ve o kalın, aklaşan kaşların altında Fanny, gözbebeklerindeki küçük kana susamışlık alevlerini tekrar gördü.

«Domingo Alvarez!..» diye tekrarladı ümitsizce. «Kızıllara çalışan mı?»

«Evet, ta kendisi!...» dedi Fanny. «Oldukça gençtir!. Düşüncesizce hareketini bağışlayın!»

«Aha... genç! Ispanyol soylusu güldü kendi kendine. Fakat bütün kadınlar genç kadınlara meyilli değiller midir? Eğer birden onun özel sevgisinin değersiz, adi bir köylüye yönelik olduğunu anlamış olmasaydı Fanny'ye hoş görülü bir sempati duyabilirdi. Kendisinin elli sekiz yaşında olduğunu hatırladı. Bir erkek yaşlandı mı kadınlar daima onları aldatmaya çalışırlardı. Fakat don Bartolomeo, Tanrı ve Kralı için mücadelesinde prensiplerinden taviz vermek için ne o kadar aptaldı ve ne de zayıftı. Belki kadının güvenmiş olduğu kesinlikle buydu. Ne hata! Bu İngiliz kadın don Bartolomeo Hif de Sarate'nin kim olduğunu öğrenecekti. Ve İspanyol soylusunun haris kalbini bir öfke dalgası, Domingo Alvarez'i daha da büyük bir kesinlikle ölümüne yaklaştıran bir öfke dalgası kapladı.

«Senora, korkarım beni idamı iptal etmekten alıkoyan bazı resmi nedenler var.»

«Ne sebepleri?..» diye sordu Fanny endişeyle.

«Ben, hareketimizin tüm düşmanlarını ve hainlerini temizlemek olan yüksek kumandanın emirlerini yerine getiriyorum... Ceza ilan edildi ve sadece General Franco'nun onu iptal gücü vardır.»

«Öyleyse idamı erteleyin... Mahkum, General Franco'ya cezasının ertelenmesi için bir dilekçe gönderecek.»

«imkânsız senora!..» Don Bartolomeo'nun sesinde bir rahatsızlık çınlaması vardı ve gözlerinde o küçük meşum alevler yeniden körüklendi. «Dilekçesi hiç bir etki yapmayacaktır... Ayrıca benim bilinci, yarın kızılların eline düşebilecek ve bize karşı tekrar savaşabilecek olan düşmanları serbest bırakmama izin vermez.»

«Generalim, bu idamlar niçin?..»

Amma sorulacak soru ha... Bu kadın gerçekten çok ileri gidiyordu! Birdenbire don Bartolomeo, Domingo'nun hakir doğuşu ve kendisinin ilerlemiş yaşında melankolisi hakkındaki her şeyi unuttu. Göğsü, Tanrısı ve Kralı için savaşan bir adamın şevkiyle hırslandı. İdamların niçin olduğunu nasıl sorabilirdi?.. Fanny bu dinden dönenlerin vatanının temellerini zayıflattığını bilmiyor muydu? Manastırları yaktıklarını, kiliseleri yıktıklarını, şerefli ailelerin oğullarını katlettiklerini idrak etmemiş miydi? Soyluluğun ve yeni hareketin bütün destekçilerinin yüce görevi, kutsal imanlarını ve geçmişin değerlerini korumak ve bir kez daha II. Philip İspanyasını. Caesar'lar İspanya'sını, Meksika ve Peru fatihlerinin İspanyasını, Gongorra ve Lope de Vega İspanya'sını Cumhuriyetin yıkıntıları üzerinde kurmak değil miydi?.. evet, tüm kıtaları fetheden ve medenileştiren kahraman İspanya'yı kurmak değil mi?... Hayır!... Mrs. Horn, hareketimizin büyük amaçlarından tamamen habersiz görünüyor, sevecenliğiyle körleşmiş olduğundan Tanrının İspanyol halkına vermiş olduğu kurtarıcılık görevini anlamıyor gibi. Gelenekçi İspanya, Avrupa'da, tüm dünyada imanımızın mistik alevi olmuştur. Ayrıca daima da Hristiyanlığın kılıcı olacaktır.

Eğer doktorunun tavsiyesine rağmen don Bartolomeo, o kadar aşırı olarak brandi ve Havana purolarına düşkün olmasaydı ve beyninin tüm bölümleri daha şimdiden anormal derecede tamamen katılaşmamış olsaydı belki kendine gelecek ve konuşmayı bırakacaktı. Fakat şimdi ajite olmuştu. Öfkesinin momentiyle dayanılmaz bir şekilde ileri itiliyordu. Bu İngiliz kadınına, ırkının bu yıllanmış düşmanına uğruna savaştıkları ideali göstermek istedi... Ve hareketleri, geleneklerine dayalı, geçmişinin şerefli anılarından esinlenen güçlü bir İspanya için, don Luis de Ceva donga'nın emelleriyle Arjantini, Meksikayı,

Filipinleri... tüm Latin Amerika cumhuriyetlerini ve okyanusların tüm takımadalarını ilhak edecek bir İspanya için, bir kez dünyayı fethedecek ve yüz elli milyon insanı birleştirecek bir İspanya İmparatorluğu için savaşıyordu. Ağzından çıkan her kelimeyle don Bartolomeo'nun sesi, gittikçe daha hiddetli bir hal aldı ve gözlerindeki kana susamışlık alevleri daha da kızıllaştı.

Fanny, birden dehşete düştü. Birden, birinin delileri serbest bırakıp onlara özgürlük verdiği, delilerin de her nasılsa iktidarı ellerine geçirip şimdi normal insanlara zulmettiği bir ülkeyi tesadüfen bulmuş olduğu duygusuna kapıldı. Heredia'da, don Bartolomeo'da, cepheye giderken gitarlarını çalan asi ayaktakımında, hepsinin inançlarında, ve kelimelerinde dünyayı umursamayan hastalıklı bir şeyler vardı. Neden, deliydiler şüphesiz!.. Fanny hâlâ onların deliliğinden şüphe edebilir miydi? Sabahtan beri işittiği her şey kulaklarında çınlamaya başladı. Biraz daha aynı şeyleri işitirse o da kendini kaybedecekti. Buradan çıksa iyi olacaktı, çabuk! Bu ülkeden uzağa! Herhangi bir kimse kendi hayatını tehlikeye atmadan Domingo Alvarez'i silahlı manyaklar çetesinden kurtarabilir miydi? Neler olurdu, eğer bu çılgın general birden Domingo'nun Robinson'un elbiseleriyle kaçtığını hatırlar, eğer birden aklına onu bir suç ortağı, İmparatorluk İspanya'sının ve imanının bir düşmanı olarak tutuklamak gelirse? Muhakkak, o noktaya varacaktı. Ve o zaman hiç bir İngiliz konsolosluğu, Büyük elçiliğin kendinden bile gelse hiç bir tehdit onun yardımına yetişemezdi... Hayır, o kadar tehlikeli değildi! Bu kabadayı sadece yüksekten atıyordu. Domingo Alvarez'i terketmemeliydi, tam bir adamın canını almak üzere oldukları bir sırada tabana kuvvet kaçmamalıydı! Bu kadar yüreksiz olabilir miydi? Fakat tekrar etrafının aynı şekilde kendisini de öldürebilme yeteneğinde deliler tarafından kuşa-

tılmış olduğu duygusunun etkisi altına girdi. «Daha fazla konuşma! Git buradan!» diye öğütledi kendini koruma içgüdüsü.

«Sizi anlıyorum, generalim...» dedi ve anında Domingo Alvarez'i alçakça terkettiğini idrak etti. «Evet!.. öyle! Bilmiyordum!.. Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim! Şimdi tamamen kişisel bir sorum var, ülkeden hangi yoldan çıkmamı öğütlersiniz?»

«Ciudad Rodrigo'dan, Portekiz sınırına doğru. Ciudad Rodrigo hâlâ elimizde. Fakat bunu bir an önce yapmanızı öğütlerim, senora! Burada aşırı askeri operasyonlar bekliyoruz.»

«*Seyahat iznine ihtiyacım var mı?*»

«Tabii... Artiaga Markisi o işi halleder.»

Yaverini çağırmak için zili çaldı.

«Binlerce teşekkürler, generalim!..» Söz sırası kendine geldiğinde delirmiş gibi aptalca, ödlekçe korkusu nedeniyle bu tavırda konuştu. «Size zafer dilerim!.. Tanrı sizin canınızı korusun!»

Bunu söyleyen kendisi miydi?.. «Gerçekten bu kadar ödlek miyim?» diye düşündü dehşetle. Öfkeyle haykırmaya başlamak üzere olduğunu anladı, fakat anında kendi üzerindeki kontrolu tekrar sağlayabildi. İspanyol soylusunun gözleri ona şüpheyle baktı.

Don Bartolomeo, koltuğundan kalktı, ona her zamanki seromoşisiyle kapıya kadar refakat etti ve burada bu görevi Artiaga Markisi devraldı. Fanny, evvelki kendinden eminliğini tekrar kazanmakta olduğunu hissetti. Artiaga Markisinin gözleri, don Bartolomeo'nunkilerde yanan o korkunkunç, kana susamış alevlerden yoksundu. Onlar, acımasızlığın gereksiz hareketleri karşısında duyduğu gizli rahatsızlığı ifade eden soğuk, zeki gözlerdi. O, sadece refahı ve kastının imtiyazları için savaşıyordu.

«Binbaşım,» diye sordu Fanny terslikle, «İngiltere için bir başka armada daha denize indirilirse İngiliz İmparatorluğu ne yapar?»

«Kendinizi üzmeyin, senora,» diye cevapladı yaver. «Don Bartolomeo, o zamana kadar emekliye ayrılır.»

«Zavallı Domingo Alvarez'e siz bir yardımda bulunamaz mısınız?»

«Hayır, senora!.. Yapamam. Ben sadece emirlere uyarım.»

«Öyleyse, ona kim yardım edebilir?»

«Yalnızca bir kişi, zannederim— Peder Heredia.»

«Heredia ne yapabilir?»

«İdamı erteleyebilecek tek kişinin o olduğuna inanıyorum,» dedi Marki duygusuzca. «Don Bartolomeo'dan idam edilmesini isteyen oydu çünkü.»

Fanny, ayakta sallandı ve destek bulabilmek için duvara yaslandı. Binbaşı Artiaga, ona koluyla destek oldu.

«Rahatsız görünüyorsunuz,» dedi.

«Değilim!..» dedi Fanny gülümsemeye çalışarak. «İspanya iklimi sinirlerime dokunuyor.»

«Yabancılara biraz zor gelir,» dedi Artiaga gülümseyerek. «Bana pasaportunuzu verin, ben sizin seyahat izninizi hazırlatırken siz de bekleme odasında bir yere oturun!»

Fanny, dışarı çıktığında tekrar baygınlık hissetti, bacaklarının vücudunu taşıyamaz hale geldiğini hissetti. Fakat buna kulak asmadı. Tek işi bu ülkeden mümkün olduğunca çabuk çıkmak ve bu delilerin en sonuncusunu görmekti! Domingo, kötü talihli bir adamdı, fakat artık onu düşünmüyordu. Bekleme odasında otururken ona yardım etmek için hiç bir şeyin yapılamayacağını tamamiyle idrak etti. Aklı şimdi yalnızca yola çıkışının ayrıntılarıyla doluydu. Ciudad Rodrigo'ya ve Portekiz sınırına en çok iki

yüz kilometrelik yolu vardı. Eğer kamptan sabahleyin ayrılırlarsa en geç akşama sınırda olurlardı. Pasaportlarında —kendininkinde ve Robinson'unkinde— vize olmadığı doğruydu, fakat Portekizliler, İngilizleri kabul etmekte zorluk çıkarmazlardı, değil mi? Çabuk, bu ülkede iktidarı ele geçiren delilerden kaç!.. Artık İspanyayı daha fazla düşünmek istemiyordu!

Düşünmedi, fakat Austria'lı don Juan'nın adını taşıyan ana meydandan geçerken şaşırtıcı derecede büyük bir kalabalığın koşuştuğunu gördü. Çoğu yetişkin insanlar, yoksul giyimli ve silahlı gönüllüler aralarında kaynaşan kirli, gürültücü çocuklarla halk meydana açılan tüm sokaklardan akıyordu. Yakındaki evlerin teraslarından, balkonlarından ve pencerelerinden meraklı insan grupları sarkıyordu. Meydanın penceresiz zemin katlı taş binanın karşısında olan kısa Navarralı piyadeler tarafından kordon altına alınmıştı. İmparatorluk İspanya'sının sarı kırmızı renklerini taşıyan bir bayrak taş binanın çatısında titreşiyordu. Fanny yürüyüşünü ağırlaştırdı. Bir patates cipsi satıcısı zeytinyağı kokusu yayarak yürüyordu. Bir elinde içinde ince kesilmiş, yağda kızartılmış ve yağlı kağıttan kulahlara sarılmış patates olan büyük bir tabak tutuyor, öbür eliyle de gözlerini gölgeliyordu.

«Niçin bekliyorlar?» diye sordu Fanny, cevabı kendi de kestirmesine rağmen.

«İdamı,» diye cevapladı sokak satıcısı soğukkanlı bir sesle.

«Ne idamı?»

«Genç bir papaz ile iki kızılın.»

«Ne yapmışlar?»

«Kızıllara kaçmaya çalışmışlar.»

Yoksul adam, yağlı parmaklarıyla ağzına bir patates cipsi attı ve ilgisizce çiğnemeye başladı. Fanny, yoluna devam etti, fakat girmeye niyetlendi-

ği bir sokağın başından askerler tarafından çevrildi.

«Senora!..» diye şişman bir kadın işe karıştı. Sokak kapalıdır. Oradan mahkumları getirecekler «Öyle mi?» dedi Fanny çaresizlikle. «Fakat ben idamı görmek istemiyorum.»

«A, niçin?» diye sordu kadın şaşırmışlıkla.

Fanny, kadına kinle baktı. Duygusuz, kaba, çok şişman, muhtemelen zengin bir evde hizmetçi bir kadındı. Birbirine yakın siyah gözleri hayranca bir merakla parıldıyordu. Kadın gevezelik etmeye oldukça hevesliydi, fakat Fanny'nin gözlerindeki düşmanlığı görünce iyi bir gözetleme noktası bulmayı ümidederek meydana doğru gitti. Kalabalık daha da yoğunlaştı ve daha da heyecanlandı. Yeni yeni gruplar geliyordu— boş gezen çocuklar, asker ve subaylar, silahlı gönüllüler ve sivil muhafız polisleri. Hepsi neşeyle kızılların beyhude saldırıları üzerinde yorumlar yapıyorlardı. Yeni bir kızıl saldırısının başladığını bilmeyerek yorumlarına ve yoksullara tehdit edercesine bakmalarına devam ettiler. Bazı terbiye ölçüsünde giyinmiş, kralcı nişanlarını takınmış yaşlı başlı baylar, halkla kaldırım ve kapı önlerindeki merdivenler için münakaşaya giriştiler. Diğerleri, kendilerine pencerelerde, balkonlarda ve teraslarda bir yer bulabilmiş olan şanslılara kıskançlıkla baktılar. Herkes, idamı daha iyi görebilmek ve seyrin en ufak bir anını kaçırmamak istiyordu.

Bazılarının yüzünde yanıp tutuşan heyecanları okunabiliyordu: diğerleri sanki bir boğa güreşi seyredeceklermiş gibi yüksek sesle gevezelik ediyor ve gülüyorlardı. Kişi, onların buraya mahkumlara duydukları nefretten ötürü geldiklerini zannedebilirdi, fakat aslında onlardan kimse nefret etmiyordu ve hatta bir çoğu onların neden hüküm giydiklerini bile bilmiyorlardı. Kan dökülüşünü seyretme merakına kapılan ve insanların öldürüşünü görme anlık

bulaşıcı deliliğiyle halk kalabalığı daha da yoğunlaştırdı. Bu delilikten etkilenmeyen tek insanlar siper kazmakta olan işçilerdi; kalabalık kendilerini çalışmaktan alıkoyduğu için orada sessizce durdular.

Fanny, birdenbire artık meydanı terkedemeyeceğini anladı. Kalabalık çok yoğunlaşmıştı: hiç kimse yerinden kıpırdayamazdı. Bir grup falanjistin meydana doğru kendilerine yol açma çabaları sonuçsuz kaldı. Mahkumların getirileceği sokak bile öyle kalabalıklaşmıştı ki askerler küfürlere rağmen onları dağıtamadılar ve daha da fazla yığışmalarına izin verdiler. Fanny, gerektiğinde yolu kapamak üzere hazırlanmış üzeri dikenli telli hareket ettirilebilir bir iskelenin yanına geldi. Ve böylece kendini kalabalığı acıyla seyreden işçilerin yanında buldu. Onlardan biri, geçerken siperin içine kaymaması için yana çekildi. Fanny, onun sabit nazarlarla yakasındaki İngiliz rozetine bakmakta olduğunu farketti. Zeki alnı ve hâlâ biçimli elleri onun bir entellektüel olduğunu telkin ediyordu. Ona yaklaştı ve sessizce sordu:

«Bu karmakarışık haldeki meydandan nasıl çıkabilirim?»

«Bu, oldukça imkânsız bir şey. Her taraf insanlarla sımsıkışık.»

«Sık sık böyle seyirler olur mu?»

«Hemen her hafta.»

«**Hombre**!.. Ve siz nesiniz?»

«Ben bir cumhuriyetçiyim... Zamora'dan bir öğretmen.»

Fanny sustu. İriyarı, yakışıklı görünümlü bir falanjist, otomatik bir tabanca kuşanmış kalabalığın arasından kendine dirseğiyle hayvanca itip yol açarak yanlarından geçti. Etrafı daha iyi görebilmek için iskelenin üzerine tırmandı.

«Benimle konuşmayın,» diye fısıldadı öğretmen. «Onlarla başınız belaya girer sonra!»

Başıyla falanjistleri gösterdi.

Fanny, bir kez daha kalabalığın arasından dirseğiyle yol açmaya çalıştı, fakat başaramadı. Tüm bir gönüllüller birliği —Aragon'lu köylüler— bir yerlerden çıkageldi ve meydanı tamamiyle tıkadılar. Aman allahım, her şey ne kadar tiksindiriciydi!.. Kalabalık ter ve zeytin yağı kokuyordu. Güneş merhametsizce sıcaktı— açıkça beynini pişiriyordu. Ayaklarının üzerinde zorlukla durmaya devam etti. Öfkeden çılgına dönerek önünde durmakta olan iri cüsseli sivil muhafız yüzbaşısının sırtını yumrukladı. Yüzbaşı, tam bir uyuşuk boğa gibi soğukkanlılıkla geri döndü.

«Kenara çekilin, allah aşkına!.. İzin verin geçeyim!» dedi Fanny.

«**Mujer***!..» diye vahşice homurdandı yüzbaşı.

Fakat kalın ensesi onu, başını çevirip kendine vuranı görmekten alıkoydu.

«Yüzbaşı Siguena!..» dedi biri. «Senoraya yol açın.»

Yüzbaşı Siguena, arkasında bir senora olduğunu anlayarak dirseklerini insafsızca kullanıp daha az önemli vatandaşlarını kaburgalarından iterek bir veya iki adım yana çekildi.

«Bana vuran siz miydiniz?» diye sordu saygı dolu şakacı bir tonla. Keskin gözü Fanny'nin İngiliz rozetini anında farketmişti.

«Afedersiniz!.. Size vurmadım, hayır!.. Sizi ittim, fakat kasten değil!..» diye endişeyle özür diledi Fanny.

«Lütfen endişelenmeyin! Üzülmeyin!»

«Beni lütfen buradan çıkarabilir misiniz?»

Yüzbaşı onu işitmemiş gibi yaptı. Canı bulunduğu iyi yerden kıpırdamak istemedi.

«Bir yabancı mısınız?» diye sordu melon şapkalı, beyaz yelekli, tel tel sakallı, küçük bir yaşlı adam meraklı bir ses tonuyla.

---

* **Mujer** — Kadın (ünlem)

«Evet, yabancıyım,» dedi Fanny.

«Öyleyse kalın ve idamı görün. Herhalde İspanya'da hiç idam görmemişsinizdir!... Bir boğa güreşinden daha enteresandır!..»

Ve küçük yaşlı adam, yüksek sesli asabi ve histerik bir kahkahaya boğuldu.

«Lütfen, gülmeyi bırakırmısınız, don Pedro?» diye kabaca rica etti Yüzbaşı Siguena.

Küçük yaşlı adamın kahkahası birden söndü ve Yüzbaşı Siguena, etrafına otoriter bir bakış attı. Don Pedro'nun, o küçük soylu ve demokratın, kahvehane ve sokaklarda attığı asabi kahkaha ve beceriksiz istihzası daima onun devlet emniyeti duygusunu rahatsız etmişti.

Her neyse Yüzbaşı Siguena, dev bedenini kımıldatıp kalabalığın arasına kudretli bir tank gibi dalacak kadar yeterince nezaketi vardı kadınlara karşı ve fakir vatandaşlarını vakarla ezerek üstlerine karşı senora için yol açıyormuş gibi davranarak «bir yabancıdır, bize yol açın» diye açıklamalarda bulunarak Fanny'yi idamın infaz edileceği yerin gerisindeki asker kordonuna kadar getirdi.

«Hombre!..» diye bağırdı Fanny. «Buradan çıkmak istediğimi anlamıyor musunuz?.. İnfazı görmek istemiyorum.»

«Öyle mi?..» diye sahte bir saflıkla sordu Yüzbaşı Siguena. «Fakat bunu daha önce söylemeliydiniz! Buradan artık kımıldayamayız, imkânsız!»

«Lütfen, senor!.. Lütfen!.. Beni buradan çıkarın!» dedi umutsuzca.

Fakat sözleri, meydanın üzerinde aniden yükselen telaş ve yaygara arasında boğuldu. Askerlerin açık tuttuğu kalabalık arasındaki özel dar yoldan üstü açık bir kamyon mahkumları infaz yerine getiriyordu. Halk, seyri görme hevesi içinde boyunlarını uzattılar ve ayak burunları üzerinde dikilmeye başladılar. Herkes mahkumları görmek, yüzlerine yakın-

dan bakmak, onların yerinde olmayışlarının hayvanca zevkini tatmak istedi. Kalabalığı genel bir heyecan sardı. Daha gerilerdekiler öndekilerin yerlerini almaya çalıştılar ve bu yeni tartışmalara yol açtı. Bazı Aragon gönüllülerinin yerinden ettiği iki zayıf, temiz giyimli kilise papazı ilk sıralardaki yerlerini geri almak için şiddetle ısrar ettiler. Başka zaman mütevazi ve kibar olan bu papazlar, şimdi arsız bir meraka kaptırmışlardı kendilerini. Ağız dalaşı o kadar şiddetliydi ki, Yüzbaşı Siguena işe karışmak zorunda kaldı.

«Senorlar!..» diyerek gönüllülere döndü. «Papazlara biraz saygınız olsun!»

Fakat Aragon'lu baylar, hiç bir koşul altında yerlerinden kıpırdamaya razı olmayacaklardı ve bu nedenle papazlar şapkalarını çıkarıp kısa traş edilmiş başlarını gaspçıların omuzları arasına daldırdılar.

Bu arada, mahkumları taşıyan kamyon, infaz yerine ağır ağır yaklaşıyordu. Bu ana kadar, kalabalıktaki insanlar kendilerini sessizleştiren ve dilsizleştiren yakıcı bir meraka kaptırmışlardı, fakat şimdi birden mahkumlara karşı göstermeleri gereken nefreti hatırladılar.

«Komünistlere ölüm!..» diye haykırdı kolu sargılı bir falanjist.

Sadece infazdan hazır bulunmak için hastaneden gelmişti; şimdiden Bilbao'lu metalcilerin gaddar kızgınlığının tadına bakmıştı bile. Onun haykırışı, tüm diğerlerinin fanatik haykırışlarının başlaması için bir işaret oldu.

«Muerte a los rojos!.. Muerte a los rojos!..» diye bağırmaya başladı don Luis de Covadonga'nın izinde olanlar.

«Orospu çocukları!..» diye böğürdü Aragon'dan gelen adamlar.

---

* **Muerte a los rojos** — Kızıllara ölüm!

«İsa düşmanları!..» diye haykırdı siyah örtülü her sabah ayine giden İspanyol kadınları.

«Hainler!..»

«Din değiştirenler!..»

«Vatan hainleri!»

«Haydi onları öldürelim!» diye teklif etti genç bir lejyoner vahşice hançerini çekerek.

Fakat yanında dikilmekte olan mantıklı kızkardeşi ensesini tokatladı ve kızgınlıkla konuştu:

«Juanito, kendine gel!»

Kralcıların, falanjistlerin, lejyonerlerin, Tanrı, Kral ve İspanya için ayaklananların hepsinin haykırışları diğerlerine de geçti ve onlar da, aslında rahatlarını bozmuş olan «hareket»ten nefret etmelerine rağmen ya görevlileri memnun etmek ya da arkadaşlarının yaygarası kendilerine de bulaşarak bağırmaya başladılar.

Fanny, tüm bu arada gözleri yere dikili durmuştu. Bağırış ve haykırışlardan başı sersemlemişti. Birden, çok yakınında motor homurtusunu işitti ve gözlerini elleriyle kapatma ihtiyacı duydu. Fakat Domingo'yu görmekten gerçekten korkabilir miydi? Ona bakışıyla cesaret vermesi gerekmiyor muydu? Bu korku çok ödlekçeydi— ölümün korkusu, mahkumların kahramanca inancı karşısındaki korku, kendi pasifliğinin korkusu. Ve sonra, onlara baktı.

Kamyon, kalabalıktan birini ezmemek için çok ağır yaklaşıyordu. Üç mahkum adam kamyonun kasasında elleri arkalarına bağlı olarak ayakta duruyorlardı: tüfeklerini kolları altında tutan askerlerin koruması altındaydılar. Domingo'nun ayağında hâlâ Robinson'un pantolonu ve sırtında paçavralaşmış bir gömlek vardı. Dövülmekten çürümüş bedeni gömleğinin yırtıklarından görülüyordu. Yüzü ve dirseklerden biri kanla kaplıydı, kızıl saçı gururla dikilmişti ve dudakları gürültü eden kalabalığı hakir görürcesine gülümsüyordu. Sessizdi, fakat yoldaşları,

okuma yazması olmayan, basit adamlar saf bir İspanyol affetmezliğiyle en çok bağıranları dişlerini sıkıp tehdit ederek kalabalığa sövüp sayıyorlardı.

«Tanrıtanımazlar!.. Vatan hainleri!..» diye ulumaya devam etti kalabalık.

«Orospu çocukları!..» diye cevapladı mahkumlar vahşice. «Yarın, yoldaşlarımız hepinizi aynı şekilde ödürecekler!»

Fakat bu tehditler, kalabalığın ve onları koruyan askerlerin öfkesini arttırdı sadece. Her böyle bağırışta tüfeklerinin dipçiklerini mahkumlarını sırtına indirdiler.

«İsa'nın katilleri!»

«İspanya'ya ihanet edenler!»

«Ölüm size!»

«Kızıl köpekler!»

«İsa düşmanları!.. İsa düşmanları!..» diye histerikçe haykırdı iki zayıf, düzgün giyimli kilise papazı, Aragon'luların geniş sırtlarının gerisinde fareler gibi bir aşağı bir yukarı sıçrayarak, aralarından sıyrılmak için umutsuz girişimlerde bulunarak. Sonunda başardılar ve artık daha fazla dayanamayıp uzaklaşmaya başlayan yukarı kıvrık bıyıklı şişman bir Aragon'lunun yerini aldılar.

«Es una porqueria!..»* dedi Aragon'lu kızgınca.

Sonra terleyen alnını mendiliyle sildi ve hiddetle tozlu yere tükürdü. Kendi köyünde, büyük bir zorbaydı, fakat bağlı adamlara eşkence edilmesine dayanamazdı.

«İşte, Domindo Alvarez!..» diye bağırdı kilise papazlarından biri. «Senorlar, o eski bir rahiptir!..»

«Iudas Iscariot!..» diye ekledi öbürü.

«Ne?.. Bir rahip, ha?» diye sordu biri hiddetle.

«Bir rahip!.. Bir rahip!..»

«Kızıllara tüydüğünü söylüyorlar!»

---

* **Es una porqueria**-pis bir iş.

«Tükürün ona!.. vurun onu, çabuk!» diye gürledi kalabalık.

Domingo Alvarez, saldırıyı soğuk, hakir gören bir kibirle karşıladı. Onun yerine yoldaşları cevap verdi:

«Hey, parazitler!..» diye bağırdı biri papazlara. «Sizi başaşağı asacağız!»

«Kapa çeneni, köpek!..» diye konuştu kalabalığın arasından bir inanmış.

«Bilbao ve Salamanca papazların kanıyla kızıla dönecek.»

Fakat bu söz, ona kaburgalarına öyle şiddetli bir darbe kazandırdı ki talihsiz adam iki büklüm oldu ve kan tükürmeye başladı.

Domingonun yüzü birden öfkeyle şişti. Güçlü göğsü genişledi, derin bir nefes aldı ve gırtlağından gür bir ses çıktı:

«İspanyollar!..» diye öyle güçlü bir sesle bağırdı ki tüm diğer bağırışlar duyulmaz oldu. «İspanyollar!»

Kalabalık dili tutularak yatıştı. Askerler bile bu çığlık karşısında aşırı derecede şaşırarak tüfek dipçikleriyle bağlı zavallıları dövmeyi bıraktılar.

«İspanyollar!..» diye haykırdı eski rahip Domingo Alvarez. «Mücadelemiz sizin içindir!.. Sizin için ölüyoruz!..»

Kalabalık içindeki bir subay, askerlere onu susturmaları için işaret etti ve korkunç dipçik sağnağı mahkumun sırtına ve omuzlarına yağdı. Fakat bu darbeler, onun atletik bedenini yere yıkamadı ve onu susturamadı da.

«İspanyollar!..» diye bağırmaya devam etti. «Sizi soyluların zulmünden, papazların çılgınlığından, kapitalistlerin talanından kurtarmak istiyoruz!.. İşte bu nedenle bizi öldürüyorlar!... İspanyollar!.. Cumhuriyet için savaşın!»

Ve korkunç bir güçle sesi birkaç kez tekrarladı:

«Cumhuriyet için savaşın!.. Cumhuriyet için savaşın!»

«Yaşasın Cumhuriyet!.. Yaşasın Özgürlük!» diye bağırmaya başladı diğer iki mahkum.

Falanjistler, leiyonerler, kralcılar, Navarralı gönüllüler ve Aragon'lu ateşli serenatçılar ortak bir karara varmak istiyorlarmış gibi birbirlerine baktılar. Ve vardılar, tereddütleri bir dakikadan fazla sürmedi. Çılgınca haykırarak askerlerin kordonunu yardılar, kamyona atladılar ve bıçaklarını çektiler.

«Çılgınlar!..» diye bağırmayı başardı Domingo Alvarez.

Mahkumların bedenleri, şimşek gibi bıçak darbelerinin altında çöktü ve kayboldu. Kamyonun kasasından kan aktı. Kalabalık gürüldedi. Fanny gözlerini kapadı. Onları tekrar açtığında sürücü, aralıksız korna çalarak kamyonu geri çekiyordu.

Birden kendini çok hasta hissetti. Üşümüş gibi titriyordu, eklemleri ağrıdı, bacaklarının gücü tükendi ve ağzı kurudu. Sabahtan yeri olan başağrısı dayanılmaz oldu.

«Size yardım etmemi ister misiniz?» diye sordu bir erkek sesi.

«Hayır!.. Gerek yok!..»

insanüstü bir gayretle kendini Robinson'dan ayrıldığı yere kadar sürükledi ve ambulansa attı.

«Sür!.. Kampa!..» diye emretti.

Kuzeybatıdan bir top gürlemesi işitildi. iki Navaralı piyade taburu ve bir topçu bataryası Medina del Campo'ya doğru tam hızla ilerliyordu. Robinson ağırlaştı ve dışarı sarktı.

«Tekrar mı başlıyorlar, çocuklar?» diye sordu.

«Evet, senor, başlıyorlar!..»

«Kimler?»

«Kızıllar!»

Fanny, kampa vardığında hemen yattı ve Carmen'e kendisini battaniyelerle örtmesini emretti. Sonra belli belirsiz olarak Heredia'nın çadıra geldiğini, birinin kendisine limonata ikram etmekte olduğunu farketti... Rahip, ona iki cardiosol enjeksiyonu verdi ve uzaklaşırken tuhaf bir sesle Carmen'e söylediklerini işitti:

«Senora tifüse yakalanmış!..»

«Sonum geldi,» diye düşündü Fanny. Ve sonra düşündü: «Hayır!.. Henüz değil!»

Rahip çantasını aldı ve tekrar büyük çadırlara geri gitti. Ölmekte olan bir çok hasta vardı. Cardiosol ve kafur yağından geriye kalanı aralarında bölüştürdü. Fakat bir kutu ampul ayırdı. Bunu, henüz hayatı için bir tehlike söz konusu değilse de Fanny'yi düşünerek yaptı. Onların birkaç zavallıyı daha kurtarabileceğini bilmesine rağmen onlara dokunmadı. Zavallılar, kollarında öldü.

Geceyarısından çok sonra ibadethaneye gitti ve dudakları fısıldamaya başladı: «Oh, Tanrım, bu kadına olan aşkım nedeniyle beni bağışla...» Fakat birden bir silah sesi çınladı. Rahip kollarını gerdi ve zemine yığıldı. Yüzü bir kan havuzuna gömüldü.

Ve dışarısı geceydi. Gökkubbede yıldızla kırpışıyordu. Çadırlardan hastaların boğuk inleyişleri işitilebiliyordu. Gömülmemiş cesetler hala kokuyordu. Kızıl şarapnelin gümbürtüsü gece içinde yankılandı. Siyah, çekici, İspanya gecesiydi, cinayetler gecesi, intikam gecesi...

Bir hayalet kadar sessiz bir gölge farkedilmeden çadırına çekildi.

Stepte çakallar hüzünlü hüzünlü uludular.

Soylu ve kahraman bir adam olan don Bartolomeo Hil de Sarate'nin dikkate değer teorik bilgi ha-

zinesi vardı, fakat tüm askeri tecrübesi bazı yarı vahşi Faslı kabilelere karşı birkaç cezalandırma seferinde kazandıklarından ibaretti. Bu nedenle, askerlerinin kahramanlık ve dindarlık ruhunu kurmay subayları için bile anlaşılmaz olan aşırı karışıklıkta manevralarda harcadı. Bunun tersine, Bilbao'lu dokumacı ve metal işçilerinden oluşturulan kızıl taburlara çarçabuk terfi eden akılları yüksek strateji prensipleriyle sersemlememiş çavuşlar komuta etmekteydi. Halkın içinden gelen bu çavuşlar inatla, süratle ve dosdoğru vurdu. Don Bartolomeo'nun birinci sınıf Navarralı süvarilerinin en iyilerini ve hatta bir genç Castilia'lı soylular bölüğünü kaybettiği iki günlük savaştan sonra Pena Ronda kuşatıldı. Kuşatma o kadar umulmadık bir şekilde ve o kadar süratli oldu ki don Bartolomeo ve kurmay subayları, yönetmeliklerde emredildiği gibi, iki Alman Junker'inin hazır beklediği yakındaki havaalanına zamanında geri çekilmeyi başaramadılar. Sakinlerin kasabayı terketmesi için tanınan üç saatlık süre biter bitmez kızıllar, saldırdılar ve kasabayı aldılar. Evlerde barikat kurarak Tanrıları ve Kralları uğruna ölmenin vahşi zevkini tatmak isteyen Navarralılar teslim olmadıklarından kızıllar, ağır silahlarını kullanmak zorunda kaldılar. Navarra'lılarda muratlarına erdiler. Bunların aksine, metal işçileri düşmanlarını teslim olmaya çağırarak ve mümkün olan yerlerde kendi kanlarının pahasına bile kasabaya çalışarak sakince döğüştüler. Ve sonunda bir çok ev yıkıldı ve bir çok İspanyol öldürüldü. Kuru toprak, proleter ve soylu kanını aynı iştahla emdi. Proleterlerin paçavralaşmış giysileriyle şaşaalı üniformalar toz içinde dokunaklı bir biçimde yanyana yatıyorlardı. Canların Kutsal Meryemin birkaç heykeline adayan fanatik Navarralılar, Aragon'lu zengin köylüler, boğa güreşi, şarap ve serenat aşıkları, aristokratlar, meşhur aile isimleri taşıyan ve polo vehavaya atılan nişangahları vurma şampiyonları, Fran-

co'ya **condottiere*** yemini eden falanjistler ve lejyonerler, hepsi öldüler... Ölmeden önce hepsi, gömleklerinin düğmelerini çözdüler ve ruhlarının cennete gitmesini sağlamak için boyunlarına asılı istavrozu öptüler. Fakat hiç bir zaman istavroz taşımayan, azizlere inanmayan ve ruhlarının ölümsüzlüğü üzerinde hiç düşünmeyen Bilbao'lu işçiler de öldüler. Fabrika dumanıyla karalanmış daha fazla ekmek ve çocuklarına daha fazla yardım talep eden emekçiler de öldüler; aristokratların kibir ve bencilliklerine dayanamayan dürüst entellektüeller de. Fakat en tehlikeli yerlerde bile ileri atılan işçiler, geri kalanların tümünden daha fazla kanlarını akıttılar. Ve böylece kızıllar her sokak ve her ev için çarpışarak dış mahallelerden merkeze doğru ilerlediler ve sonunda don Bartolomeo'nun ofislerini tamamiyle kuşattılar. Kızıllar, onları teslim olmaya davet ettiler fakat ölümlerinden önce bile kibirlilik ve mağrurluklarını sürdüren İspanyol soyluları teslim olmayı reddettiler. Ve o zaman Castile soyluları, halk aristokratlara ellerini süremesinler diye tabancalarını ağızlarına sokup karargahlarının kadife perdeleri dibinde hayatlarına son verdiler. Pena Ronda işte böyle düştü ve böylece bir çok İspanyol kanı Tanrı ve Kral için tekrar döküldü.

Dr. Arquimedes Moreno, Arjantinli fizikçi, Pena Ronda'daki salgınla uğraşmakla görevlendirildi. Arquimedes Moreno, Buenes Aires'in sağlık kurumu saflarından uydurma bir ithamla atılmış pampalardan sıcak kanlı bir adamdı. Bir gazetenin başyazarlığını yaptı, gazetede tüm doktorların devlet memuru olmasını ve tüm hasta halkın parasız tedavi edilmesini savundu. Arquimedes Moreno, atalarının iki yüz yıl kadar önce göçtüğü anavatanı İspanya Cumhuri-

* **Condottiere** — Avrupa'da prenslerin veya devletlerin hizmetine girmiş paralı askerlerin komutanı.

yetinde akıl hastanesi kurdu. Burada az da olsa fikirlerini paylaşan arkadaşlar buldu. İç savaş patlak verdiğinde Salamanca'daydı. Bir işçi taburuna gönüllü yazıldı. Bu tabur, Pena Ronda'ya saldıran ve alan taburun ta kendisiydi.

Tabur komutanı Çavuş Martinez, kasabada tifüs salgının çok şiddetli olduğundan haberdar edildiğinde derhal bilgili yoldaşı Arquimedes Moreno'ya başvurdu. Çavuşun bulaşıcı hastalıklar üzerindeki bilgisi mikroplar üzerinde yaygın bir broşürden gelmeydi. Çavuş Martinez, böyle küçük kitapçıkları geceleyin okuyarak bilgisini geliştirdi. Bilime büyük inancı vardı, halkın önünde ülkeyi açlıktan, devrimlerden ve hastalıktan koruması için Tanrıya dua eden İspanyol piskoposların bilime olan inançlarından çok daha fazla olarak. Bilime olan bu inancı nedeniyle bir işçinin ve bir çamaşırcı kadının oğlu olan basit Çavuş Martinez, yoldaşına salgınla uğraşabilmesini sağlamak için adam olarak sayıca sınırsız yardımcı ve yetki verdi.

Arquimedes Moreno, ilk önce Salamanca'da Şehir Sağlık Merkezinin mahzenlerinde paslanan ve o ana kadar varlığından hiç kimsenin şüphe etmediği üç dezenfekte makinesini getirdi. Don Eladio da dahil özel pratisyenlerin çoğu seferber edildiler ve ölümü göze alarak çevredeki tüm hastaları bu amaç için özel olarak gönderilen kamyonlarla toplamaya ve salgınlı evleri bitlerden arındırmayı başarmaya zorlandılar. Ve nihayet, Arquimedes Moreno, dikkatini kampa çevirdi.

Arquimedes Moreno, orada iş yapmak niyetinde olduğunu ispatladı. Aziz Bruno tarikatı rahiplerine üzerlerinde pis, bitli cübbelerini derhal çıkarmalarını ve yıkanmalarını emretti. Dine nedenlerle ikisini bunu yapmayı reddetti ve derhal vuruldular. Diğerlerine mesai saatleri esnası haricinde istedikleri kadar dua etmelerine izin verdi. Kardeş Gonzalo'ya, gömme

ayinlerine beş dakikadan fazla zaman ayırmaması ve tüm ölüler için ortak bir cenaze töreni yapılması için kesin talimat verildi. Tüm gerekli ilaçlar Salamanca eczanelerinden istendi. Arquimedes Moreno, sonra Cumhuriyetçi ordunun baş levazım subayına bir rapor göndererek ordunun gerilerinde tifüs tehlikesinin varlığını bildirdi ve çadır, yatak, battaniye ve iç çamaşırı talep etti. Talep ettiği her şey çarçabuk geldi. Eskisinin yanında tamamen yeni bir kamp kuruldu. O zaman hastaları bitlerinden arındırma işine girişildi. Soğuk almaları tehlikesi olmayan günün sıcak saatlerinde hastaların saçları kırpıldı, üstlerindekiler çıkarıldı, yıkandılar ve yeni kampa tertemiz elbiselerle gönderildiler. Bazı hastalar, çocukluklarında papazlar tarafından insanların önünde çıplak durmanın günah olduğu öğretildiğinden bu işleme karşı çıktılar. Pislik dolu çadırlara, saman sapların, teri iyice çekmiş battaniyelere ve paçavralara gelince, Arquimedes Moreno onların bir yere yığılmasını emretti. Ve böylece bitle dolu paçavralar ve eski elbiseler yığını yükseldi ve üzerine benzin dökülüp yakıldı. Siyah duman bulutlarının üzerinde uzun alevler göğe yükseldi. O anda, Arquimedes Moreno'nun enerjik Kızıl derili yüzünde bir tatmin gülümsemesi belirdi.

Dev ateşte binlerce bulaşıcılı bit yandı ve onlarla birlikte— paçavralar, pislik, Kişotizm ve eski dünyanın iki yüzlü hayırseverliği.

Önceki kamptan sadece iki kasvetli çadır ayakta bırakıldı. Arquimedes Moreno, tifüsten iyileşmekte olan bir İngiliz kadınının, hizmetçisinin, ve şoförünün geçici olarak bu kampta kalmalarına izin vermişti. O kadın tahminen, Pena Ronda'daki isyanı düzenleyenlerden biri olan Peder Heredia'yı ibadethanede vurmuştu. Ayrıca, kampta bir de intihar olmuştu.

O insanların ruhlarını hangi dram, hangi iç çe-

lişkiler sarsmıştı? Şüphe yok, Arquimedes gidip İngiliz kadınıyla biraz gevezelik etse bunun hakkında bir şeyler öğrenebilirdi. Fakat eski dünyaya olan nefretinin, Avrupalı ve Kızılderili karışımı yoksul Güney Amerikalı görünümünün ,ardında ve buruşuk üniforması ile kepindeki (işçi taburlarının nişanı olan) beşli kızıl yıldızın altında çarpan müşfik ve insan kalbi vardı. Haylaz merakının, o hasta, mahkum ruhları tedirgin etmesine ve acı çektirmesine izin vermezdi. Ucuz bir sigara yaktı ve yeni kampa doğru yollandı. Eski kamptan tüm geriye kalan için için yanan siyah kül yığınlarıydı çünkü ilerlemenin gereği ve hayatın mantığı böyleydi.

Dimitır Dimov (1909-1966) Lovech kasabasında doğdu. Liseyi Sofyada okudu. Sofya üniversitesini veteriner hekimi olarak bitirdi. 1939'a kadar çeşitli eyaletlerde bölge veteriner hekimi olarak çalıştı. Daha sonra Üniversitede veteriner hekimliği bölümünde Anatomi hocası oldu. 1953'de Georgi Dimitrov Ziraat Mühendisliği Enstitüsünde Anatomi Profesörlüğüne atandı. Madritte sinir sistemi histolojisi üzerinde ihtisas yaptı.

Dimitır Dimov Bulgar yazarlar birliği başkanıydı. Bulgar edebiyatına olan önemli katkılarından dolayı hükümet Dimov'a «Seçkin Kültür İşçisi» ünvanıyla birlikte Dimitrov ödülünü verdi.

Dimitir Dimov'un önemli eserleri arasında **Lieutenant Benz (Teğmen Benz)** (1938), **Damned Souls (Direnen Canlar)** (1945) **Tobacco(Tütün)** (1951) romanları ve **Women With a Past (Geçmişi olan kadınlar)** (1960) **The Guilty One (Suçlu)** (1961) **A Rest in Arco Iris (Arco Iris'de Mola)** (1963) adlı oyunları sayabiliriz.

25 LİRA